

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК
МАТЕРІАЛІВ Х ЮВІЛЕЙНОЇ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ»**

17 грудня 2021 р.
м.Тернопіль

УДК 657
О-17

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Західноукраїнського національного університету
(протокол №8 від 11 травня 2022р.)*

О-17 Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м.Тернопіль, 17 грудня 2021р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 192 с.
ISBN 978-966-654-648-0

Редакційна колегія:

Bartosiewicz Slawomir – Dr. hab., inż prof., Kierownik Zakładu Logistyki Przedsiębiorstw, Wydział Logistyki Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, Polska, **Henning Drager** – Director Integrated Reporting Business Networks and Innovation, London, England, **Korzeb Zbigniew** – Dr. hab., Kierownik Katedry Finansow i Rachunkowosci, Politechnika Bialostocka, Wydział Zarządzania, Białystok, Polska. **Szmitka Stanisław** – doctor Phd, Wydział Nauk Społecznych Olsztyńskiej Szkoły Wyższej, Polska, **Vovchuk Nataliia** – Chartered Institute of Management Accountants (CIMA), Country Representative, Ukraine, **Wascinski Tadeusz** - Dr. hab., inż prof., Wydział Zarządzania Politechnika Warszawska, Polska, **Бондар М.І.** – д.е.н., професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту, кафедра обліку і оподаткування, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», **Даньків Й.Я.** – к.е.н., професор, кафедра обліку і аудиту, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», **Кіндрацька Л.М.** – д.е.н., професор, кафедра податкового менеджменту та фінансового моніторингу, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», **Кузьмінський Ю.А.** – д.е.н., професор, кафедра аудиту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», **Петрик О.А.** – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», **Пушкар М.С.** – д.е.н., професор, кафедра фінансового контролю та аудиту, Західноукраїнський національний університет.

Збірник містить тези доповідей учасників Х Ювілейної Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» (м. Тернопіль, 17 грудня 2021 р.) з актуальних проблем і основних напрямів розвитку обліку, контролю, аналізу та оподаткування відповідно до потреб управління підприємствами, установами, організаціями. Автори зосереджують увагу на найбільш характерних тенденціях, закономірностях і перспективах використання новітніх закономірностях, тенденціях і перспективах використання новітніх напрямів розвитку обліково-аналітичної системи в Україні та світі.

Збірник праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» буде корисним для студентів, слухачів магістратури, аспірантів, науковців та практиків.

УДК 657

ISBN 978-966-654-648-0

*Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається
на авторів наукових доповідей.
Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати
з точкою зору редакції збірника.*

©Автори тез, 2021
©ЗУНУ, 2021

ЗМІСТ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СИСТЕМА ЗНАТЬ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

Izabela Garebska BILANS PRZEDSIĘBIORSTWA W JEGO SYSTEMIE SPRAWOZDAWCZOŚCI.....	7
Хомин П. Я. ОБЛІКОВА ТЕОРІЯ: НЕ БУЛО НІ ГРОША ТА РАПТОМ АЛТИН.....	11
Бусько О. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	14
Касперович О. В., Лемеш В.Н. ОСОБЕННОСТИ ОТРАЖЕНИЯ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ ВЫДАВАЕМЫХ ЗАЙМОВ РАБОТНИКАМ ОРГАНИЗАЦИИ.....	16
Кулик Р. Р., Наворинська Н.П. МІСЦЕ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ У ЗАГАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ ВИТРАТ.....	19
Кузьмінський Ю. А., Кузьмінська К. Ю. ОБ'ЄДНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	21
Лагойская О. А., Лебедь А. А. БУХГАЛТЕРСКАЯ (ФИНАНСОВАЯ) ОТЧЕТНОСТЬ В СИСТЕМЕ ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, ЕЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	23
Мартинович Е. Н. УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ ОРГАНИЗАЦИИ.....	26
Мороз М.В. ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЛЯ УЧЕТА И АНАЛИЗА ВНЕБЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ В УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКЕ.....	29
Стецюк Н.Є., Стецюк Ю.А. ДО ПИТАННЯ СКЛАДУ ДОХОДІВ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ.....	31
Устименко К. А. НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЁТА РАСЧЁТОВ С ПОСТАВЩИКАМИ.....	33
Федоркевич А.В., Панасевич Н.А. СИСТЕМЫ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕДЕЛИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ СИНХРОНИЗАЦИИ С АВТОМАТИЗИРОВАННЫМИ ИНФОРМАЦИОННЫМИ СИСТЕМАМИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА.....	35

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ПРОЦЕСІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА: МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ

Alekseyenko L., Tulai O. ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL EFFICIENCY OF BUSINESS PROCESSES IN THE EUROPEAN "GREEN" COURSE.....	38
Зборовская К.Г., Сучко Ю.А., ОСОБЕННОСТИ СОСТАВЛЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОЙ (ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ В РАЗЛИЧНЫХ СТРАНАХ МИРА И В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	40
Хорунжак Н.М. ДОСВІД ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КАЇНАХ ЄС...43	

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Кравцова Е. С. ТРУДНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ ОРГАНИЗАЦИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ПРИ ПЕРЕХОДЕ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ОБЩЕСТВЕННОГО СЕКТОРА.....45

Лемеш В.Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУХГАЛТЕРСКОЙ (ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ, ПРЕДОСТАВЛЯЕМОЙ КОММЕРЧЕСКИМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ БЕЛАРУСИ.....48

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ СТРАТЕГІЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Ещенко С. А. ПРОБЛЕМЫ УЧЕТА НЕОТДЕЛИМЫХ УЛУЧШЕНИЙ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА51

Коротаев С. Л. ДРОПШИПИНГ В БЕЛАРУСИ: ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ ОФОРМЛЕНИЕ ТОВАРНЫХ ОПЕРАЦИЙ.....54

Кулик Р. Р., Наворинська Н. В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ЗМЕНШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....58

Литвин З. Б., Мінчук Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....60

Павлов К. В., Ильин С. Ю. ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ВЕДЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО БИЗНЕСА67

Ковальчук І. С. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ АНАЛІЗ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ЕКСПЕРТИЗІ.....69

Фролова Ю. В. ВАРИАТИВНОСТЬ УЧЕТА НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....71

Литвин З. Б., Шморгай О., Бляск В. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ.....74

Ямагова Н.Д. УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ МСФО И НСБУ.....82

ОПОДАТКУВАННЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Коротаев С. Л. ДРОПШИПИНГ В БЕЛАРУСИ: ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ВОЗМЕЩАЕМЫХ РАСХОДОВ ПРИ ДОСТАВКЕ ТОВАРА ПОКУПАТЕЛЯМ.....86

Милош Д. В. МИРОВОЙ ОПЫТ НАЛОГООБРАЖЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ФИНАНСОВЫХ АКТИВОВ.....89

Василишин М. В. ПРЕЗУМЦІЯ ПРАВОМІРНОСТІ РІШЕНЬ ПЛАТНИКА ПОДАТКУ.....92

Хомин І. П. ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ВАЖІЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ.....96

Василишин М.В. ПРОБЛЕМИ ОФОРМЛЕННЯ ПДВ СИСТЕМОЮ ЕРПН.....99

КОНТРОЛЬ, АУДИТ І АНАЛІЗ: ВИДИ ТА БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР В ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Акулич Д. О. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....	104
Литвин З. Б., Беднарчук Н. СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	107
Верезубова Т. А., Будько О. А. АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	112
Верезубова Т. А., Аксёнова Ю. Л., Тихонов В. Д., Баймагамбетова З. А., АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ СТРАХОВЫХ РЫНКОВ БЕЛАРУСИ И КАЗАХСТАНА.....	115
Шестерняк М.М., Зюбрій Д. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ.....	119
Iryna Shchyrba, Kim Anastasiia, PRINCIPLES OF INTERNAL CONTROL AS A TOOL OF MANAGEMENT SYSTEM.....	122
Лемеш В. Н. ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ АУДИТ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ.....	123
Черешнюк О . М., Леськів Т. КОНТРОЛЬ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	127
Шестерняк М. М., Лисиченко В. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА ШЛЯХИ ЙОГО МІНІМІЗАЦІЇ.....	129
Лойко І. І., Литвин З. Б. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	132
Лузан В. П., Маспанова К. Д. АНАЛИЗ РЫНКА СТРАХОВАНИЯ ЖИЗНИ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И ВОЗМОЖНОСТЬ ЕГО ЗАИМСТВОВАНИЯ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	134
Мартинчук С. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	136
Черешнюк О. М., Опришко А. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	139
Шестерняк М. М., Пастернак М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	142
Романюк Х.Р. АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ : СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМИ.....	145
Саченко С. І. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ...	148
Стецюк Н. Є., Стецюк Ю. А. ОКРЕМІ ПИТАННЯ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ.....	150
Черешнюк О. М., Струк Л., КОНТРОЛЬ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	152

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Угляр Т. Ю., Литвин З. Б. АУДИТ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	155
Шестерняк М.М., Федчишин І. ДО ПИТАНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АУДИТОРА.....	157
Фок І. Г. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ І ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОЦІНКИ.....	159
Цыкунов И.В., Жабенко М. В. АНАЛИЗ РЫНКА МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕРНЕТ-ТОРГОВЛИ.....	162
Глух Н. В АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ.....	165

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ В ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННІ, АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ

Зборовская К. Г., Лагойская О. А., Лебедь А. А., Сучко Ю.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕОРИИ ИГР В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЕМ.....	167
Ипатенко Е.Э. ОТРАЖЕНИЕ В МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТАХ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ОПЕРАЦИЙ С ТОКЕНАМИ	170
Nataliya Mazur TECHNOLOGIE INFORMATYCZNE W ZARZĄDZANIU PRZEDSIĘBIORSTWEM: DOŚWIADCZENIA UKRAINY I POLSKI.....	173
Панасевич Н. А. СИСТЕМЫ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕДЕЛИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ СИНХРОНИЗАЦИИ С АВТОМАТИЗИРОВАННЫМИ ИНФОРМАЦИОННЫМИ СИСТЕМАМИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА	176
Склярук І. П., Вовк Н.О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	179
Христаускас Ч.С. АНАЛИЗ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ПРИМЕНЯЕМЫЕ В КОМПАНИЯХ ЛИТВЫ.....	182
Шарманська В.М., Кірія М. В. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	184
Шестерняк М. М., Івахів А. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ.....	187
Яцкевич Э. Ю. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АУДИТА ПРАВИЛЬНОСТИ И СВОЕВРЕМЕННОСТИ РАСЧЕТОВ С РАБОТНИКАМИ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА.....	189

1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

Izabela Garebska
Biuro rachunkowe „Wiarygodne dane”
Radom, Polska

BILANS PRZEDSIĘBIORSTWA W JEGO SYSTEMIE SPRAWOZDAWCZOŚCI

Bilans to jedno z **podstawowych pojęć** księgowości. To także jedno z **najczęściej używanych narzędzi**, które stanowi **bezcenne źródło wiedzy na temat kondycji finansowej** przedsiębiorstwa w danym momencie. Bilans to jeden z **obowiązkowych elementów sprawozdania finansowego**, które **jednostki gospodarcze**, a więc m.in. **przedsiębiorstwa** muszą sporządzić **na koniec okresu sprawozdawczego**. Przeważnie termin ten pokrywa się z końcem roku kalendarzowego, kiedy to przygotowywane są także inne **elementy sprawozdania finansowego**.

Ze względu na to, że bilans stanowi **bardzo cenne źródło informacji o aktualnej kondycji majątku przedsiębiorstwa**.¹

Bilans jest to zestawienie składników majątku przedsiębiorstwa tj. **aktywów** oraz źródeł finansowania tj. **pasywa** sporządzane na dany dzień, nazywany dniem bilansowym (np. na koniec danego roku obrotowego). Zgodnie z zasadą bilansową suma aktywów równa jest sumie pasywów (każde posiadane przez przedsiębiorstwo aktywum jest sfinansowane z jakiegoś źródła). Równość aktywów i pasywów wynika również ze stosowanej w księgowości zasady podwójnego zapisu. Bilans jest jedną z części sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa. Pozostałe części to:

- ✓ Rachunek zysków i strat,
- ✓ Rachunek przepływów pieniężnych (cash flow),
- ✓ Zestawienie zmian w kapitale własnym.

Bilans powinien zawierać:

- nazwę i adres podmiotu, dla którego jest sporządzany,
- słowo „bilans”,
- moment bilansowy, czyli datę, na którą wyceniono pasywa i aktywa,
- wyszczególnienie nazw i zawartości grup aktywów i pasywów,
- ogólną sumę aktywów i pasywów, między którymi musi zachodzić równowaga,
- podpisy osób odpowiedzialnych za gospodarkę finansową jednostki gospodarczej,
- datę i miejsce sporządzenia bilansu.²

W terminologii rachunkowości często używa się pojęcia: podstawa równowagi bilansowej. Jest to nic innego jak równanie aktywów = pasywa. Jest to podstawowe równanie rachunkowości.

Bilans tworzony jest zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości. W Polsce przedsiębiorstwa prowadzące pełną księgowość zobowiązane są do sporządzania bilansu zgodnie z Ustawą o Rachunkowości. Wyjątkiem od tej reguły są jedynie spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych, które sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards).³

¹<https://kursy-rachunkowosci.pl/blog/czym-jest-bilans-w-firmie-i-czemu-on-sluzyl/>

²<https://www.edukacjagieldowa.pl/gieldowe-abc/analiza-fundamentalna/sprawozdanie-finansowe/bilans/>

³<https://www.findict.pl/slownik/bilans>

Po stronie aktywów przedsiębiorstwa wyróżnia się dwie główne grupy tzn. **majątek trwały i majątek obrotowy**, przy czym kryterium podziału jest okres czasu, przez jaki przedsiębiorstwo zamierza dane aktywo utrzymywać.

1. **Majątek trwały**

Stanowią składniki majątkowe o długotrwałym okresie użytkowania. Składniki majątkowe długotrwanie użytkowane w procesie gospodarczym przedsiębiorstwa zużywają się stopniowo, tracąc swoją przydatność oraz wartość. Mowa tu o najbardziej powszechnej grupie składników majątku trwałego, czyli środkach trwałych.

W skład majątku trwałego wchodzi:

- a. środki trwałe, czyli grunty, budynki i budowle, urządzenia techniczne i maszyny, środki transportu, środki trwałe w budowie, itp.
- b. wartości niematerialne i prawne,
- c. inwestycje długoterminowe,
- d. należności długoterminowe.

2. **Majątek obrotowy**

Stanowią zasoby, które w przypadku zasobów rzeczowych są przeznaczone do zbycia lub zużycia w okresie do 1 roku. Do rzeczowego majątku obrotowego zalicza się:

- a. zapasy, które ze względu na przeznaczenie w danej jednostce gospodarczej dzieli się na materiały, półprodukty i produkty w toku, produkty gotowe, towary. Materiały są nabywane w celu zużycia na własne potrzeby jednostki. Półprodukty i produkty w toku to nie zakończone jeszcze na dany moment wyroby własnej produkcji oraz nie zakończone jeszcze roboty i usługi. Produkty gotowe to wykonane we własnym zakresie i przeznaczone do sprzedaży innym jednostkom zakończone produkty i usługi. Towary to rzeczowe składniki majątku obrotowego nabyte w celu sprzedaży w stanie przetworzonym,
- b. należności krótkoterminowe,
- c. środki pieniężne,
- d. inwestycje krótkoterminowe – np. udziały w innych jednostkach, papiery wartościowe, udzielone pożyczki, środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych, itp.

Aby sporządzany bilans mógł być zgodny z obowiązującymi przepisami, należy przestrzegać niektórych dodatkowych zasad. Wówczas wyróżnić możemy zasadę:

- **memoriału** – zgodnie z tą zasadą, w księgach rachunkowych należy zewidencjonować wszystkie osiągnięte przychody oraz obciążające koszty jednostki związane z uzyskaniem tych przychodów, które dotyczą danego roku obrotowego (bez względu na termin spłaty),
- **wspólmierności** – jednostka ujmuje do aktywów lub pasywów wszystkie przychody i koszty przypadające na dany okres sprawozdawczy, które jeszcze nie zostały poniesione,
- **ostrożności** – jednostka wycenia składniki aktywów i pasywów zgodnie z rzeczywistymi kosztami poniesionymi na ich nabycie (wytworzenie). Ważne jest, aby w wyniku finansowym, bez względu na wysokość, uwzględnić:
 - zmniejszenie wartości użytkowej lub handlowej aktywów, biorąc również pod uwagę odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe,
 - tylko pewne pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne,
 - wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne,
 - rezerwy na znane ryzyko/straty/skutki innych zdarzeń.
- **zakazu kompensat** – wartość poszczególnych składników aktywów i pasywów oraz przychodów i związanych z nimi kosztów, a także zysków i strat nadzwyczajnych ustala się oddzielnie – nie należy ich kompensować,
- **kontynuacji działalności** – zakłada się, że jednostka będzie kontynuowała swoją działalność gospodarczą w dającej się przewidzieć przyszłości oraz w niezmnieszonym zakresie, nie stawiając działalności w stan likwidacji lub upadłości. Wyjątek stanowi sytuacja, w której jest to konieczne ze

względu na stan faktyczny lub prawny. Jeżeli nie następuje kontynuacja działalności, to jednostka dokonuje wyceny aktywów po cenach sprzedaży netto, które możliwe są do uzyskania. Nie mogą one jednak stanowić wyższej wartości od ceny nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o dotychczasowe umorzenie/odpisy amortyzacyjne, wraz z odpisami z tytułu trwałej utraty wartości.

Z bilansem związane są również wskaźniki pokazujące stopień pokrycia aktywów trwałych kapitałami. Wyróżniamy:

złota reguła bilansowa – zgodnie z nią aktywa trwałe przedsiębiorstwa pokryte są 100% kapitałem własnym (udział własny, inwestorów – udziałowców, wspólników bądź akcjonariuszy w firmie). Wynika to z tego, że aktywa stanowią część majątku długoterminową. W związku z tym charakteryzują się one niskim tempem zmiany na gotówkę, która powinna zostać sfinansowana środkami oddanymi na długi okres,

srebrna reguła bilansowa – zgodnie z nią regułą ważne jest, aby kapitał stały przedsiębiorstwa był równy bądź wyższy aktywom stałym. Jako kapitał stały należy rozumieć kapitał własny, powiększony o zobowiązania długoterminowe. Im większa jest wartość kapitałów stałych, tym większą swobodą i niezależnością finansową dysponuje działalność. Co do zasady, aktywa stałe powinny zostać sfinansowane kapitałem własnym minimum w $\frac{2}{3}$. Zasada ta jednak nie jest adekwatna do wszystkich rodzajów przedsiębiorstw.

Z obu reguł wynika, że szczególnie ważne jest, aby aktywa trwałe (najmniej płynne składniki majątku) powinny być finansowane stabilnymi kapitałami przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwo powinno posiadać takie zasoby majątkowe, które ułatwiają mu realizację zadań i osiągnięcie przewagi konkurencyjnej. Właściwy dobór zasobów majątkowych i ich właściwa ilość stanowi mocną stronę działalności każdego przedsiębiorstwa. Natomiast, zasoby o złej jakości, niedostateczne, lub nadmierne i przy tym niedostosowane do charakteru przedsiębiorstwa i wymogów otoczenia, utrudniają jego rozwój. Zasoby stanowią podstawę działalności każdego przedsiębiorstwa. Umiejętne połączenie zasobów z wiedzą, przedsiębiorczością, umiejętnością trafnego stawiania celów i ich realizacji umożliwia przedsiębiorstwu osiągnięcie efektu synergii i uzyskanie trwałej przewagi konkurencyjnej.

Analiza zasobów majątkowych powinna być zorientowana na:

- ustaleniu wielkości zasobów majątkowych i rozpatrzeniu ich zmian w czasie,
- określeniu syntetycznej struktury majątku,
- rozpoznaniu poziomu wykorzystania majątku,
- sformułowaniu wniosków dotyczących kierunków badań szczegółowych.

W analizie zasobów majątkowych przedsiębiorstwa ważne jest nie tylko ustalenie samej wielkości majątku, ale także zbadanie sposobu jego pozyskania. Ważnym elementem jest również rozpoznanie zmian w czasie. Na podstawie czego można ocenić nie tylko wielkość zadysponowanych zasobów majątkowych, oraz ich wartościowy wzrost lub spadek. W ocenie zmian wielkości majątku należy uwzględnić cykl życia przedsiębiorstwa oraz przyjętą strategię jego rozwoju.

Istotne znaczenie ma rozpatrzenie ogólnej struktury majątku, której podstawowym kryterium podziału jest kryterium płynności (tzn. łatwości zamiany na gotówkę). W związku z czym, **majątek trwały jest majątkiem długoterminowym o niskiej płynności**, czego konsekwencją jest wyższy poziome ryzyka. Majątek ten będzie generował koszty stałe, określane mianem kosztów gotowości do produkcji. Z tego względu przedsiębiorstwo powinno unikać nadmiernego powiększania zasobów majątku trwałego. Więc tylko taki wzrost majątku trwałego można uznać za zasadny, który przyczyni się do poprawy efektów działalności przedsiębiorstwa. Z drugiej strony, zbyt małe zasoby majątku trwałego w stosunku do potrzeb mogą hamować rozwój przedsiębiorstwa i utrudniać realizację celów.

Zgoła odmienny charakter ma majątek obrotowy, którego charakterystyczną cechą jest stosunkowo krótki okres przebywania w przedsiębiorstwie i wysoka rotacja. Z tego względu **majątek obrotowy ma charakter majątku płynnego**. Ryzyko inwestowania w majątek obrotowy jest więc znacznie mniejsze w stosunku do ryzyka związanego z inwestowaniem w majątek trwały. Zasoby majątku obrotowego oraz jego strukturę należy dostosować do wielkości i rodzaju potrzeb danego przedsiębiorstwa.

Wielkość utrzymywanego majątku obrotowego powinna:

- gwarantować ciągłość procesu produkcyjnego w przedsiębiorstwie,
- zapewniać ciągłość sprzedaży towarów w jednostce handlowej,
- wpływać na poprawę płynności finansowej w przedsiębiorstwie,
- kreować minimalne koszty, a maksymalne korzyści dla przedsiębiorstwa.

Struktura majątku jest bardzo ważną kwestią dla przedsiębiorstwa. Korzystniejsza jest struktura z większym udziałem majątku obrotowego i mniejszym udziałem majątku trwałego.⁴

Ścisły związek majątku i kapitału sprawia, że ważna jest nie tylko analiza zasobów majątkowych, ale także źródeł ich finansowania. Celem analizy zasobów kapitałowych jest ustalenie, jaka jest [struktura finansowania](#) majątku i czy można ją poprawić. Chodzi o ocenę prawidłowości wyposażenia przedsiębiorstwa w kapitał, czyli określenia:

1. Z jakich rodzajów kapitałów przedsiębiorstwo korzysta?
2. Jaki jest zakres finansowania kapitałem własnym?
3. Jaki jest zakres finansowania kapitałami obcymi?
4. Jakimi kapitałami przedsiębiorstwo finansuje poszczególne składniki swojego majątku?
5. Ustalenie, czy finansowanie to jest bezpieczne i korzystne dla przedsiębiorstwa?

Kapitał własny ma podstawowe znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstwa ponieważ jest najbardziej stabilnym źródłem finansowania majątku, wnoszonym na czas nieokreślony. Kapitał własny w odpowiedniej wysokości zapewnia przedsiębiorstwu niezależność finansową. Kapitał własny powinien być zgromadzony w takiej wysokości, która nie ogranicza jego działalności i nie podważa jego wiarygodności wobec osób trzecich. Wysokość kapitału własnego określa zakres odpowiedzialności przedsiębiorstwa za zobowiązania w stosunku do wierzycieli i stanowi zabezpieczenie kapitału obcego.

Kapitały obce służą przede wszystkim finansowaniu majątku obrotowego, a ich nadwyżka o charakterze długoterminowym może również wspierać finansowanie majątku trwałego i służyć finansowaniu działalności inwestycyjnej. Nadmierne korzystanie z kapitałów obcych może doprowadzić do pułapki zadłużenia. Im większy jest udział kapitałów obcych w zasobach kapitałowych przedsiębiorstwa, tym większa jest zależność przedsiębiorstwa od dawców tych kapitałów. Wysoki udział kapitałów obcych zwiększa [ryzyko](#) finansowe, a pozytywne efekty korzystania z tych kapitałów mogą być tylko prawdopodobne, natomiast konieczność spłaty zaciągniętych kredytów i odsetek z nimi związanych w wymaganej wysokości i terminie jest zawsze pewna.⁵

Reasumując bilans to zestawienie [aktywów](#) i [pasywów](#) jednostki sporządzane na początek (bilans otwarcia) i koniec (bilans zamknięcia) okresu sprawozdawczego (obrachunkowego) w [organizacjach](#) prowadzących [księgowość](#) według zasad tzw. pełnej [rachunkowości](#).⁶ Należy do obowiązkowych elementów [sprawozdania finansowego](#). Ukazuje sytuację w danych przedsiębiorstwie, na podstawie bilansu przeprowadza się analizę majątkowo – finansową przedsiębiorstwa.

⁴<https://analizy-prognozy.pl/analiza-prognoza-finansowa/analiza/sprawozdania/bilans/>

⁵<https://analizy-prognozy.pl/analiza-prognoza-finansowa/analiza/sprawozdania/bilans/>

⁶[https://pl.wikipedia.org/wiki/Bilans_\(rachunkowo%C5%9B%C4%87\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Bilans_(rachunkowo%C5%9B%C4%87))

Петро ХОМИН

доктор економічних наук, професор
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

ОБЛІКОВА ТЕОРІЯ: НЕ БУЛО НІ ГРОША ТА РАПТОМ АЛТИН

Друга частина заголовка тез, сконструйована з використанням назви комедії О. М. Островського, вочевидь, відображає нинішній стан у теорії бухгалтерського обліку з точністю майже ста відсотків. Адже, якщо в недавні есесерівські часи, крім журналу в Москві, вітчизняним науковцям опублікувати щось було ніде, то тепер будь-яке ніщо можна помістити де завгодно.

Причому не натужуючись, а скориставшись послугами анонімних зазивал: «Ви надіслали свої тези на наукову конференцію в Канаді, Іспанії, Японії etc.?», що заодно обіцяють всім сертифікат, який засвідчує неучасть – так-так, бо запрошень на ці віртуальні «конференції» ніколи не буває. Або гарантують термінову публікацію в монографії статті не де-небудь, а відразу в США. Причому без заморочок із напрямками досліджень, чи рецензіями профільних учених, аби тільки цим наперсточникам сплатити вчасно заявлену суму. Хоча монографія взагалі-то не опус про будь-що, а «грунтовна наукова праця, в якій досліджується одне питання, одна тема» [3, с.446].

От і розвелось нині ціле плем'я «вчених», котрі, дещо перефразовуючи вислів академіка В. М. Трегобчука, книг не читають, ледве встигаючи ознайомлюватися з черговими заманухами таких зазивал, вихваляють потім «своїми» досягненнями в науці – як правило, публікуються такі «зарубіжні», ні-ні, не твори, а витвори вскладчину. Особливо коли це космічні суми в тих часописах, котрі підлаштувалися під Scopus і Web of Science: в одиночку бо осилити таку плату без побічних джерел доходу важкувато. Причому ще пару років тому в цих «учених» не пахло жодною статтею в журналі «Бухгалтерський облік і аудит», на жаль, зниклому через підвищені вимоги редакції щодо наукового змісту як головної умови опублікування.

Тепер уже й тут пропозиція випереджає попит від рубрик «Економіка, Медицина» й т. д. до «Бухгалтерський облік, Фінанси» тощо й «ще +48 напрямків», як ото засвідчують «поліглоти», котрі не в змозі відрізнити іменник «напрями» від розмовного прислівника «напрямки», тим не менш, обіцяють напрямець: «Написання/аудит наукової статті; Оформлення списку літератури та наукової статті; Пошук співавтора для наукової статті (За бажанням); Редагування матеріалу і Академічний переклад; Підбір наукового журналу Web of Science; Контроль публікації наукової статті; Звіт унікальності наукової статті Unicheck'ом; Переговори з редакцією наукового журналу Web of Science; Індексція наукової статті в базі даних Web of Science».

Й купу інших привілеїв, починаючи з «входження авторів (забувши, вочевидь, взяти в лапки останнє слово – П. Х.) в коло провідних представників світу науки, ретельний відбір ...матеріалу, який не володіє науковою цінністю» й завершуючи врешті запевненням: «Публікація наукової статті в цій базі даних допомагає отримати звання, ступінь, фінансування». Ненароком нагадавши про: «Оформлення договору і внесення передоплати» та «Внесення доплати».

Що стосовно теорії бухгалтерського обліку явно не гарантія здійснення прогнозу Г. Шмоллера: «В майбутньому настане ...нова епоха; але це трапиться виключно завдяки сприянню всіх тих історичних, описових і статистичних матеріалів, які збираються нині, а не

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

внаслідок безупинної дистиляції абстрактних пропозицій старого догматизму, які дистилювалися вже сотні разів» [5, с.31], а радше навпаки. Бо щось немає жодного звіту з підтвердженням «унікальності наукової статті Unіchesk'ом», як і посилань на «ретельний відбір ... матеріалу, який (заперечувальну частку «не» прибрано мною – П. Х.) володіє науковою цінністю». Позаяк здебільшого їх, тим більше статистичних матеріалів, тут немає – лише звичні «дистиляції абстрактних пропозицій... , які дистилювалися вже сотні разів».

В цьому ж руслі монетизації пішло навіть т. зв. підвищення кваліфікації способом стажування. Приміром, в одній із сусідніх країн вартість участі в стажуванні становить 4300 гривень, мовляв, вона використовується для покриття транспортних (чийх – скромно замовчується) та адміністративних витрат, пов'язаних з оформленням міжнародних сертифікатів, адмініструванням сайту, перевіркою робіт та проведенням занять, хоча ніяких занять, як усім відомо, ніколи не немає, оскільки «науково-педагогічні» стажування винятково з дистанційною формою участі, + 500 грн становить вартість персонального пересилання сертифікату.

Й при тривалості стажування один місяць, що становить 6 кредитів (180 годин) і розподіляється таким чином: 1. Ділове спілкування в умовах сучасного підприємництва (лекції, консультації при розробці програми, дискусії, тренінги, тести); 2. Питання академічної мобільності, інтернаціоналізації наукових досліджень (у тому числі нормативного забезпечення) з тим же переліком від лекцій до тестів; 3. Міждисциплінарний підхід до побудови освітніх програм + той самий перелік і повтор п. 1,2,3, правда, вже без згадуваних переліків лекцій тощо, врешті очікуване втішне: «Із досвіду відомо, що для успішного виконання всіх завдань стажування необхідно до одного дня роботи».

Тобто, та сама свитка, тільки навиворіт, оскільки для підкріплення наводиться посилання на офіційний документ – лист МОН (слово України тут оминули) щодо забезпечення функціонування системи атестації наукових та науково-педагогічних кадрів від 24.07.2020 № 9/696-20. Та й чогось «**Язык общения** при проведенні стажировки – русский», хоча рекламодавець нібито має представництво в Україні, в той час, як пропозиція статті «в коло провідних представників світу науки» наводиться, хоч і неграмотно, але українською мовою. До речі, в згадуваному наказі на ці побори для покриття «транспортних etc. витрат» і натяку немає.

Тож «Nil admirare – нічому не дивуюсь», коли після такого вишколу професійних «дистиляторів» сигнатура «наукових праць» з теорії бухгалтерського обліку стає поголовною, ба більше мавпування набуває ознак пандемії не тільки серед неінфікованих пошукувачів учених ступенів, але й метрів: однаково бо не відрізняють дієслів скомпонувати та скомплювати й вдаються здебільшого до останнього, не забуваючи відносити свої компіляції до рубрики вперше.

І в якості показового антиприкладу можна навести бурю в склянці води, спричиненої одним «теоретиком» сигнатурою з доволі посередньої публікації кінця 80-х років минулого століття. Який, вихопивши з параграфу «Розвиток теорії бухгалтерського обліку» тристорінковий пасаж «Метатеорія» з переліком «Основних проблеми метатеорії в загальному вигляді...», теж обійшов будь-яку конкретизацію, лише поповнивши «відсутність систематичних досліджень ... з питань метатеорії» [2, с. 19]. Й укотре продемонструвавши нездатність «відрізнити предмет обліку від предмета метатеорії» [там же].

Приміром, під багатообіцяючою назвою розділу 1 «Сутність, функції etc.» в підрозділі 1.1 «Сутність метатеорії обліку» різниця предмета обліку від предмета метатеорії визначена так: «Метатеорія знаходиться над теорією обліку, спостерігаючи за нею з точки зору можливості більш раціонального способу побудови теоретичної моделі, яка би була адекватною реальній дійсності». З уточненням: « В метатеорії аналізуються ... моделі

обліку. ... Подальший розвиток теорії може бути удосконаленим лише тоді, коли сама теорія ...буде піддана аналізу з позицій ...метатеорії обліку. ...Метатеорія призначена для структурування існуючої теорії обліку на основі формалізації, ідеалізації, аксіоматизації та розвинутої мови спілкування між науковцями і практиками, які займаються обробкою інформації та надають її споживачам. ...Метатеорія обліку відноситься до такої сфери діяльності, в якій облік взаємодіє з психологією, логікою, філософією, інформатикою, системотехнікою, кібернетикою, математикою та іншими науками...» [1, с. 9-10].

Котре скомпоновано чи скомпільовано – хай вирішать учасники конференції, – без посилання на джерело запозичення, тобто згадувану працю Р. Рашитова: «В метатеорії аналізуються ...моделі обліку. ...Теорія, яка вивчає, аналізує теорію обліку формалізованим методом, є метатеорією. ...Об'єкт дослідження аксіоматизується й записується на формалізованій мові. ...Подальше становлення й розвиток обліку пов'язане зі становленням його метатеорії. ...Метатеорія обліку – це область, у якій облік стикається з логікою, філософією, інформатикою й математикою...» [2, с. 17-18].

Й такі аморфні компілятивні «формалізації, ідеалізації, аксіоматизації» на цьому й завершуються. Так само, як і неоплачений вексель розвинутої мови спілкування між науковцями і практиками, тож в якості аксіоми тут, мабуть, доведеться прийняти есперанто. Без нього навряд чи вдасться зрозуміти «функції метатеорії» в такому викладі: «...підвищення інтелектуального і наукового рівня теорії обліку; розробка категоріального апарату та методів обліку як цілісної системи» [1, с. 12] etc., оскільки в цьому опусі марно шукати, як же все таки «облік взаємодіє з психологією, логікою, філософією, інформатикою, системотехнікою, кібернетикою, математикою та іншими науками».

Відтак наразі «розвинута мова спілкування між науковцями й практиками» стосовно облікових функцій можлива лише на основі, скажімо, класифікації Р. Деллапорта, який вважав, що бухгалтерський облік має одинадцять функцій: статистичну, економічну, фінансову, юридичну, бюджетну, управлінську, контрольну, історичну, реєстраційну (описову), сигналізаційну, порівняльну (аналітичну) [4, с. 341] – в «метатеорії» їх понині катма.

Втім, автор тез не плекає ілюзій, що ці тези зроблять переворот у вітчизняній теорії бухгалтерського обліку, тож подальші наукові пошуки в цій царині мають перспективу.

Список використаних джерел

1. Пушкар М. С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія: Монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2007. 359 с.
2. Рашитов Р. С. Логико-математическое моделирование в бухгалтерском учете. М.: Финансы, 1979. 128 с.
3. Словник іншомовних слів. За ред. О. С. Мельничука. К.: Гол.ред. УРЕ, 1977. 775 с.
4. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней. М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. 638 с.
5. Шмоллер Г. Народное хозяйство, наука о народном хозяйстве и ее методы. М.: Издание К. Т. Солдатенкова, 1902. 243 с.

Орися БУСЬКО

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнського національного університету

Світлана САЧЕНКО

науковий керівник,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнського національного університету
м.Тернопіль, Україна

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основним завданням будівельних підприємств є забезпечення основними засобами та дотримання норм їх експлуатації у процесі використання. Вони є активами, тобто складовими процесу фінансово-господарської діяльності, що формуються відповідно до нормативно-правових актів через придбання чи іншим способом та зарахування до складу підприємства. Основні засоби мають термін свого використання понад 1 рік або один операційний цикл, якщо він довший, ніж 1 рік. Дана ознака є прописаною у нормативно-правових документах де також вказано, що вартісна межа основних засобів становить 6000 грн. (відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» від 16.01.2020 р.).

Важливою характеристикою основних засобів є їх класифікація, яка на національному рівні визначена у П(С)БО, Податковому кодексі України та Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів. На міжнародному рівні вона ідентифікована в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. Основним завданням класифікації основних засобів є спрощення їхнього обліку та складання звітності про їх стан, що дозволить вибрати ефективні напрямки управління такого роду активами. У нормативно-правових документах основні засоби поділяють на основні засоби та інші необоротні активи, в Податковому кодексі запропоновано шістнадцять груп цих активів, а в Міжнародних стандартах – вісім груп (рис.1).

Основні нормативно-правові документи, а саме Податковий кодекс України та П(С)БО 7 містять класифікаційні ознаки, які подібні між собою, що не робить великої розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком. Слід відмітити, що основні засоби у Податковому законодавстві мають чітко визначені термін використання, що знаходиться у діапазоні від 2 до 20 років і вони не можуть перевищувати встановлених норм.

У практичній площині означення основних засобів прямо пов'язане з групуванням їх за класифікаційними ознаками, що характерні для діяльності підприємства й мають відповідати його цілям і завданням. Позитивним моментом у поділі основних засобів на групи є створення об'єктивної інформаційної бази для їх обліку та аудиту, що дозволить сформулювати ефективну концепцію управління цими активами.

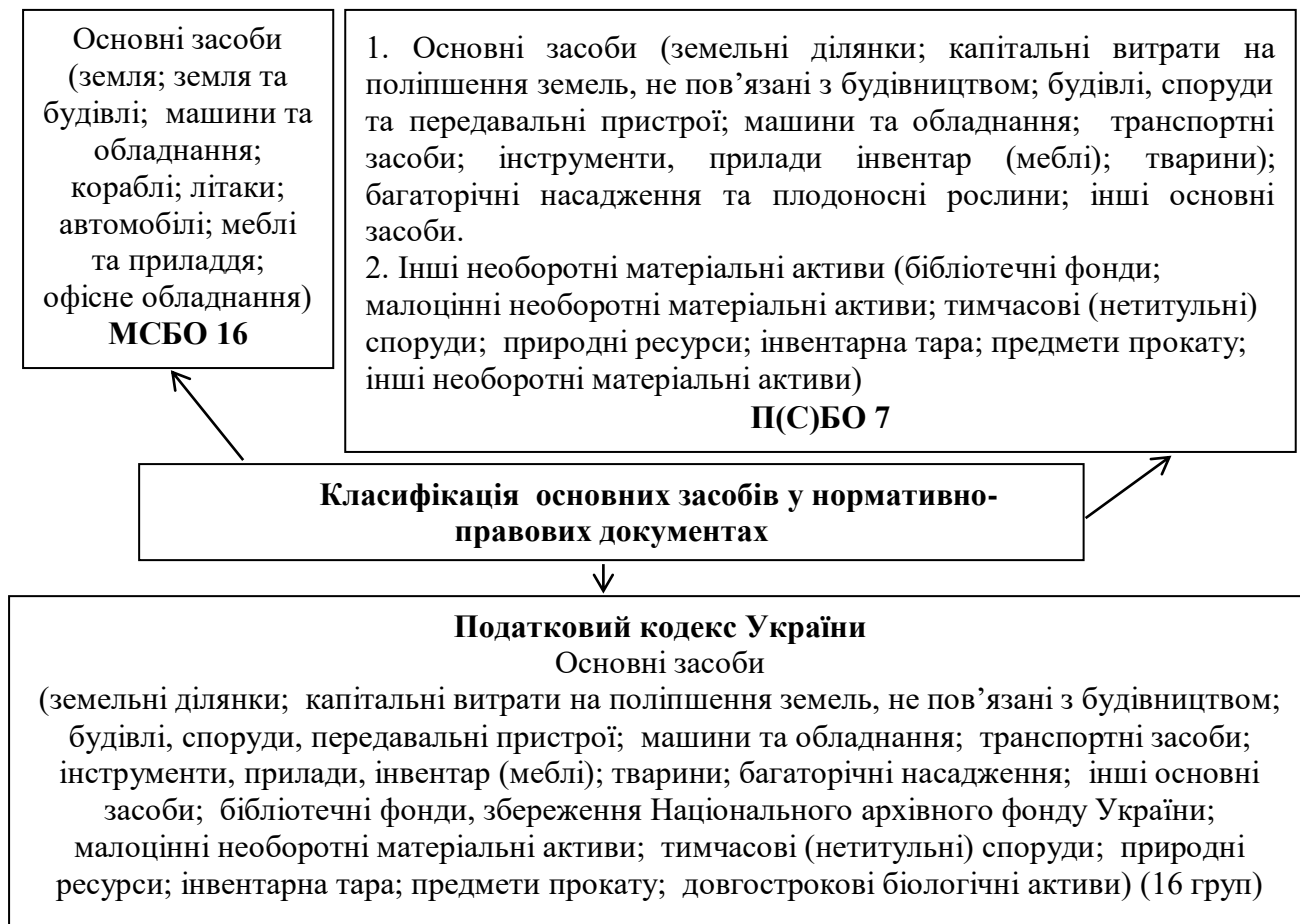

Рис. 1. Класифікація основних засобів у нормативно-правових документах

Джерело: сформовано на основі [1, 2, 3]

Щодо аналізу основних засобів у галузі будівництва, то слід відмітити, що вони формуються в залежності від напрямку робіт конкретного підприємства. Основною групою основних засобів кожного будівельного підприємства є така класифікація:

- вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі, які повинні відповідати технічним умовам експлуатації;
- кранівники стрілових, баштових, самохідних (автомобільних, гусеничних, залізничних, ДБН В.1.2-12-2008С.13 пневмоколісних), що будуть виконувати свою роботу відповідно до НПАОП 0.00-5.05, НПАОП 0.00-5.03.;
- дорожні та тротуарні огороження, напрямні знаки для забезпечення безпечного руху, які повинні відповідати ДСТУ 2734 і ДСТУ 2735;
- електроустаткування піднімальних механізмів, що повинно допомагати в робочому процесі на будівельному майданчику та має відповідати вимогам ДНАОП 0.00-1.32;
- вантажопідійомні механізми, що виконують допоміжні роботи на будівельному майданчику та повинні відповідати вимогам НПАОП 0.00-4.15;
- рейкові шляхи для баштових кранів, які потребують монтажу, технічного догляду та дотримання вимог відповідно до СНиП 3.08.01.
- бульдозери та трактори, які виконують допоміжні роботи у будівельному процесі.

Аналіз чинних підходів до класифікації основних засобів та врахування наявних їх груп дозволяє обґрунтувати деякі удосконалюючі моменти. Зокрема в будівельних

підприємствах доцільно розширити та деталізувати класифікацію основних засобів відповідно до їх специфіки, що дасть змогу оптимізувати їх структуру і правильно відобразити у бухгалтерському обліку підприємства. Вважаємо за доцільне подіти основні засоби будівельної галузі за стадіями формування (тобто визначити відповідно до потреб будівельного підприємства), що дозволить розробити план розвитку матеріально-технічної бази будівельного підприємства. В даному поділі також потрібно буде врахувати основну та допоміжну техніку при проведенні будівельних робіт підприємством. Вважаємо, що запропонована класифікація основних засобів будівельних підприємств дозволить сформувати інформаційну базу, здатну забезпечувати оптимізацію їх структури, й абсолютно не складну для реалізації в системі обліку. Запропоновані рішення дозволять удосконалити поділ основних засобів на суб'єкті господарювання та визначити пріоритетність у оновленні матеріально-технічної бази, що сприятиме ефективнішому використанню таких активів.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf
2. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року №2755-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

Ольга КАСПЕРОВИЧ

студентка

УО «Белорусский государственный экономический университет»

Валентина ЛЕМЕШ

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

ОСОБЕННОСТИ ОТРАЖЕНИЯ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ ВЫДАВАЕМЫХ ЗАЙМОВ РАБОТНИКАМ ОРГАНИЗАЦИИ

В данной статье раскрываются особенности отражения в бухгалтерском учете хозяйственных операций по выдаче займов работникам, а также рассматривается внедрение новых субсчетов второго порядка к счету 73 «Расчеты с персоналом по прочим операциям».

Ключевые слова: учет расчетов, расчеты с персоналом по прочим операциям, займы работникам.

Актуальность выбранной темы заключается в том, что нередко работники обращаются к своей организации с просьбой выдать им заем на обучение, лечение, отдых, приобретение машины, квартиры и т.д. В крупных организациях условия и порядок предоставления займов работникам, как правило, предусматриваются коллективным договором, положением о порядке предоставления и возврате займов, в небольших – приказами, распоряжениями руководителя.

Различные аспекты операция по выдаче займов работникам рассматривались рядом авторов В.Н. Лемеш, Н. Борисенко, А. Холопук [7, 2, 10]. Однако по-прежнему остается ряд нерешенных вопросов.

Правоотношения между работниками и нанимателями, несмотря на преимущественную регламентацию трудовым законодательством, не исчерпываются исключительно трудовым характером.

Одной из важных социальных гарантий для работника является предоставление нанимателем денежных займов, которые, несмотря на правовую квалификацию как гарантию для работника, предусмотренную Трудовым кодексом Республики Беларусь [9 ст. 7 и ст. 90] в части порядка предоставления, использования и возврата регламентированы в большей степени гражданским законодательством.

Привлекательность такой меры для работников заключается в большей доступности и, как правило, в меньшей стоимости такого ресурса по сравнению с кредитными ресурсами банков. Для нанимателя же это является действенным инструментом для удержания и закрепления ценных работников, в том числе молодых специалистов. Так, по договору займа одна сторона передает в собственность другой стороне деньги или другие вещи, определенные родовыми признаками, а заемщик обязуется возвратить займодавцу такую же сумму денег или равное количество других полученных им вещей того же рода и качества [3 ст. 760].

Предоставление займа работнику с использованием правовой конструкции договора займа следует ограничивать от заключения таких сходных гражданско-правовых договоров как договор безвозмездного пользования (ссуды) и кредитный договор.

Выдаваемые работникам займы можно классифицировать по следующим признакам:

- денежный заем - выдача осуществляется в наличной либо безналичной формах [3 ст. 293; 1 ст. 231; 4 п. 4];
- товарный заем - выдача осуществляется активами организации в неденежной форме (сырьем, материалами, полуфабрикатами собственного производства, готовой продукцией и др.).

В договоре, заключаемом между нанимателем и работником, прописываются условия, по которым займы могут предоставляться на процентной и беспроцентной основе.

При разработке учетной политики, у предприятий возникают трудности с формированием системы синтетических и аналитических счетов для учета и контроля разнородных операций по расчетам с персоналом.

Отечественным законодательством предусмотрено, что счет 73 "Расчеты с персоналом по прочим операциям" предназначен для обобщения информации о расчетах с работниками, кроме расчетов по оплате труда, расчетов по выплате работникам дивидендов и других доходов от участия в уставном фонде организации, расчетов с подотчетными лицами [5]. Данный счет имеет следующие субсчета:

73/1 - Расчеты по предоставленным займам

73/2 - Расчеты по возмещению ущерба.

С точки зрения Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности №74 операционные затраты учитываются на отдельных субсчетах 58-2 "Предоставленные краткосрочные займы" или 06-2 "Предоставленные долгосрочные займы".

С учетом изложенного, предлагается дополнить в Национальный стандарт бухгалтерского учета и отчетности 74 счет 73 «Расчеты с персоналом по прочим операциям».

В учетной политике организации в связи с этим следует предусмотреть субсчету 73/1 «Расчеты по предоставленным займам» следующие субсчета второго порядка [6]:

73/1/1 – Выданные долгосрочные займы;

73/1/2 – Выданные краткосрочные займы;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

73/1/3 – Займы выданные в денежной форме;

73/1/4 – Займы выданные в неденежной форме.

При этом оценка финансовых активов будет, осуществляется следующим образом: финансовый актив, относящийся к категории «Финансовые активы, учитываемые по амортизированной стоимости», оценивается по амортизированной стоимости исходя из ее изменения в сумме:

- равномерного в течение периода удержания финансового актива ежемесячного погашения операционных затрат, премий;

- поступления денежных средств от эмитента или обязанного лица в счет погашения основного долга, процента (дисконта).

Внедрение данного предложения позволит контролирующим органам и внешним пользователям бухгалтерской отчетности увидеть более раскрытую информация по финансовым вложениям в виде займов работникам по суммам начисленных и полученных процентов по финансовым вложениям, относящимся к категории "Финансовые активы, учитываемые по амортизированной стоимости", за отчетный период.

Указанные предложения позволят применять единый подход при формировании учетной и отчетной информации по выданным займам с учетом требований Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Финансовые инструменты».

Список использованных источников

1. Банковский кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь, 25 октября 2000 г. №441-З: принят Палатой представителей 3 октября 2000 г.: одобрен Советом Респ. 12 октября 2000 г.: в ред от 30 июня 2020 г. // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

2. Борисенко, Н. «Выдача займа работнику и обложение подоходным налогом и взносами в ФСЗН» // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

3. Гражданский кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь, 7 декабря 1998 г. №218-З: принят Палатой представителей 28 октября 1998 г.: одобрен Советом Респ. 19 ноября 1998 г.: в ред. от 29.08.2021 г. // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь.- Минск, 2021.

4. Инструкция о порядках ведения кассовых операций и расчетов наличными денежными средствами от 19.03.2019 №117 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

5. Инструкция о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета № 50 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

6. Лемеш, В. Н. Методика формирования учетной политики : учебное пособие / В. Н. Лемеш. - Минск :Вышэйшая школа, 2016. - 221.

7. Лемеш, В.Н. Налогообложение и бухгалтерский учет операций по выдаче займов работникам // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

8. Национальный стандарт бухгалтерского учета и отчетности «Финансовые инструменты», утвержденный постановлением Министерства финансов Республики Беларусь № 74.// Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

9. Трудовой кодекс Республики Беларусь : с изм. и доп., внесен. Законом Респ. Беларусь 5 янв. 2021 г. – Минск :Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2021. – 256 с.

10. Холопук, А. Бухучет операций по выдаче займов работникам // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

Роман КУЛИК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Надія НАВОРИНСЬКА

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

МІСЦЕТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ У ЗАГАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ ВИТРАТ

Трансакційні витрати – це всі витрати, пов'язані з обміном, безпекою та забезпеченням виконання.

Трансакційні витрати можна класифікувати за ознаками трансакцій (частота, тенденція, неузгодженість. Такий розмір класифікації трансакційних витрат є наслідком множинності підходів до кожного члена Міністерства освіти).

К. Менар поділяє трансакційні витрати на чотири групи:

- 1) витрати в середовищі еквівалентних взаємодоповнюючих факторів;
- 2) вартість масштабу;
- 3) інформаційні витрати;
- 4) витрати на збереження, моніторинг та протидію опортунізму).

Класифікація щодо контрактного процесу, яка була запропонована Дж. Уоллісом та Д. Нормально, можна охарактеризувати відповідно до розподілу всього процесу контрактації на три періоди: *exante*, *exinterim*, *expost*:

1) витрати *exante* – це витрати до обміну, що включають витрати на отримання інформації про ціни та можливі альтернативи, якість товару та надійність контрагенту тощо;

2) витрати *exinterim* – трансакційні витрати, що здійснюються в процесі обміну, використовуються із витратами, пов'язаними із очікуванням у чергах, отриманням нотаріально завірених документів, страховки (наприклад, при купівлі автомобіля) здійснення розрахунків тощо;

3) витрати *expost* – це трансакційні витрати, що виникають після обміну, і включають витрати на забезпечення контрактів, перевірку їх виконання, контроль якості тощо. Подібну класифікацію дає О. Вільямсон. Зроблено висновок, що трансакційні витрати є передусім міждисциплінарною категорією, яка є однією з фундаментальних міждисциплінарних категорій у природі інституційної теорії, а тому її вивчення базується на міждисциплінарній методології. Трансакційні витрати — це витрати та збитки, понесені суб'єктами господарювання, договорами (операціями).

Р. Коуза вважають попередником теорії трансакційних витрат. Серед перших робіт, у яких автор врахував ці питання, стаття під заголовком «Природа фірми» (вперше опублікована в «Економіці», № 4, 1937 р., пізніше була передрукована, серед інших, у «Р.

Коуз: Фірма, ринок і закон», 1988 р.). Спочатку автор використовував терміни витрат на використання механізму ціни та витрат на маркетинг.

У своїх міркуваннях Р. Коуз сформулював твердження, що основою для визначення меж підприємства, а отже й обсягів завдань, що виконуються самостійно, повинні бути не технологічні умови, а сума витрат, які необхідно понести у зв'язку з проведенням операції ієрархічно (всередині організації) або між компаніями на ринку. Такі витрати пізніше О. Вільямсон назвав трансакційними витратами і визначив як: «порівняльні витрати на планування, адаптацію та нагляд за виконанням завдань у різних структурах управління».

Автор звернув увагу на те, що вузькоспеціалізовані підрозділи зазвичай отримують економію від масштабу і здатні забезпечити нижчі витрати виробництва пропонованої продукції в порівнянні з підприємствами, на яких більшість завдань, необхідних у діяльності, спрямованих на виробництво конкретних товарів і послуг виконується самостійно. Недоліком рішення, заснованого на співпраці зі спеціалізованими постачальниками послуг на ринку, є більш високі витрати на планування, координацію та нагляд за діяльністю порівняно з рішенням, що полягає в самостійному виконанні обсягу завдань, що пропонуються такими підрозділами.

Теорія трансакційних витрат базується на структурі управління, яка є вибором найкращого способу регулювання операції.

Він складається з двох частин:

- ринок
- ієрархія

Це два різних рішення, вибір яких залежить від розташування трансакційних витрат, пов'язаних із виконанням транзакції. Ми розрізняємо два види трансакційних витрат:

а) *ex ante* - вартість угоди (наприклад, витрати на пошук партнерів, підготовку пропозиції контракту тощо),

б) *ex post* - витрати на декларування, якщо операція відбулася раніше на узгоджених умовах, витрати, пов'язані з вирішенням будь-яких спорів тощо.

Ми розглядаємо трансакційні витрати, виходячи з двох поведінкових припущень:

- а) поведінка людини характеризується опортунізмом,
- б) поведінка людини характеризується обмеженою раціональністю.

Виконання обох цих припущень гарантує виникнення трансакційних витрат. Можна виділити два крайніх способи регулювання операцій:

- а) загальне, основне регулювання ринку (окремі, унікальні ринкові операції),
- б) адміністративне (ієрархічне) регулювання.

Спектр можливостей для регулювання операцій знаходиться між ринком та ієрархією. Обидві крайні точки взаємодіють один з одним у процесі регулювання ходу транзакцій (приватне замовлення), тобто в області кооперативної поведінки.

Ефективність форм регулювання залежить від таких особливостей операцій, як:

- (1) специфічність ресурсу,
- (2) невизначеність,
- (3) частота

Теорія трансакційних витрат є одним із напрямків нової інституційної економіки, що знаходиться в руслі неокласичної економіки. Однак його виділяє окрема парадигма, в якій на перший план виходять такі категорії:

- установи
- контракти,
- трансакційні витрати.

Економіка трансакційних витрат займається головним чином вивченням підприємств, тому сфера її інтересів включає мікроекономіку та науку про управління. Трансакційні

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

витрати належать до загального сімейства витрат і оцінюються за критерієм мінімізації витрат, що пов'язує їх з мікроекономікою. З наукою управління її пов'язують питання мотивів і форм співпраці між підприємствами.

Список використаних джерел

1. Аналіз господарської діяльності: опорн. консп. лекцій / уклад. Кизилов Г. І., Кизилова Л. О. Харків : ХНАМГ, 2009. 144 с.
2. Андрущенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2007. № 5. С. 3–7.
3. Бабіч І. І., Дацюк А. А. Облікова політика в частині обліку витрат виробничих підрозділів сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. № 4. С. 5–9
4. Базалієва Л.В. Науково-теоретичні та методичні основи управління трансакційними витратами підприємства. : монографія / за заг. наук. ред. Л.В. Базалієва. Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. 164 с.

Юрій КУЗЬМІНСЬКИЙ

доктор економічних наук,
професор кафедри аудиту
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

К.Ю. КУЗЬМІНСЬКА

студентка
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
м.Київ, Україна

ОБ'ЄДНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Громадська організація як один із видів об'єднання громадян, передбачений Законом України «Про об'єднання громадян». Об'єднання громадян або кілька таких об'єднань за професійним спрямуванням - це консолідований громадський рух, який складається з окремих, взаємно не підпорядкованих, але взаємодіючих громадських організацій, які спрямовують енергію громадян однієї професії на творчу діяльність і тим самим знижують соціальну напругу в суспільстві, що безумовно має позитивний ефект. Таке має місце коли в демократичному суспільстві, по-перше, існує «критична маса» недержавних неприбуткових організацій здатних впливати на хід професійних та суспільних процесів і, по-друге, переважна більшість громадських організацій не є антагоністами, тобто, коли вони не тяжіють до взаємовиключаючих полюсів.

Іноколи професійні громадські організації ще називають «аналітичними центрами» або так званими «мозковими центрами», які створюють основу громадянського суспільства і є вирішальним стабілізуючим фактором, гарантом демократичного шляху розвитку.

Найбільша кількість українських громадських організацій припадає на сфери:

- культури і освіти,
- здоров'я, інваліди та ветерани,

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

- економіка і наука,
- жінки і діти.

Притаманним професійним громадським організаціям України є те, що переважна їх більшість має свої періодичні видання. Суттєвою і навіть знаковою особливістю сучасних українських громадських організацій є їх часткова фінансова залежність від організацій-донорів. Діяльність багатьох українських громадських організацій, в тому числі «мозкових центрів» була б неможливою без підтримки міжнародних донорів. Тобто в Україні домінував і домінує до сьогодні вплив закордонних донорів на формування громадських організацій. Причому активно підтримуються ресурсні та сервісні центри громадських організацій, які є потужним механізмом корекції розвитку «третього сектору» країни в тому напрямку, в якому вважають потрібним спонсори (донори). Правда й тут слід відзначити, що в основному фінансуються потужні столичні громадські організації.

«Інтелектуальним ядром» широкого кола громадських організацій в Україні виступають «мозкові центри». За даними інтернет-проекту «Мережа аналітичних центрів України» (<http://www.intellect.org.ua>) станом на 1 лютого 2005р., в Україні діяло близько 60 (115) «мозкових центрів». Ядром українських мозкових центрів виступає Київ — 38 (67) центрів. Далі йде Львів — 14 (32), Донецьк — 8 (28), Харків — 10 (23), Закарпаття (15), Волинь, Дніпропетровськ, Тернопіль, Хмельницький, Чернівці — по 14 на 2005 р., Луганськ, Полтава, Івано-Франківськ, Крим, Вінниця, Херсон, Запоріжжя, Чернігів — по 13-10 центри на 2005 р. Понад два їх десятки утворено при вузах України, зокрема, Дніпропетровському, Київському, Львівському, Таврійському, Тернопільському та Чернівецькому національних університетах, УАДУ при Президентові України, Харківській національній юридичній академії та ін.

Кожний рік такі центри реформуються і переформатовуються під потреби суспільства, потребі професійної спільноти.

Також в Україні діяли і діють аналітичні центри окремих олігархів, бізнесових структур, політичних партій. До найбільш авторитетних неурядових аналітичних структур України можна віднести: Український центр економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова (УЦЕПД), Агентство гуманітарних технологій (АГТ), Асоціацію молодих українських політологів і політиків (АМУПП), Атлантичну Раду України (АРУ), Інститут політики (ІП), Академію економічних наук України, Український культурологічний центр (УКЦентр) та аналітично-інформаційний журнал «Схід» (Донецьк), Культурологічний часопис «Ї», Київський центр інституту Схід-Захід (КЦІСЗ), Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД); Центр європейських та міжнародних досліджень (ЦЕМД), Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України (ЦМКЗПУ), Інститут трансформації суспільства (ІТС). Потенційно потужними організаціями є Інститут Євро-Атлантичного Співробітництва (ІЕАП), Інститут Європейської Інтеграції (ІЕІ), Товариство зовнішньої політики України (ТЗПУ), Центр стратегічних досліджень (ЦСД).

Слід зазначити, що для проведення досліджень українські громадські організації залучають широке коло висококваліфікованих експертів на контрактній основі, а тому «інтелектуальний продукт» українських аналітичних центрів та мозкових центрів, як правило, відрізняється високим науковим рівнем.

Враховуючи значну кількість та різноманітність напрямків роботи, хотілось би щоб у діяльності професійних українських громадських організацій, безпосередньо пов'язаних з бухгалтерським обліком, відбувались переважно консолідуючі процеси для розвитку бухгалтерського обліку в Україні та державного його регулювання. Щоб вони таки набрали «критичну масу» і були здатні впливати на хід професійних та суспільних процесів.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Можливо для здійснення зазначеного варто було б створювати певні об'єднання професійних і не професійних громадських організацій для досягнення конкретної мети.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про громадські об'єднання» 22 березня 2012 року №4572-VI
2. Інтернет-проект «Мережа аналітичних центрів України» (<http://www.intellect.org.ua>)

Ольга ЛАГОЙСКАЯ,
студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Анна ЛЕБЕДЬ
студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ
научный руководитель,

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

**БУХГАЛТЕРСКАЯ (ФИНАНСОВАЯ) ОТЧЕТНОСТЬ В СИСТЕМЕ ОТЧЕТНОСТИ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ, ЕЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ**

Бухгалтерская (финансовая) отчетность – необходимая пользователям этой отчетности для принятия экономических решений информация о финансовом положении экономического субъекта на отчетную дату, финансовом результате его деятельности и движении денежных средств за отчетный период, систематизированная в соответствии с требованиями, установленными Законом «О бухгалтерском учете и отчетности», представленная в удобном пользователям, стандартизированном формате[1].

Каждый из пользователей информации, содержащейся в финансовой отчетности, преследует свои цели.

Например, сама организация, составившая отчетность, использует отчетные данные для контроля за выполнением показателей производственных и финансовых планов, определение возможностей повышения эффективности использования ресурсов, выявления недостатков в работе, разработки текущих и перспективных планов (бизнес-планов) деятельности организации.

Учредители, акционеры, инвесторы, поставщики и другие юридические и физические лица используют отчетную информацию при принятии решений об установлении хозяйственных связей с организацией, вложении средств в ее активы, размещением заказов и т.п.

Государственные органы финансового контроля используют отчетность организаций для установления правильности исчисления и уплаты налогов и сборов, предусмотренных

действующим законодательством.

Производственные объединения, концерны, министерства, ведомства на основании полученных от организаций отчетов формируют сводные данные по основным показателям их деятельности, составляют текущие и перспективные планы, анализируют внутренние резервы роста прибыли и рентабельности производства.

Органы государственной статистики используют отчеты организаций для получения обобщенных данных по народному хозяйству в целом.

Отчетность выполняет важную функциональную роль в системе экономической информации. Она интегрирует информацию всех видов учета и представляется в виде таблиц, удобных для восприятия информации объектами хозяйствования. Предприятие любой организационно-правовой формы обязано составлять бухгалтерскую отчетность на основе данных синтетического и аналитического учета[2].

Установление единых форм отчетности особенно важно потому, что бухгалтерская отчетность редко бывает продуктом только для внутреннего потребления.

Реформирование национальной бухгалтерской отчетности обусловлено, во-первых, процессами глобализации экономики и расширения участия Республики Беларусь в мировой экономической интеграции, а во-вторых, необходимостью законодательного закрепления современных положений теории и практики бухгалтерского учета.

В настоящее время Международные стандарты финансовой отчетности (далее – МСФО) являются интернациональной системой отчетности, применение которой получает все большее распространение в мире – к 2015г. более 140 государств внедрили МСФО. Также в странах – участницах СНГ именно принятие МСФО как основы составления финансовой отчетности стало общей чертой развития систем бухгалтерского учета и отчетности. В Республике Беларусь ориентация на МСФО обусловлена как тенденцией глобализации и унификации учетных систем с соседствующими странами, так и необходимостью полноценной интеграции в мировое экономическое пространство.

На данный момент в развитие отчетности происходит работа по внедрению МСФО в Республике Беларусь.

Составление отчетности в соответствии с МСФО необходимо организациям республики для выхода на первичный выпуск акций (ИРО), получения кредитов в зарубежных банках, а также для объективной оценки их финансового состояния со стороны потенциальных инвесторов. Выход на международные рынки капитала позволит белорусским организациям привлечь инвестиции, что даст хороший толчок для их развития. Результатом работы по внедрению МСФО является создание отдельной нормативной базы, которая необходима для составления финансовой отчетности в соответствии с МСФО [3].

Существует два направления применения МСФО в республике. Первое - это применение международных стандартов в чистом виде общественно значимыми организациями. Так, банки республики, страховые организации и открытые акционерные общества, имеющие унитарные предприятия и (или) дочерние хозяйственные общества, составляют консолидированную отчетность в полном соответствии с МСФО. Второе - для всех организаций сохраняется национальная система учета, которая будет включать национальные стандарты, разработанные с учетом положений МСФО.

На данный момент в Республике Беларусь продолжает создаваться система национальных стандартов бухгалтерского учета и отчетности, некоторые из них уже включены в законодательную иерархию. Данный шаг позволил усилить правоустанавливающую функцию государства в отношении требований к бухгалтерской отчетности и тем самым обеспечил сопоставимость, надежность и полезность финансовой информации белорусских организаций в различных секторах экономики.

Система национальных стандартов формируется уже на протяжении ряда лет. Отметим, что при разработке национальных стандартов положения МСФО не копируются, а адаптируются с учетом экономических условий деятельности белорусских организаций и требований национального законодательства.

Стоит сказать, что составление отчетности — это первые робкие шаги к публичности компаний. Сегодня в Республике Беларусь очень много говорится о необходимости привлечения иностранных инвестиций. Однако до настоящего времени финансовый рынок Беларуси развивался в основном как долговой. Рынок ценных бумаг действительно находится в зачаточном состоянии, его влияние на экономические процессы практически неощутимо.

Вместе с тем, крупные международные компании проявляют интерес к нашей стране, они видят потенциал белорусского рынка, видят, в первую очередь, перспективность своего присутствия на данном рынке. Следовательно, для белорусских компаний это время, чтобы вплотную заняться формированием привлекательного для инвестора образа.

Едва ли не самым важным условием инвестиционной привлекательности компании является устойчивость и эффективность ее бизнеса. Ведь конечная цель любого инвестора — получение в будущем прибыли в том или ином виде. Это может быть прибыль от перепродажи акций, если компания устойчиво развивается, получение дивидендов, получение доходов от операционной деятельности компании.

Компания, работающая по МСФО, прежде всего, показывает инвестору свою прозрачность и готовность к привлечению инвестиций. Компания в любой момент, при возникновении в этом необходимости, может получить финансирование на качественно ином уровне.

Россия и Украина перешли на МСФО намного раньше, чем это сделала Беларусь.

Переход Республики Беларусь на МСФО является важным шагом в процессе построения взаимного доверия между нашей республикой и международным сообществом. Международные стандарты финансовой отчетности имеют большое значение не только для банков и отдельных предприятий как инструмент привлечения дополнительных инвестиций и элемент высокой корпоративной культуры управления, но и для развития экономики страны в целом, поскольку они способствуют формированию более «чистого» и открытого бизнес-климата и интеграции Республики Беларусь в мировую экономику.

Опираясь на лучший мировой опыт, основные рекомендации по внедрению международных стандартов в национальную систему учета и отчетности можно свести к следующим мероприятиям:

- а) создание независимого органа, ответственного за реализацию реформ в сфере бухгалтерского учета и отчетности, в том числе за разработку национальных стандартов бухгалтерского учета и отчетности для организаций;
- б) расширение категорий организаций, обязанных составлять и публиковать финансовую отчетность по МСФО;
- в) внедрение международных стандартов аудита и проведение аудита финансовой отчетности организаций с данными стандартами.

Список использованных источников

1. Бухгалтерская отчетность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://myfin.by/wiki/term/buhgalterskaya-otchetnost>. – Дата доступа: 8.12.2021г.
2. Бухгалтерская отчетность в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://neg.by/novosti/otkrytj/buhgalterskaya-otchetnost-v-respublike-belarus>. – Дата доступа: 8.12.2021г.

3. Отчетность МСФО [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://erudite.by/lfrs/>. – Дата доступа: 9.12.2021г.

4. Применение МСФО в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://collegia.by/info/publication/the-application-of-ifs-in-the-republic-of-belarus/>. – Дата доступа: 9.12.2021г

Елена МАРТИНОВИЧ

бакалавр

УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

Валентина ЛЕМЕШ

научный руководитель,

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ ОРГАНИЗАЦИИ

Основой оценки эффективности деятельности организации является анализ показателей бухгалтерской финансовой отчетности, которые во многом зависят от выбранной учетной политики.

Учетная политика организации имеет большое значение в ее деятельности, т.к. является уникальным инструментом совершенствования нормативной системы бухгалтерского учета и бухгалтерской отчетности, позволяющий осуществлять процесс реальной либерализации системы бухгалтерского учета и разрешать противоречия действующего законодательства.

Анализ нормативных правовых актов в сфере бухгалтерского и налогового учета, понимание и принятие во внимание особенностей функционирования организации в соответствии с ее видом деятельности, текущего экономического состояния и перспективных направлений роста, – всё это является основой для разработки учетной политики, способствующей эффективному управлению хозяйственной деятельностью организации и формирования стратегий ее развития на длительную перспективу [3, 26 с.].

Особое значение учетной политики раскрывается в рамках реформирования и сближения национальной системы бухгалтерского учета и отчетности с Международными стандартами финансовой отчетности. Это связано с тем, что каждая организация так или иначе заинтересована в построении финансовых взаимоотношений с зарубежными странами для выхода на международный рынок, привлечения иностранных инвестиций и т.д. Достигается это в том числе за счет обеспечения высокой степени аналитичности данных бухгалтерского учета и отчетности [2, 32 с.]. В частности, в Международных стандартах финансовой отчетности отмечается, что для того, чтобы иметь прогнозирующую ценность, информация не обязана иметь форму явно выраженного прогноза. Однако способность прогнозировать на основании бухгалтерской финансовой отчетности усиливается манерой представления информации об операциях и событиях прошлых периодов. Например,

прогнозный потенциал отчёта о прибылях и убытках повышается, если нестандартные, необычные и редко встречающиеся статьи доходов или расходов раскрываются отдельно.

Рассмотрим, каким образом способы ведения бухгалтерского учета и отражение информации в бухгалтерской финансовой отчетности, закрепленные в учетной политике, отражаются на величине собственного капитала организации, а также оценке ее финансового состояния и платежеспособности.

В Республике Беларусь в случае выбытия объекта основных средств и нематериальных активов сумма дооценок по ним, находящаяся на счете добавочного капитала, подлежит списанию в счет нераспределенной прибыли [1, п. 30]. Несмотря на то, что эта процедура не ведет к реальному изменению собственного капитала, но несвоевременное списание дооценок из добавочного капитала в нераспределенную прибыль повлечет искажение данных бухгалтерской финансовой отчетности, а собственник будет ложно информирован о величине, находящейся в его распоряжении нераспределенной прибыли для принятия тех или иных управленческих решений. Данная ситуация может держаться под контролем путем проведения инвентаризации собственного капитала.

Выплаты дивидендов по привилегированным акциям акционерными обществами являются обязательными, в том числе в случае убыточности организации. Сумма, относящаяся на выплату таких дивидендов должна быть неприкосновенна, поэтому не должна формироваться на счете нераспределенной прибыли (т.к. со стороны собственника возможна путаница: каким размером нераспределенной прибыли распорядиться), а на счете резервного капитала.

Рассмотрим более подробно влияние на величину собственного капитала проведения переоценки основных средств и нематериальных активов. В учетной политике закрепляется выбранный организацией порядок, частота, а также способ проведения переоценки долгосрочных активов [4, п. 1.3-1.7].

При дооценке основных средств и нематериальных активов их остаточная стоимость увеличится, что увеличит начисляемую в дальнейшем амортизацию. Добавочный капитал как один из источников формирования собственного капитала увеличится. Согласно п. 1 и 2, ст. 229 Налогового кодекса Республики Беларусь, остаточная стоимость объектов недвижимости (т.е. основных средств) является налоговой базой для исчисления налога на недвижимость, соответственно, рост остаточной стоимости приведет к росту налога на недвижимость. Источником уплаты налога на недвижимость является себестоимость готовой продукции, которая в случае увеличения суммы налога также повысится. Несмотря на то, что увеличение себестоимости в перспективе может повлиять на уменьшение полученной прибыли и значение нераспределенной прибыли, дооценка основных средств вызовет общее увеличение итога баланса и собственного капитала, коэффициент текущей ликвидности возрастет.

Неоднозначным является влияние данных изменений на коэффициент финансовой независимости, т.к. исходя из расчетной формулы коэффициента одновременно произойдет изменение как в числителе (собственный капитал), так и в знаменателе (итог баланса). Та же неоднозначность коснется и показателей рентабельности активов и рентабельности собственного капитала, в числителях которых прибыль, а в знаменателе – итог баланса (все активы) или собственный капитал.

При допущении о том, что показатель выручки от реализации останется практически неизменным увеличится коэффициент оборачиваемости собственного капитала, но может уменьшиться:

- 1) рентабельность продаж (из-за уменьшения полученной прибыли);
- 2) фондоотдача и коэффициенты оборачиваемости активов и оборачиваемости оборотных средств (за счет роста остаточной стоимости основных средств).

Уценка основных средств и нематериальных активов приведет к обратным результатам.

В случае отказа от переоценки или установления длительных интервалов в переоценке организацией путем реализации этого права в учетной политике, существует вероятность упущения возможности повысить значения коэффициентов платежеспособности и финансового состояния. Однако, в условиях опережающего темпа роста выручки от реализации по сравнению с темпом роста себестоимости продукции и при отказе от проведения переоценок возможно сохранение и даже увеличение значений показателей рентабельности продаж и фондоотдачи и др. Это означает, что при помощи выбора проведения или отказа от проведения переоценки в учетной политике возможно влияние в определенной мере на некоторые финансовые показатели эффективности деятельности организации.

Помимо переоценки, в учетной политике подлежит фиксации выбор способа проведения переоценки и метод начисления амортизации основных средств и нематериальных активов. Оба положения влияют на сумму амортизации и остаточную стоимость долгосрочных активов, причем по алгоритму, схожему с влиянием установленной очередности проведения переоценки. Посредством этого организация вправе изменять каждый год метод начисления амортизации или способ проведения переоценки, однако по этой причине возможно в том числе умышленное искажение данных бухгалтерской финансовой отчетности и искусственное завышение или занижение финансовых показателей эффективности деятельности.

Таким образом, учетная политика организации должна обеспечивать достоверность и информативность отчетных данных, баланс интересов различных групп пользователей отчетности, своевременное формирование управленческой информации, необходимой для принятия управленческих решений.

В процессе внесения изменений в учетную политику рекомендуется реклассификация рабочего план счетов организации по части аналитического учета добавочного капитала и нераспределенной прибыли. Одним из вариантов детализации информации добавочного капитала может стать его разграничение по статьям переоценки, а также учета курсовых разниц от переоценки дебиторской задолженности учредителей и эмиссионного дохода по причине их неоднородности. Полезным будет отдельный субсчет на счете нераспределенной прибыли для сумм списываемых дооценок. Если суммы добавочного капитала при выбытии активов будут полностью смешиваться с нераспределенной прибылью, то несмотря на её рост, она не станет от этого заработанной и не увеличит долю по факту заработанной прибыли. Подразделение нераспределенной прибыли на прибыль отчетную и прошлых лет, или на капитализированную прибыль и изъятую прибыль тоже может стать одним из перспективных нововведений. Как показывает практика, существует определенный спрос со стороны пользователей бухгалтерской информации в прибыли отчетного года, прибыли прошлых лет и непокрытого убытка.

В целях повышения достоверности и степени аналитичности данных бухгалтерского учета и бухгалтерской (финансовой) отчетности, по данным проведенного исследования автором были разработаны следующие предложения:

- в учетной политике следует раскрывать информацию о проведении обязательной инвентаризации собственного капитала;
- определять классификацию и назначение резервов, формируемых на счете резервного капитала, например, формировать резервный фонд выплаты дивидендов по привилегированным акциям только на счете резервного капитала;
- определять порядок и обязательность проведения переоценки основных средств и нематериальных активов, потому что в случае отказа от проведения переоценки либо

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

длительного непроведения её существует потенциальная возможность искажения действительного финансового положения организации, величины добавочного капитала (как и самого собственного капитала), чистых активов, коэффициентов платежеспособности и т.д.

Список использованных источников

1 Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств: утв. постановлением Министерства финансов Респ. Беларусь 30.04.2012 г., № 26 : в ред. постановления Министерства финансов Респ. Беларусь от 05.01.2010, № 1 // Бизнес-Инфо – Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. – Мн., 2021. – Дата доступа: 02.11.2021.

2 Кузнецова, В.А. Учетная политика / В.А. Кузнецова. – М.: Дело и сервис, 2019. – 144 с.

3 Лемеш, В. Н. Методика формирования учетной политики: учебное пособие для магистрантов учреждений высшего образования по специальности "Бухгалтерский учет, анализ и аудит" / В. Н. Лемеш. - Минск: Вышэйшая школа, 2016. – 221 с.

4 О вопросах переоценки основных средств, доходных вложений в материальные активы, объектов незавершенного строительства и оборудования к установке: Указ Президента Респ. Беларусь, 20.10.2006, № 622 // Бизнес-Инфо – Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. – Мн., 2021. – Дата доступа: 02.11.2021.

Марина МОРОЗ

магистрант

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ

научный руководитель,

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

**ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ДЛЯ УЧЕТА И АНАЛИЗА ВНЕБЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ В УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКЕ**

На сегодняшний момент учреждения, деятельность которых финансируется из бюджета, с целью привлечения дополнительных средств, необходимых для их уставных целей, ради которых они созданы, развития материально-технической базы и научной деятельности, осуществления дополнительных выплат стимулирующего характера и оказания материальной помощи работникам организации ведут деятельность, разрешенную уставом учреждения, но не связанную с получением и расходованием бюджетных ассигнований – внебюджетную деятельность. Внебюджетная деятельность бюджетных учреждений является одним из важнейших и стремительно развивающихся источников их доходов. Правильность распределения средств, остающихся в распоряжении организаций зависит от верного формирования доходов и расходов, связанных с внебюджетной деятельностью. Немаловажным также является анализ доходов и расходов связанных с

внебюджетной деятельностью по каждому виду оказанных услуг для оценки их экономической эффективности и принятия управленческих решений.

В Республике Беларусь учет внебюджетных средств бюджетных организаций рассматривался А. Круподеровой, А.А. Чернюки Л.Ф. Еськовой. К настоящему времени имеется довольно ограниченное количество литературы посвященной бухгалтерскому учету доходов и расходов внебюджетных средств в бюджетных организациях. При этом в них недостаточно внимания уделено организации бухгалтерского учета внебюджетных средств в разрезе аналитической информации.

Законодатель установил, что внебюджетные средства формируются по каждому источнику дохода: от основной деятельности и иной приносящей доходы деятельности.

Бухгалтерский учет средств, от приносящей доходы деятельности, должен осуществляться по каждому источнику доходов (подразделов доходов, установленных в классификации доходов бюджета, утверждаемой Министерством финансов).

В Республике Беларусь для учета доходов (выручки) от реализации продукции (работ, услуг) при осуществлении приносящей доходы деятельности используются субсчета 237 «Прочие источники», 280 «Реализация продукции (работ, услуг)», 281 «Реализация других материальных ценностей».

Расходы организации, финансируемой из бюджета, связанные с осуществлением приносящей доходы деятельности, подразделяются на прямые и косвенные.

Подпрямыми расходами, подразумевают расходы, которые могут быть прямо включены в себестоимость определенного вида товаров, работ, услуг.

Подкосвенными расходами, подразумевают расходы, которые включаются в себестоимость определенного вида товаров, работ, услуг по определенной базе распределения.

Расходы, подлежащие распределению, ведутся на субсчете 210 «Расходы к распределению». В зависимости от конкретных условий расходы, подлежащие распределению, могут распределяться пропорционально заработной плате, израсходованным материалам, численности контингента или источникам финансирования.

Учет расходов, связанных с осуществлением приносящей доходы деятельности, ведется на субсчете 211 «Расходы по внебюджетным средствам» по видам внебюджетных средств, в разрезе статей расходов, списание расходов по внебюджетной деятельности производится ежемесячно.

Как было указано выше, доходы и расходы по внебюджетным средствам учитываются по каждому источнику их образования, однако на практике основной вид деятельности включает несколько разрозненных видов производства товаров (выполнения работ, оказания услуг).

Для повышения аналитичности данных разрабатывается и утверждается учетная политика организации. Одним из элементов учетной политики является рабочий план счетов.

На примере учета внебюджетных средств ГУ «Республиканский научно-практический центр спорта», осуществляющего бухгалтерский учет в программном продукте ЗАО «МАПСОФТ», основной деятельностью которого является оказание платных медицинских услуг (услуги по лабораторной и инструментальной диагностике, консультации врачей-специалистов, услуги медицинской реабилитации и прочие), проведение клинических испытаний медицинских изделий и лекарственных средств, выполнение научно-исследовательских работ, были разработаны аналитические субсчета по учету доходов и расходов от предпринимательской деятельности которые целесообразно закрепить в учетной политике организации. Также в ходе анализа расходов внебюджетных средств был определен метод распределения расходов, учитываемых на субсчете 210 «Расходы к распределению» пропорционально израсходованным материалам по каждому виду

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

оказываемых медицинских услуг, проводимых работ по основной деятельности. Данный метод распределения должен быть закреплен в учетной политике организации.

Таким образом, данные предложения по детализации доходов и расходов по внебюджетной деятельности позволят научно-практическим организациям разработать методику анализа доходов и расходов организации, возможность правильно оценить экономическую эффективность каждого осуществляемого вида экономической деятельности согласно общегосударственному классификатору Республики Беларусь ОКРБ 005-2011 «Виды экономической деятельности» и детализировано по аналитическим счетам доходов и расходов, определить финансовые результаты работы подразделений организации. Все это в совокупности позволит пользователям такой информации сделать соответствующие выводы и принять тактические и стратегические управленческие решения.

Список использованных источников

1. О порядке формирования внебюджетных средств, осуществления расходов, связанных с приносящей доходы деятельностью, направлениях и порядке использования средств, остающихся в распоряжении бюджетной организации: постановление Совета министров Респ. Беларусь, 19 июля 2013 г., № 641: с изм. и доп.: текст по состоянию на 7 нояб. 2021 г. — Минск: Эталон, 2021. — 8 с.

2. Бюджетный кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь от 16 июля 2008 г. № 412-З: с изм. и доп.: текст по состоянию на 7 нояб. 2021 г. — Минск: Эталон, 2021. — 177 с.

3. Чернюк, А.А. Бухгалтерский учет в бюджетных организациях: учебник / А.А. Чернюк. — 3-е изд., испр. — Минск: Выш.шк., 2008. — 623 с.

4. Еськова, Л.Ф. Бухгалтерский финансовый учет в бюджетных организациях: учеб. пособие. В. 2 ч. Ч. 2 / Л.Ф. Еськова. — Минск: Вышэйная школа, 2016. — 351 с.

5. Лемеш, В.Н. Методика формирования учетной политики: учеб. пособие / В.Н. Лемеш. — Минск: Вышэйшая школа, 2016. — 222 с.

Н. Є. СТЕЦЮК
кандидат економічних наук

Ю. А. СТЕЦЮК
магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль, Україна

**ДО ПИТАННЯ СКЛАДУ ДОХОДІВ КОМУНАЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ**

Вивчення теоретичних засад комунальних підприємств дозволяє стверджувати, що облік доходів від реалізації, виконання комунальних послуг застосовується по кожному об'єкту, предмету за відповідними чи підходящими критеріями, групами споживачів, яким відкривається і призначається окремий субрахунок.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

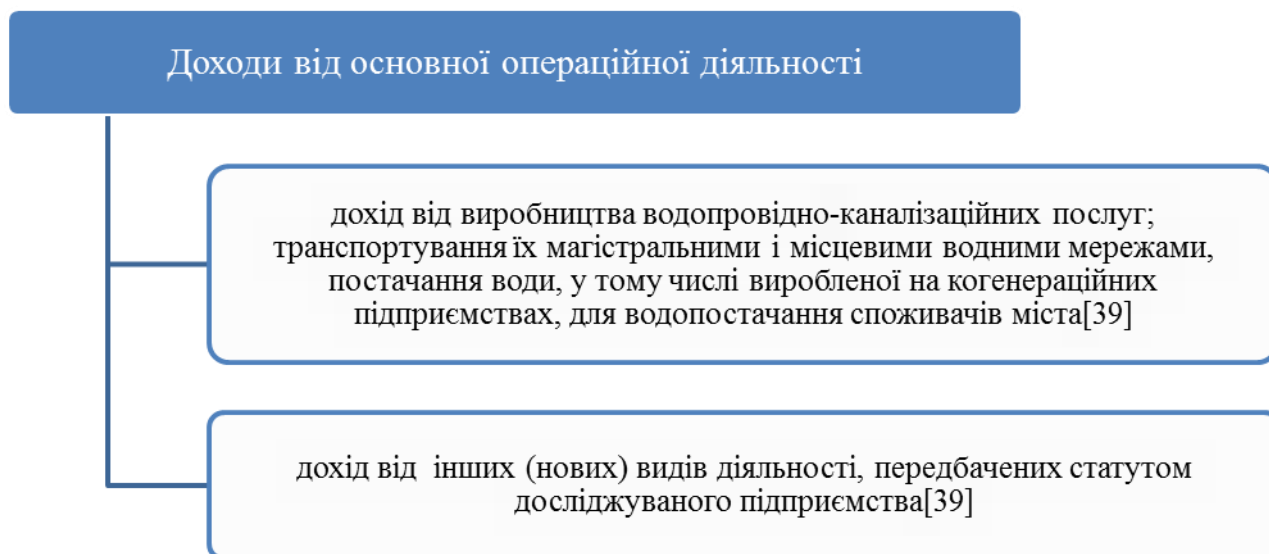
Так, на КП «Тернопільводоканал» облік доходів з надання комунальних послуг здійснюється щодо П(С)БО 15 «Дохід». Тому, доцільно наголосити, що саме доходи від реалізації чи здійснювання водопостачання та водовідведення визнаються організацією тоді, коли є упевненість, у тому, що економічні вигоди, які виникають із здійсненої операції, будуть одержані розмір доходу буде реальним. А доходи за вирахуванням належних податків (ПДВ) визнаються в тому періоді, в якому споживачеві надані послуги або відвантажені товари. У бухгалтерському обліку доходи зображуються у звітному періоді виконання послуг (робіт).

Доходи підприємства формуються переважно від реалізації, виконання послуг водопостачання й водовідведення. Формування надходжень доходів планується за рахунок здійснення послуг водопостачання та водовідведення по тарифах, що забезпечують 100 % відшкодування або компенсації витрат на їх виробництво. Такі послуги надаються трьома категоріям споживачів: населенню, організаціям та установам, що фінансуються із бюджету та іншим групам споживачів по утверджених місцевою радою тарифах.

При плануванні доходів на підприємстві враховують сезонні перепади обсягів споживання послуг. Тому що, у літній період обсяги споживання об'ємів послуг скорочуються, досягаючи мінімуму у серпні-вересні.

Інакші доходи плануються від безплатно одержаних активів (переважно у частині нарахування зносу).

Дохід Тернопільського водоканалу включає дохід від основної, фінансової та іншої операційної діяльності, інших доходів.

Аналіз діяльності підприємств показує, що доходи від іншої операційної діяльності - це доходи від надання «інших послуг», яке у змозі надавати підприємство .

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

ремонт та технічне обслуговування сервісу електронного й оптичного устаткування (перевірка водомірів, підключення абонентів опломбування)[32]	будівництво водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування (договірний ремонт)	каналізація, відведення та очищення стічних вод (дохід від промивки гідромашиною к/м, дохід від прочистки каналізації)[30 ,167 с.]
технічні перевірки, проби та вивчення (дохід від здійснення аналізів води та стоків)	дохід від спільного користування[39]	інакші доходи від окремої операційної діяльності

Список використаної літератури:

1. Лучко М.Р. Пізнання в розвитку теорії бухгалтерського обліку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 1(45). -2015, с.33-39.

Кристина УСТИМЕНКО.
студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ
научний керівник,

кандидат економічних наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

**НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЁТА РАСЧЁТОВ С
ПОСТАВЩИКАМИ**

Актуальность выбранной темы заключается в том, что правильная организация расчетных операций обеспечивает устойчивость оборачиваемости денежных средств организации, укрепление в ней договорной и расчетной дисциплины и улучшение ее финансового состояния. Кроме того, рациональная организация расчетов, правильность постановки их учета предупреждают негативные последствия по этим операциям.

Инструкцией по применению Типового плана счетов для ведения учета расчетов с поставщиками и подрядчиками предусмотрен активно-пассивный счет 60 «Расчеты с поставщиками и подрядчиками». Все операции, связанные с расчетами за приобретенные материальные ценности, принятые работы или потребленные услуги, находят отражение на данном счете независимо от времени оплаты. По кредиту отражается образование кредиторской задолженности перед поставщиком или подрядчик.

Процесс расчетов с поставщиками начинается с составления и утверждения договоров. В договоре содержатся данные о поставляемом товаре, выполняемой работе,

услуге; количественные и стоимостные показатели поставок; сроки отгрузки; порядок расчетов [3].

За нарушение условий договоров поставщики и покупатели несут взаимную материальную ответственность в виде неустойки, штрафов и пени за невыполнение договорных условий, за задержку оплаты расчётных документов и за необоснованный отказ.

В соответствии с вышеуказанными договорами одна сторона принимает на себя обязательства по поставке товаров или выполнению работ (оказанию услуг), а другая - по их оплате. Основанием для принятия к бухгалтерскому учету товаров (работ, услуг) в Республике Беларусь служат следующие первичные учетные документы:

- ТТН-1 и ТН-2;
- акты выполненных работ, услуг;
- счёт-фактура (выставляется поставщиком или подрядчиком после окончательного приёма заказчиком ТМЦ или услуг).

Сальдо по счету 60 «Расчеты с поставщиками и подрядчиками» может быть как дебетовое, так и кредитовое. Характер сальдо зависит от состояния расчетов с поставщиком:

- если на конец отчетного периода организация имеет непогашенную задолженность перед контрагентами, то сальдо будет кредитовое;
- если существует дебиторская задолженность поставщика (в случае предоплаты), то сальдо будет дебетовое.

Построение аналитического учёта по счёту 60 «Расчеты с поставщиками и подрядчиками» должно обеспечивать возможность получения необходимых данных в разрезе:

- поставщиков по акцептованным и другим документам, срок оплаты которых не наступил;
- поставщиков по неоплаченным в срок расчётным документам;
- поставщиков по полученному коммерческому кредиту;
- поставщиков (подрядчиков) по выданным им авансам.

В связи с указанным мы согласны с В.Н. Лемеш, которая предлагает разработать и включить в учетную политику организации индивидуальный график выполнения работ и детализированный по срокам и регионам рабочий план счетов [1, с. 68 с. 144-145].

Чтобы избежать отрицательных последствий, необходимо проводить тщательный отбор и анализ риска неплатежеспособности покупателей. Один из методов оценки финансового состояния контрагента основывается на анализе финансовой (бухгалтерской) отчетности. При этом рассчитываются стандартные финансовые коэффициенты (ликвидности, платежеспособности, рентабельности, оборачиваемости и др.), отслеживается динамика основных показателей.

Для оценки финансового состояния можно запросить у контрагента баланс, справку об оборотах, расшифровку отдельных статей баланса и на основании этих данных достаточно быстро оценить ее платежеспособность. Такой способ может оказаться неэффективным в работе с контрагентом, т.к. большинство организаций продолжают оставаться абсолютно непрозрачными, что делает их кредитование крайне рискованным.

При оценке платежеспособности можно использовать также отраслевые базы данных, содержащие информацию о организациях-неплательщиках, или заказать оценку контрагента специализированному агентству.

Использование методики экспертной оценки платежеспособности контрагентов также актуально: сбор сведений о контрагенте из любых доступных и надежных источников информации, в частности выезд к потенциальному покупателю (иногда инкогнито) и оценка выгодности его места расположения (важно для торговых предприятий), уровня цен,

ассортимента продукции и т.д. Собранная информация анализируется, и по результатам проведенной оценки принимается соответствующее решение. Недостатком экспертного метода оценки платежеспособности контрагента является сравнительно невысокая точность полученного результата, что увеличивает риски организации [2].

Все вышесказанное позволит руководству организации более взвешенно и обоснованно принимать соответствующие управленческие решения при работе с поставщиками.

Список использованных источников

1. Лемеш, В.Н. Методика формирования учетной политики : учеб. пособие / В.Н. Лемеш. – Минск : Вышэйшая школа, 2016. – 222 с.
2. Лозовская Я. Н., Царевская Е. И. Разработка методики формирования системы управления предприятием, обеспечивающей повышение эффективности его деятельности/ Я. Н. Лозовская, Е. И. Царевская // Горный информационно-аналитический бюллетень – 2012. – № 12. – С. 261-266.
3. Сокольчик, Т. П. Бухгалтерский учёт и аудит: учеб. пособие / Т. П. Сокольчик, В. Н. Градусова, Е. Г. Кобзик; под общ. ред. Т. П. Сокольчик. – Мн.: Акад.упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2009. – 262 с.

Анатолий ФЕДОРКЕВИЧ

кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита
в АПК и транспорте
УО «Белорусский экономический государственный университет»

Никита ПАНАСЕВИЧ

студент
УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

СИСТЕМЫ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕДЕЛИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ СИНХРОНИЗАЦИИ С АВТОМАТИЗИРОВАННЫМИ ИНФОРМАЦИОННЫМИ СИСТЕМАМИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Перед агропромышленным комплексом нашей страны стоит задача существенного увеличения валового внутреннего продукта, удовлетворения потребности экономического развития Республики Беларусь и сохранения ресурсного и экологического потенциала страны [3].

Разрабатываемые в настоящее время системы земледелия нового поколения направлены на обеспечение проектируемого уровня продуктивности предприятий сельского хозяйства, с высоким коэффициентом полезного действия вложенных средств и использования ландшафтного потенциала. При этом продуктивность растений зависит, прежде

всего, от обеспеченности почв элементами минерального питания с оптимальным их соотношением на каждом элементарном участке обрабатываемого поля, а также мероприятий по защите растений. Задача повышения плодородия почвы до уровня, обеспечивающего получение планируемого урожая сельскохозяйственных культур при максимальной окупаемости вложенных средств, выполняема на основе координатного земледелия, предусматривающего дифференциацию агротехнологических процессов, в том числе применения удобрений и пестицидов. Дифференцированное внесение удобрений с помощью систем точного земледелия с учетом состава почвы на каждой координатной площадке, подбор рациональных сортов возделываемой культуры, регулирование нормы высева и сроков посева способствуют лучшей приспособляемости семян к состоянию поля.

Самым важным отличием точного земледелия от традиционного сельского хозяйства считается то, что при его ведении сельхоз культура получает обработку поля в зависимости от своих реальных потребностей, характерных для данной местности и природно-климатических условий. Сами потребности культур определяются с помощью новейших технологий, включающих в себя системы глобального позиционирования, различные датчики, аэрофотосъемку и лабораторную оценку состояния почвы. Все выше перечисленные технологии обработки дифференцируются в пределах определенных участков поля, благодаря чему достигается максимальный экономический и экологический эффект.

Точное земледелие можно считать одним из самых перспективных направлений ресурсосберегающих технологий сельского хозяйства. Суть его заключается в интегрированном процессе роста растений. Главной стратегией точного земледелия является привлечения максимального количества информации для принятия наиболее точных агротехнологических решений применительно к конкретной почвенно-климатической среде и к конкретному участку поля

Экономический эффект (прибыль) от использования рациональной технологии дифференцированного способа внесения минеральных удобрений с учетом неоднородности почвенного плодородия может быть получен в основном за счет:

- снижения дозы удобрений, по сравнению со средней расчетной дозой, при получении равного урожая сельскохозяйственных культур (рост окупаемости удобрений);
- повышения урожайности в результате более точного внесения элементов питания в необходимых количествах в корнеобитаемый слой почвы;
- экономии эксплуатационных затрат и затрат труда на транспортировку, подготовку и внесение удобрений при снижении расхода удобрений;
- роста цен на сельхозпродукцию наиболее высокого качества (однородность зерна, выровненность волокна, повышение сахаристости, крахмалистости, масличности и т.д.) [2].

Современные информационные технологии непрерывно меняют характер деятельности сельскохозяйственных предприятий, принося все больше и больше пользы. Комплексное применение систем точного земледелия в купе с технологиями автоматизированного учета на предприятии позволит значительно сократить количество использованных трудовых и временных ресурсов организации на выращивание культур и на учет затрат связанных непосредственно с производством продукции растениеводства.

В настоящее время многие производители автоматизированных информационных систем бухгалтерского учета включают в свои продукты алгоритмы синхронизации бухгалтерского учета затрат с элементами систем точного земледелия.

Системы точного земледелия позволяют решать задачи по инвентаризации земель сельскохозяйственного назначения, агрономическому учету, организации оперативного учета полевых работ с применением спутниковой навигации.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Так, например, разработчиками из 1С был представлен программный продукт, позволяющий на платформе программы 1С:Предприятие 8 интегрировать существенный объем агротехнической информации в учетные производственные системы сельскохозяйственных предприятий.

На данный момент продукт компании 1С позволяет автоматизировать оперативный анализ и интерпретацию результатов дистанционного зондирования земли при помощи карт-схем вегетации NDVI, оценки однородности всходов полей, результатов анализа карт высот и уклонов и контроля водной и ветровой эрозии почв. Также автоматизируется агрономический учет, анализ состояния земель и посевов на основании данных полученных напрямую от элементов систем точного земледелия. Проводится стратегическое и оперативное планирование и контроль выполнения сельскохозяйственных работ на полях. Данные о состоянии полей и об их кадастровой принадлежности отправляются в базу данных программы и сохраняются в соответствующие справочники.

Современный функционал 1С:Предприятие 8 позволяет автоматизировать управление инфраструктурой и проведение геоанализа показателей производственных процессов сельскохозяйственных предприятий.

Значительно облегчается процесс инвентаризации земель и мониторинга их состояния, пропадает необходимость в использовании значительного объема трудовых ресурсов работников организации или внешних экспертов в области агрономии. Предоставлена возможность использования агрономической базы данных и картографии без привязки к персональному компьютеру при помощи мобильного приложения. При необходимости программный продукт позволяет связать геоинформационную систему предприятия с внешними сервисами и отраслевыми учетными системами 1С.

Также автоматизируются расчеты обработанных площадей сельскохозяйственных угодий, план-фактный анализ выполненных работ по данным систем спутникового отслеживания и мониторинг состояния сельскохозяйственной техники [1].

Автоматизация сельского хозяйства создает мощный потенциал для стимулирования экономического роста, повышения уровня производительности и прибыльности сельскохозяйственного производства.

Список использованных источников

1. Инновационные технологии в сельском хозяйстве [Электронный ресурс] – Интернет-портал Юкола-Инфо. – Режим доступа: <https://1soft.by/news/2021/innovatsionnye-tekhnologii-v-selskom-khozyaystve/> Дата доступа: 13.12.2021
2. Норалиев Н.Х., Юсупова Ф. Цифровые технологии в сельском хозяйстве. Вопросы науки и образования. №8(92), 2020
3. О Государственной программе «Цифровое развитие Беларуси» на 2021–2025 годы: Постановление Совета Министров Республики Беларусь 2 февраля 2021 г. № 66 // Эталон – Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021. – Дата доступа 14.12.2021

2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ПРОЦЕСІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА: МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ

Lyudmyla ALEKSEYENKO

Doctor of Economics, Professor,
Ivano-Frankivsk Education and Research Institute
of Management, West Ukrainian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oksana TULAI

Doctor of Economics, Professor,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL EFFICIENCY OF BUSINESS PROCESSES IN THE EUROPEAN "GREEN" COURSE

Economic and environmental efficiency of enterprises requires an environmental component of social responsibility of management. Human is a part of nature and must adhere to the principles of humane treatment of all living things and form conscious behavior in the natural environment. According to the concept of a new type of consumer, there are consumers who consciously refuse to buy goods that can harm health, pollute the environment, use rare and non-renewable resources. Business entities should take measures to minimize the damage to nature caused by their activities [1, pp. 77-94; 2]. Apply a system of environmental principles and standards formed on the basis of environmental legislation.

The European "green" agreement is aimed at achieving the goals of sustainable development [3]. The new agreement on enhanced cooperation between the United Nations Environment Program and the European Commission, signed on February 26, 2021, focuses on the development of a closed-loop economic model, protection of biodiversity and combating pollution. A new annex to the 2014 UNEP-EU Memorandum of Understanding sets out the revised areas of cooperation for 2021-2025.

The partners seek to strengthen cooperation and present new areas of activity in the global environmental order, including the European Green Course. The Fifth United Nations Environment Assembly and the launch of the Global Alliance on Closed Cycle and Resource Efficiency (GACERE) were an attempt by the world community to respond to the Covid-19 pandemic and emergencies related to climate change, resources and biodiversity. Military aggression is a reminder that Europe must step up its efforts to strengthen energy security, in particular by increasing the use of renewable energy sources and increasing their efficiency.

An open environmental policy that informs employees, partners, local governments and other stakeholders about the environmental intentions of businesses. Success factors in the context of the entity's environmental responsibility: reduction of the negative environmental impact of the company; improving the health of the population; formation of a positive reputation; opportunity to enter new markets; access to new sources of capital.

The environmental component of social responsibility of management requires the appropriate environmental knowledge of environmental protection to form the necessary skills and abilities, the development of responsible, caring attitude to the environment. Ecological education: forms knowledge about nature (natural phenomena, flora and fauna); develops aesthetic feelings (love, respect, care for the world of nature); encourages to care for nature, preserve and preserve

natural resources. Environmental education is important to increase the capacity of the population in environmental matters. January 26 marks World Environmental Education Day.

In Ukraine, environmental criteria are developed by working groups established by the National Technical Committee for Standardization TC 82 "Environmental Protection". Environmental certification provides assurance to stakeholders that the subject of certification meets environmental criteria. Leading ecologists, industry experts and technologists are involved in the working groups. The selection criteria are mainly environmental criteria of environmental certification and labeling systems according to ISO 14024. Environmental criteria establish indicators of improved environmental performance and are implemented as a standard of environmental certification and labeling systems. The concept of environmental quality defines the important role of environmental standards in environmental protection. A separate standard is developed for each category of products (services).

In most countries of the world, products that do not meet the requirements of such criteria cannot be purchased at public expense. In China, a bidder cannot register a bid without specifying the environmental certificate number on the online public procurement platform.

It is impossible to ignore the "green" economy, because those who choose this direction will lose the opportunity to get a share in the new redistribution of capital [4; 5, pp. 1263-1279; 6]. The progress and degree of maturity of society is determined by those concepts and programs, according to which the environmental component of social responsibility of management and economic incentives for those interested in implementing the tenets of the green economy. Taking into account the environmental component in the choice of social responsibility of management will contribute to: raising quality of life standards; contribution to environmental protection; stimulating the development of eco-innovation and eco-technologies; attracting investment climate for eco-modernization; improving the efficiency of public procurement by purchasing safe environmental products.

The development of grant funding for the Reconstruction Plan of Ukraine should take into account current labor market policy measures aimed at creating "cleaner jobs" and facilitating the transition of workers to new working conditions. This means increasing the interest of workers in finding green jobs through training programs and reducing incentives for occupations related to environmental pollution. The development of the green economy involves the phasing out of the original Covid-19 pandemic, hostilities or other critical measures to preserve jobs in the process of stabilizing recovery, as safeguards can weaken the incentives for the green economy.

References

1. Alhamad A.M., Bin Mat Junoh M.Z., Binti Tunku Ahmad T.S., Eneizan B. Green marketing strategies: theoretical approach. *American journal of economics and business management*. 2019. Vol. 2. P. 77-94.
2. Прогнімак О.Д., Іщенко О.Ю., Касперович О.Ю. Формування соціальної відповідальності бізнесу: взаємодія з місцевими спільнотами та владою. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Usoc/2006_5/94-105.pdf (дата звернення: 02.05.2022).
3. The European Commission and UNEP Strengthen Cooperation in Renewed Memorandum of Understanding. Retrieved from: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/european-commission-and-unep-strengthen-cooperation-renewed> (accessed: May 2, 2022).
4. Selim Elekdag, Maxwell Tuuli. Weather Shocks and Exchange Rate Flexibility. *Working Paper*. No. 2022/093. May, 2022. 38 p.
5. Dangelico R.M., Vocalelli D. "Green marketing": an analysis of definitions, strategy steps and tools through a systematic review of the literature. *Journal of cleaner production*. 2017. Vol. 165. P. 1263-1279.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

6. Міндовкілля запустило застосунок ЕкоЗагроза та запрошує українців вступати до екологічного батальйону. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39208.html> (дата звернення: 02.05.2022).

Кристина ЗБОРОВСКАЯ

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Юлиана СУЧКО

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ

научный руководитель,

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

ОСОБЕННОСТИ СОСТАВЛЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОЙ (ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ В РАЗЛИЧНЫХ СТРАНАХ МИРА И В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Бухгалтерская (финансовая) отчетность представляет собой систему стоимостных показателей, которые отражают финансовое положение организации.

Данная отчетность составляется для обеспечения необходимой информацией заинтересованных в ней пользователей, у которых различные цели использования данной информации. Первоочередным пользователем является руководитель организации. Бухгалтерская (финансовая) отчетность помогает оценить финансовое положение организации для принятия соответствующих управленческих решений. В финансовом положении также могут быть заинтересованы инвесторы и кредиторы, которым данная информация позволяет определить инвестиционное и кредитное состояние организации для возможного дальнейшего сотрудничества. Каждая страна имеет свои отличия в экономической, социальной и юридической сфере, поэтому и особенности составления бухгалтерской (финансовой) отчетности также различны.

Минимизировать количество различий в составлении бухгалтерской (финансовой) отчетности в разных странах мира и установить единый стандарт её составления стремится Совет по Международным стандартам финансовой отчетности (МСФО). Данные действия вызваны необходимостью удовлетворить потребности различных пользователей отчетности [1].

Рассмотрим особенности составления бухгалтерской (финансовой) отчетности в различных странах мира. Так, например, в США требуется обеспечивать информацией о финансовом положении организации потенциальных кредиторов и инвесторов, а также «других пользователей» (работников и клиентов данной организации, правительственные органы и общество в целом). «Другие пользователи» играют скорее второстепенную роль, так как принимаемые ими решения никак не отражаются на состоянии организации прямо, а могут влиять опосредованно. От решения инвесторов и кредиторов напрямую зависит

финансовое состояние организации: инвесторы занимаются приобретением и продажей ценных бумаг, а кредиторы предоставляют определённые условия кредитования.

Бухгалтерская (финансовая) отчетность состоит из различных форм отчётов, которые, в свою очередь, регулируются стандартами и правилами. Стандарты и правила ведения отчетности в разных странах отличаются.

В США бухгалтерская (финансовая) отчетность включает в себя:

- бухгалтерский баланс;
- отчёт о прибылях и убытках;
- отчёт о накопленной нераспределённой прибыли;
- отчёт о движении денежных средств;
- отчёт об изменениях в собственном капитале;
- пояснительная записка;
- заключение аудиторской фирмы.

Форму предоставляемой отчетности организации устанавливают самостоятельно. Но в США важную роль в ведении отчетности уделяют не столько формату предоставляемых отчётов, сколько объёму информации, которую следует отразить в них.

Отличительной чертой европейских стран является ориентация на потребности работников компании и государственных органов в информации бухгалтерской (финансовой) отчетности.

Что касается Франции, там действителен закон, согласно которому организации с общим количеством занятых более 300 человек обязаны каждый год предоставлять советам работников организации так называемый «социальный баланс» (формируется на основании условиях работы и социальной обстановки в целом). В содержание «социального баланса» входит: информация о поисках кадров, их обучении, затратах на оплату труда, о здравоохранении и технике безопасности, обеспечении социальных условий и условий труда. Таким же образом предоставляют информацию и иные страны (например, Германия и скандинавские страны).

Согласно правилам составления бухгалтерской (финансовой) отчетности для французских компаний созданы все условия, чтобы собрать исходную информацию для национальной системы счетоводства, с помощью которой государство следит за экономикой страны. В состав отчетности входят:

- бухгалтерский баланс;
- отчёт о прибылях и убытках;
- отчет об изменениях в капитале;
- отчёт о движении денежных средств (носит не обязательный, но рекомендованный характер);
- отчёт об использовании прибыли;
- отчёт руководителя.

Акционерные общества обязаны предоставлять полугодовую отчетность фондовой бирже, а также все организации обязаны предоставлять квартальную отчётность по продажам.

Тем временем в Великобритании, Австралии и Новой Зеландии организации сами решают, предоставлять ли работникам отчёт и в каком формате это делать.

Бухгалтерская (финансовая) отчётность Великобритании определяется следующими документами:

- отчёт о прибылях и убытках;
- балансовый отчёт, подписанный директором;
- аудиторское заключение (если требуется);

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

- отчёт директора, подписанный должностным лицом компании (директором или секретарем);
- примечания к отчётности;
- сводный отчёт (если требуется).

В дополнение к вышеперечисленным формам бухгалтерской (финансовой) отчетности в большинстве стран для более точной оценки деятельности организаций прилагаются: развёрнутые пояснения почти по всем бухгалтерским, расчет и анализ показателей, которые в значительной степени влияют на финансовый результат организации, различные инвестиционные программы др.

В некоторых зарубежных странах отчетность публикуют в красочных буклетах с различными формами бухгалтерской (финансовой) отчетности, подтвержденные аудитором, и множество другой информации: обращение руководителя организации к акционерам, результаты деятельности организации в цифрах, прогнозирование дальнейшего развития организации, информация о международных связях и социальной политике. В данных буклетах могут присутствовать различные графики, диаграммы, таблицы, схемы и др. Всё это публикуется по желанию организации для различных пользователей в качестве дополнительного источника информации о ней.

Состав бухгалтерской(финансовой) отчетности в Республике Беларусь во многом схож с составом бухгалтерской (финансовой) отчетности США.

На данный момент Министерством финансов Республики Беларусь установлены следующие формы годовой индивидуальной отчетности для коммерческих организаций:

- бухгалтерский баланс;
- отчет о прибылях и убытках;
- отчет об изменении собственного капитала;
- отчет о движении денежных средств;
- примечания к отчетности – прилагается к годовому отчету;
- заключение аудитора (в случаях проведения обязательного аудита) [2].

Советом по Международным стандартам финансовой отчетности по сей день разрабатываются и вводятся документы, которые находят широкое применение при ведении бухгалтерской (финансовой) отчетности в Республике Беларусь. Организации Республики Беларусь при составлении отчетности руководствуются данными стандартами, что позволяет обеспечить сопоставимость финансовой отчетности организации и сформировать отчетность общего назначения, понятную широкому кругу внешних пользователей.

Таким образом, в каждой стране имеются свои отличительные особенности по составлению бухгалтерской (финансовой) отчетности. Однако важно отметить, что существует ряд отчетов, которые являются обязательными для составления и представления в большинстве стран. К ним относятся: баланс, отчёт о прибыли и убытках и примечания к ним. Почти все организации при составлении бухгалтерской (финансовой) отчетности берут за основу наиболее значимые, на их взгляд, экономические показатели, которые отражают наиболее существенные элементы отчетов, не делая акцент на конкретизации и уточнении некоторых данных, не раскрывают специфические особенности данной организации, не отображают расчеты различных показателей. Данная информация раскрывается в отчетности по желанию самой организации.

В зарубежных странах многая экономическая информация о финансовом состоянии организации, которая интересна внешним пользователям, содержится в примечаниях. Благодаря ей можно сделать вывод о том, как экономические показатели, отражённые в отчетности и примечаниях к ним, повлияют на будущее финансовое состояние организации.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Таким образом, сравнение формирования бухгалтерской (финансовой) отчетности, формируемой в разных странах, позволило нам выявить позитивные моменты для того, чтобы все благоприятные факторы и положительные аспекты рекомендовать к применению в Республике Беларусь.

Список использованных источников

1 Концептуальные основы финансовой отчетности [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/upload/accounting/mfso/conceptual_framework.pdf. – Дата доступа: 13.12.2021.

2 Лемеш, В.Н. Бухгалтерская (финансовая) отчетность: учеб. пособие / В.Н. Лемеш, О.В. Малиновская. 3-е изд. перераб. и доп. – Минск: Амалфея, 2021. – 163.

Хорунжак Н.М.

д.е.н., професор,

професор кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС

Оцінюючи проблематику стандартизації бухгалтерського обліку й звітності в умовах імплементації європейського законодавства, слід зазначити, що існує досить хороший досвід європейських країн щодо формування нефінансової звітності. Актуалізація такого роду звітності в Україні пов'язана не лише з її інтеграційним спрямуванням, а й з приєднанням до країн, що здійснюють реалізацію заходів і принципів зі сталого розвитку.

В цьому зв'язку нефінансова звітність є вагомим і надзвичайно важливим інструментом досягнення соціально-екологічних цілей. В країнах ЄС щодо формування нефінансової звітності (Звітування ESG, ESG – розшифровується як «екологія, соціальна політика і корпоративне управління») є достатньо багато розробок.

За неофіційними даними в світі налічується понад два десятки міжнародних ініціатив з питань складання нефінансової звітності, які визнаються багатьма країнами. Основою формування звітності та розкриття інформації з питань сталого розвитку в країнах ЄС та країн є Директива 2013/34/ЄС та Директива 2014/95/ЄС. Україною імплементуються рекомендації Директиви 2013/34/ЄС, які стосуються формування Звіту про управління та Звіту про платежі на користь держави. Вагомість таких звітів полягає у потребі нашої країни краще турбуватися про довкілля та більш раціонально обліковувати й контролювати бюджетні надходження.

Критична оцінка діючого в країнах ЄС досвіду з формування звітів ESG, свідчить, про наявність деталізованих рекомендації щодо їх показників. Більше того, достатньо логічно та структуровано викладно у методичних рекомендаціях кроки з реалізації завдання щодо формування такого роду звітності.

До прикладу, «Рекомендації щодо звітності ESG. Посібник для компаній, які котируються на ВФБ» [8], містить покроковий послідовний розпис процесу формування ESG-звітності. При цьому керуються не просто вимогами до змісту як стандартизованої форми, а застосовують специфічні припущення й підходи. Це можна простежити,

ознайомившись з передбаченими вищеназваних рекомендаціях кроками та описом їхнього змісту (рис. 1)

Рис. 1. Покрокова схема формування звітності ESG [8, с.22]

Примітки: (1), (2), (3) – буде деталізовано нижче

Відповідно до окреслених кроків актуалізується питання їх практичної реалізації та виконання. Щодо першого та другого з них короткі пояснення подано на рис.1. Однак інші три, слід розглянути та висвітлити більш детально. Отже,

(1) - відповідно до припущень таксономії ЄС, компанії повинні розкривати, чи відповідає їх діяльність і статутні положення мінімальним вимогам, що випливають із законодавства ЄС (так звані мінімальні гарантії). Це можуть бути: - Керівні принципи Організації економічного співробітництва та розвитку (ОСРД) для мультинаціональних підприємств [5], щодо відповідальної ділової поведінки у глобальному контексті, включаючи сфери прав людини, зайнятості та відносин із працівниками, навколишнього середовища, корупції та хабарництва, захисту прав споживачів, досліджень та технологічного розвитку, конкуренції та оподаткування; - Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй з питань бізнесу та прав людини [7], що містять набір принципів прав людини; - Вісім основних конвенцій Міжнародної організації праці (МОП) про права людини та працю [4], яких компанії повинні дотримуватися, включаючи право на свободу асоціацій та колективних переговорів, право на недискримінацію, ліквідацію рабства та примусову працю та дитячу працю; - Міжнародна хартія прав людини [6], яка включає 5 найважливіших документів Організації Об'єднаних Націй: Загальну декларацію Права людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права з додатковими протоколами щодо повідомлень про смертну кару та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права.

(2) – на цьому етапі слід включити у звітність основні показники; враховувати ризики та можливості ESG типові для сектору, до якого належить підприємство; враховувати специфіку підприємства при кінцевому виборі показників; враховувати суттєвість показників (ідентифіковану у Рекомендаціях[8, п. 6]).

(3) –останній етап – підготовка звіту на основі зібраних даних характеризується тим, що в основний текст звіту слід включити: короткий опис бізнес -моделі; опис застосованої політики та її результати; опис найважливіших ризиків ESG та процедури їх перевірки; ключові показники ефективності, а також врахувати таксономію ЄС: дотримання мінімальних гарантій; відсоток видів діяльності, класифікованих як стійкі. При формуванні

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

звіту якщо у ньому актуальна інформація не розкривається, слід пояснити чому це відбувається. Досвід країн ЄС і його використання уможливить уникнення українськими суб'єктами господарювання багатьох проблемних питань.

Список використаних джерел

1. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending.
2. Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF>.
3. EBA InvestmentAttractivenessIndex. ABOUT THE EBA. URL:<http://www.eba.com.ua/en/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>.
4. МОП. Podstawowe konwencje. <https://www.ilo.org/global/standards/introduction-to-international-labour-standards/conventions-and-recommendations/lang--en/index.htm>
5. OECD. Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych. (2011) <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>
6. ONZ. Międzynarodowa Karta Praw Człowieka. (1948) <https://www.ohchr.org/documents/publications/compilation1.1en.pdf>
7. ONZ. Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka. (2011). https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf
8. Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek notowanych na GPW. GPW Warsawstockexchange. EuropeanBankforReconstructionandDevelopment. Warszawa, 2021. 51 p. URL: https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf.

Екатерина КРАВЦОВА

магістрант

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ

научний керівник,

кандидат економічних наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

**ТРУДНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ ОРГАНИЗАЦИЙ
ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ПРИ ПЕРЕХОДЕ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ
СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ОБЩЕСТВЕННОГО СЕКТОРА**

На данный момент система бухгалтерского учета и отчетности государственного сектора не позволяет в полной мере получить необходимую информацию для принятия своевременных управленческих решений.

В современном мире существует потребность успешного сотрудничества Республики Беларусь на международном уровне с целью привлечения иностранных инвестиций, что нельзя осуществить без сопоставимости отчетной информации и общепризнанных стандартов учета [1].

На сегодняшний день в нашей стране правовые и методологические основы бухгалтерского учета, а также требования к составлению и представлению бухгалтерской и финансовой отчетности для всех организаций определены Законом Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности», но этим законом не выделена специфика осуществления деятельности организаций государственного сектора.

В связи с этим было принято решение о реформировании системы бухгалтерского учета государственного сектора и ее интеграции с Международными стандартами финансовой отчетности общественного сектора (далее – МСФООС). Если для коммерческих организаций существует значительное количество законодательных актов и методических разработок по использованию Международных стандартов финансовой отчетности, то порядок составления отчетности организаций государственного сектора в соответствии с принципами международных стандартов в Беларуси находится только на этапе разработки.

Для этого Правительство Республики Беларусь разработало направления реформирования системы бухгалтерского учета и отчетности и план основных мероприятий по их реализации. Это предусмотрено постановлением Совета Министров Республики Беларусь «О реформировании национальной системы бухгалтерского учета и отчетности сектора государственного управления» [2].

В рамках первого этапа совершенствования национальной системы бухгалтерского учета и отчетности сектора государственного управления предполагается подготовка национального стандарта «Учетная политика, изменение оценочных значений и ошибки».

В настоящее время правила бухгалтерского учета активов, обязательств, собственного капитала, доходов, расходов при изменениях учетной политики, изменениях в учетных оценках, исправлении ошибок и раскрытия информации о них в бухгалтерской отчетности организаций определены постановлением Министерства финансов «Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Учетная политика организации, изменения в учетных оценках, ошибки». Однако данный документ не распространяет свое действие на организации сектора государственного управления.

Принятие постановления является необходимым условием сближения государственных стандартов бухгалтерского учета и отчетности с МСФООС. Закрепление правил отражения в бухгалтерском учете и раскрытия в отчетности результатов внесения корректировок в учетную политику, оценочных значений и исправления ошибок в соответствии с международными требованиями позволит обеспечить формирование более качественной и достоверной бухгалтерской отчетности в целях анализа и принятия управленческих решений в процессе управления государственными финансами.

Необходимо рассмотреть, что же понимается под учетной политикой в соответствии с национальными правилами бухгалтерского учета. Так, под учетной политикой понимается совокупность способов организации и ведения бухгалтерского учета, принятая организацией [3, ст. 1].

В соответствии с МСФООС 3 учетная политика – конкретные методы, основы, допущения, правила и способы, применяемые организацией для подготовки и представления финансовой отчетности [6, п. 7]. Если сравнить данные определения, то можно увидеть, что цели составления учетной политики разные. Так, на данный момент учетная политика государственного сектора направлена на организацию бухгалтерского учета, а в соответствии с МСФООС главной целью составления учетной политики является подготовка и предоставление отчетности. Следовательно, учетная политика занимает важное место для организаций государственного сектора, которые осуществляют переход на МСФООС, а также практически является механизмом достижения из периода в период сопоставимости отчетности.

Сейчас финансовая отчетность организаций государственного сектора Республики Беларусь существенно отличается от отчетности, составленной по МСФООС не только своими отчетными формами, но и способом составления данных форм. Так, например, при составлении баланса все организации государственного сектора руководствуются Инструкцией о порядке составления и представления бухгалтерской отчетности по средствам бюджетов и средствам от приносящей доходы деятельности бюджетных организаций, в которой приведены типовые формы отчетности, и они не зависят от специфики их деятельности. В соответствии с МСФООС организация должна в балансе представлять краткосрочные и долгосрочные активы и краткосрочные и долгосрочные обязательства в отдельных разделах, за исключением случаев, когда представление, основанное на степени ликвидности, дает более уместную и надежную информацию [5, п. 70].

В данном случае видно, что бухгалтерский баланс, составленный в соответствии с МСФООС отличается от баланса, составленного по национальным стандартам своей формой, структурой, содержанием, а также имеет вариативность составления и обеспечивает надежную и более уместную информацию. Таким образом, чтобы привести отечественный бухгалтерский баланс в соответствие с Международными стандартами бухгалтерской отчетности, необходимо полностью его изменить.

Данное сравнение показало, что существуют существенные отличия в составлении отчетности по национальному законодательству и по МСФООС. Интеграция белорусского законодательства в области бухгалтерского учета бюджетных организаций с Международными стандартами финансовой отчетности общественного сектора позволит получить более точные и достоверные сведения о состоянии государственных финансов и создаст более надежную информационную основу для повышения эффективности государственного управления. Также сближение с международными стандартами обеспечит сопоставимость консолидированной бухгалтерской отчетности государственного сектора с отчетностью других государств, ее прозрачность для международных организаций, что приведет к росту инвестиционной привлекательности Республики Беларусь на международной арене и ее интеграции в мировую экономику.

Список использованных источников

1. Лемеш В.Н. Изменения в учете организаций общественного сектора в Беларуси: перспективы и проблемы. Экономический рост Республики Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 16 мая 2019 г.). - Минск : БГЭУ, 2019. – 375 с. (216-217 с.).
2. О реформировании национальной системы бухгалтерского учета и отчетности сектора государственного управления: постановление Совета Министров Республики Беларусь, 9 февраля 2019 г., №82 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2019. – 5/46146.
3. О бухгалтерском учете и отчетности: Закон Республики Беларусь, 12 июля 2013 г. № 57-3: с изм. и доп.
4. Реформы 2019 года: новый план счетов и отчетность по МСФО для бюджетников. URL: <https://ilex-private.ilex.by/view-document/BEQSBO/5203/> (дата доступа: 11.12.2021г.)
5. IPSAS 1 — Presentation of financial statements. URL: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ipsas-1-presentation>(дата обращения 12.12.2021).
6. IPSAS 3 - Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors. URL: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ipsas-3-accounting-po/>.

Валентина ЛЕМЕШ

кандидат економічних наук, доцент,
УО «Белорусский экономический государственный университет»
г. Минск, Республика Беларусь

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУХГАЛТЕРСКОЙ (ФИНАНСОВОЙ) ОТЧЕТНОСТИ, ПРЕДОСТАВЛЯЕМОЙ КОММЕРЧЕСКИМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ БЕЛАРУСИ

В Республике Беларусь проводится значительная работа по унификации подходов в отношении предоставляемой пользователям бухгалтерской (финансовой) отчетности путем формирования правовой нормативно-базы в этой области. Общие требования, предъявляемые к отчетности определены в Законе Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» [1], НСБУ «Индивидуальная отчетность» [7] и «Консолидированная отчетность» [8]. В настоящее время не учтены возможности современных информационных технологий и ресурсов, позволяющих упростить получение информации, отраженной в бухгалтерской (финансовой) отчетности (далее – БФО).

Объектом исследования выступают процессы рассмотрения предоставления пользователям бухгалтерской (финансовой) отчетности (далее – БФО) коммерческими организациями. Одним из наиболее проблемных мест является отсутствие выработанного научного подхода к представлению БФО с помощью информационных технологий для широкого круга заинтересованных пользователей. Информационной базой исследования выступили отечественное законодательство и научные публикации, посвященные проблемам БФО. При проведении исследования использованы общенаучные и специальные методы познания: обзор научных авторских материалов и нормативных правовых актов, регламентирующих требования к БФО коммерческими организациями в Республике Беларусь и за рубежом, сравнения и систематизации при выявлении проблем на различных стадиях обеспечения пользователей информацией в БФО, что в совокупности позволило определить пути их решения.

В научных отечественных и зарубежных кругах рассматриваются вопросы правового регулирования БФО [5, 6]. Однако публикации в основном касаются методики формирования показателей БФО, полноты раскрытия информации об активах, обязательствах, собственном капитале, доходах и расходах коммерческой организации.

Отчетность – система стоимостных показателей об активах, обязательствах, о собственном капитале, доходах, расходах организации, а также иная информация, отражающая финансовое положение организации на отчетную дату, финансовые результаты деятельности и изменения финансового положения организации за отчетный период [1 ст. 1]. Организации (за исключением бюджетных организаций) представляют годовую индивидуальную отчетность [1 1 п. ст. 16]:

собственнику имущества (учредителям, участникам) организации и иным лицам, уполномоченным на получение годовой индивидуальной отчетности законодательством Республики Беларусь или учредительными документами этой организации;

государственным органам, иным государственным организациям, подчиненным Правительству Республики Беларусь, если отчитывающиеся организации находятся в их подчинении (входят в их состав) или являются хозяйственными обществами, акции (доли в уставных фондах) которых принадлежат Республике Беларусь или административно-территориальным единицам и переданы в управление этим органам, организациям; иным организациям в случаях, предусмотренных законодательством Республики Беларусь.

Подпунктом 1.4.2 ст. 22 Налогового кодекса Республики Беларусь регламентировано плательщикналогов обязан представлять в налоговый орган по месту постановки на учет не позднее 31 марта года, следующего за отчетным, годовую индивидуальную отчетность.

Такая обязанность распространяется на организации, составляющие отчетность в соответствии с законодательством о бухгалтерском учете и отчетности. Организации, включенные в перечень крупных плательщиков, представляют в налоговые органы по месту постановки на учет по установленным Министерством по налогам и сборам Республики Беларусь форматам в виде электронного документа. Таким образом, в отличие от Закона Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности», который не определяет формат предоставления БФО (на бумажном носителе или в виде электронного документа, Налоговый кодекс Республики Беларусь однозначно устанавливает для некоторых коммерческих организаций (крупных плательщиков) предоставление отчетности в виде электронного документа.

Электронный документ - документ в электронном виде с реквизитами, позволяющими установить его целостность и подлинность, которые подтверждаются путем применения сертифицированных средств электронной цифровой подписи с использованием при проверке электронной цифровой подписи открытых ключей организации или физического лица (лиц), подписавших этот электронный документ. Электронная цифровая подпись (далее – ЭЦП) – последовательность символов, являющаяся реквизитом электронного документа и предназначенная для подтверждения его целостности и подлинности [2 ст. 1].

Доставка ЭД в другие организации осуществляется посредством [3 п. 15]: электронной почты (в качестве вложения); информационной системы ведомственного (корпоративного) или межведомственного электронного документооборота (в рамках информационного пакета, формат и структура которого определяются регламентом информационной системы).

Выдача ЭЦП осуществляется Государственной системой управления открытыми ключами и уполномоченными (аккредитованными) организациями [2 ст 23, 26, 26-1, 28, 29; 3 пункты 7 - 9, 38, 39].

Следовательно, в Закон Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» следует внести дополнения в части вариантности подписания отчетности, предоставляемой на бумажном носителе и в электронном виде, по аналогии с требованиями к первичному учетному документу и бухгалтерскому регистру, предусматривающему возможность, а в случаях, установленных законодательством, обязанность предоставления БФО в электронном виде следующего содержания: «Бухгалтерская (финансовая) отчетность составляется на бумажном носителе и (или) в виде электронного документа, подписанного электронной подписью.

К числу пользователей БФО, наряду с теми, кого мы привели выше, относятся покупатели и заказчики, поставщики и подрядчики, инвесторы и кредиторы, специалисты контролирующих органов и др. Однако не все из них могут получить такую информацию непосредственно от самой организации, хотя БФО и не является коммерческой тайной. В связи с этим предлагаем создать Государственный информационный ресурс бухгалтерской (финансовой) отчетности (далее - ГИРБФО), который будет включать БФО коммерческих организаций, обязанных составлять такую отчетность, а также аудиторских заключений о ней в случаях, если бухгалтерская (финансовая) отчетность подлежит обязательному аудиту.

В Республике Беларусь применение современных информационных технологий хорошо зарекомендовали себя «электронное правительство» и принцип «одного окна». Ведение и формирование ГИРБФО целесообразно возложить на Министерство по налогам и сборам, поскольку, как отмечалось выше, этот орган уже сегодня получает такую информацию.

Функционирование ГИРБФО позволит получать информацию не только представителям и лицам государственных органов и организаций, но и всех иных заинтересованных пользователей БФО. За предоставление информации, содержащейся в ГИРБФО заинтересованным пользователям следует установить плату, ее размер и порядок

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

взимания. Такая оплата позволит снизить компенсировать расходы, связанные с предоставлением информации из ГИРБФО. Реализация предложения по созданию и функционирование ГИРБФО:

- позволит достаточно оперативно получать заинтересованным пользователям информацию в электронном виде;

- приведет к снижению расходов на формы БФО на бумажном носителе, что в свою очередь следует рассматривать как сохранение лесного фонда, используемого для производства бумаги;

- сократит трудозатраты тех, кто готовил и доставлял (отсылал) БФО по соответствующим получателям.

Следует подчеркнуть, что на практике существуют особенности формирования БФО при реорганизации юридического лица и при ликвидации юридического лица (в данном случае не может применяться один из принципов бухгалтерского учета и отчетности – непрерывность). Установлено, что особенности составления и представления отчетности при реорганизации или ликвидации организации устанавливаются Министерством финансов Республики Беларусь [1 п. 9 ст. 14]. В связи с этим предлагается в максимально короткие сроки разработать указанные методики и до их утверждения исключить из списка экзаменационных вопросов в указанных программах.

Список использованных источников

1. Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 № 57-3 «О бухгалтерском учете и отчетности» [Электронный ресурс] : // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

2. Закон Республики Беларусь от 28.12.2009 № 113-3 «Об электронном документе и электронной цифровой подписи» [Электронный ресурс] : // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

3. Инструкции о порядке работы с электронными документами в государственных органах, иных организациях, утвержденной постановлением Министерства юстиции Республики Беларусь от 06.02.2019 № 19 [Электронный ресурс] : // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

4. Инструкция о порядке заполнения налоговых деклараций (расчетов) по налогам (сборам), книги покупок, утвержденная постановлением Министерства по налогам и сборам Республики Беларусь от 03.01.2019 № 2 [Электронный ресурс] : // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

5. Лемеш, В.Н. Аудит годовой бухгалтерской отчетности в Республике Беларусь: проблемы и пути их решения. Методология развития и формирования отчетности коммерческих организаций в условиях цифровой трансформации : монография / кол. авторов ; под общ. ред. Н.А. Каморджановой, Ю.Л. Ренкаса. — Москва : РУСАЙНС, 2020. — 566 с. ISBN 978-5-4365-6201-8. <https://elibrary.ru/item.asp?id=44452143>.

6. Махмудова, М. Г. Значение и сущность бухгалтерской финансовой отчетности / М. Г. Махмудова // Современная наука и ее ресурсное обеспечение: инновационная парадигма : сборник статей VII Междунар. научно-практической конференции, Петрозаводск, 27 декабря 2020 года. – Петрозаводск: Международный центр научного партнерства «Новая Наука» (ИП Ивановская Ирина Игоревна), 2020. – С. 116-120.

7. НСБУ «Индивидуальная бухгалтерская отчетность», утвержденному постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 12.12.2016 № 104 [Электронный ресурс] : // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

8. НСБУ «Консолидированная бухгалтерская отчетность», утвержденному постановлением Мин. финансов Республики Беларусь от 30.06.2014 № 46 [Электронный ресурс] // Онлайн-сервис готовых правовых решений iLex / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2021.

3.БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ СТРАТЕГІЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Сергей ЕЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент Беларускаго національнаго
технічнаго універсітета,
г. Минск, Республіка Беларусь

ПРОБЛЕМЫ УЧЕТА НЕОТДЕЛИМЫХ УЛУЧШЕНИЙ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА

Актуальность исследования обусловлена развитием рынка аренды недвижимости в Республике Беларусь.

В этих условиях важным, а иногда и определяющим требованием арендатора к объекту аренды является возможность приспособления его к своим (арендатора) индивидуальным нуждам. Такое приспособление может достигаться за счет различных действий арендатора, однако наиболее распространенным является производство работ по его реконструкции (модернизации), обеспечивающих качественное улучшение арендованного имущества. Правоотношения сторон относительно производства этих улучшений и связанных с ними последствий регламентированы гражданским законодательством[1].

Важным обстоятельством, влияющим на порядок учета этих улучшений, является то, что улучшения, произведенные с согласия арендодателя, признаются собственностью арендодателя и после окончания договора аренды переходят к нему на баланс вместе с объектом аренды. При этом отдельные улучшения являются собственностью арендатора.

На практике, при прекращении договора, стороны не во всех случаях одинаково понимают какая часть улучшений должна быть отнесена к неотделимым, а какая к отдельным, в таком случае возникает вопрос относительно порядка определения сущности такого объекта учета, как улучшения арендованного имущества в отношении наличия у него свойств неотделимости или отдельности.

Неотделимыми являются улучшения, которые: прочно связаны с объектом аренды; не могут быть отделены от объекта без причинения ему вреда; влекут за собой изменение стоимости самого имущества[2].

Такие изменения переходят к арендодателю вместе с объектом аренды после окончания договора аренды. Соответственно это не требует и оформления специального первичного учетного документа

Стоимость выполненных работ по улучшению арендованного имущества[3], которые принято характеризовать как реконструкция (модернизация), арендатор отражает у себя в учете по дебету счета учета вложений в долгосрочные активы в корреспонденции с кредитом счетов учета расчетов с поставщиками и подрядчиками, расчетов с разными дебиторами и кредиторами» на стоимость приобретенных подрядных (проектно-изыскательских и строительных, монтажных и иных специальных) работ и других счетов.

При этом, если в соответствии с договором аренды арендатор передает произведенные вложения в арендованные основные средства арендодателю *до их принятия к бухгалтерскому учету в качестве основных средств*, то суммы данных вложений, учтенные на счете учета вложений в долгосрочные активы, списываются в дебет счета прочих доходов и расходов.

Если же в соответствии с договором аренды арендатор *не передает арендодателю произведенные вложения в арендованные основные средства*, то суммы данных вложений, списываются им прямо в дебет счета учета основных средств [4].

В этом случае отражаемые арендатором капитальные затраты в неотделимые улучшения объекта аренды относятся к амортизируемым объектам при условии, что они не возмещаются арендодателем [5].

После истечения срока аренды арендатор передает неотделимые улучшения арендодателю, а их остаточную стоимость списывает в учете с кредита счета учета основных средств в дебет счета учета прочих доходов и расходов [4].

В отношении отдельных улучшений позиция Высшего хозяйственного суда Республики Беларусь (далее – ВХС) состоит в том, что отдельными являются те улучшения, которые можно отделить от объекта аренды без вреда для самого объекта [2]. Такие улучшения не предоставляют арендатору право их возмещения, так как произведенные арендатором отдельные улучшения арендованного имущества являются его собственностью, если иное не предусмотрено договором аренды.

В течение периода аренды, все улучшения учитываются вместе – и отдельные и неотделимые, потому что, во-первых, законодательство не содержит каких-либо особых указаний в отношении улучшений, кроме порядка их возмещения, а во-вторых, сама норма законодательства имеет диспозитивный характер, соответственно может быть скорректирована согласно условий. Поэтому все улучшения по объекту аренды, и отдельные и неотделимые учитываются арендатором как единый объект учета.

Кроме того, ВХС указывает, что улучшения арендованного имущества представляют вложения в имущество, которые изменяют нормативные показатели функционирования имущества и улучшают его характеристики, а само определение того, является ли улучшение имущества отдельным или неотделимым, зависит не только от технических способов присоединения улучшений, но и от того, сохраняется ли имущество при отделении улучшений в том состоянии, в котором оно должно быть возвращено и может ли оно и дальше быть использованным без этих улучшений [2].

В связи с этим становится очевидным, что в этих рекомендациях уже заложено противоречие, заключающееся в том, что с одной стороны вложения в имущество изменяют (улучшают) его нормативные характеристики, а с другой определяющим фактором признается возврат имущества в том состоянии, в котором оно было получено и должно быть возвращено (при сохранении возможности его использования без этих улучшений).

С позиции технических способов, о которых говорит ВХС, к вложениям в имущество, изменяющим его нормативные показатели функционирования можно отнести исключительно реконструкцию (модернизацию), хотя бы потому, что ремонт не может учитываться в составе присоединенной стоимости, так как по своему характеру не меняет стоимости имущества в бухгалтерском учете и рассматривается как текущие расходы [6].

Кроме того, ремонт, даже капитальный, в целом связан с восстановлением частично утраченных качеств объекта, но, что принципиально важно, уже существовавших ранее, в то время как реконструкция — это, несомненно, улучшение объекта как в целом, так и придание ему не только более лучших, но и новых, ранее отсутствовавших у него характеристик.

Выполнение работ по реконструкции, кроме наличия разрешения арендодателя, что само по себе важно для рассматриваемого нами вопроса, требует серьезной инженерной подготовки, изысканий, обследований и, наконец, разработки проектной документации. Поэтому, если ситуацию оценивать с технической стороны, то улучшения не только меняют объект аренды, но и в принципе не могут быть отделены от него без возврата к предыдущему его состоянию, состоянию более низкого потребительского качества. Однако, с учетом того, что объект аренды должен быть в целом возвращен в том состоянии, в котором он был получен, очевиден вывод о том, что практически любые улучшения могут быть признаны отделимыми (за исключением некоторых частных случаев), на том простом основании, что оно может быть использовано и без этих улучшений, так как уже передавалось в аренду без их наличия.

Выход из создавшейся ситуации видится в следующем.

Прежде всего, следует учесть, что улучшения осуществлялись при наличии согласия арендодателя. Именно оно обусловило возникновение возможности для арендатора выступить заказчиком по производству улучшений, в связи с чем все улучшения в принципе были согласованы с арендодателем, соответственно могут быть отнесены к категории неотделимых.

В связи с тем, что этого обоснования недостаточно, так как арендодатель не являлся лицом, утверждающим проектную документацию этим, по мнению автора, категории отделимые и неотделимые улучшения следует рассматривать, не как качественные характеристики объекта, а как согласованные доли участия сторон по договору аренды в улучшении арендованного имущества. Соответственно, если на стадии согласования возможности производства улучшений, стороны придут к соглашению о том, что какие-то виды работ или какая-то определенная сумма (стоимость) работ будет отнесена к неотделимым, то есть подлежащим возмещению после окончания договора аренды, а какая-то к отделимым, то есть не возмещаемым, то представляется, что и вопрос получит свое разрешение.

В противном случае, если условия договора не будут раскрывать этого момента, то с учетом наличия согласованности в необходимости (возможности) улучшений, а также передаче статуса заказчика арендатору, следует исходить из того, что все произведенные улучшения являются неотделимыми.

Подводя итог всему сказанному выше, мы приходим к следующим выводам. В договоре аренды следует:

1. предусмотреть условия, касающиеся улучшений имущества - права арендатора на производство улучшений арендованного имущества и порядок получения согласия арендодателя на производство улучшений;
2. согласовать, какая часть улучшений (в натуральных и (или) стоимостных показателях) будет сторонами признаваться в качестве неотделимых улучшений и обязательства арендодателя по возмещению их стоимости;
3. установить особенности возврата арендованного имущества – с улучшениями или без улучшений (без какой именно части этих улучшений, в натуральных и (или) стоимостных показателях);
4. определить порядок оценки улучшений (например, на основании данных бухгалтерского учета арендатора о фактически произведенных затратах).

Список использованных источников

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь Гражданский кодекс Республики Беларусь: 7 дек. 1998 г., № 218-3: принят Палатой представителей 28 окт. 1998 г.: одобр. Советом Респ. 19 нояб. 1998 г.: в ред. Закона в ред. Закона Респ. Беларусь от 31.12.2013 //

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;
2. Постановление Пленума Высшего хозяйственного суда Республики Беларусь от 15 февраля 2012 г. №1 «О некоторых вопросах рассмотрения дел, возникающих из арендных правоотношений» // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;
3. Письмо Министерства архитектуры и строительства Республики Беларусь от 1 марта 2021 г. №09-09/2581 «Об осуществлении функций заказчика» // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;
4. Инструкция по бухгалтерскому учету основных средств, утв. пост. МФ РБ от 30.04.2012 №26// КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;
5. Инструкция о порядке начисления амортизации основных средств и нематериальных активов, утв. пост. МЭ, МФ, МАиС от 27.02.2009 №37/18/6// КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;
6. Закон Республики Беларусь от 05.07.2004 №300-3 «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Беларусь», КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2021;

Сергей КОРОТАЕВ

доктор экономических наук, профессор,
партнер ЗАО «АудитКонсульт»,
г. Минск, Республика Беларусь

**ДРОПШИППИНГ В БЕЛАРУСИ:
ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ ОФОРМЛЕНИЕ ТОВАРНЫХ ОПЕРАЦИЙ**

Дропшипинг – это относительно новый для Республики Беларусь вид деятельности, не регламентируемый однозначно национальным законодательством, в связи с чем на практике возникает много вопросов, особенно по документальному сопровождению дропшипинговых операций.

В силу того, что при дропшипинге доставка товара конечному покупателю обеспечивается не со склада продавца (дроппипера), такая поставка является транзитной.

Структурно-логическая схема оформления транзитной доставки товара конечному покупателю – юридическому лицу поставщиком с использованием транспортных средств, учитывающая нормы национального законодательства [1], представлена на рис. 1.

Вариант транзитной доставки товара конечному покупателю силами самого поставщика при большом количестве транзитных поставок в отношении покупателей – физических лиц достаточно сложен для применения.

В этой связи определим наиболее приемлемую схему документального сопровождения транзитной доставки товара дроппипера конечному покупателю. При этом отметим, что предлагаемая нами схема является новаторской и соответственно законодательством однозначно не урегулирована.

Полагаем, что при использовании собственного автотранспорта для доставки конечному покупателю товара, приобретенного дроппипером, поставщик может сам оформлять

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

товарно-транспортною накладною (ТТН-1), в которой грузоотправителем выступает дропшиппер, а грузополучателем - конечный покупатель (в отличие от классического варианта, по которому грузополучателем является продавец, купивший товар у поставщика).

Экземпляр ТТН-1, получаемый дропшиппером от поставщика, служит не только для транзитного отражения поступления товара к дропшипперу, но и одновременно для его списания с балансового учета дропшиппера. При таком подходе отпадает необходимость оформления товарной накладной (ТН-2) для передачи товара дропшипперу с последующим оформлением накладной для отпуски дропшиппером товара конечному покупателю.

Если доставка товара осуществляется без использования транспортного средства, поставщиком должна оформляться ТН-2 в 3 экз.: один – для дропшиппера, один – для конечного покупателя (если покупатель является субъектом хозяйствования), один – для самого поставщика. Если покупателем является физическое лицо, то товарные накладные для покупателя дропшиппером могут не оформляться, что уменьшает количество выписываемых при доставке товара накладных.

Если товар доставляется дропшиппером конечному покупателю посредством почтовой связи, в ТН-2 указываются дата и номер квитанции о приеме почтового отправления.

Предложенный вариант документального оформления транзитной поставки товара дропшиппером конечному покупателю является промежуточным, требующим дальнейшего развития и закрепления на законодательном уровне[2].

В странах, где дропшиппинг применяется уже много лет, товарные накладные не применяются. Товар дропшипперу не передается и соответственно в балансе у него не учитывается. Основной документ, с которым «работает» дропшиппер, – это фактура, получаемая им от поставщика по электронной почте, в которой указывается стоимость отгруженного конечному покупателю товара и стоимость услуг по его доставке. Указанная фактура в совокупности с данными выписки банка о платежах, поступивших от покупателей,

и платежах, произведенных в пользу поставщика, являются основанием для.

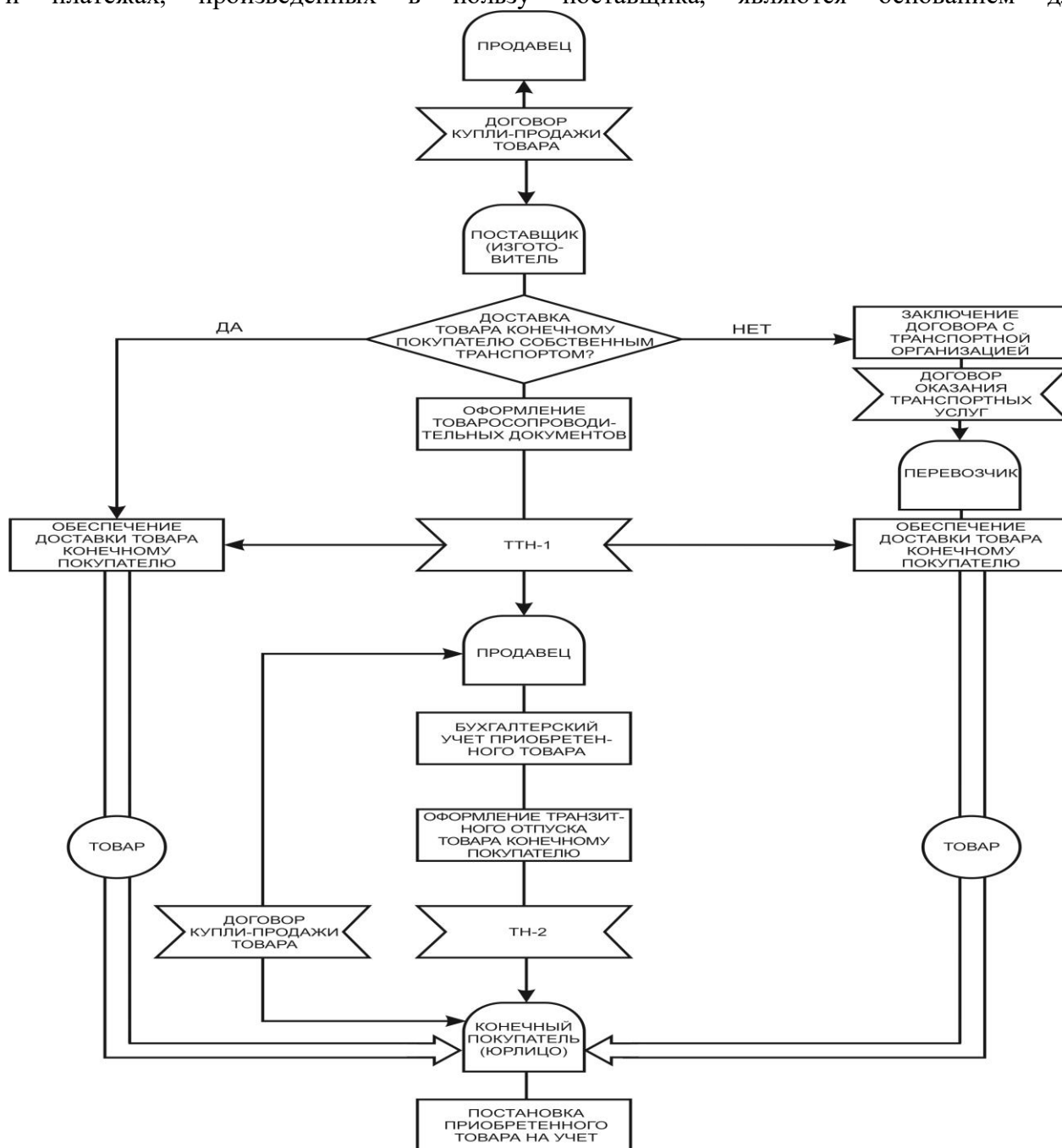

Рис. 1 - Структурно-логическая схема документального оформления транзитной доставки товара конечному покупателю – юридическому лицу поставщиком с использованием транспортных средств

Предлагаемая схема документального сопровождения доставки по договорам дропшипинга товара конечному покупателю силами поставщика, учитывающая особенности дропшипинговой деятельности и опыт применения дропшипинга в развитых странах, представлена на рис. 2.

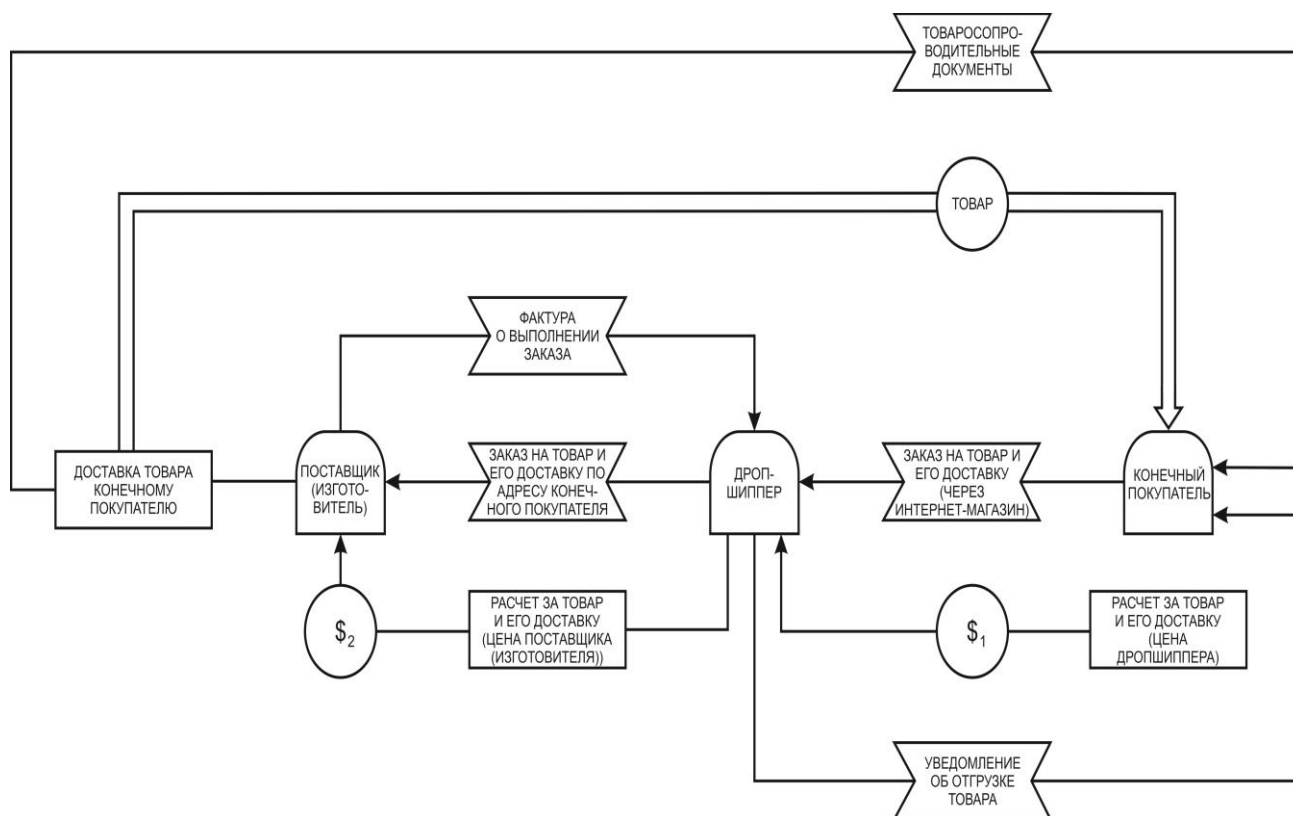

Рис. 2 - Схема документального сопровождения доставки товара по договорам дропшиппинга конечному покупателю силами поставщика

Учитывая специфику дропшиппинга, считаем необходимым осуществить его нормативное правовое урегулирование, предусмотрев, в частности, включение в Гражданский кодекс Республики Беларусь [3] специальной главы «Дропшиппинг», в которой бы регулировались принципиальные особенности осуществления дропшиппинговой деятельности.

В перспективе – с учетом опыта зарубежных стран - представляется целесообразным упростить процедуру документального оформления движения товаров при осуществлении дропшиппинговой деятельности, в частности у дропшиппера, основывающуюся не на основе товарных накладных, а на основе передаваемых дропшипперу счетов-фактур поставщика о доставке товаров, приобретенных у него дропшиппером, конечному покупателю.

Список использованных источников

1. Инструкция о порядке заполнения товарно-транспортной накладной и товарной накладной : утв. постановлением Мин-ва финансов Респ. Беларусь, 30.06.2016, № 58 (в ред. от 10.08.2018).
2. Коротаев, С.Л. Транзитная торговля товарами: схемы поставок, особенности учета транзитных операций, транспортные расходы / С.Л. Коротаев // Бухгалтерский учет и анализ. – 2021. – № 2. – С. 3-14.
3. Гражданский кодекс Республики Беларусь : Кодекс Респ. Беларусь, 07.12.1998, № 218-3 (в ред. от 04.05.2019).

Роман КУЛИК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Надія НАВОРИНСЬКА

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ЗМЕНШЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Сучасні обставини ведення бізнесу вимагають безпосередньої участі держави у регулюванні як трансформаційних витрат, так і трансакційних витрат. Оскільки держава бере участь у певних обсягах трансакційних витрат та у створенні фондів державної політики, вони значно зменшуються із еволюційним розвитком країни. Сьогодні, коли розвиток економіки базується на інтеграційних процесах та взаємодіях, ефективність у її участі держави на всіх рівнях співпраці має бути освоєна на конкурентоспроможності її бізнес-одиниць у ринковому середовищі.

Вітчизняна економіка зазнала значних змін від початку незалежності держави. Отже, існує таке економічне середовище, яке характеризується рівнем не тільки виробництва та управління витратами на захист, а й витрат, що виникають при веденні переговорів, укладенні договорів, контрактів, оборотів, які є юридичними передачами, пов'язаними з передачею.

Внаслідок недосконалості ринкових механізмів та малоефективного державного регулювання ринкової співпраці показник трансакційних витрат національних підприємств є досить високим. Є багато економічних і соціальних причин. Додатковим дестабілізуючим фактором є нездатність їх ідентифікувати більшістю підприємств. Для великого та середнього бізнесу роздроблення витрат з виокремленням трансакційних вважається припустимим, проте для малого бізнесу такий розподіл відсутній. Але саме малі підприємства затрачають значні обсяги своїх ресурсів з метою отримання додаткових економічних вигод.

Саме тому беззаперечною є роль держави у регулюванні трансакційних витрат. Система народного господарства усвідомлює необхідність обґрунтування основ управління та регулювання ринкових відносин та дотримання добросовісної конкуренції.

Вплив держави посилюється під час структурної перебудови економіки, в таких умовах держава частково регулює внутрішні справи в країні. Регулювання може здійснюватися за окремими галузями, так і за системою загалом. Це дуже важливо для економік, які зазнають інституційної трансформації, інституційної реструктуризації, а рівень трансакційних витрат становить значні обсяги. Тому відомий польський економіст і громадський діяч Л. Бальцеревич зазначав, що «для макроекономічної рівноваги кожної країни невидима дія «ринку» повинна доповнюватись «видимою рукою» держави».

У цьому процесі беруть участь основні економічні суб'єкти, а саме держава й підприємства усіх форм власності. Ринок створює інституційне середовище для функціонування певних рамок інституційної природи суб'єктів у їх регулюванні, щодо їх взаємодії, конкретизації та ефективності інституційної природи їх відносин.

Нобелівські лауреати Д. Норт і Дж. Уолліс у своїх наукових працях визначили три основні проблеми трансакційних витрат:

1. місце трансакційних витрат в економіці країни та бізнес-структури та їх трактування на кожному рівні;
2. відсутність методів оцінки трансакційних витрат;
3. проблема включення трансакційних витрат до елементів державного регулювання.

Американські вчені Дж. Уолліс й Д. Норт визначили у своїх працях сутність трансформаційних та трансакційних витрат та запропонували особливості їх розмежування на макрорівні. Науковці також розподіляють ці витрати з двох сторін отримання вигод – покупця та продавця. Для покупця такі витрати сприяють отриманню більш вигідної продукції чи послуги, а з сторони продавця – передачі своїх благ іншим користувачам за більш вигідними умовами. Вони виникають не у момент передачі прав на користування благами, а навпаки до моменту укладення договору і доволі часто можуть служити його першопричиною.

Графічно це можна представити як зміни трансакційних витрат у розвинених країнах: їх загальна сума компенсації збільшується за рахунок зменшення цих витрат на одиницю продукції (собівартості) (рис. 1).

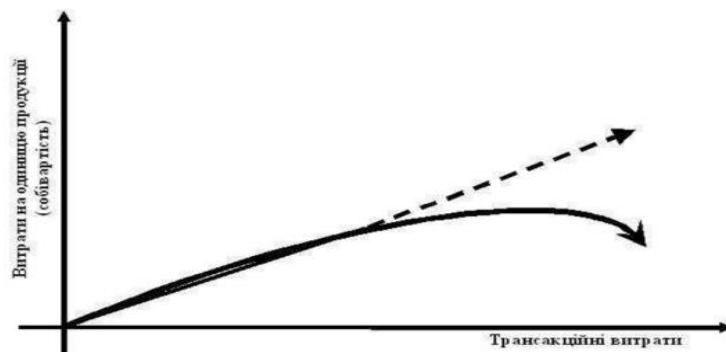

Рис.1.Графік трансакційних витрат в провідних країнах світу

Таке розуміння проблеми ілюструє вартісна модель в економіках розвинених країн (рис. 2). На сукупному рівні всіх складових ВВП на одиницю продукції домінує компонент витрат на оплату праці, а компонент трансакційних витрат обмежений інституційними факторами. Ця модель працює за межами неврегульованих ринків. Очевидно, що тенденція і модель, що панують у розвинених країнах випереджують наукові дослідження та показують самоврегульованість ринковими факторами.

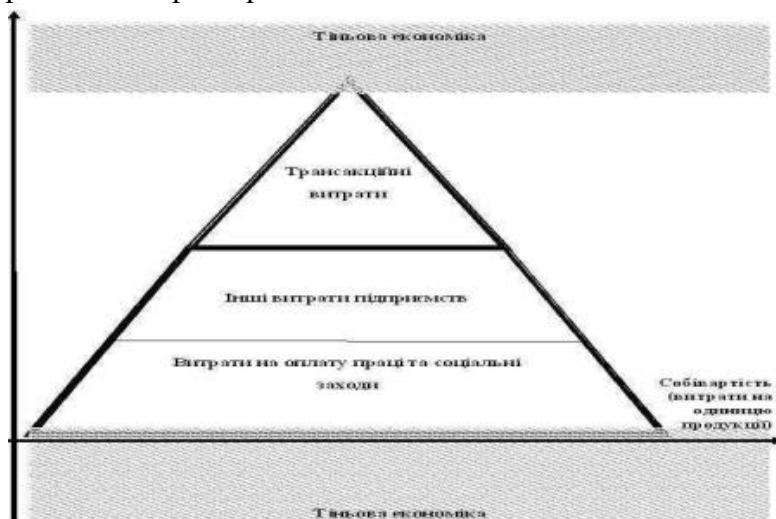

Рис. 2. Схеми витрат в прогресивних країнах світу

Представлена схема трансакційних витрат впливає з принципів ведення бізнесу у країнах з великим обсягом тіньової економіки та значною корумпованістю. Для таких країн отримання позитивної динаміки у розмірі трансакційних витрат розтягується на довгий період, хоча на перший погляд бізнес-структури розвиваються відповідно до вимог часу.

Це свідчить про абсолютну залежність зазначеного вище «прогресу» у розвитку вітчизняного підприємництва та національної конкурентоспроможності з властивостями розвитку держави.

Проводячи дослідження трансакційних витрат обов'язково потрібно враховувати рівень державного регулювання бізнесу, створення умов для добросовісної конкуренції, державної підтримки малого і середнього бізнесу, податкові регулювання економіки та інше. Розподіл ринку та відповідальності створюють підґрунтя для виникнення трансакційних витрат, тому варто досліджувати саме наявність основних виробників, їх позиціонування на ринку, шляхи досягнення бажаних результатів, можливість комунікації з споживачем, наявність вільних ніш та інші фактори, що дозволяють зменшити трансакційні витрати.

Список використаних джерел

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. Наказом МФУ від 31.12.99 № 318.
 6. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2005. 628 с.
 7. Сапожнікова Н.Г. Розвиток методології та практики корпоративного обліку та звітності : автореф. дис. ... канд. екон. наук :08.00.12. Вороніж, 2009. 48 с.
 8. Сидоренко Р. В. Класифікація звітності підприємства в сучасних умовах господарювання. *Облік і фінанси*. 2012. № 9. С. 135-141.
- Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 120 с

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Юрій МІНЧУК

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується посиленням ролі та значенням діяльності підприємств санаторно-курортної галузі. Це особливий вид діяльності, який характеризується значною соціальною спрямованістю послуг лікувального,

профілактичного та реабілітаційного характеру. У загальнонаціональних програмних документах, які мають стратегічний характер значну увагу приділено напрямкам розвитку сфери санаторно-курортного обслуговування, удосконаленню її нормативно-правової бази та бізнес-процесів.

Санаторно-курортне лікування є медичною допомогою, яка надається населенню з профілактичною, лікувальною чи реабілітаційною метою. Діяльність, яку проводять санаторно-курортні заклади є важливою складовою національної системи охорони здоров'я, яка допомагає здійснювати профілактику і лікування захворювань.

Проблемами дослідження стану та розвитку санаторно-курортних підприємства займалися такі науковці як: А. Б. Гайдук, І. М. Грищенко, П. В. Гудзь, О. І. Гулич, В. В. Іванишин, М. В. Козловська, О. О. Любіцева, В. І. Стафійчук, Т. І. Ткаченко, Н. В. Фоменко та інші. Питання аудиту та аналізу діяльності господарюючих суб'єктів досліджували такі українські науковці як: М. Р. Лучко, Р. Р. Кулик, О. А. Петрик, І. В. Пилипенко, В. С. Рудницький, З. Б. Литвин та інші. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць з означеної проблематики, вона далі продовжує залишатися об'єктом наукових досліджень.

Специфічність діяльності підприємств санаторно-курортного типу пов'язана з медико-біологічними, соціально-культурними та економічними особливостями. Медико-біологічні особливості полягають у санаторно-курортному лікуванні людей, соціально-культурні – у можливості задоволення їх культурних потреб, подовженні тривалості життя, збереженні та відновленні фізичного і морального здоров'я. Ці особливості дають можливість стверджувати, що санаторно-курортні заклади спрямовані як на лікування, так і на відпочинок людей, а тому мають приналежність як до медицини, так і до туризму. Крім того, діяльність санаторно-курортних підприємств, як і всіх господарюючих суб'єктів, повинна бути ефективною, приносити її працівникам і власникам надходження у вигляді заробітної плати, дивідендів, прибутку тощо.

Діяльність українських санаторно-курортних підприємств регламентують кілька основних нормативно-правових актів, а саме: [1, 2, 3, 4, 5]. Дані таблиці 1 свідчать про неоднозначність виділення у нормативно-правових актів різних типів суб'єктів надання санаторно-курортних послуг та їх класифікації. Це веде до відсутності в учасників даної сфери діяльності обґрунтованої та уніфікованої термінологічної бази. Зокрема, у Законі України «Про курорти» [5] до таких суб'єктів віднесено санаторно-курортні заклади, які розміщуються на територіях курортів.

Натомість, у Загальному положення про санаторно-курортний заклад [3] увага звертається не на розташування, а на використання ресурсів курортів (лікувальних грязей, озокериту, мінеральних та термальних вод, ропи лиманів та озер, природних комплексів із сприятливими для лікування умовами тощо) та застосування фізкультурної, дієто-, фізіотерапії, інших методів санаторно-курортного лікування. У перерахованих документах зазначається, перелік і напрями спеціалізації вітчизняних санаторно-курортних закладів, які затверджують центральні органи виконавчої влади з охорони здоров'я.

У переліку закладів охорони здоров'я [4] у склад санаторно-курортних закладів включено бальнеологічні лікарні та грязелікарні, дитячі оздоровчі центри, курортні поліклініки, міжнародні дитячі медичні центри, санаторії, санаторії-профілакторії.

У Законі України про охорону здоров'я [6] суб'єкти, які надають санаторно-курортні послуги вважаються підприємства для відпочинку та оздоровлення. У ДСТУ 4268:2003 [1] виокремлено термін «засоби розміщування», які є окремою підгрупою спеціалізованих засобів у складі колективних засобів, а до типу «оздоровчі засоби розміщування» входять лікувальні і оздоровчі заклади. У ДСТУ 4527:2006 [2] спеціалізовані засоби не

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

виокремлюються, а використовується термін «засоби розміщення». Вказаний стандарт містить їх загальний перелік, який складається з тридцять однієї позиції.

Таблиця 1

Перелік суб'єктів надання санаторно-курортних послуг згідно вітчизняних
нормативно-правових актів

Назва суб'єктів	Нормативно-правовий акт	Типи суб'єктів
Санаторно-курортні заклади	Закон України «Про курорти»	Заклади охорони здоров'я, що розташовані на територіях курортів і забезпечують подання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів
	Загального положення про санаторно-курортний заклад	Заклади охорони здоров'я, що забезпечують надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів курортів із застосуванням методів санаторно-курортного лікування
	Перелік закладів охорони здоров'я	Бальнеологічні лікарні, грязелікарні (у т.ч. дитячі), курортні поліклініки, дитячі оздоровчі центри, міжнародні дитячі медичні центри, санаторії (у т.ч. дитячі, однопрофільні, багатопрофільні, спеціалізовані), санаторії для дітей з батьками, санаторії-профілакторії
Спеціалізовані засоби розміщення	ДСТУ 4268:2003	Лікувальні та оздоровчі заклади (санаторії, будинки реабілітації, оздоровчі ферми тощо)
Колективні засоби розміщення	ДСТУ 4527:2006	Бази відпочинку, будинки відпочинку, дитячі табори, курортні готелі, пансіонати, профілакторії, санаторії
Підприємства для відпочинку та оздоровлення	Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»	Будинки відпочинку, пансіонати, туристські бази, інші підприємства, установи і організації, діяльність яких пов'язана з організацією відпочинку населення

На підставі узагальнення літературних джерел та нормативно правових актів можна запропонувати класифікувати санаторно-курортні та оздоровчі підприємства за 15 класифікаційними ознаками (табл. 2).

Всі типи санаторно-курортних і оздоровчих підприємств за функціональною ознакою варто поділити на санаторно-курортні та оздоровчі підприємства. До санаторно-курортних слід відносити підприємства, які надають послуги з лікування та розміщуються на території курорту чи лікувально-оздоровчій місцевості. Оздоровчими можна вважати всі інші

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

зазначені вище типи підприємств, у яких є умови для відпочинку та оздоровлення. Такі оздоровчі підприємства містяться, як правило, у межах курортів та рекреаційних зон.

Відповідно до профілю виокремлюють однопрофільні підприємства, у яких надають медичні послуги за однорідними захворюваннями і багатопрофільні, які складаються з двох чи більше спеціалізованих відділень.

Діяльність санаторно-курортних та оздоровчих підприємств може бути цілорічною або сезонною. Сезонні підприємства надають лікувальні, профілактичні і реабілітаційні послуг тільки впродовж літнього курортного сезону, на відміну, від цілорічних.

Згідно з статтею 63 Господарського кодексу України усі підприємства, у тому числі і санаторно-курортні та оздоровчі можна ділити за формами власності. Відповідно до статті 70 Господарського кодексу підприємства мають право на добровільних засадах об'єднувати свою господарську діяльність (виробничу, комерційну та інші види). Загальний статус, основні вимоги щодо здійснення ними господарської діяльності подані у розділі 12 Господарського кодексу України.

Таблиця 2

Узагальнена класифікація санаторно-курортних підприємств за різними ознаками

Класифікаційна ознака	Типи підприємств
Профіль	однопрофільні (монопрофільні); багатопрофільні
Спеціалізація	загально терапевтичні; спеціалізовані (санаторії)
Основний профіль лікування (медичний профіль)	органів кровообігу; нервової системи; органів дихання органів травлення; органів опорно-рухової системи тощо
За типом	санаторії; санаторії-профілакторії; пансіонати з лікуванням; курортні готелі; будинки та пансіонати відпочинку; бази та інші заклади відпочинку.; заклади 1-2 денного перебування, інші
За функцією	лікувальні; оздоровчі
Період функціонування	цілорічні; сезонні
Цільовий сегмент	для дорослих; для дорослих з дітьми; для дітей
Місце розташування	курортного типу (на території курорту); некурортного типу (поза курорту)
Термін перебування	1-2 - денне; тривале - 3 дні й більше; тривале
Форма власності	приватне підприємство; підприємство колективної власності; комунальне підприємство; державне підприємство; змішаної форми власності
Мета та характер комерційної діяльності	комерційні (прибуткові); некомерційні (не прибуткові)
Залежно від способу утворення (заснування) та способу формування статутного капіталу	унітарні; корпоративне
Організаційно-правова форма	акціонерне товариство; товариством з обмеженою відповідальністю ; товариством з додатковою відповідальністю; повне товариство; командитне товариство
Правовий та економічний статус	з повною правовою та економічною самостійністю; дочірні підприємства; філіали; представництва; відокремлені підрозділи

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Відомче підпорядкування (у складі відомств)	Системи профспілок Міністерства охорони здоров'я України Міністерства внутрішніх справ України та ін.
--	---

Відповідно до правового та економічного статусу можна виокремити санаторно-курортні та оздоровчі підприємства, які володіють повною економічною та правовою самостійністю. Ті підприємства, які не володіють правовим і економічним статусом юридичної особи входять до сфери управління органів виконавчої влади і знаходяться у підпорядкуванні інших господарюючих суб'єктів.

У сфері управління органів виконавчої влади знаходяться відомчі санаторно-курортні та оздоровчі заклади, які є підзвітними цим органам. Вони обслуговують певні категорії людей за професійною, відомчою або іншою ознакою, яка може бути не непов'язана зі станом їх здоров'я.

Залежно від мети та характеру економічної діяльності існують комерційні підприємства, робота яких пов'язана з отриманням прибутку і некомерційні (неприбуткові). Останні створюються для надання суспільних медичних послуг, їх діяльність спрямована на досягнення соціальних цілей, а не на отримання прибутку. Неприбуткові санаторно-курортні та оздоровчі підприємства повністю утримуються за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів або фінансуються певними юридичними особами.

Треба відмітити практичне значення даної класифікації, вона дозволяє виявити структуру санаторно-курортних і оздоровчих послуг, встановити існуючий на них попит, допомагає в організації і управлінні санаторно-курортними та оздоровчими підприємствами.

Сутність терміну «господарська діяльність» визначається Податковим та Господарським кодексами України (рис. 1).

Санаторно-курортна послуга як результат господарської діяльності володіє певними особливостями. Вона є нематеріальною, її виробництво та споживання є невіддільним, її неможна зберігати чи транспортувати. Виробництво таких послуг можливе лише на певній території, а споживання є можливим, тоді, коли у споживача існують певні медичні показання або, принаймні, відсутні медичні протипоказання.

Санаторно-курортні послуги мають надавати на підставі принципів якості, платності, строковості та цільового призначення. Принцип якості вказує на те, що санаторно-курортні підприємства повинні надавати послуги належної якості. Це стосується якості мінеральної води з врахуванням її складу, якості лікувальної грязі з врахуванням її складу, якості профілактичного лікування, якості харчування, побутового обслуговування та ін.

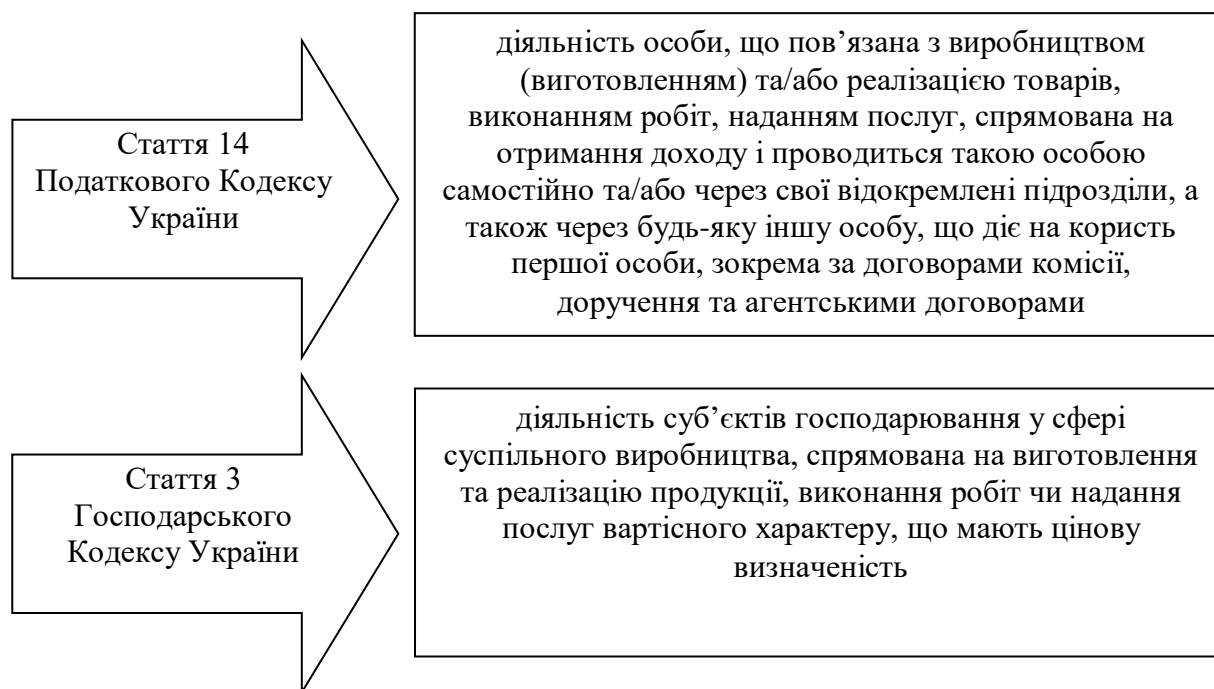

Рис. 1. Сутність поняття «господарська діяльність» у вітчизняних нормативно-правових актах

Принцип платності вказує на те, що санаторно-курортні і супутні послуги надаються їх споживачам за певну плату, адже володіють певною споживчою цінністю. Надання санаторно-курортних і супутніх послуг дозволяє підприємствам отримувати дохід та прибуток, які є цільовими функціями їх діяльності.

Принцип строковості вказує, що санаторно-курортні та супутні послуги надаються споживачу у строки, що вказані у договорі чи у путівці. Термін надання послуги визначається медичними показаннями, а також обсягом сплачених грошових коштів за її надання.

Санаторно-курортні послуги надаються згідно принципу цільового призначення, тобто відповідно до медичних показань. Якщо споживачу за станом здоров'я певні послуги протипоказані, то у їх наданні буде відмовлено.

Частиною господарської діяльності всього підприємства є його фінансова діяльність, основними напрямками якої є: формування власного капіталу за рахунок випуску акцій чи інших інструментів; використання позикових коштів, товарних кредитів; формування і оптимізація капіталу; кредитування клієнтів за товарними операціями; формування та оптимізація інвестиційного портфеля; оптимізація витрат виробництва та діяльності; розробка заходів, спрямованих на ріст прибутку, фінансової стійкості та ділової активності.

Фінансово-господарську діяльність можна представити як взаємозв'язок певних господарських операцій, які знаходять своє відображення у фінансовій звітності. Такі операції можна згрупувати у певні взаємопов'язані цикли. Виокремлено такі чотири цикли:

- цикл придбання, який включає господарські операції, пов'язані із купівлею оборотних активів;
- виробничий цикл та здійснення витрат, до складу якого входять господарські операції, пов'язані з виробництвом продукції чи наданням послуг;
- операції циклу реалізації та отримання доходів, пов'язані з продажем продукції, товарів та інших активів та наданням послуг;
- фінансово-інвестиційний цикл формують господарські операції, пов'язані з придбанням і використанням необоротних активів, інвестицій, залученням власного і позикового

капіталу.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги: Національний стандарт України [Чинний від 07.01.2004]. Київ: Держспоживстандарт України, 2004. URL: http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY3/dsty_4268-2003.pdf (дата звернення 18.09.2021).
2. ДСТУ 4527:2006. Послуги туристичні, засоби розміщення. Терміни та визначення. Національний стандарт України [Чинний від 01.10.2006]. Київ: Держспоживстандарт України, 2004. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=70251 (дата звернення 18.09.2021).
3. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 № 805. Дата оновлення 11.10.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.09.2021).
4. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою (асистентів фармацевтів), посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедициною освітою у закладах охорони здоров'я. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10. 2002 р. № 385. Дата оновлення 10.08.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#Text> (дата звернення 25.08.2021).
5. Про курорти. Закон України від 05.10.2000 № 2026-III. Дата оновлення 13.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (дата звернення 18.09.2021).
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 04.07. 2012 р. Дата оновлення 21.09.2021: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 22.09.2021).
7. Литвин З. Б., Серединська В. М. Аналіз як невід'ємний інструмент ефективності в системі управління підприємством. III Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 237-240.
8. Литвин З. Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління суб'єкта господарювання. *Електронне науково-практичне фахове видання "Інфраструктура ринку"*. Випуск № 36. Жовтень 2019 р.
9. Литвин З. Б., Серединська В. М. Еволюція методів аналітичного обґрунтування стратегії підприємства. *Облік, оподаткування і контроль : теорія та методологія*: зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 65-69.
10. Литвин З.Б. Класифікація фінансової звітності як об'єкта аналізу та аудиту. Розділ у колективній монографії. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла ЛУЧКА. Тернопіль, ЗУНУ. 2021.С.197-209.
11. Литвин З.Б. Мінчук Ю.М. Система фінансування охорони здоров'я України в розрізі основних функцій. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С.112-116.

Константин ПАВЛОВ

доктор экономических наук, профессор
профессор кафедры экономики и управления,
Ижевский филиал Российского университета кооперации
г.Ижевск, Россия

Сергей ИЛЬИН

кандидат экономических наук, доцент,
доцент департамента менеджмента и инноваций,
ФГОБУ ВО «Финансовый университет при Правительстве РФ».
г.Москва, Россия

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ВЕДЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО БИЗНЕСА

В текущих хозяйственных условиях с присущей им интенсивностью экономических, социальных и иных процессов жизнедеятельности у организаций при ведении бизнеса, вызванных жесткой конкуренцией и, как следствие, постоянной борьбой за клиентов на основе новейших конкурентных технологий, направленных на ускорение оборачиваемости и рентабельности капитала и, соответственно, показателей мультипликации доходов и прибыли, необходимых для упрочнения финансового состояния, одного из важнейших факторов хозяйственного (экономического) потенциала, обеспечивающих лидерство в рыночных сегментах, являющегося важнейшей предпосылкой к овладению стратегическими и тактическими преимуществами перед подобными субъектами, занимающимися предпринимательством и стремящимся выгодно отличаться от соперничающих с ними юридических лиц[1; с.152]. К таким технологиям в современную эпоху развития человечества относится автоматизация бизнес-операций, позволяющая организациям соблюдать существующие объективные экономические законы, прежде всего, закон экономии ресурсов и закон экономии времени, пренебрежение которыми приводит к потере финансовой устойчивости и платежеспособности[2, с.85]. В свете данных реалий, с точки зрения авторов, организациям нужно обстоятельно подходить к оценке показателей ведения бизнеса в период сложившейся хозяйственной конъюнктуры, ориентирующей их на цифровые (электронные) технологии, благодаря которым создаются условия для рационализации овеществленных и живых издержек (расходов) и мультипликации доходов и прибыли на основе применения надежного финансово-статистического инструментария, чему и посвящена раскрываемая нами научная тема исследования.[3, с.53]

Цель проводимого исследования заключается в формировании системы, включающей в себя комплексомбинирующихся друг с другом результирующих и факторных показателей ведения организациями электронного бизнеса и точно отражающей между ними координацию в системе действующих бизнес-координат совокупности и по отдельным компонентам для полного выявления и градирования резервов своего экономического роста. Его задачи состоят из следующих этапов: краткая характеристика деятельности современных организаций, осуществляющих ведение бизнеса и, исходя из их хозяйственного механизма, построение и аргументирование целостной системы показателей, формирующихся в органичной причинно-следственной зависимости [4, с.126].

Методы исследования базируются на симбиозе расчетно-конструктивного способа и способа математического анализа, объединяющих статические и динамические анализируемые показатели ведения электронного бизнеса, помогающих организациям детализировать по ранжиру степень влияния искомых факторных параметров на

результатирующие параметры и принимать им главные и второстепенные меры по достижению конечных и промежуточных ориентиров в области цифровизации экономики.

Построение искомых методик целесообразно начать с изучения среды функционирования организаций, ведущих бизнес, независимо от используемых технологий, поскольку она типична для каждого юридического лица коммерческого сектора экономики. Она включает две большие группы факторов. Первая из них определяет возможности (контролируемые факторы), а вторая группа – ограничения (неконтролируемые факторы) организаций. Разница между организациями с традиционными и цифровыми технологиями, положенными в основу ведения электронного бизнеса, заключается в том, что последние в отличие от первых, на наш взгляд, уделяют равнозначное внимание контролируемым и неконтролируемым факторам, поскольку к обеим группам относятся процессы автоматизации хозяйственных процессов. Кроме того, если почти все организации с традиционными технологиями сосредоточены на операционной (основной) деятельности, то организации с цифровыми технологиями в силу своих дистанционных возможностей фактически все осуществляют еще и внеоперационную (прочую) деятельность. [5, с.43] Оба факта учтем при компоновке статических и динамических показателей ведения электронного бизнеса.

Задействовав авторский методический инструментарий, организации будут получать исчерпывающую информацию с высокой степенью точности о состоянии результирующих показателей ведения электронного бизнеса в целом и по отдельным их факторным показателям. Благодаря предложенным нами методам, они смогут нивелировать существующие между организациями диспропорции и поддерживать результативность и затратность осуществляемой предпринимательской деятельности на оптимальном уровне, что позволит им функционировать в цифровых рыночных сегментах и в краткосрочной, и в долгосрочной перспективе с наилучшим по сравнению с конкурентами показателями [6., с.219]. Практическая значимость таких методов и вышеприведенных формул обусловлена возможностью их использования всеми организациями, занятыми в исследуемой нами хозяйственной сфере, в силу автономности от экономико-правовых ограничений.

Таким образом, предложенные авторами подходы исчисления показателей ведения электронного бизнеса отвечают действующему хозяйственному механизму, поскольку сформированы согласно требованиям современной конъюнктуры и при этом не противоречат устоявшимся научным постулатам, касающимся соотношению категорий «результат» и «затраты» и, следовательно, уважаемы для организаций, использующих прогрессивные предпринимательские технологии ввиду своей теоретической и прикладной состоятельности.

Список использованных источников

1. Моисеева Т.В. Оценка влияния развития цифровой экономики на инвестиционный потенциал стран ЕАЭС / Т.В. Моисеева // Глобальный научный потенциал. – 2020. – № 2 (107). – С. 150-157.
2. Паршенцев А.А. Проблема и перспективы развития электронных магазинов / А.А. Паршенцев // Маркетинг в России и за рубежом. – 2000. – № 3. – С. 85.
3. Сидорова О.В. Электронный бизнес в современной экономике / О.В. Сидорова // Проблемы современной экономики. – 2010. – № 2 (34). – С. 51-54.
4. Повышение конкурентоспособности экономики на основе ее инновационного развития и модернизации: системный подход. Коллективная монография. / Под научной ред. д.э.н., профессора К.В. Павлова. – Новополюк: Полоцкий госуд. университет, 2020. – 288 с.

5. Ильин С.Ю. Экономика сельскохозяйственных предприятий. Монография. / С.Ю.Ильин. – Ижевск: Изд-во «Шелест», 2021. – 101 с.

6. Экономика на постсоветском пространстве в условиях новых патологических вызовов и процессов цифровизации. Коллективная монография. / Под научной ред. д.э.н., профессора К.В. Павлова. –Ижевск: Изд-во «Шелест», 2021. – 644 с.

Ілона КОВАЛЬЧУК

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Михайло ЛУЧКО

науковий керівник,

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ АНАЛІЗ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ЕКСПЕРТИЗИ

Одним із вагомих загальноекономічних питань, які постали останніми роками, є питання розкриття достовірних фінансових результатів діяльності підприємства.

На підприємстві, незважаючи на його розміри і форми власності, наявна потреба провадити бухгалтерський облік, завершальним аспектом котрого виступає фінансовий результат.

Провадження обліку фінансових результатів належним чином формує величину податків, яку потрібно сплатити до бюджету та акціонерних виплат. Достовірно викладена і зібрана звітність про результати фінансового стану є об'єктивною основою, для аналізу стану фінансів і прибутковості підприємства. Через це, досить вагомим в бухгалтерській звітності й обліку є повнота і правильність відображення усіх господарських операцій суб'єкта підприємництва, витрат і доходів.

Існує велика кількість критеріїв класифікації щодо фінансових результатів. Для початку, відносно власної величини фінансові результати діляться на позитивні фінансові результати (прибуток), негативний фінансовий результат (збиток) і нульовий фінансовий результат.

Спираючись на Інструкцію до Плану рахунків [1] фінансовий результат від основної діяльності – це прибуток (збиток) від основної діяльності підприємства, який є різницею між сумою доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг й доходів від іншої операційної діяльності та сумою собівартості реалізованої готової продукції, товарів, робіт і послуг, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

Результат операцій фінансової діяльності визначається як прибуток (збиток) від фінансових операцій підприємства, який є різницею між сумою доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів та сумою фінансових витрат.

Відповідно до НП(С)БО 17 "Податок на прибуток" [2] фінансові результати поділяються на податкові й облікові. НП(С)БО 17 надає таке трактування фінансових результатів:

1. Обліковий збиток чи прибуток – сума збитку чи прибутку до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період.
2. Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.
3. Нерозподілені прибутки (непокріті збитки) поточного та минулих років обліковуються на рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)", субрахунки якого також утворюють відповідну класифікацію фінансових результатів: прибуток нерозподілений; непокріті збитки; прибуток, використаний у звітному періоді.

Об'єктом дослідження для судово-економічної експертизи виступає фінансова звітність, де відображені результати фінансово-господарської діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. За відповідними показниками, застосовуючи певні методи і прийоми дослідження, експерти аналізують діяльність підприємств, одержують інформацію про їх фінансово-економічний стан. Фінансова звітність повинна бути достовірною. Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок і перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Особливу увагу варто приділити причинам, що можуть впливати на показники фінансової звітності.

Причинами викривлення показників фінансової звітності можуть бути як рівень кваліфікації бухгалтерів, так і відверта фальсифікація показників керівництвом (власниками) підприємства або викривлення даних у первинних документах співробітниками, що в кінцевому рахунку, приводить до фальсифікації звітних показників.

У разі, якщо експертом виявлені ознаки правопорушень, що призведуть до банкрутства підприємства, то за результатами аналізу фінансового стану, що проводиться за даними фінансової звітності, він може встановити фактори, які впливають на зниження платоспроможності. Подальший аналіз показників фінансової звітності дає змогу встановити, чи можна було запобігти неплатоспроможності підприємства. Порівнявши отримані результати з іншою доказовою інформацією, експерт-економіст може констатувати факт наявності умислу в діях керівника, менеджера, власника підприємства або найманих працівників.

Отже, зазначене дозволяє стверджувати, що перевірка правильності визначення фінансових результатів господарської діяльності економічного суб'єкта значно відрізняється від перевірки інших статей активів і зобов'язань організації.

Експертиза фінансових результатів може здійснюватися з різних питань, поставленим правоохоронними органами, зокрема питань, пов'язаних з перевіркою законності фінансово-господарської діяльності організації, формування витрат і доходів за видами, чистий прибуток організації, прийняття рішень та виплати дивідендів, доходів засновникам, учасникам.

Мета експертизи – сформулювати думку про достовірність кінцевого фінансового результату, законності формування фінансового результату та його основних елементів (доходів і витрат від звичайних видів діяльності, а також інших доходів і витрат). Доходи і витрати за видами можуть розглядатися як окремий об'єкт експертного дослідження (наприклад, виручка від продажу продукції (робіт, послуг), собівартість продукції, витрати на продаж).

Для досягнення мети перевірки фінансових результатів та їх використання необхідно проконтролювати: правильність формування фінансового результату від реалізації продукції, продажу товарів, основних засобів та інших активів, операційні витрати і доходи,

відповідність звітності даним синтетичного, аналітичного обліку та облік використання прибутку.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що сформовані фінансові результати можна рахувати як частину всієї системи господарювання, яка пов'язана з ухваленням рішень щодо необхідного забезпечення їхнього розміру для виконання оперативних цілей на рівні господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 року.
2. Наказ КМУ «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»» N 353 від 28.12.2000 року.

Юлія ФРОЛОВА

магістрант

УО «Белорусский государственный экономический университет»
г. Минск, Республика Беларусь

ВАРИАТИВНОСТЬ УЧЕТА НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В настоящее время среди бухгалтеров особую актуальность приобретает такой аспект профессиональной деятельности, как составление эффективной учетной политики. Так, для достижения поставленных руководством целей деятельности еще на стадии написания учетной политики сотрудникам необходимо провести анализ формируемых показателей деятельности организации, на которые так или иначе влияют методы учета. Выбранный способ оценки влияет на многие финансовые показатели: рентабельности, оборачиваемости, ликвидности, финансовой устойчивости.

По своей экономической сути отчетность можно представить как выражение мнения руководства организации о финансовом положении и финансовых результатах деятельности. Абсолютное большинство статей бухгалтерской отчетности является оценочными статьями, поэтому пользователям бухгалтерской отчетности необходимо помнить, что данные анализируемой ими отчетности во многом отражают выбранные руководством организации положения учетной политики, в частности выбранные способы оценки объектов учета.

Рассмотрим подробнее, как, в частности, оценка нематериальных активов может повлиять на конечные результаты деятельности организации и ее финансовое состояние.

Оценка нематериальных активов наряду с их идентификацией и условиями признания имеет важное значение при организации бухгалтерского учета в каждой организации. Оценка нематериальных активов оказывает экономическое влияние на финансовое состояние организации. Например, за счет нематериальных активов возможно сформировать уставный капитал организации без дополнительных денежных вложений; по нематериальным активам производятся амортизационные отчисления, которые включаются в себестоимость продукции и находятся в распоряжении организации; за счет нематериальных активов может увеличиваться стоимость организации, что очень важно при получении кредита в банке, или же заключении договора купли-продажи [4, с. 134].

Законодавством Республіки Беларусь установлено, что нематериальные активы принимаются к учету по первоначальной стоимости [1, п. 12 гл. 2]. На конец отчетного периода величина нематериальных активов организации в соответствии с законодательством отражается в бухгалтерском балансе по остаточной стоимости, т.е. по первоначальной стоимости за вычетом накопленной суммы амортизационных обчислений [3, абз.3 п. 2 гл. 2].

Помимо этого, приняв в соответствии с законодательством Республіки Беларусь решение закрепить в учетной политике возможность на конец отчетного периода переоценивать нематериальные активы, стоимость нематериального актива может измениться [1, п. 17 гл. 3].

В результате переоценки нематериального актива произойдет увеличение его остаточной стоимости, которое отразится и на таких показателях бухгалтерского баланса, как долгосрочные активы, активы, добавочный капитал, собственный капитал организации. На конец отчетного периода, определив и проанализировав некоторые показатели деятельности организации, можно будет обнаружить, что при прочих равных условиях переоценка нематериального актива приведет к снижению, например, коэффициента обеспеченности обязательств активами, коэффициента капитализации, рентабельности активов, увеличению величины чистых активов и др.

На мой взгляд, на показатель остаточной стоимости нематериальных активов на конец отчетного периода, а соответственно и на величину долгосрочных активов, общую величину активов организации, влияют положения учетной политики, размещенные в таблице 1.

Таблица 1 – Вариативность учета нематериальных активов

Положение учетной политики	Варианты отражения в учетной политике
Переоценка НМА	переоценивать (например, по решению руководителя)
	не переоценивать
Отражение обесценения НМА	отражать
	не отражать
Способ амортизации НМА	линейный
	нелинейный
Определение амортизируемой стоимости	с использованием амортизационной ликвидационной стоимости
	без использования амортизационной ликвидационной стоимости
Пересмотр сроков полезного использования	пересматривать
	не пересматривать

Источник: собственная разработка на основании [2, с. 178-182].

Следует отметить также, что указанные в таблице 1 положения могут не получить никакого отражения в учетной политике организации, соответственно использовать предоставляемые законодательством права организация не сможет. При этом, в некоторых случаях отражаемые в учетной политике положения могут быть не реализованы на конец отчетного периода, если не будут выполнены условия, закрепленные в законодательстве. [1, п. 17, 18 гл. 3].

Таким образом, имеет место ряд проблем в части организации учета нематериальных активов в организациях Республіки Беларусь, например, отсутствие законодательно закрепленной методики переоценки нематериальных активов; отсутствие возможности переоценки большей части нематериальных активов ввиду их индивидуальной разработки, отсутствия активных рынков; наличие различий в методике учета нематериальных активов в соответствии с законодательством Республіки Беларусь и Международными стандартами

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

финансовой отчетности, а именно в части идентификации объектов учета как нематериальных активов, способов поступления нематериальных активов, их оценки, что не позволяет в полной мере применять отдельные положения стандартов в тех аспектах учета, которые не регламентированы законодательством в нашей стране.

Выявленные проблемы могут затруднить как реализацию уже принятой учетной политики в части учета нематериальных активов, так и проведение мероприятий по оценке влияния ее потенциальных положений, еще находящихся в разработке. Наиболее перспективным и результативным в данной случае может стать гармонизация международных и отечественных стандартов учета нематериальных активов, которая позволит привнести в учет альтернативные методы идентификации, оценки, переоценки данных объектов и с помощью принятых положений учетной политики на их основе формировать более достоверную и актуальную информацию в бухгалтерской отчетности для внешних пользователей.

Список использованных источников:

1. Инструкция по бухгалтерскому учету нематериальных активов: Постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 30.04.2012 г. № 25 (в ред. постановления Минфина от 30.11.2018 г. № 73) // Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_300412_25.pdf – Дата доступа: 02.11.2021.
2. Лемеш, В.Н. Методика формирования учетной политики / В.Н. Лемеш // учебное пособие для магистрантов учреждений высшего образования по специальности «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». – Минск «Вышэйшая школа». – 2016. – С. 222.
3. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчетность»: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 12 декабря 2016 г. № 104 (в ред. постановления Минфина Респ. Беларусь от 22.12.2018 г. № 74) // Официальный сайт Министерства финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_121216_104.pdf – Дата доступа: 18.10.2021.
4. Фролова, Ю.В. Сравнительный анализ способов оценки нематериальных активов / Ю.В. Фролова // НИСР БГЭУ: сб. науч. ст. – Минск: БГЭУ, 2021. – Вып. 10. – С. 133–136.

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Ольга ШМОРГАЙ

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Володимир БЛЯСК

аспірант
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

За сучасних умов господарювання значно розширюється сфера використання економічних експертиз, збільшується кількість її об'єктів, тобто здійснюється її динамічний розвиток як специфічної галузі знань. З'ясування сутності економічної експертизи є важливим для відокремлення її від інших видів практичної економічної діяльності, визначення переліку розв'язуваних завдань, виокремлення видових проявів.

Економічна експертиза спрямована на вивчення господарської діяльності підприємства, процесів формування фінансових показників за проведеними операціями та правильності відображення їх в обліку. Метою економічної експертизи є виявлення спотворень обліку, таких негативних явищ як нестача, допущення збитків, бездіяльність, крадіжки цінностей та інше. У процесі проведення економічної експертизи, аналізується виробнича і фінансово-економічна діяльність підприємства різних форм власності, які понесли збитки, втрати, привласнення товарно-матеріальних цінностей тощо.

В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації необхідно посилювати державний контроль за економічною діяльністю всіх суб'єктів господарювання. Основну увагу доцільно приділяти попередженню здійснення економічних правопорушень. Тому держава має ініціювати процес формування інституту економічної експертизи, як незалежної системи, що досліджує економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України – одна з найстаріших державних експертних установ України, який був створений 1913 році, як Кабінет науково-судової експертизи при прокурорі Київської судової палати. У 1925 році перейменували в Інститут науково - судової експертизи, а в 1944 році – отримали назву Науково-дослідні інститути судових експертиз (НДІСЕ). Таке найменування установ залишається і до тепер.

Судово-економічна експертиза здійснює безпосередню підтримку управлінських рішень через механізм призначення експертних економічних досліджень з питань, важливих для їх прийняття. В межах компетенції експерта-економіста можливе вирішення широкого спектру завдань, що здатні забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень економічного характеру. Також в ході судово-експертної діяльності здійснюється уточнення економічної інформації, викривленої внаслідок економічних злочинів або помилок (уточнюються показники фінансової, податкової звітності або спростовується інформація про їх

викривлення). Результатом процесу уточнення економічної інформації є підвищення її якості в цілому, що також є основою будь-якого управлінського рішення.

Таким чином, судово-економічна експертиза приймає участь у підтримці управлінських рішень економічного характеру в трьох аспектах:

- дає відповідь на безпосередні питання, з'ясування яких необхідне для прийняття рішення;
- уточнює економічну інформацію, викривлену внаслідок економічних злочинів або помилок, зміцнюючи базу для прийняття управлінських рішень, якою є ця інформація;
- приймає участь у формуванні інформації про вирішення конфліктних ситуацій економічного характеру, яка враховується управлінцями при прийнятті певних рішень, з метою запобігання виникнення небажаних наслідків.

Центр судових експертиз НІСЕ надає сьогодні послуги в проведенні різних видів незалежних експертних досліджень таких як: економічна експертиза, будівельно-технічна експертиза, екологічна експертиза, тощо.

Їх нараховується понад 33 види.

Найбільша судово-експертна установа в Україні – це Київський НДІСЕ (КНДІСЕ) В його структурі функціонує дев'ять філій в різних областях України (рис. 1).

Рис. 1. Філіали Київського науково-дослідного інституту судових експертиз

Законодавством визначено, судовими експертами можуть бути фахівці, які мають:

- ✓ «відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста;
- ✓ пройшли відповідну підготовку;

отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності»[11].

Експерт має бути компетентним та високоосвіченим фахівцем у своїй галузі та поєднувати фундаментальну наукову підготовку і глибокі практичні навички, постійно підвищувати свій рівень професійних знань, володіти високими громадянськими якостями.

Щодо експерта в галузі економічної експертизи, то він має володіти всіма теоретичними дисциплінами в обсязі, що необхідно для точної оцінки правильності фінансування, кредитування, організації бухгалтерського та податкового обліку, постановки внутрішнього контролю, складання фінансової та податкової звітності на підприємствах різних форм власності.

Чинна система нормативно-правових актів нашої держави регламентує хід проведення одразу всіх видів судових експертиз. Експертно-кваліфікаційна комісія висуває вимоги щодо освіти і знань експерта. Комісія має право як присвоювати так позбавляти кваліфікацію судового експерта та кваліфікаційні класи.

До складу експертно-кваліфікаційних комісій входять найбільш досвідчені фахівці та науковці. Вони мають відповідну кваліфікацію та стаж практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років. До складу цієї групи ще входять: фахівець з процесуальних питань судової експертизи; 2-4 фахівці тієї експертної спеціальності й класу, з яких комісія проводить атестацію, присвоює кваліфікацію судового експерта або кваліфікаційний клас.

«Порядок присвоєння кваліфікації судового експерта фахівцям чи позбавлення кваліфікації судового експерта фахівців, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, визначається Міністерством юстиції України. З цією метою при Міністерстві юстиції України створюється Центральна експертно-кваліфікаційна комісія (ЦЕКК), яка діє відповідно до положення про неї, що затверджується Міністерством юстиції України» [11].

Оцінка професійного рівня фахівців – це мета атестації експерта. Присвоєння кваліфікації судового експерта відбувається відповідно до спеціалізації з правом здійснення певного виду експертизи. Вони беруть участь не тільки в проведенні експертиз але можуть також розробляти теоретичні і методичні бази судово-економічної експертизи.

Однією із діяльністю Київського науково-дослідного інституту судових експертиз є економічна, яка займається дослідженням документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності

Дослідження документів про економічну діяльність підприємств й організацій проводиться на основі орієнтовних завдань, а саме:

- проведення аналізу показників фінансово-економічного стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо) підприємства/організації;
- структури майна та джерел його придбання;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- визначення документальної обґрунтованості аналізу складу витрат; визначення документальної обґрунтованості розрахунків у разі приватизації й оренди майна, що приватизується;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна у разі виходу учасника зі складу засновників;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвочасної виплати компенсації заподіяної шкоди у разі втрати працездатності та в інших випадках);
- визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;
- визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди [10].

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Рис. 2. Кількість атестованих експертів в Україні станом на 01.10. 2021 року[9]

Щодо дослідження документів фінансово-кредитних операцій проводиться на основі таких завдань, як:

- документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;
- документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів;
- документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;
- відповідності відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності;
- документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідності даним обліку та звітності, чинному законодавству;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- документальної обґрунтованості проведення операцій за депозитними вкладками у банківських та інших фінансових установах.

Незалежний інститут Судових Експертиз здійснює послуги в проведенні різних видів незалежних експертиз, як за ухвалою суду, так і за заявою від фізичної особи або від юридичної особи (рис.3, 4).

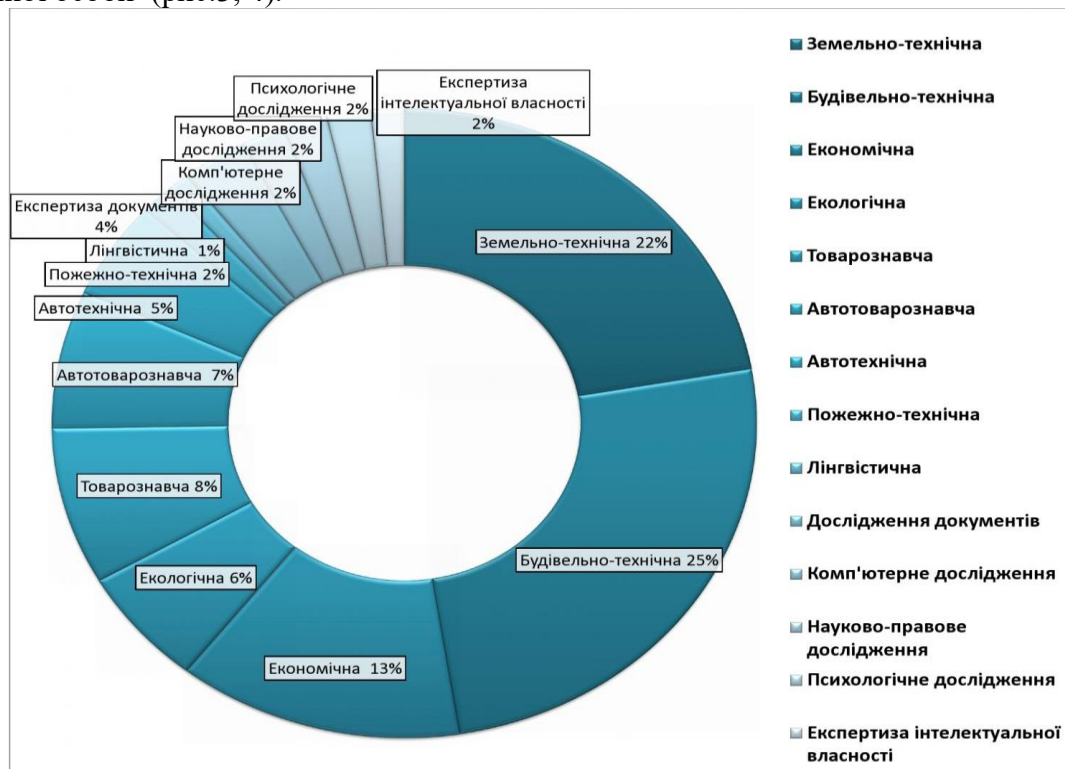

Рис. 3. Співвідношення кількості та видів проведених в НІСЕ експертиз за ухвалою суду[10]

За ухвалою суду в Науковому інституті судових експертиз проведено 14 видів експертиз, які займають різні місця. Так, будівельно-технічна експертиза займає найбільшу частку в загальній кількості та становить 25%.

Здійснення земельно-технічної експертизи становить – 22%, відповідно вона на другому місці. Економічна експертиза посіла третє місце і становить 13%. Тільки 1% становить проведення лінгвістичної експертизи проведеної в НІСЕ за ухвалою суду.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

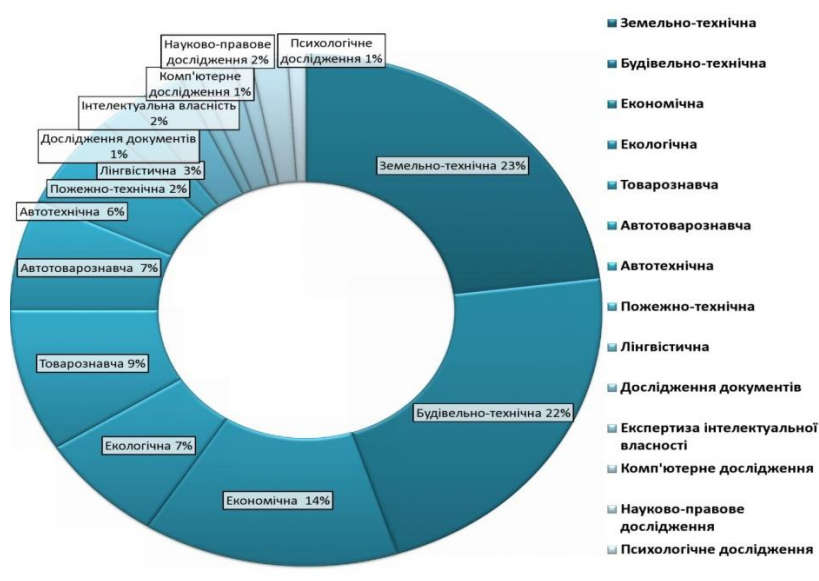

Рис. 4. Співвідношення кількості та видів проведених в НІСЕекспертиз за заявою[10]

В Науковому інституті судових експертиз за заявою здійснюють 14 видів експертиз. Найбільшої популярності набрали три види експертиз, зокрема: земельно-технічна, будівельно-технічна, економічна. Послуга земельно-технічної експертизи займає перше місце і становить 23% від загального обсягу усіх експертиз, будівельно-технічна експертиза становить 22% - відповідно на другому місці. Економічна експертиза посіла третє місце і становить 14% від загального обсягу проведення експертиз. Найменшим попитом користуються такі дослідження, як психологічне і комп'ютерне – вони становлять по 1%.

Незалежний інститут судових експертиз здійснює експертизу якісно, об'єктивно та швидко. Враховуючи потреби і побажання клієнтів гарантує швидкі терміни виконання експертиз.

Завдяки сучасним методам проведенням експертиз клієнти можуть отримати експертний висновок упродовж 2-10 робочих днів (рис.5.).

Показник швидкості залежить від наявних документів та складності експертизи. Ненормований робочий день працівників незалежного інституту судових експертиз дає змогу виїжджати на об'єкт дослідження в екстрених ситуаціях.

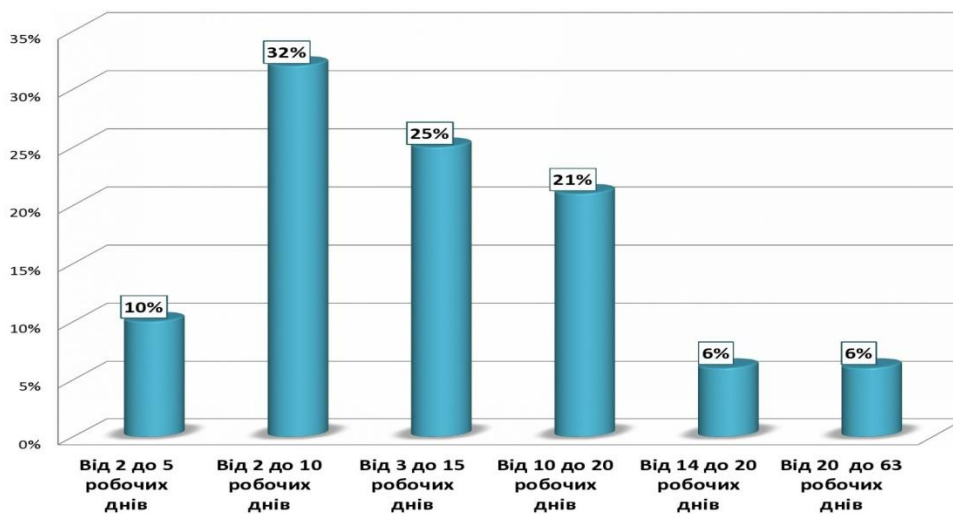

Рис. 5. Термін проведення експертиз в незалежному інституті судових експертиз[10]

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Одним з напрямків роботи Незалежного інституту судових експертиз є організація та проведення конференцій, семінарів та майстер-класів з судової експертизи. Особливістю семінарів НІСЕ є те, що вони проходять в форматі практикуму та дискусії, в ході якої не тільки лектори, а й самі учасники діляться своїм професійним досвідом, обмінюються думками та ідеями, обговорюють алгоритми дій в конкретних випадках.

Незалежний інститут судових експертиз проводить експертизи не тільки по всій території України, але і в інших країнах Європи, щороку розширює географію своєї діяльності. Завдяки партнерству з [Інвестиційно-консалтинговим центром \(м. Лодзь, Польща\)](#) і Міжнародним центром судової експертизи при Європейській арбітражній палаті (Брюссель, Бельгія) НІСЕ залучають до роботи не тільки кращих вітчизняних, а й зарубіжних судових експертів, що спеціалізуються в різних галузях.

В місті Тернополі з 1990 року здійснює експертну діяльність Тернопільське відділення Київського Науково-дослідного інституту судових експертиз. Відділення проводить близько 20 видів експертних досліджень, зокрема: дослідження об'єктів нерухомості, визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд, оцінка земельних ділянок, дослідження з питань землеустрою, дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності, дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій, дослідження документів фінансово-кредитних операцій, тощо.

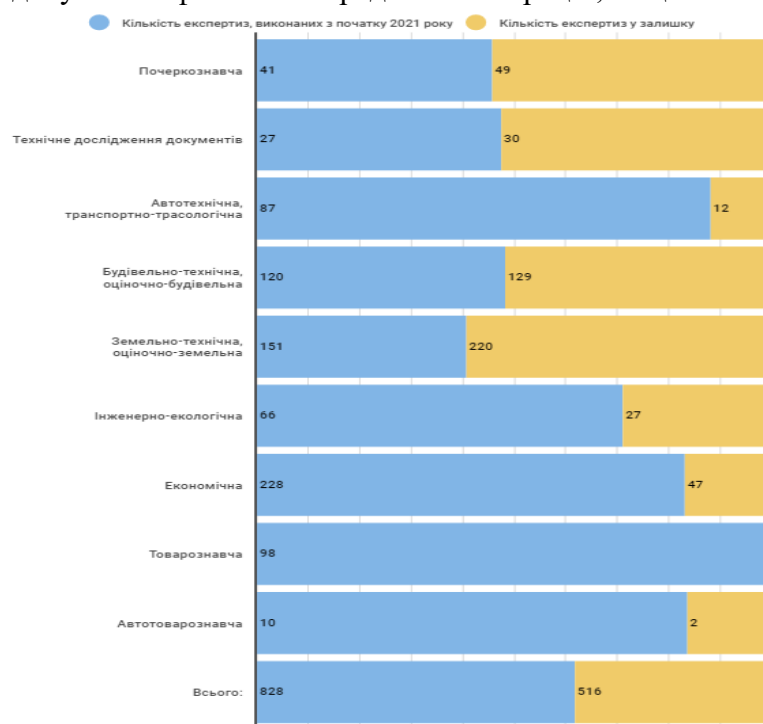

Рис. 6. Співвідношення кількості виконаних експертиз до кількості експертиз у залишку з початку 2021 року [10]

На першому місці щодо здійснення експертиз в 2021 році займає – економічна (228). Друге місце посіла земельно-технічна, оціночно-земельна експертиза (151). І виконано 120 будівельно-технічних, оціночно-будівельних експертиз, які мають третє місце.

Отже, чинна система нормативно-правових актів нашої держави регламентує хід проведення одразу всіх видів судових експертиз. Експертно-кваліфікаційна комісія висуває вимоги щодо освіти і знань експерта. Комісія має право як присвоювати так позбавляти кваліфікацію судового експерта та кваліфікаційні класи. Експертно-правова група «НІСЕ» є партнером Міжнародного Інституту Експертиз «IPEXpertise», завдяки чому в Україні тепер

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

стали доступні європейські стандарти і методики проведення судових експертиз із залученням європейських експертів.

Список використаних джерел

1. Кулик Р. Р. Суть і об'єктивна необхідність проведення експертизи. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація : монографія / за заг. ред. д. е. н., проф. Михайла ЛУЧКА. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 8-16.
2. Литвин З. Б. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 36-2. С. 123–128.
3. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. №6 (12). С. 118-123.
4. Литвин З. Б. Сутність та особливості послуг з економічної експертизи. Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3 листопада 2017 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С.153-156.
5. Литвин З. Б. Місце та роль економічної експертизи у сфері державного контролю економічної діяльності. Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : 2018. С.89-94.
6. Литвин З. Б. Роль економічної експертизи в економічному розвитку суспільства. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація : монографія. / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. Михайла ЛУЧКА. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 17-31.
7. Литвин З. Б., Шморгай О. П. Сутність та особливості економічної експертизи як специфічної галузі знань. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С.116-118.
8. Перезовова Ірина Володимирівна. Теоретичні та організаційні засади економічної експертизи в управлінні підприємствами : дис. .. д-ра екон. наук. : 08. 00. 04. Івано-Франківський нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ, 2014. 466 с. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_3_18. (дата звернення 2.10.2021р.).
9. <https://kndise.gov.ua/informacziya-shhodo-vykonannya-ekspertyz-pidrozdilamy-instytutu/> (дата звернення 25.10.2021)
10. <https://nise.com.ua/slayd-34-mizhнародna-ekspertiza-teper-dostupna-v-ukrajini>] (дата звернення 25.10.2021)
11. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 5.10.2021р.)

Нязик ЯМАТОВА

магістрант

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Валентина ЛЕМЕШ

научный руководитель,

кандидат экономических наук, доцент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ МСФО И НСБУ

Как известно главным документом для ведения хозяйственной деятельности организации и ее отражения в бухгалтерском учете, является учетная политика организации. В данном локальном нормативно-правовом акте содержатся применяемые организацией виды учетной оценки, план счетов бухгалтерского учета, формы первичных учетных документов, порядок проведения инвентаризации активов и обязательств и иные способы организации и ведения бухгалтерского учета [2, с.28].

В Республике Беларусь сегодня идет сближение национальных и международных стандартов бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Следовательно, является актуальным сравнения методологических подходов НСБУ и МСФО в области учетной политики.

В МСФО действует стандарт, определяющий правила составления учетной политики, - IAS 8 «Учетная политика, изменения в бухгалтерских оценках и ошибки» [4].

Аналогом в Республике Беларусь является Национальный стандарт бухгалтерской отчетности «Учетная политика организации, изменения в учетных оценках, ошибки» [5].

Сравнительный анализ можно начать со структуры каждого стандарта. Структуры стандартов в целом схожи: общие положения; учетная политика организации; изменения в учетных оценках; исправление ошибок. Отличием в содержании стандартов является то, что в МСФО уделяется внимание порядку раскрытия информации.

Учетная политика согласно требованиям МСФО – это одна из наиболее актуальных тем для компаний, применяющих МСФО. Международный стандарт IAS 8 «Учетная политика, изменения в расчетных бухгалтерских оценках и ошибки» трактует понятие учетной политики так: «это конкретные принципы, основы, условия, правила и практика, принятые компанией для подготовки и представления финансовой отчетности». Определение учетной политики в белорусском законодательстве отличается от определения в МСФО. В НСБУ № 80 не дается определения учетной политики, тем не менее определение учетной политики отражено в Законе Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности»: это совокупность способов организации и ведения бухгалтерского учета, принятая организацией [1 ст. 1].

В МСФО IAS 8 данное понятие определено с позиции составления финансовой отчетности, а в НСБУ – для процесса ведения бухгалтерского учета, начиная с ведения первичного учета и заканчивая составлением бухгалтерской финансовой отчетности. Бухгалтерская отчетность Республики Беларусь направлена в основном на соблюдение налоговых правил и принципов. Иностранцы инвесторы в оценке финансового положения организации полагаются на отчетность, составленная в соответствии с МСФО; их интересы с белорусской отчетностью, как правило, не связываются. Основные сравниваемые аспекты стандартов приведены в таблице.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Таблица –

Сравнительная характеристика НСБУ № 80 и МСФО (IAS) №8

Критерий	НСБУ №80	МСФО (IAS) №8
Определение «учетная политика»	В НСБУ № 80 не дается определения учетной политики. В соотв. с Законом «О бухгалтерском учете» № 57-3 – это совокупность способов организации и ведения бухгалтерского учета, принятая организацией.	Это конкретные принципы, основы, условия, правила и практика, принятые компанией для подготовки и представления финансовой отчетности.
Цель стандарта	Определяет правила учета активов, обязательств, собственного капитала, доходов, расходов при изменениях учетной политики и в учетных оценках, исправлении ошибок; раскрытия информации о них в бухгалтерской отчетности организаций.	Установление критериев выбора и изменения учетной политики вместе с порядком учета и раскрытия информации об изменениях в учетной политике, изменениях в бухгалтерских оценках и исправлениях ошибок.
Изменение учетной политики	Замена одного способа ведения бухгалтерского учета на другой, применение которого приведет к повышению правдивости и уместности содержащейся в бухгалтерской отчетности организации информации, относящегося к периодам, предшествующим отчетному периоду и оказавшего или способного оказать существенное влияние на финансовое положение организации, финансовые результаты деятельности и изменение финансового положения организации, определяется в стоимостном выражении на дату, с которой применяется измененный способ ведения бухгалтерского учета.	Вводятся понятия ретроспективное и перспективное применение. Организация должна вносить изменения в учетную политику, только если данное изменение: (а) требуется каким-либо МСФО; (б) приведет к тому, что финансовая отчетность будет содержать надежную и более уместную информацию о влиянии операций, прочих событий или условий на финансовое положение, финансовые результаты или денежные потоки организации.
Изменение в учетной (бухгалтерской) оценке	Корректировка учетной оценки активов или обязательств, величины погашения стоимости активов, обусловленная появлением относящейся к этим активам или обязательствам новой информации или изменением обстоятельств, на которых основывалась учетная оценка, и не являющаяся исправлением ошибки в бухгалтерском учете и (или) бухгалтерской отчетности.	Корректировка балансовой стоимости актива или обязательства или величины, отражающей потребление актива в периоде, которая возникает в результате оценки текущего состояния активов и обязательств и ожидаемых будущих выгод и обязанностей, связанных с активами и обязательствами.
Ошибка	Неправильное отражение (неотражение) хозяйственной операции в бухгалтерском учете и (или) бухгалтерской отчетности.	Пропуски или искажения информации в финансовой отчетности организации за один или более предыдущих периодов, возникающие вследствие неиспользования либо неверного использования надежной информации, а) которая была доступной в то время, когда

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

		финансовая отчетность за указанные периоды была одобрена к выпуску;(b) можно было обоснованно ожидать, что указанная информация будет получена и учтена при подготовке и представлении данной финансовой отчетности.
Исправление ошибок	Ошибка, допущенная в отчетном году и выявленная до его окончания, исправляется в том месяце отчетного года, в котором выявлена ошибка, дополнительной или сторнировочной записью по соответствующим счетам бухгалтерского учета. Доход или расход, возникающие в результате исправления этой ошибки, отражаются в составе доходов или расходов отчетного года.	Потенциальные ошибки текущего периода, обнаруженные в том же периоде, исправляются до одобрения финансовой отчетности к выпуску.

Примечание: собственная разработка автора

Отечественный бухгалтерский учет требует детального документального обоснования каждой производимой операции исключительно в соответствии с инструкциями и нормативными документами, в то время как для МСФО определяющим критерием является экономический смысл операции, заложенный в каждом стандарте. При разработке учетной политики в отечественном учете необходимо утвердить целый ряд документов: рабочий план счетов бухгалтерского учета, формы первичных учетных документов и документов для внутренней бухгалтерской отчетности, правила документооборота и т. д. Кроме того, необходимо разработать порядок проведения инвентаризации активов и обязательств предприятия, а также утвердить методы их оценки.

Главный принцип при выборе учетной политики в соответствии с МСФО заключается в том, что для каждого элемента учетной политики должен применяться разработанный международный стандарт (IAS, IFRS). Например, при отражении в отчетности основных средств необходимо применять положения МСФО (IAS) 16 «Основные средства».

Если не имеется специального Разъяснения или Стандарта, регламентирующего учет определенной (например, учет предметов искусства), то организация вправе применять свое профессиональное суждение и разработать свою учетную политику.

Таким образом, исходя из сравнительного анализа национальных и международных стандартов, можно сделать вывод, что в IAS 8 раскрывается информация об учетной политике для формирования надежной финансовой отчетности, а в НСБУ «Учетная политика организации, изменения в учетных оценках, ошибки» учетная политика предназначена для ведения бухгалтерского учета и внутреннего контроля.

Список использованной литературы:

1. Закон о бухгалтерском учете и отчетности в Республике Беларусь от 12 июля 2013 г. №57-3 [Электронный ресурс] / Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11300057>. – Дата доступа: 09.12.2021.
2. Лемеш В.Н. Методика формирования учетной политики: учеб. пособие / В.Н. Лемеш. – Минск: Вышэйшая школа, 2016. – С. 28-29.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

3. Лемеш, В. Н. Учетная политика организации, изменения в учетных оценках, ошибки / В. Н. Лемеш // Бухгалтерский учет и анализ. – 2014. – № 4(208). – С. 14-25.

4. Международный стандарт финансовой отчетности (IAS) 8 «Учетная политика, изменения в бухгалтерских оценках и ошибки» / Официальный сайт Минфина Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.minfin.ru/common/upload/library/2016/03/main/RU_BlueBook_GVT_2015_IAS_8.pdf. – Дата доступа: 10.12.2021.

5. Национальный стандарт бухгалтерского учета «Учетная политика организации, изменения в учетных оценках, ошибки», утвержденный постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 10.12.2013 № 80 / Официальный сайт Минфина Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_101213_80.pdf. – Дата доступа: 10.12.2021.

4.ОПОДАТКУВАННЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Сергей КОРОТАЕВ

доктор экономических наук, профессор,
партнер ЗАО «АудитКонсульт»,
г. Минск, Республика Беларусь

ДРОПШИППИНГ В БЕЛАРУСИ: ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ВОЗМЕЩАЕМЫХ РАСХОДОВ ПРИ ДОСТАВКЕ ТОВАРА ПОКУПАТЕЛЯМ

В последние годы в постсоветских странах начинает развиваться такой вид торговой деятельности с использованием интернет-ресурсов, как дропшиппинг.

Суть дропшиппинга – продажа товаров продавцами (дропшипперами) через интернет-магазины и интернет-площадки с обеспечением доставки этих товаров конечным покупателям непосредственно со складов поставщиков, у которых дропшиппер приобрел товары, транспортными средствами самих поставщиков[1].

Относительно новый вид торговой деятельности вызывает множество вопросов.

Рассмотрим наиболее проблемные вопросы бухгалтерского учета и налогообложения, связанные с транзитной доставкой товара конечному покупателю силами поставщика, применительно к следующей практической ситуации.

Ситуация. Конечный покупатель приобретает в интернет-магазине дропшиппера товар и одновременно оплачивает доставку этого товара. Платежи осуществляются на счет дропшиппера в порядке предоплаты.

Дропшиппер, в свою очередь, приобретает товар для конечного покупателя у поставщика и поручает поставщику в соответствии с договором дропшиппинга обеспечить доставку товара до конечного покупателя. Стоимость доставки товара поставщиком, оплачиваемая дропшиппером, в ряде случаев не совпадает с суммой оплаты за доставку, которую дропшиппер получил от конечного покупателя.

Это обусловлено тем, что дропшиппер получает оплату за доставку от конечного покупателя раньше, чем он получает счет за доставку от поставщика, который при определении стоимости услуг по доставке ориентируется на свои фактические затраты по доставке, а не на стоимость доставки, указанную в интернет-магазине дропшиппера.

Перерасчет с конечным покупателем по возникающим отклонениям дропшиппер не производит, поскольку в отношениях с этим покупателем он действует в соответствии с ранее обусловленными договоренностями в части цены на доставку, которые оговорены для покупателей в его оферте на сайте интернет-магазина.

С учетом обозначенной выше ситуации на практике возникают следующие проблемные вопросы:

Каким образом дропшиппер должен отразить у себя в бухгалтерском учете получаемые и уплачиваемые суммы за доставку товара, а также возникающие при этом отклонения?

Как следует позиционировать такие отклонения для целей бухгалтерского и налогового учета с учетом того, что дропшиппер применяет общую систему бухгалтерского учета и налогообложения.

Проведенное нами исследование по обозначенным выше проблемным вопросам, учитывающее нормы законодательных и иных правовых актов Республики Беларусь [2-5], позволило сделать следующие принципиальные выводы, которые могут быть использованы при дальнейшем совершенствовании национального законодательства по бухгалтерскому учету и налогообложению:

1. Если договором купли-продажи с конечным покупателем оговорено возмещение расходов дропшиппера, связанных с доставкой товара конечному покупателю, то такие расходы являются возмещаемыми.

2. Возмещаемые расходы отражаются у дропшиппера на счетах учета расчетов, не включаются у него в выручку от реализации и внереализационные доходы и соответственно не являются объектом налогообложения налогом на добавленную стоимость (НДС) и не формируют налогооблагаемую базу по налогу на прибыль.

3. Сумма оплаты дропшиппером транспортных услуг не учитывается у него ни в составе затрат по производству и реализации товаров (работ, услуг), ни в составе внереализационных расходов и соответственно не учитывается при налогообложении прибыли.

4. НДС, выставленный дропшипперу поставщиком по услуге, связанной с доставкой товара дропшиппера конечному покупателю, не принимается дропшиппером к вычету, поскольку расходы по доставке являются возмещаемыми расходами, оплачиваемыми конечным покупателем.

5. Невозмещенные конечным покупателем расходы дропшиппера по оплате транспортных услуг поставщика следует позиционировать в учете дропшиппера как другие расходы по текущей деятельности с отражением их по дебету счета учета доходов и расходов по текущей деятельности в корреспонденции со счетом учета расчетов с покупателями и заказчиками.

6. Если возмещаемая покупателем сумма транспортных расходов превышает затраты дропшиппера на доставку по счету поставщика, у дропшиппера должен формироваться доход. Такой доход следует позиционировать как другие доходы по текущей деятельности и отражать его в учете по дебету счета учета расчетов с поставщиками и подрядчиками и кредиту счета учета доходов и расходов по текущей деятельности как прочие доходы по текущей деятельности.

7. Положительная разница между стоимостью доставки товара, оплаченная дропшипперу конечным покупателем, и стоимостью этой доставки, оплаченной дропшиппером поставщику, является объектом налогообложения налогом на прибыль.

Объекта налогообложения НДС в данном случае в отношении получаемого дропшиппером дохода, обусловленного доставкой товара конечному покупателю силами поставщика, не возникает.

8. Если возмещаемая конечным покупателем сумма за доставку товара меньше, чем расходы дропшиппера на оплату услуг по доставке силами поставщика, то невозмещенная сумма должна включаться в состав внереализационных расходов, учитываемых при налогообложении прибыли.

9. Сумма НДС, приходящаяся на невозмещаемую конечным покупателем стоимость доставки, выставленную дропшипперу поставщиком, может быть принята дропшиппером к вычету.

Структурно-логическая схема бухгалтерского учета и налогообложения возмещаемых дропшипперу расходов по транзитной доставке товаров покупателю транспортом поставщика, подготовленная с учетом результатов проведенного исследования, представлена на рис. 1.

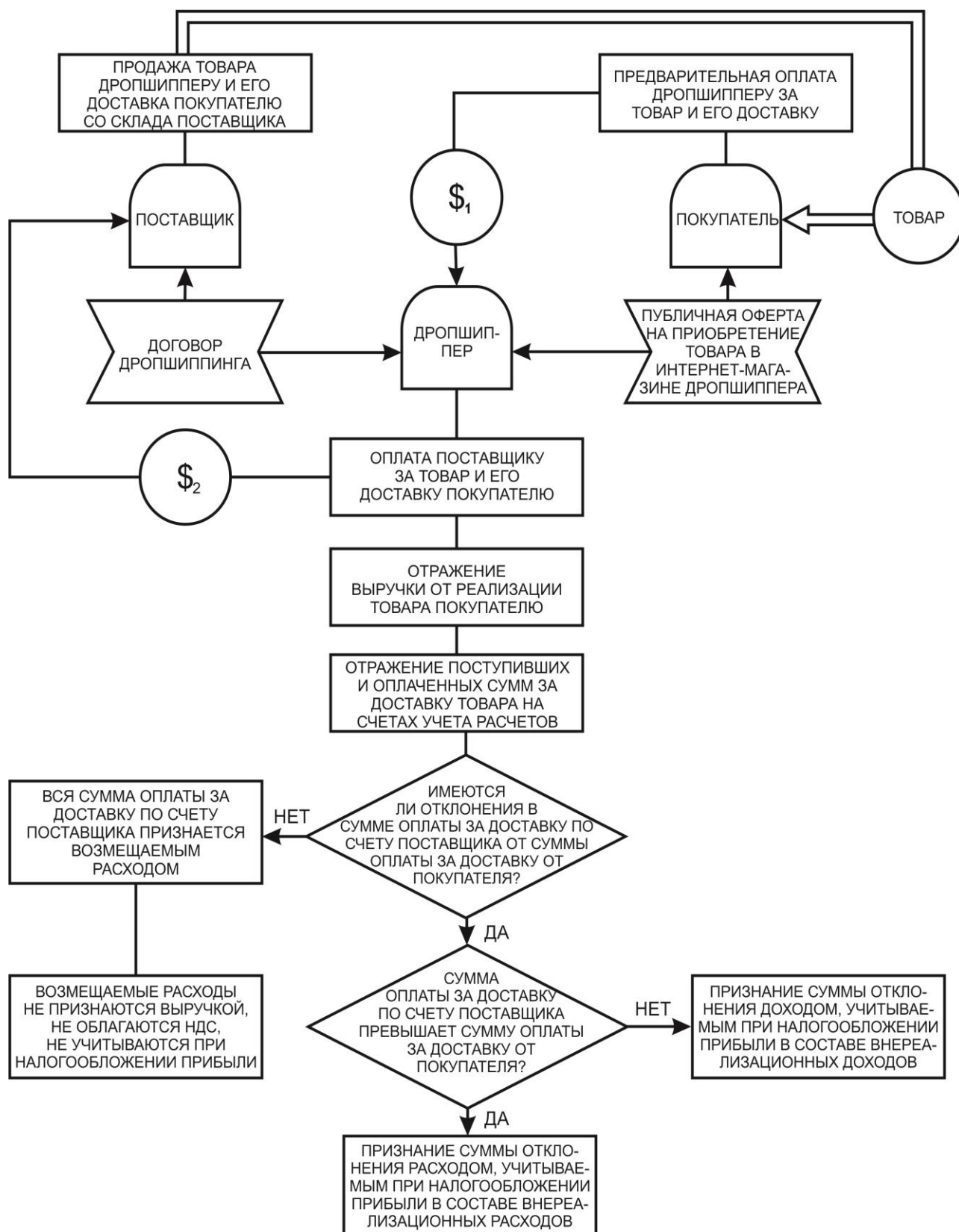

Рис. 1 – Структурно-логическая схема бухгалтерского учета и налогообложения возмещаемых дропшипперу расходов по транзитной доставке товаров покупателю транспортом поставщика

Список использованных источников

1. Коротаев, С.Л. Дроппинг в Беларуси: проблемные аспекты бухгалтерского учета и налогообложения / С.Л. Коротаев, Д.С. Коротаев // Бух.учет и анализ. – 2020. – № 7. – С. 30-53.
2. О возмещаемых расходах : письмо Мин-ва по налогам и сборамРесп. Беларусь , 23.03.2018, № 2-2-10/00541.
3. Инструкция о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета: утв. постановлением Мин-ва финансовРесп. Беларусь, 29.06.2011 г., № 50.
4. Инструкция по бухгалтерскому учету доходов и расходов : утв. постановлением Мин-ва финансовРесп. Беларусь, 30.09.2011, № 102.
5. Налоговый кодекс Республики Беларусь (Особенная часть): КодексРесп. Беларусь, 29.12.2009, № 71-3.

Диана МИЛОШ

аспирант кафедры финансов

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

МИРОВОЙ ОПЫТ НАЛОГООБРАЖЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ФИНАНСОВЫХ АКТИВОВ

Рынок цифровых финансовых активов (далее – ЦФА), в частности криптовалют, в последние годы значительно вырос. За 2016-2021 гг. стоимость биткойна, наиболее популярной криптовалюты, увеличилась более чем в 140 раз, достигнув в июне 2021 г. 67 000 долл. США [1]. Аналогичным образом, в 2021 г. рыночная капитализация всех криптовалют достигла практически 3 трлн долл. США [1], что эквивалентно валовому внутреннему продукту Великобритании [2]. Общее количество криптопользователей увеличилось с 5 млн в 2016 г. по меньшей мере до 100 млн в 2020 г. При этом онлайн-опрос, проведенный Binance [3], показал, что пользователи криптовалют преимущественно мужчины (95 %), молодые (в среднем 35 лет), и около половины рассматривают криптоинвестирование как средство получения дохода. По данным Chainalysis [4] в Европейском союзе в 2020 г. общий предполагаемый прирост капитала от операций с криптовалютой составил 12,7 млрд евро, включая 3,6 млрд евро достигнутого дохода. По общему объему полученного дохода первое место занимает Германия (500 млн евро), за ней следуют Франция (480 млн евро) и Испания (380 млн евро).

Ввиду роста интереса со стороны как физических, так и юридических лиц к феномену криптовалют как инновационному виду цифровых финансовых активов число юрисдикций, которые разрабатывают принципы налогообложения операций с использованием криптоактивов, с каждым годом растет.

Вмеждународном отчете «PwC Annual Global Crypto Tax Report 2021» [5] представлены результаты расчета Индекса налогообложения криптоактивов, который показывает, насколько комплексной является налоговая политика в отношении цифровых финансовых активов, в частности криптовалют, той или иной страны. Так, ТОП-10 составили Лихтенштейн, Австралия, Мальта, Германия, Сингапур, Швейцария, Гонконг, Новая

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Зеландія, Австрія и Италия. Результаты анализа состава налоговых платежей и их размеров (таблица 1) позволяют сделать вывод, что в мировой практике в настоящее время не выработан единый подход к налогообложению криптовалют, что, главным образом, объясняется отсутствием единой позиции в части ее статуса. Тем не менее несмотря на разнообразие подходов к пониманию сущности криптовалют, большинство налоговых юрисдикций рассматривают их как валюту или форму собственности.

Таблица 1 –

Сравнительная характеристика особенностей налогообложения криптовалюты в отдельных странах

Страна	Статус криптовалюты	НДС	Подходный налог	Налог на прибыль	Налог на прирост капитала
Лихтенштейн	Официально не закреплён	-	От 5 % (при годовом доходе 90 000 евро) до 8 %	12,5%	-
Австралия	Имущество, актив для купли и продажи	-	Уплачивается налоговыми резидентами от дохода, получаемого по всему миру	От 19 % до 45 %, может применяться скидка в размере 50% от налогооблагаемой прибыли	30 %, после 1 года можно получить скидку на треть (для физических лиц 15 %, через год – 7,5 %)
Мальта	Виртуальный цифровой актив	18%	От 0 % до 35 %	35%, есть право на налоговый вычет и возврат	-
Германия	Платежное средство	-	От 0 % до 45 % (если между покупкой и продажей прошло менее 1 года)	15,82 %	-
Сингапур	Товар, цифровой платежный токен	7 %, за исключением случаев, когда криптовалюта участвует в операциях в качестве средства обмена	От 0 % (доход – до 20 000 долл.США) до 22 % (доход – свыше 320 000 долл.США)	17 %	0 %
Швейцария	Наличные деньги	-	-	от 11,9 % до 21 % в зависимости от места нахождения компании (кантон, город).	-
Гонконг	Токен	-	Облагается доход, полученный в Гонконге	Облагается прибыль, полученная в	-

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

				Гонконге	
Новая Зеландия	Форма нематериальной собственности	15 %	От 10,5 % до 39 % в зависимости от размера дохода; облагается мировой доход резидентов, а также доход нерезидентов, полученный внутри страны	28 %	-
Австрия	Ценные бумаги, фиатные деньги	-	До 55 %	25 %	27,5 % при сдаче в аренду
Италия	Иностранная валюта	-	-	26 %, если сумма сделки свыше 51 645 евро	-

Примечание – Источник: собственная разработка на основе [5-14].

Поскольку многими организациями криптовалюта рассматривается как актив, приносящий дополнительный доход, то абсолютно во всех странах, отмеченных в таблице 1, прибыль, получаемая юридическими лицами от операций с криптовалютой, облагается корпоративным налогом, размер которого варьируется от 12,5 % (Лихтенштейн) до 45 % (Австралия). В свою очередь, доходы физических лиц практически во всех анализируемых странах (исключение – Швейцария и Италия) облагаются подоходным налогом, размер которого определяется объемом полученного дохода и может достигать 55 % (Австрия). Операции с криптовалютой облагаются НДС лишь в трех странах – Мальта, Сингапур и Новая Зеландия. Минимальная ставка НДС – 7 %, а максимальная – 18 %. Налог на прирост капитала предусмотрен в двух странах – Австралия (30 %) и Австрия (27,5 %).

Таким образом, многие государства видят в криптовалюте потенциал, ввиду чего в настоящее время ведется активная работа по созданию оптимальных подходов к их налогообложению. В большинстве стран уже широко используется практика по налогообложению дохода, получаемого в процессе майнинга и покупки-продажи, а также регламентирован подход к расчету прибыли и убытков от покупки-продажи криптоактивов как представителями бизнеса, так и физическими лицами. Однако развитие бизнес-моделей и инноваций в секторах цифровых активов и криптографии происходит крайне большими темпами, что требует от регулятивных органов разработки дополнительных рекомендаций. В частности, наиболее «открытыми» по-прежнему остаются вопросы налогообложения спекулятивного дохода, токенов, операций по криптозаимствованию, кредитованию и децентрализованному финансированию, а также криптобирж и поставщиков криптокошельков.

Список использованных источников

1. Cryptocurrency [Electronic resource] // Coinmarketcap. – Made of access: <https://coinmarketcap.com/>. – Date of access: 10.12.2021.
2. 83 GDP (current US\$) [Electronic resource] // World Bank Open Data. – Made of access: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>. – Date of access: 10.12.2021.
3. 2021 Global Crypto User Index // Binance research. – 2021. – 69 p.
4. Chainalysis [Electronic resource]. – Made of access: <https://www.chainalysis.com/>. – Date of access: 10.12.2021.
5. PwC Annual Global CryptoTax Report 2021 // PwC. – 2021. – 77 p.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

6. Налогообложение операций с криптовалютой в мире – гайд 2021 [Электронный ресурс] // InternationalWealth.info. – Режим доступа: <https://internationalwealth.info/cryptocurrency/nalogooblozhenie-operacij-s-kriptoaljutoj-v-mire-gajd/>. – Дата доступа: 11.12.2021.

7. Лихтенштейн принял «Закон о блокчейне» позволяющий токенизировать любые активы[Электронный ресурс]// Информационный аналитический портал «Майнинг криптовалюты». – Режим доступа: <https://mining-cryptocurrency.ru/lihtenshtejn-prinyal-zakon-o-tokenizacii-aktivov/>.– Дата доступа: 11.12.2021.

8. Криптовалюта в Австралии [Электронный ресурс]// Crypto.ru. – Режим доступа: <https://crypto.ru/kriptoalyuta-v-avstralii/>.– Дата доступа: 11.12.2021.

9. Налоговая система Мальты: какие налоги платят физлица и компании[Электронный ресурс]// Иммигрант Инвест. – Режим доступа: <https://imin-malta.com/ru/blog/malta-tax-system/>.– Дата доступа: 11.12.2021.

10. Криптовалюта в Сингапуре — особенности регулирования, налогообложение и самые популярные стартапы[Электронный ресурс]// Crypto.ru. – Режим доступа: <https://crypto.ru/kriptoalyuta-v-singapore/>.– Дата доступа: 11.12.2021.

11. Криптобизнес в Новой Зеландии: налоги и регулирование[Электронный ресурс]// InternationalWealth.info. – Режим доступа: <https://internationalwealth.info/cryptocurrency/kriptobiznes-v-novoy-zelandii-nalogi-i-regulirovanie/>. – Дата доступа: 13.12.2021.

12. Криптовалютное регулирование в Австрии в 2021 году[Электронный ресурс]// InternationalWealth.info. – Режим доступа: <https://internationalwealth.info/cryptocurrency/kriptoaljutnoe-regulirovanie-v-avstrii-v-2020-godu/>. – Дата доступа: 13.12.2021.

13. Какие налоги платят владельцы криптовалют в Италии[Электронный ресурс]// Trade & Consulting sas. – Режим доступа: <https://liveitaly.ru/info/kakie-nalogi-platyat-vladelcy-kriptoalyut-v-italii/>. – Дата доступа: 13.12.2021.

14. Налоги с крипты в 2021 году: в России и не только[Электронный ресурс] // Crypto.ru. – Режим доступа: <https://crypto.ru/nalogi-s-kriptoalyut/>. – Дата доступа: 13.12.2021.

Михайло ВАСИЛИШИН

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

ПРЕЗУМЦІЯ ПРАВОМІРНОСТІ РІШЕНЬ ПЛАТНИКА ПОДАТКУ

При веденні бухгалтерського обліку часто у бухгалтера, директора, власника виникають питання, на які або немає однозначної відповіді, або законодавчо дане питання висвітлене не чітко, або взагалі різні норми одного і того ж документа чи різних законодавчих актів суперечать один одному .

Так в ПКУ п.1.3 ст.1 прямо про це говорить «Цей Кодекс не регулює питань визначених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання

його банкрутом», також Закону України «Про банки і банківську діяльність», але він згідно п.1.1 ст.1 ПКУ регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків та зборів.

Також в п. 3.1. ст. 3. ПКУ прямо сказано що і ПКУ і МКУ складається на базі Конституції України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням, чинних міжнародних договорів з питань оподаткування, нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання ПКУ, рішень ВРУ та ВРАРК, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків і т.і.

Ст.4 ПКУ основні засади податкового законодавства України встановлює наступні принципи: загальність оподаткування, рівність усіх перед законом, невідворотність настання визначеної законом відповідальності, презумпція правомірності, фіскальна достатність, соціальна справедливість, економічність оподаткування, нейтральність оподаткування, стабільність, рівномірність та зручність сплати, єдиний підхід до встановлених податків та зборів.

Ст.5 ПКУ співвідношення податкового законодавства з іншими законодавчими актами, як на мене прямо суперечить ст.4. ПКУ. Так п. 5.2. ст.5 ПКУ каже «у разі якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням ПКУ, для регулювання відносин оподаткування застосовують поняття, терміни, правила та положення цього Кодексу».

Ст.13 ПКУ усунення подвійного оподаткування –регламентує усунення подвійного оподаткування, хоча ВРУ весь час старається прийняти законодавчі акти, які перечать цьому пункту

Ст.17 ПКУ Права платника податків, зокрема п.17.1.8. «вимагати від контролюючих органів проведення перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь платника податків»; п.17.1.11 «на повне відшкодування збитків(шкоди), заподіяних незаконними діями(бездіяльністю) контролюючих органів(їх посадових осіб), у встановленому законом порядку»; п.17.1.6. бути присутнім при проведенні перевірки; п.17.2. Платник податку має також інші права, передбачені законом.

Ст. 20 ПКУ Права органів державної податкової служби, зокрема п.20.1.9 проводити контрольні податкові операції до початку перевірки; п.20.1.3.-одержувати безоплатно від платників податків, банків, довідки чи копії документів на підставі законів та рішення суду; п. 20.1.5. вимагати проведення інвентаризації; п. 20.1.8. під час проведення перевірки визначати та перевіряти первинні документи, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку; п.20.1.26 залучати, у разі необхідності, фахівців, експертів та перекладачів.

Ст. 21 ПКУ обов'язки та відповідальність посадових осіб контролюючих органів, зокрема п. 21.1.1 дотримуватись Конституції України та діяти виключно у відповідності з цим Кодексом та іншими законами України, іншими нормативними актами; п.21.1.4 не допускати порушень прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій; п.21.1.5. коректно та уважно ставитись до платників податків і т.д.; п. 21.3. шкода, завдана неправомірними діями посадових осіб контролюючих органів, підлягає відшкодуванню за рахунок коштів держави.

Ст. 42 ПКУ листування з платником податків, зокрема п.42.2. документи повинні бути вручені платнику податків.

Ст. 44 ПКУ вимоги до підтвердження даних, визначених у податковій звітності, зокрема п.44.1 –повинні бути підтверджені первинними документами і не формувати будь яку звітність не підтверджену первинними документами.

Гл.3 Податкові консультації ст. 52 та ст.53 ПКУ, п. 52.2 ПКУ «податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватись виключно платником

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

податків, якому надано таку консультацію» , п.53.1 «не може бути притягнуто до відповідальності платника податків, який діяв відповідно до податкової консультації , наданої йому у письмовій або електронній формі, а також узагальнюючої податкової консультації , зокрема, на підставі того, що у майбутньому така податкова консультація або узагальнююча податкова консультація була змінена або скасована» ; п. 53.3. платник податків може оскаржувати до суду як правовий акт індивідуальної дії податкову консультацію контролюючого органу, яка надумку такого платника податків, суперечить нормам чи змісту відповідного податку чи збору . Як на мене тут всі пункти суперечать самі собі і іншим нормативним актам, так ДФС та її структури беруть на себе роль «законодавця» і можуть змінювати і трактувати ПКУ , як їм заблагорозсудиться, в той час як податківці не є ліцензованими експертами по податках, чи законодавству .

Ст. 56.ПКУ оскарження рішень контролюючого органу, зокрема п.56.11 не підлягає оскарженню грошове зобов'язання, самостійно визнане платником податків (напевно діє і означення і самостійно не визнане платником податку) . В такому випадку платник податку не має права на помилку чи її виправлення . А це не законно.

Строки давності визначаються ст. 102 ПКУ -1095 днів, хоча сама ДФС та її структури можуть це робити до 5 років, це також не законно.

Ст. 58. ПКУ Податкове повідомлення рішення , зокрема п. 58.3. ППР вважається надісланим (врученим) , якщо його передано посадовій особі під розписку або листом з повідомленням про вручення.

Ст.60.ПКУ відкликання податкового повідомлення –рішення і податкової вимоги , зокрема п. 60.1.4. рішенням суду, що набрало законної сили, скасовується ППР або сума податкового боргу , визначена в податковій вимозі .

Ст. 73 ПКУ отримання податкової інформації органами державної податкової служби , зокрема п. 73.3 не відповідає попереднім пунктам ПКУ і в цілому іншим законодавчим актам.

Ст..71 , ст.. 72 , глави 7 ПКУ «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності ДПС » , зокрема пп. 72.1.2.6 . «про експортні та імпорتنі операції платників податків» ; пп. 72.1.3. « від банків , інших фінустанов – інформація про наявність та рух коштів на рахунках платника податків» ; пп. 72.1.4.- « від органів влади інших держав , міжнародних організацій або нерезидентів» ; пп.72.1.6.»інша законна інформаційно – аналітична інформація передана в установленому порядку» ; п. 73.3. ст.. 73 «Отримання податкової інформації органами ДПС» «Органи ДПС мають право звертатись до платників податків із письмовим запитом про подання інформації (вичерпний перелік та підстави надання якої встановлено законом) (питання чи подали Ви вичерпний перелік питань а документів , а саме головне підстава (розділ 3) питання , які ГУ ДФС виявлені дані по виявленню недостовірності даних , що містяться у податкових деклараціях чи з інших підстав перерахованих в бти пунктах цієї статті .п. 73.5. ст. 73 .«З метою отримання податкової інформації орган державної ДФС мають право проводити зустрічні звірки даних суб'єктів господарювання щодо платників податків».

Г.8 Перевірки, ст. 75-85 в більшості своїй не відповідає не тільки здоровому глузду, пахне «сталінщиною» і не відповідає іншим законодавчим актам.

Цікавими є ст. 101 ПКУ списання безнадійного податкового боргу, однак і тут ПКУ не зовсім відповідає іншим нормативним актам .

Ст. 103. ПКУ Гл.10 застосування міжнародних договорів та уникнення подвійного оподаткування .

Г.11. ПКУ відповідальність, г.12 пеня – не зовсім відповідають міжнародним нормам тай вітчизняним також.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Розглянемо п. 4.1.4. ст.4 ПКУ «презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначність (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу» .

Розглянувши Конституцію України та ПКУ ми можемо легко помітити, що ПКУ в багатьох випадках порушує такі ст. КУ (ст.3 , ст.8, ст.13, ст.14, ст.16, ст.19, ст.21, ст.22, ст.24, ст.28, ст.29, ст.30, ст.31, ст.32, ст.35, ст.41, ст.42, ст.43, ст.45, ст.46, ст.47, ст.48, ст.49, , ст.50, ст.51, ст.55, ст.56, ст.59, ст.60, ст.68) .

Розглянемо трактування презумпції правомірності в ПКУ : п. 56.21. ст.. 56 «Оскарження дій контролюючого органу» «У разі коли норма ПКУ чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього ПКУ , або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів , або коли норми одного і того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючого органу, внаслідок чого є можливість прийняття рішення на користь як платника податків , так і контролюючого органу , рішення приймається на користь платника податків». Такі ж підходи ми бачимо і в Листі Міндоходів №13738/5/99-19-04-02-16 від 08.07. 2014 року (презумпція правомірності) .

Список використаних джерел :

- 1.Конституція України . Суми. ТОВ «ВВП Нотіс» .2017 .-56с.
- 2.Податковий кодекс України .Харків. Фактор.2012, -493с.
- 3.Господарський кодекс України . ТОВ «ВВП Нотіс» .2017 .-188с
- 4.Кодекс адміністративного судочинства України. Видавець : Паливода А.В. К.:2021 .-276с.
- 5.Кримінальний процесуальний кодекс України. Видавець : Паливода А.В. К.:2021.-452 с
- 6.З-Н України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII«Про внесення змін до ПКУ щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» (ст.. 200.1 ПКУ доповнено п. 200.1.9. (S перевищення обраховується за кожний звітний період окремо) (повернення 63409 ,0 грн подвійного оподаткування ПДВ) .
- 7.Наказ Мінфіну України № 957 від 22.09 2014 року «Про затвердження форми ПН та порядку заповнення ПН»
- 8.Наказ Мінфіну України № 1307 від 31.12.2015 року « Про затвердження форми ПН та
- 9.Порядку заповнення ПН» (із змінами та доповненнями) . КМУ Постанова №1246 від 29 грудня 2010 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру ПН» .
- 10.Постанова КМУ №569 від 16.10.2014 року «Поетапне запровадження ЄРПН» (до 1 липня 2015 року – в тестовому режимі ст.. 4. пп. 4.1.9. ПКУ –стабільність) ;
- 11.Лист Міндоходів №13738/5/99-19-04-02-16 від 08.07. 2014 року (презумпція правомірності) + ст.. 4. пп. 4.1.4 ПКУ (призумція правомірності) + ст..56 п. 56.21 (норми різних законів протирічать) .

Ірина ХОМИН
кандидат економічних наук, доцент
Мінський філіал РЕУ
м. Мінськ, Білорусь

ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ВАЖІЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Загалом у фінансовій теорії роль оподаткування в розвитку економіки висвітлена доволі повно. Проте, як відзначив М. Бунге – один із засновників Київської політекономічної школи, – мінливість реальних процесів господарського та фінансового життя вимагає адекватної ”рухливості наших економічних і фінансових знань про них, адже фінансова теорія не може бути догматично закріпленою, оскільки фінансові знання завжди відносні стосовно конкретних умов соціально-економічного розвитку”[1, с. 2]. Тому непересічна цінність доробку попередників для науки й практики та значимість дослідження загальнометодологічних проблем регулювання економіки, чи його окремих важелів, приміром, податкового, бюджетного, цінового, не підмінює необхідності комплексного вирішення цілісної проблеми фінансово-економічного регулювання розвитку підприємств з урахуванням нинішніх реалій, оскільки застосовувані директивні кроки в цьому напрямі наразі не дають бажаного ефекту насамперед унаслідок фрагментарності власне саме через ігнорування того, що фінансові й економічні чинники тісно переплетені. Отож незбалансовані дії, навіть якщо вони витікають із апробованих практикою ефективних заходів стимулювання розвитку, часто зумовлюють протилежне.

Відтак прирощення наукових знань у цій царині, особливо зважаючи на сучасні виклики й ризики, спричинені розбалансованістю галузей виробництва, а також недостатністю фінансових ресурсів для його подолання, є вкрай важливим з методологічних і практичних міркувань. Й передусім слід уточнити сутність понять, на чому наголошував ще Аристотель. Адже стосовно дефініцій, які за своїм методологічним взаємозв'язком є ключовими в пропонованих тезах, це також актуальне. І не тільки тому, що загальноновизнаним є постулат: в науковому дослідженні має застосовуватися методологічно виважена термінологія, яка дозволяє розкрити глибинну сутність його об'єкта й предмета, котрі хоч і являють собою нерозривне ціле у пізнанні фінансово-економічних процесів, але тим не менш розкриваються за допомогою їхніх внутрішніх характеристик. І це повною мірою стосується такої функції оподаткування, як регулююча в поєднанні з економічним розвитком, оскільки, не дивлячись на те, що еволюція наукових знань не привела до достатньо чіткого розуміння цих процесів.

Відтак насамперед спробуємо акцентувати увагу на визначенні сутності поняття ”фінансово-економічне регулювання розвитку”, оскільки застосовувані в інших наукових працях визначення ”фінансово-монетарні важелі”, ”фінансово-кредитний механізм”, ”організаційно-економічний механізм” тощо, не охоплюють усього розмаїття проблеми забезпечення ефективного розвитку економіки навіть коли стосуються її безпосередньо.

До того ж більшість науковців-фінансистів намагаються розглядати проблеми розвитку економіки загалом лише в площині суто фінансовій, хоча це методологічно суперечливе не тільки через неможливість елімінування економічних важелів із контексту стратегії, позаяк вони тісно переплетені з фінансовими, а головно із-за необхідності узгодження фінансових важелів розвитку з суто економічними, без чого регулювання цього процесу не буде ефективним, так би мовити, за визначенням.

При цьому не слід залишати поза увагою й того, що фінанси все таки є категорією, зумовленою економічними процесами, вони покликані забезпечувати вирішення проблем, які

виникають у ході цих процесів чи то щодо здійснення Стратегії соціально-економічного розвитку України[2] загалом, чи локальних. Щодо останнього, то цю підпорядкованість можна помітити хоча б за переліком цільових програм розвитку економіки, визначених на урядовому рівні, де видно їхній прямий зв'язок з технологічно-економічними процесами, які є визначальними стосовно перших.

Правда, головною вадою цього взаємозв'язку є його слабкість, зумовлена намаганням вклинити в нього волонтаристський підхід, не звертаючи уваги на тісноту залежності між згаданими процесами, що перетворює такі програми у фрагментарні вкраплення, які не справляють відчутного впливу не тільки на розвиток економіки загалом, але навіть не забезпечують вирішення локальних завдань, які в них визначені. В результаті вплив цих програм на розвиток підприємств мінімальний, тому його темпи знаходяться в межах статистичної похибки.

Подібне становище з іншими програмами, стосовно яких локальність їхньої дії посилюється ще й тим, що вони недовготривалі й інколи замінюються іншими вже наступного року якщо не за напрямками, то за обсягом фінансових ресурсів, що виділяються досить часто за низхідним принципом усупереч початково продекларованому висхідному. І тут причина вбачається в тому, що такі неперевірені хоч би в межах якогось регіону програми відразу розповсюджуються на всю галузь, що особливо властиве стосовно аграрного сектору.

Причому нерідко з метою доведення їхньої мнимої ефективності застосовується ретуш результатів, аби видати бажане за дійсне, як це спостерігалось із завідомо безуспішними намаганнями збільшити поголів'я великої рогатої худоби за рахунок дотацій на утримання її молодняку до трьох років в індивідуальних господарствах населення, аби завуалювати провали застосовуваних перед тим заходів бюджетного стимулювання цього процесу в сільськогосподарських підприємствах. Зокрема, замість порівняння річних статистичних показників, тодішній очільник Мінагрополітики волів наводити сезонні коливання чисельності худоби як доказ дієвості дотування індивідуальних господарств, не дивлячись на утопічність самої ідеї, що таким шляхом можна переламати багаторічну тенденцію скорочення поголів'я великої рогатої худоби.

Проте вкотре виявилось, що ілюзії ними й залишаються. А реалістичні заходи слід шукати в надбаннях відомих учених. Приміром, зважити на висновки представників новоісторичної фінансової школи Г. Шмолера (1838-1917), А. Вагнера (1835-1917), М. Вебера (1864-1920) та ін., які підтримуючи ідею визначного німецького економіста Ф. Ліста (1789-1846), названого "теоретиком розвитку", про необхідність системи державного заохочення й заступництва для досягнення становища економічно розвинутої нації, вважали, що проблему нагромадження капіталу як засади економічного розвитку найкраще може вирішити держава, зосередивши певну частку річного доходу в державному бюджеті й інвестуючи в ті галузі господарства, які визначають економічне зростання країни. Позаяк, підкреслив Г. Шмоллер, – це не просте виправдання державного втручання, а єдина умова ефективного управління економікою[4, с. 159]. А видатний український вчений М. Туган-Барановський указував, що "вивчення законів вільної гри економічних сил ... привело до визнання необхідності планомірного регулювання цієї гри суспільною владою"[3, с. 13].

Що на практиці може бути вирішене удосконаленням системи оподаткування, в якій акцент із фіскальної функції має бути перенесений на рівноправність усіх суб'єктів господарювання під аспектом регулюючої функції. Для цього воно має ґрунтуватися на комплексному поєднанні системи податків з урахуванням згадуваних «економічних сил». Тобто бути не зрівняльним, а прогресивним, виходячи звідтворювального рівня галузевої прибутковості.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Адже не все одно, коли в підприємстві, річний прибуток якого сягає мільярда, податкове навантаження таке саме, як і в тому, де він пару десятків тисяч гривень. Бо це лише прояв парадоксу відносних чисел, який давно відомий з утилітарного саркастичного прикладу: перше, втративши, скажімо 30 % прибутку, має в своєму розпорядженні 0,7 млрд грн, котрих достатньо, аби створити капітал для забезпечення прискореного інновативного розвитку.

Підприємство зі 100 тисячами гривень, при нібито дотриманні класичного правила рівноправності суб'єктів оподаткування, матиме сміхотворну за нинішніми цінами суму 70 тис грн, до якої навіть долучати категорію «капітал» не личить, приречене вічно здійснювати хіба т. зв. «наздоганяючий розвиток». Адже, на відміну від першого, якому завжди підуть назустріч якщо не з бюджетною безоплатною дотацією, то принаймні з охотою дадуть при потребі кредити, другому зазвичай доведеться розраховувати на власні «економічні сили».

Це, на нашу думку, повинно бути визначальним аргументом стосовно нерозривної єдності оподаткування та фінансування розвитку економіки, безвідносно до того, йде мова про макроекономічні процеси в країні загалом, чи в якійсь окремій галузі. Й у першу чергу має ґрунтуватися на системності підходів до застосування фінансово-економічних важелів, тим паче, що багаторічні експерименти з їхнім стохастичним вкрапленням в економічну систему переконливо довели помилковість цього.

Оскільки основною характеристикою моделі системи фінансово-економічного регулювання розвитку є те, що в ній враховується взаємозалежність і взаємозумовленість структурних елементів. Бо, як підкреслив А. Даниленко, окремий розгляд впливу податкової, бюджетної та монетарної політики на економічне зростання хоч і спрощує дослідження, але не дає можливості охопити їхній результуючий, сумарний вплив на ефективність фінансової політики в цілому [5, с. 99].

Негативним прикладом, який це підтверджує, можуть бути здійснені заходи щодо малого підприємництва на початку реформування радянської економіки, котрі призвели до розкручування маховика інфляції внаслідок хибного збереження незмінною системи оподаткування, а тому не пристосованою до ринкових відносин, хоч і обмежено, впроваджуваних в Україні. Чим відразу скористалися ті, хто мав доступ до матеріальних ресурсів, розподіл яких у ті часи здійснювався централізовано, а все було дефіцитним.

Зокрема, відразу при потужних державних постачальницьких структурах з'явилися приватні малі підприємства-посередники й продаж сировини, матеріалів тощо став здійснюватися окільним шляхом. Причому якщо для перших торговельна націнка обмежувалася 20-ти відсотковим рівнем, то для других – лише ціною, встановленою на ринку на основі попиту-пропозиції. В умовах же тотального дефіциту це відразу призвело до багатократного зростання роздрібних цін, які суттєво випереджали регульовані оптові. Хоча мав би бути аксіомою єдиний смисловий ряд взаємозв'язку економіки, оподаткування й цін.

Але як тільки за колишнім Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" увели правило т. зв. "першої події", розповсюдивши його й на податок на додану вартість, що унеможливило уникнення від сплати податків з отриманих авансом активів від оптових постачальників, діяльність цих посередників почала згортатися, втративши колишню привабливість через автоматичне зниження рентабельності. Правда, вони за цей час встигли здійснити первісне нагромадження капіталу в значній мірі через його перетікання від державних партнерів завдяки інфляційному знеціненню своєї заборгованості за такими авансами перед ними.

Проте висловлені в тезах міркування стосовно такого важелю в розвитку економіки, як оподаткування, жодним чином не слід вважати догмою, тому наступні дослідження в цій царині мають беззаперечну перспективу.

Список використаних джерел

1. Бунге Н. Х. Основания политической экономии. К., 1870. 207 с.
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Затверджено постановою КМУ від 03 березня 2021 р. № 179.
3. Туган-Барановский М. И. Бумажные деньги и металл. Одесса, 1919. 163 с.
4. Фінансова думка України: Монографія. Т 1. К.: Кондор, Тернопіль: Економічна думка, 2010. 687 с.
5. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: Колективна монографія у 3-х томах / За ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка. Т 1. К.: Фенікс, 2008.

Михайло ВАСИЛИШИН

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМИ ОФОРМЛЕННЯ ПДВ СИСТЕМОЮ ЄРПН ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ПДВ

Непрямий податок ПДВ складає бюджет України на 45-55% інші 40-45% податки з с/г. При чому за рахунок повернення ПДВ експортерам бюджет України виплачує до половини з зарахованого ПДВ.

Крім того система СЕА ПДВ на мою думку є не до кінця апробована, має значні помилки, податківці не мають достатнього досвіду, трактують всі закони по своєму, а коригування здійснюється в ручному режимі, що є криміналом.

Правові основи ПДВ встановлені розділом V та підрозділом 2 розділу XX ПКУ. Функціонування системи СЕА ПДВ регулюються ст. 200.1 ПКУ та регламентуються Порядком електронного адміністрування ПДВ (затвердженого постановою КМУ №569 від 16.10.2014 року).

Відповідно до п.200.1.3 ст.200.1 ПКУ показник S перевищ є складовою формули. Показник S відображає загальну суму перевищення ПДВ зазначених у поданих податкових деклараціях з урахуванням уточнюючих розрахунків до них на базі ПН та РК до них зареєстрованих в ЄРПН на митній території України (та їх коригування зі ст. 192 ПКУ задекларованих в податкових деклараціях з ПДВ з урахуванням уточнюючих розрахунків до них).

Формування показника S перевищ здійснюється автоматично для кожного платника ПДВ за кожен звітний період починаючи з податкової звітності за липень 2015 року та ПН / РК до них складені починаючи з 01.07.2015 року.

Перерахунок показника S перевищ здійснюється щоразу при поданні декларації з ПДВ /уточнюючого розрахунку за вказані періоди на дату такого подання та /або реєстрації в ЄРПН ПН/РК на дату такої реєстрації.

У випадку невідповідності між відповідними показниками податкової звітності з ПДВ та даними ЄРПН платнику необхідно виправити таку невідповідність шляхом

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

подання уточнюючих розрахунків за відповідні звітні періоди та /або зареєструвати в ЄРПН відповідні ПН /РК.

В п. 192.1. ст. 192 ПКУ передбачено, якщо після постачання товарів /послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості (перегляд цін, повернення товарів/послуг, повернення попередньої оплати товарів /послуг, суми податкових зобов'язань та податкового кредиту) підлягають відповідному коригуванню на підставі РК до ПН в ЄРПН.

Постачальник має право зменшити суму податкових зобов'язань лише після реєстрації в ЄРПН розрахунку коригування до ПН(пп. 192.1.1 п.192.1 ст.192 ПКУ).

Результат перерахунку податкових зобов'язань і податкового кредиту відображається у складі податкової декларації за звітний податковий період у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади (п. 192.3 ст. 192 ПКУ).

Відповідно до п.1 роз.Ш Порядку заповнення і подання податкової звітності з ПДВ, затвердженого наказом Мінфіну №21 від 28.01.2016 року (затверджено Мінюст від 29.01.2016 року № 159/28289), до податкової декларації з ПДВ вносяться дані податкового обліку платника окремо за кожен звітний (податковий) період без наростаючого підсумку. Дані наведені в податковій звітності, мають відповідати даним бухгалтерського та податкового обліку платника (п.6 розд. Ш Порядку №21).

Отже, у податковій декларації з ПДВ платником податку зазначаються дані, вказані в складеній на підставі первинних документів податковій накладній.

Строки давності (п.50.1 ст.50 ПКУ та ст.102 ПКУ, крім обмежень ст. 50 ПКУ) платник самостійно виявив помилку, що міститься у раніше поданій ним податковій декларації та подав уточнюючий розрахунок до такої декларації.

Відповідно до абзацу 2 п. 102.1 ст. 102 ПКУ у разі подання уточнюючого розрахунку до податкової декларації або уточнюючої декларації контролюючий орган має право визначити суму податкових зобов'язань в межах поданих уточнень за такою декларацією протягом 1095 днів з дня подання уточнюючого розрахунку (декларації).

ПН оформляються з дотриманням порядку КМУ №1246 від 29.12.2010 року та вимог п.192.1 ст. 192, пп.200 прим.1.3., 200 прим 1.9.ст.200прим 1 та пп.201.1, 201.10 і 201.16 ст. 201 ПКУ(операційний день з 8.00 до 20.00 –наказ №557 від 06.06.2017 року та № 959/30827 від 03.05.2017 року МінЮсту України).

ПН які не підкріплені первинними документами (первинною подією) є помилковими і на базі ст.. 44 ПКУ в подальшу звітність не включаються. (Згідно п. 44.1 ст. 44 «вимоги до підтвердження даних, визначених у податковій звітності» вказано : «Платникам податків забороняється формування показників податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами, що визначені абзацом першим цього пункту. Для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та /або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством».

Згідно п.201.1 ст.201 та п. 192.1. ст. 192 ПКУ неправильно оформлена ПН не приймається в ЄРПН. Відповідно до Порядку № 1246 від 29.12.10 року :

-відповідно п..5. ПН /РК приймається до Реєстру в разі дотримання вимог п.192.1 ст. 192, п. 200.1.3., 200.1.9. ст. 200.1, п. 201.1, 201.10, 201.16 ст. 201 ПКУ.

-відповідно п.12. –після надходження ПН/РК до ДФС в автоматичному режимі здійснюється її розшифровка та перевірка відповідно до вимог п.192.1 ст. 192, п. 200.1.3., 200.1.9. ст. 200.1, п. 201.1, 201.10, 201.16 ст. 201 ПКУ.

За результатами перевірки по п. 12 Порядку оформляється квитанція.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

ПН зареєструються згідно Наказу Мінфіну №957 від 22.09. 2014 року «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкових накладних» та Наказу Мінфіну №1307 від 31.12. 2015 року «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкових накладних»

(згідно Наказу Мінфіну № 957 згідно:

- згідно п1. « ПН складає особа, яка зареєстрована як платник податку у контролюючому органі та якій присвоєний індивідуальний податковий номер платника податку на додану вартість . ПН вважається недійсною у разі її заповнення іншою особою, ніж зазначена в цьому пункті.»;

-згідно п.4 «ПН складається у день виникнення податкових зобов'язань постачальника (продавця) » . ;

-згідно п.6 « місцезнаходження (податкова адреса) постачальника (продавець) та місцезнаходження (податкова адреса) отримувача (покупця) вказуються з урахуванням вимог ст..45 гл.1 розділу II ПКУ та ст. 29, 93 ЦКУ» ;

-згідно п.6 « у графі «Вид цивільно-правового договору» ПН зазначається вид цивільно-правового договору згідно з видом договірних зобов'язань , визначених ЦКУ . Дата укладання договору заповнюється у порядку, передбаченому абзацом другим пункту 4 цього Порядку» (однак міжнародний договір згідно ст..10 ЦКУ чи договір про надання послуг названо неправильно – договором про виконання робіт в ПН 17 ;

- згідно п.7 « ПН є підставою для віднесення сум ПДВ до податкового кредиту отримувача (покупця) , зареєстрованого як платник податку , за умови дотримання вимог щодо реєстрації в ЄРПН та інших вимог , передбачених законодавством» ;

-згідно п.9. «ПН , особливості яких викладені в пп.12,13, 20 цього Порядку, реєструються в ЄРПН та не видаються отримувачу (покупцю) товарів /послуг . У верхній лівій частині такої ПН робиться відмітка «Х» та зазначаються причини 07 чи 08» ;

згідно п.12 « У разі здійснення операцій з вивезенням товарів за межі митної території України у рядку «Особа (платник податку) покупець» зазначається «Неплатник», а урядку «Індивідуальний податковий номер покупця» відображається умовний ПІН «100000000000» . У разі здійснення операцій з вивезення товарів за межі митної території України у рядку «Особа (платник податку) покупець» зазначається найменування (ПБ) нерезидента , а урядку «Індивідуальний податковий номер покупця» відображається умовний ПІН «300000000000» ;

-згідно п.14 «Для операцій , що оподатковуються або звільнені від оподаткування , складаються окремі податкові накладні, тобто при одночасному постачанні одному отримувачу (покупцю) як оподаткованих товарів/послуг , так і таких , що звільнені від оподаткування , постачальник (продавець) складає окремі податкові накладні (не допускається заповнення в одній накладній одночасно графі 12 та граф 8-11) Операції , що оподатковуються за нульовою ставкою, основною ставкою або 7 відсотків , відображаються в окремих рядках ПН (не допускається заповнення одного рядка одночасно граф 8-11)».;

- згідно п.14« У разі постачання товарів /послуг , оподаткування яких передбачено ст. 195, 211 розділу V та підрозділу 2 розділу XX ПКУ за нульовою ставкою , у розділі III та графах 10,11 проставляють нуль» ;

-згідно п.15 «**До розділу I ПН вносять дані у розрізі номенклатури постачання товарів /послуг, а саме :** 1) до графі 2 –дата виникнення податкового зобов'язання у постачальника (продавця), тобто здійснення будь-якої з подій , що сталися раніше , відповідно до вимог п. 187.1 ст . 187 розділу VПКУ ; Графа 2 – заповнюються в порядку , передбаченому абзацом другим пункту 4 цього Порядку . 2) до графі 3 – номенклатура товарів/послуг постачальника (продавця) . 3) до графі 4 – код товару згідно УКТ ЗЕД ;

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

-згідно п.15 до граф 5.1 та 5.2 «одиниця виміру товару/ послуг , згідно КСПОВО на дату складання ПН №7» ;

-згідно п.15 до графі 11« база оподаткування при здійсненні експортних операцій , які підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за нульовою ставкою(підпункт 191.1.1 пункту 195.1 ст. 195 розділу V ПКУ ;

- згідно п.15 до графі 21 « У разі здійснення коригування сум податкових зобов'язань , а також у разі виправлення помилок, допущених при складанні ПН, не пов'язаних із зміною суми компенсаційної вартості товарів/послуг , відповідно до ст.192 розділу V ПКУ постачальник (продавець) товарів/послуг складає розрахунок коригування (РК) кількісних і вартісних показників до ПН за формулою згідно з додатком 2 до ПН. ... Порядок складання РК та його реєстрації в ЄРПН аналогічний порядку , передбаченому для ПН , крім випадків , передбачених цим Порядком.

Згідно ст. 185 ПКУ об'єктом оподаткування операцій , є операції місцем , яких є операції здійснені на митній території України .

Згідно ст.186 ПКУ місце постачання товарів та послуг в п.186 3. : «місцем постачання зазначених у цьому пункті послуг вважається місце , в якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання або – у разі відсутності такого місця – місце постійного чи переважного його проживання . До таких послуг належать :

в) консультаційні , інжинірингові , інженерні , юридичні , бухгалтерські , аудиторські

г) надання персоналу , у тому числі якщо персонал працює за місцем здійснення діяльності покупця.

Згідно ст. 195 ПКУ експорт товарів /послуг –оподатковується за нульовою ставкою ПДВ.

П.102.1 ст. 102 ПКУ . Контролюючий орган, крім випадків п.102.2 цієї статті , має право самостійно визначати суму грошових зобов'язань платника податків у випадках, визначається ПКУ , не пізніше закінчення 1095 дня , що настає за останнім днем граничного строку подання податкової декларації та /або граничного строку сплати грошових зобов'язань , нарахований контролюючим органом , а якщо така податкова декларація була надана пізніше , -за днем її фактичного подання .

П.114.1 ст. 114 ПКУ.Граничні строки застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) до платників податків відповідають строкам давності для нарахування податкових зобов'язань , визначених ст.102 ПКУ.

Згідно листа ГУ ДПС у Тернопільській області № 6953/6-5/19-00-04-14/27025 від 08.12.2020 : об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання послуг , місце постачання яких розташоване на митній території України , відповідно до ст. 186 ПКУ . , Місцем постачання послуг , згідно п.186.3 ст. 186 V ПКУ , зокрема , інжиніринг послуг вважається місце , в якому отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання або у разі відсутності такого місця –місце постійного чи переважного його проживання (так це правильно) .

Відповідно до пп.14.1.85 п.14.1 ст.14 II ПКУ інжиніринг –надання послуг із складання техзавдань , проектних пропозицій , проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень , виконання інших робіт , розроблення технічної документації , проектування та конструкторського оцінювання об'єктів техніки і технології. Отже , перелік інжинірингових послуг обмежено переліком , визначеним пп.14.1.85 п.14.1 ст.14 II ПКУ , незалежно від наявності більш широкого визначення цього терміну іншими юридично-правовими актами , а тому з метою застосування норм р. V ПКУ до інжинірингових послуг можуть бути внесені лише :

-в галузі будівництва : надання послуг із складання техзавдань, проектних пропозицій , проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів ;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

-стосовно об'єктів техніки і технології: розроблення технічної документації , проектування та конструкторського опрацювання таких об'єктів ;

-під час здійснення монтажних та пусконаладжувальних робіт –надання консультацій та авторського нагляду . При цьому самі монтажні та пусконаладжувальні роботи згідно з пп.14.1.85 п.14.1 ст.14 П ПКУ під визначення терміну «інжиніринг» не підпадають .

Отже, операції з постачання платником ПДВ інжинірингових послуг, які відповідають визначенню , наданому в пп.14.1.85 п.14.1 ст.14 П ПКУ, здійснюються нерезинту , то така операція не підлягає під визначення об'єкта оподаткування , оскільки місцем постачання таких послуг вважається місце постачання їх за межами митної території України . (*питання те що немає первинної події і первинних документів немає і те що РК №17 сторнує ПН №7 не має значення ?*) .

Список використаної літератури :

1. Податковий кодекс України / уклад. І. Басова . Харків. «Фактор», 2012 р. -496с.
2. Постановою КМУ №569 від 16.10.2014 року «Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість» <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/postanovi-kabinetu-ministr/66324.html>.
3. Постанова КМУ №1246 від 29.12.2010 року «Про затвердження порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних» (зі змінами та доповненнями) <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/postanovi-kabinetu-ministr/72913.html>
4. Наказу Мінфіну №957 від 22.09. 2014 року «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкових накладних» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1235-14#Text>
5. Наказ Мінфіну №1307 від 31.12. 2015 року «Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкових накладних» <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/podatok-na-dodanu-vartist/normativno-pravovi-akti/66323.html>
6. ЗІР (101.23)<https://interbuh.com.ua/ru/documents/onenews/80674>
7. Журналі 911 Бухгалтер , вересень 2017, №39 «Неправильні , «зайві» ПН у світлі «нових віянь» фіскалів» <https://i.factor.ua/ukr/journals/buh911/2017/september/issue-39/article-30621.html>
8. Журналі Бухгалтер 911 за лютий 2018/№9
9. <https://zakon.help/article/podatkovii-kredit-kasovii-metod-persha-podiya?menu=134>
10. Постанови ВС від 05.01.2021 № 804/6826/17 <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100023058-sudova-praktika-pomilkovo-podana-ta-zareyestrovana-podatkova-nakladna-za-operatsiyami-yaki-faktichno-zdiysneni-ne-buli-dani-pro-yaki-ne-vneseni-do-podatkovogo-obliku-ta-ne-pidverdzeni-pervinnimi-dokumentami-ne-ye-pidstavoyu-dlya-vnesennya-danikh-za-t>
11. 11. Постанові ВС від 29 липня 2020 року по справі № 2040/7658/18 адмін права № К /9901/17741/19 <http://kmp.ua/uk/documents/court-decisions/the-resolution-of-the-supreme-court-as-of-july-29-2020/>
12. В ІПК від 29.01.2018 № 313 /6/99-99-15-03-02-15/ ІПК сама ДФС коментує , як і в ЗІР (101.23).
13. ІПК від 10.08.2017 року № 1570/6/99-99-15-03-02-15 / ІПК

5. КОНТРОЛЬ, АУДИТ І АНАЛІЗ: ВИДИ ТА БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР В ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Дарья АКУЛИЧ

студентка 4-го курса

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В современном мире большинство организаций заинтересованы в своей привлекательности как для поставщиков, так и для инвесторов. Для повышения репутации организация должна иметь устойчивое положение на рынке, что возможно благодаря наличию ресурсов организации и эффективному их использованию. Организация должна иметь слаженную систему внутреннего контроля и бухгалтерского учета. С целью повышения качества бухгалтерского учета и внутреннего контроля организации прибегают к контролю со стороны аудиторов.

Аудит - независимая оценка бухгалтерской (финансовой) отчетности, составленной в том числе в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности и их Разъяснениями или законодательством других государств, в целях выражения аудиторского мнения о ее достоверности. В Республике Беларусь обязательному аудиту подлежат: Акционерные общества, Национальный банк, банки, биржи, страховые организации, страховые брокеры, резиденты ПВТ, иные юридические лица, у которых объем выручки превышает 500 000 базовых величин. По результатам обязательного аудита годовой бухгалтерской (финансовой) отчетности организации должны прилагать аудиторское заключение.

Целью аудита страховой организации является выражение аудиторского мнения о достоверности ее отчетности во всех существенных аспектах, а также оказание сопутствующих услуг (консультационные услуги, постановка и восстановление бухгалтерского учета, анализ хозяйственной деятельности и др.). Особенности проведения аудита страховщиков прежде всего связаны с наличием специального страхового законодательства, особенностями ведения бухгалтерского учета и составления отчетности, а также специфические особенности налогообложения [1].

Бухгалтерский учет страховых организаций регулируется Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 11.01.2010 №2 «О ведении бухгалтерского учета, составлении и представлении бухгалтерской отчетности страховыми организациями». Особенности бухгалтерского учета страховых организаций являются:

1) Страховые организации используют Типовой план счетов, который применяется и для других субъектов хозяйствования, однако в нем для отражения страховых операций предусмотрены отдельные счета

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Таблица 1. Отдельные счета и субсчета бухгалтерского учета страховых организаций

Наименование счета	Номер счета	Номер и наименование субсчета
Страховые выплаты	22	1.Страховые выплаты напрямую страхованию 2.Страховые выплаты по досрочно прекращенным договорам прямого страхования 3.Возмещение доли убытков по рискам, принятым в перестрахование 4.Возмещение доли убытков по рискам, переданным в перестрахование 5.Страховые выплаты по досрочно прекращенным договорам перестрахования
Расчеты по прямому страхованию и перестрахованию	77	1.Расчеты по прямому страхованию со страхователями 2.Расчеты по рискам, принятым в перестрахование 3.Расчеты по рискам, переданным в перестрахование 4.Расчеты по прямому страхованию со страховыми агентами и страховыми брокерами 5.Расчеты по депо премий 6.Расчеты с потерпевшими 7.Расчеты со страховщиками, участниками договора сострахования 8.Расчеты по вознаграждению со страховыми агентами – физическими лицами
Страховые взносы (премии)	93	1.Страховые взносы (премии) по прямому страхованию 2.Страховые взносы (премии) по рискам, принятым в перестрахование 3.Страховые взносы (премии) по рискам, переданным в перестрахование
Страховые резервы	95	1.Резерв по страхованию жизни 2.Результат изменения резерва по страхованию жизни 3.Резерв незаработанной премии 4.Доля перестраховщиков в резерве незаработанной премии 5.Результат изменения резерва незаработанной премии 6.Резерв заявленных, но неурегулированных убытков 7.Доля перестраховщиков в резерве заявленных, но неурегулированных убытков 8.Результат изменения резерва заявленных, но неурегулированных убытков 9.Резерв произошедших, но незаявленных убытков 10.Доля перестраховщиков в резерве произошедших, но незаявленных убытков 11.Результат изменения резерва произошедших, но незаявленных убытков

Примечание-Источник: собственная разработка на основе[2].

2) Для оформления страховых операций предусмотрены специальные первичные учетные документы (заявление о заключении договора страхования, страховые полисы, которые содержат следующие коды формы: 2РН - договор страхования, заключаемый с физическим лицом по видам страхования, не относящимся к страхованию жизни; 2 РП – договор страхования, заключаемый с юридическим лицом или индивидуальным

предпринимателем по видам страхования, не относящимся к страхованию жизни; 2) НН – договор страхования, заключаемый с физическим лицом по видам страхования, относящимся к страхованию жизни; 2) НП – договор страхования, заключаемый с юридическим лицом или индивидуальным предпринимателем по видам страхования, относящимся к страхованию жизни; квитанция 1СУ, журналы учета заключенных договоров и учета убытков и др.) [3].

3) Затраты на проведения страховых операций называются расходами на ведение дела и отражаются на счете 26.

4) Страховые организации формируют резервы и фонды.

5) У страховщика особый порядок формирования финансового результата.

6) Отчетность страховщика отличается от отчетности организаций. В отчетности страховщика помимо основных форм имеется 11 Примечаний.

Среди особенностей налогообложения можно выделить следующие: НДС по основной деятельности страховые организации не уплачивают, ставка налога на прибыль составляет 25%, страховщики уплачивают налог на доходы иностранных организаций, не осуществляющих деятельность через постоянное представительство.

Таким образом аудитор должен проверить: правильность документального оформления, порядок соблюдения законодательства, порядок определения величины, порядок отражения на счетах бухгалтерского учета страховых выплат, резервов, порядок расчета доли перестраховщиков в страховых резервах и др. По результатам аудита составляется отчет аудитора и аудиторское заключение, которое содержит мнение о достоверности отчетности, основанное на собранных в ходе аудита необходимых и достаточных доказательствах.

Среди проблем аудита страховых организаций можно выделить следующие: небольшое число клиентов (на белорусском страховом рынке действует только 16 страховщиков), у пользователей отчетности и органов государственного регулирования различные подходы к пониманию сущности аудита (у пользователей отчетности – достоверность отчетности, у госорганов – соблюдение законодательства), проблема доверия клиента к аудитору и его аудиторской группе (обычно страховщики работают с одними и теми же аудиторами, другой аудиторской организации трудно получить возможность участвовать в тендере), аудиторские заключения национальных аудиторских организаций не признаются за территорией Республики Беларусь.

Решение перечисленных проблем возможно при дальнейшем совершенствовании аудиторскими организациями внутренних правил осуществления своей деятельности. Целесообразно использовать комплексный подход к проведению аудита страховых организаций, учитывать специфику их деятельности и отражения ее в учете, определить правильную последовательность этапов проведения аудита для того, чтобы снизить риск необнаружения, повышать квалификацию сотрудников и расширять применение международных стандартов.

Список использованных источников

1. Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. №56-3 «Об аудиторской деятельности» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11300056> – Дата доступа: 14.12.2021.

2. Постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 11 января 2010 №2 «О ведении бухгалтерского учета, составлении и представлении бухгалтерской отчетности страховыми организациями» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.minfin.gov.by/upload/insurance/acts/postmf_110110_2.pdf. – Дата доступа: 14.12.2021.

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Наталя БЕДНАРЧУК

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Аналіз фінансового стану підприємства - є необхідністю, Так, як не можливо вести фінансово-господарську діяльність без аналізу його доходів та витрат. Це було актуально завжди, а тим більше – сьогодні, коли високий рівень конкуренції.

Т. С. Пічугіна вважає, що «фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів» [13, с.32].

Особливу увагу доцільно приділяти аналізу платоспроможності та ліквідності. Ці показники є необхідною умовою для розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо ефективного функціонування суб'єкта господарювання.

Керівникам підприємства необхідно володіти достовірною інформацією про наявність коштів, необхідних для розрахунків з постачальниками, з персоналом підприємства, щодо заробітної плати, за платежами до бюджету, за позиками тощо. Банківські установи також зацікавлені в оцінці платоспроможності при визначенні кредитоспроможності потенційного клієнта, підприємства-партнера, які надають комерційний кредит, або вирішують питання про відтермінування платежів.

Метою аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств є інформаційно-аналітичне забезпечення розробки і прийняття управлінських рішень щодо забезпечення оптимальності цих показників. Різні погляди науковців щодо здійснення аналізу ліквідності, платоспроможності відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування аналізу ліквідності, платоспроможності різними науковцями

№	Автор	Думки науковців щодо аналізу ліквідності, платоспроможності
1.	Л.С.Васильєва [2, с. 442-491]	«...аналіз ліквідності і платоспроможності як: «аналіз ліквідності активів; аналіз зобов'язань за ступенем терміновості оплати; оцінка ліквідності балансу з урахування фактора часу (за групами) (розраховуються абсолютні і відносні відхилення за кожною групою); аналіз ліквідності балансу за допомогою фінансових коефіцієнтів ліквідності; розрахунок показників неплатоспроможності (банкрутства) підприємства; поглиблений аналіз неплатоспроможності на основі аналізу платіжного календаря; прогнозування платіжних можливостей підприємства»
2.	Р.О.Костирко, [3, с.321-322,]	«...зосереджує увагу на факторному аналізі тільки одного показника»

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

3.	Г.В.Савицька [11, с.614-626]	«... як аналіз ліквідності балансу, а аналіз платоспроможності визначає як аналіз платіжного календаря, а також визначення причин зміни показників платоспроможності (аналіз виконання плану з надходження і витрачання коштів)»
4.	Н.В. Тарасенко [12, с.280-287]	«...аналіз доцільно розпочинати зі складання і аналізу платіжного календаря, після цього здійснювати аналіз ліквідності балансу, розрахунок та оцінку коефіцієнтів (традиційних) ліквідності і завершувати аналіз аналізом причин фінансових ускладнень та можливості відновлення (втрати) платоспроможності»
5.	М.Д. Поддєрьогін [14, с.364]	«...як аналіз процесу надходження коштів від господарської діяльності і формування залишку коштів після погашення зобов'язань перед бюджетом та цільовими фондами, а також виплати дивідендів, аналіз структури кредиторської заборгованості, визначення чи є вона «стійкою», чи є простроченою, порівняння обсягу поточних зобов'язань з наявністю ліквідних коштів (розрахунок та аналіз основних показників ліквідності), аналіз платоспроможності як аналіз поточної та перспективної платоспроможності»

Про неплатоспроможність підприємства свідчить відсутність грошей на розрахунковому та інших рахунках в банку, наявність прострочених кредитів банку, позик, заборгованості фінансовим органам, тривале порушення термінів виплат заробітної плати тощо.

Розрізняють поточну і перспективну платоспроможність. Поточна платоспроможність означає присутність у достатньому обсязі коштів та їхніх еквівалентів для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що вимагає негайного погашення. Тому основними індикаторами поточної платоспроможності є наявність достатньої суми коштів і відсутність в підприємстві прострочених боргових зобов'язань.

Перспективна платоспроможність забезпечується погодженістю зобов'язань і платіжних зобов'язань впродовж прогностичного періоду. Він залежить від складу, обсягів і ступеня ліквідності поточних активів. При внутрішньому аналізі платоспроможність прогнозується на основі вивчення грошових потоків. Зовнішній аналіз платоспроможності здійснюється, як правило, на підставі вивчення показників ліквідності. Характеристику та особливості видів платоспроможності відображено на рис. 1.

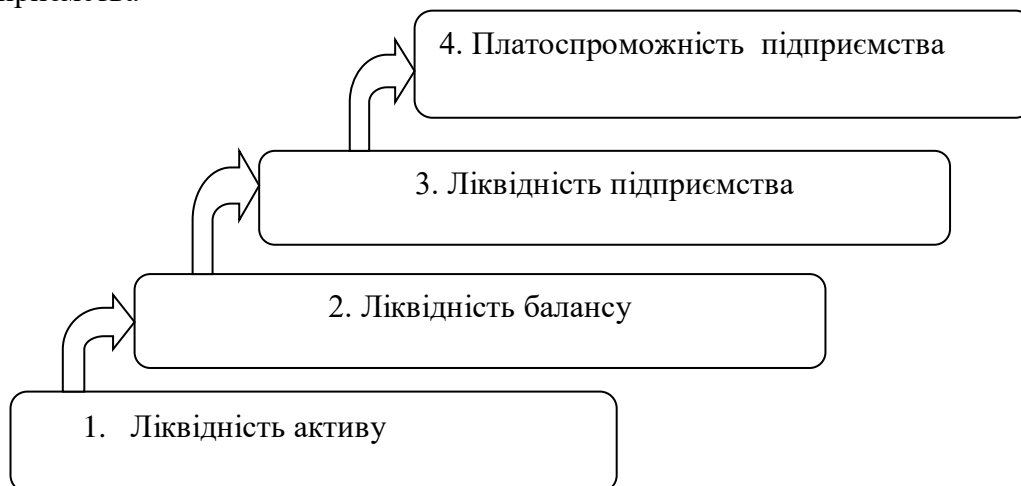

Рис.1. Характеристика видів платоспроможності

Поточна і перспективна платоспроможність залежить від рівня ліквідності активів.
Ліквідність доцільно розглядати у двох аспектах:

- як час, необхідний для реалізації активу;
- як суму, одержану від реалізації активу.

В практичній діяльності розрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу і ліквідність підприємства

Під ліквідністю активів розуміють здатність їх до трансформації у грошові засоби, а ступінь ліквідності активів визначається проміжком часу, необхідним для перетворення у грошову форму. Чим менше потрібно часу для інкасації певного активу, тим вища буде його ліквідність.

Ліквідність балансу – це можливість суб’єкта господарювання перетворити активи в готівку і погасити свої платіжні зобов’язання. Відмінність цього поняття від ліквідності активів полягає в тому, що ліквідність балансу відображає міру погодженості обсягів і ліквідності активів з сумами і термінами погашення зобов’язань, а ліквідність активів визначається без відношення до пасиву балансу.

Ліквідність організації – це більш загальне поняття, ніж ліквідність балансу. Остання передбачає пошук платіжних засобів тільки за рахунок внутрішніх джерел, тобто реалізації активів. Організація може залучати позикові кошти зі сторони, якщо вона має досить високий рівень інвестиційної привабливості. Тому, оцінюючи ліквідність підприємства, необхідно враховувати його фінансову стійкість, тобто здатність позичати кошти з різних джерел, збільшувати акціонерний капітал, реалізувати активи, швидко реагувати на кон’юнктуру ринку тощо.

Ці показники представляють інтерес не лише для підприємства, а для зовнішніх суб’єктів аналізу: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників матеріальних ресурсів; коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків; коефіцієнт поточної ліквідності – для інвесторів.

На основі даних з фінансової звітності №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан), №2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) розраховуються коефіцієнти ліквідності суб’єкта господарювання (табл. 2).

Коефіцієнти платоспроможності підприємства

п/п	Показники	Розрахунок показників	Оптимальне значення
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	$\frac{\text{Оборотні активи (р.1195)}}{\text{Поточні зобов'язання (р.1695-р.1660)}}$	>1
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи (р.1195) - Запаси (р.1100)}}{\text{Поточні зобов'язання (р.1695-р.1660)}}$	0,6-0,8
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти (р.1165)}}{\text{Поточні зобов'язання (р.1695-р.1660)}}$	0,2-0,35 (>0)

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина короткострокових позикових зобов'язань може бути погашена негайно в разі необхідності.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів і джерел їх фінансування.

Для розкриття сутності економічної категорії «фінансова стійкість» науковці, як зарубіжні, так і вітчизняні, використовують різні підходи, внаслідок чого виникає велика кількість трактувань цієї категорії, які висвітлюють її різні сторони. Неузгодженість категоріального апарату генерує різні підходи для визначення фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість характеризує рівень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Фінансова стійкість має характеризуватися таким оптимальним станом фінансових ресурсів, який би задовольняв потреби розвитку підприємства.

Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва і взагалі для діяльності господарюючого суб'єкта.

Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на виробничо-торгівельну діяльність, оскільки гальмує її розвиток, збільшуючи витрати підприємства надлишковими запасами і резервами.

На думку О. Я. Базилінської і О. І. Панченко аналіз фінансової стійкості можна розподілити на два етапи:

- оцінювання фінансової стійкості – розрахунок відносних та абсолютних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування;
- оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, зони безпеки, операційного та фінансового левериджу.

Аналіз щодо трактування поняття «фінансова стійкість» дає змогу визначити, що дана категорія розглядається у вузькому та широкому значеннях.

Отож, фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається

сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
2. Васильєва Л. С., Петровская М. В. Финансовый анализ : Учебник. 3-е издание стереотипное. Москва : КНОРУС, 2008. 816 с.
3. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : Навч. посібник., Харків : Фактор, 2007. 784 с.
4. Литвин З. Б. Будник Л. А. Суттєвість як критерій оцінювання достовірності фінансової звітності. Наукові та освітні трансформації в сучасному світі : матеріали Всеукр. міждисциплінарної наук. – практ. конф. (Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій) Чернігів, 2021. С.112-115.
5. Литвин З. Б., Серединська В. М. Аналіз як невід’ємний інструмент ефективності в системі управління підприємством. «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 237-240.
6. Литвин З. Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління суб'єкта господарювання. Електронне науково-практичне фахове видання "Інфраструктура ринку". 2019. № 36, С. 508-514.
7. Литвин З. Б. Проблемні аспекти теорії і практики економічного аналізу. Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан і актуальні проблеми та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.- практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. С. 198-200.
8. Литвин З. Б. Теорія економічного аналізу : Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. Тернопіль : Економічна думка, 2010, 224 с.
9. Литвин З. Б. Класифікація фінансової звітності як об'єкта аналізу та аудиту. Розділ у колективній монографії. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація : монографія / за заг. ред. Михайла ЛУЧКА. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 197-209.
10. Литвин З. Б., Беднарчук Н. С. Теоретичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 155-157.
11. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 3-ге вид., випр. і доп. К : Знання, 2007. 668 с.
12. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : Навч. посіб. 4-те видання, стереотипне. Львів : «Новий світ», 2006. 344 с.
13. Пічугіна Т. С., Шубіна С. В., Мірошник О. Ю. Фінансовий аналіз у схемах і таблицях : навч. посіб. Львів : «Новий світ – 2000». 2011. 326 с.
14. Поддєрьогін М. Д. Фінанси підприємства : Підручник. Київ : КНЕУ, 2017. 552 с.

Татьяна ВЕРЕЗУБОВА
доктор экономических наук, профессор
зав. кафедрой финансов
УО «Белорусский государственный
экономический университет»

Ольга БУДЬКО
магистрант
УО «Белорусский государственный экономический университет»
г. Минск, Республика Беларусь

АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Образование играет важную роль в развитии личности и государства в целом. Оно во многом обуславливает экономический рост страны, так как именно от уровня образованности, научного и профессионального потенциала нации зависит возможность государства оставаться конкурентоспособным на мировом рынке. Образование является приоритетным в жизни общества, т.к. направлено на развитие знаний людей, их навыков, умений, опыта, возможностей развития личностных и профессиональных качеств.

В настоящее время финансирование образовательной деятельности вузов осуществляется из двух основных источников: бюджетных поступлений и внебюджетных средств.

Бюджетные поступления – средства государственного бюджета, направляемые в университет на оказание государственных образовательных услуг. [3].

В Республике Беларусь финансированию учреждений образования уделяется большое внимание. Так, в Законе «О республиканском бюджете на 2021 г.» на финансирование образования предусмотрено 291,05 млн. бел. руб., что составляет 17,1% от расходов республиканского бюджета. Это соответствует государственной программе развития образования «Образование и молодежная политика».

Выделенные средства расходуются по целевому назначению (рисунок 1):

1. 902,5 млн бел.руб. направлены на функционирование и обеспечение мер социальной защиты в государственных учреждениях высшего образования;
2. 105,32 млн бел. руб. - на профессионально-техническое и среднее специальное образование;
3. 66,39 млн бел. руб. - на функционирование и обеспечение мер социальной защиты в учреждениях дополнительного образования взрослых республиканской формы собственности;
4. 48,24 млн. бел. руб. предназначены для создания благоприятных условий стимулирования системы образования, проведение работы по выравниванию страховых возможностей учреждений общегосреднего образования в оснащении необходимыми средствами обучения, помещениями, отвечающими санитарным требованиям. Это расходы, осуществляемые за счет займов международного банка реконструкции и развития, привлеченных для реализации проектов «Модернизация системы образования Республики Беларусь»;
5. 42,58 млн бел. руб. направлены на проведение централизованных мероприятий и иной деятельности, включая прикладные исследования, в области образования;
6. 42,45 млн бел. руб. предназначены для модернизации материально-технической базы учреждений высшего образования и их оснащение современным оборудованием,

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

совершенствование процессов и технологий обучения и преподавания, формирование системы обеспечения качества высшего образования (Расходы, осуществляемые за счет займа Международного банка реконструкции и развития, привлеченного для реализации проекта «Модернизация высшего образования Республики Беларусь».);

7. 39,02 млн бел. руб. направлено на функционирование и обеспечение мер социальной защиты в государственных учреждениях общего среднего образования республиканской формы собственности;

8. 15,19 млн бел. руб. - на издание учебников и учебных пособий для учреждений общего среднего образования республики;

9. 13,79 млн бел. руб. предназначены для централизованной закупки и поставки средств обучения и учебного оборудования для кабинетов физики, химии, биологии для учреждений общего среднего образования республики;

10. 6,20 млн бел. руб. - на функционирование учреждений дополнительного образования детей и молодежи республиканской формы собственности;

11. 5,67 млн бел. руб. - на обеспечение функционирования учреждений дошкольного образования, а также издание учебных пособий для подготовки детей к школе;

12. 3,70 млн бел. руб. – на оснащение современным учебным оборудованием ресурсных центров учреждений профессионально-технического и среднего специального образования.

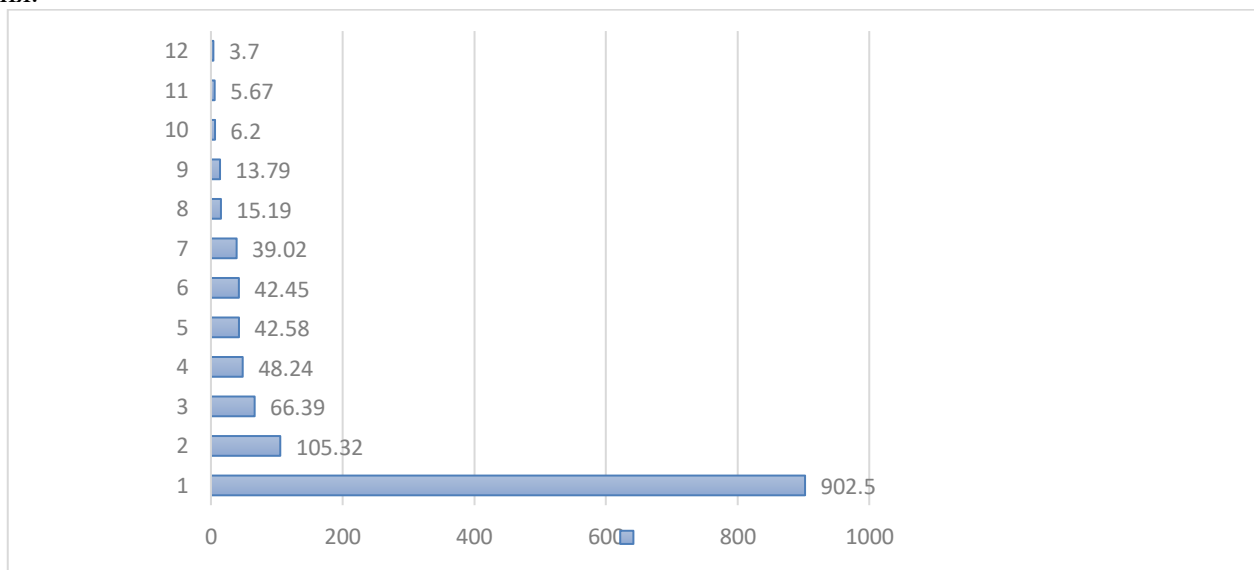

Рисунок 1 – Распределение расходов на образование в соответствии с бюджетом Республики Беларусь на 2021 год

На рисунке 1 наглядно показано, как расходуются средства бюджета на образовательные нужды. Исходя из этих данных видно, что наибольшая часть средств (69,91%) направлены на обеспечение социальной защиты учащихся государственных учреждений высшего образования. В эти расходы входит предоставление обучающимся государственных социальных льгот, прав и гарантий, предусмотренных Кодексом Республики Беларусь «Об образовании» и иными законодательными актами.

Так, в филиале Белорусского государственного экономического университета «Новогрудский торгово-экономический колледж» (далее НТЭК) за ряд лет (2017-2020г.) получено бюджетного финансирования на сумму 161177,87 руб.

Таблиця 1 – Анализ расходов по бюджетному финансированию за 2017-2020 гг.

год	На начало года, руб	На конец года, руб	Изменение (+/-) , руб	темп роста, %
2017	37958,03	39745,55	1787,52	104,71
2018	39 745,55	38 641,67	-1103,88	97,22
2019	38 641,67	40 154,74	1513,07	103,92
2020	40 154,74	42 635,91	2481,17	106,18

Данные финансовые ресурсы расходуются на оплату труда работников, выплаты стипендий, оплату коммунальных платежей, формирование материально-технической базы, осуществление хозяйственной деятельности, обеспечение мер социальной защиты, проведение различного рода образовательных, культурно-массовых и спортивных мероприятий и многое другое.

Несмотря на то, что большая часть средств выделяется из государственного бюджета, учреждения образования ведут свою хозяйственную деятельность, что приносит учреждению образования прибыль. К такой деятельности относятся сертификационные, информационные, издательские, экспертные, консалтинговые, транспортные услуги, а также услуги общественного питания и торговли и услуг по ксерокопированию. Все это относится к внебюджетным источникам финансирования, от которых напрямую зависит финансовая устойчивость автономности деятельности учреждения образования.

В Белорусском государственном университете и его филиалах средства из внебюджетных источников идут на покрытие затрат на осуществление текущих и капитальных ремонтов, приобретение литературы и подписных изданий, приобретение оборудования, предметов снабжения, оплата услуг транспорта и связи, а также значительная их часть идет на оплату труда работников и повышение квалификации профессорско-преподавательского состава.

Следует отметить, что выделенные из бюджета средства должны расходоваться строго по целевому назначению. Контроль за их использованием осуществляется не только внутренними ревизионными службами учреждения образования, но и контрольно-ревизионными управлениями министерства финансов, министерства образования, а также Комитета государственного контроля Республики Беларусь.

С учетом риск-ориентированного подхода, принятого в последние годы к планированию, распределению и использованию бюджетных средств, наиболее актуальной проблемой является определение эффективности использования таких финансовых ресурсов, которой в последнее время уделяет внимание множество ученых на постсоветском пространстве [1–4]. Это требует подробного и тщательного исследования. На наш взгляд, основным критерием результативности бюджетного финансирования сферы образования должно быть повышение качества образовательных услуг, которое может быть охарактеризовано такими показателями как успеваемость, посещаемость, востребованность выпускников на рынке труда.

Список использованных источников

1. Марков, С.Н. Эффективность бюджетных расходов на общее образование / С.Н. Марков. – Финансовый журнал. - 2012. – № 4. – С. 75–80.
2. Методы и инструменты повышения финансовой устойчивости научных учреждений : монография / Под редакцией д.э.н., проф. О.А. Гришиной. – М. : РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2021. – 152с.
3. Мониторинг, анализ и повышение финансовой устойчивости вуза: обзор лучших практик: монография / Под редакцией О.А. Гришиной, Т.Н. Роденковой, Д.Г. Сандлера. – М. : РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2021. – 204 с.

4. Бирюк, Д.В. Развитие инфраструктуры национальной финансово-кредитной системы Республики Беларусь / Д.В. Бирюк, Т.А. Вереzubова // Современное состояние и перспективы развития национальной финансово-кредитной системы : Сб. материалов III Междунар. науч. конф. студентов специалитета, бакалавриата и магистратуры, Российская Федерация, г. Воронеж, 30 нояб. 2018 г. – Воронеж :Воронежс. ф-л РЭУ, 2019. – С. 337–340.

Татьяна ВЕРЕЗУБОВА

доктор экономических наук, профессор
зав. кафедрой финансов

УО «Белорусский государственный экономический университет»

Юлия АКСЁНОВА

студентка

УО «Белорусский государственный экономический университет»

Виктор ТИХОНОВ

студент

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

Замзагуль БАЙМАГАМБЕТОВА

кандидат экономических наук

зав. кафедрой «Финансы»

Казахский агротехнический университет им.С.Сейфуллина

(г. Нур-Султан, Республика Казахстан)

АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ СТРАХОВЫХ РЫНКОВ БЕЛАРУСИ И КАЗАХСТАНА

Развитие страховых рынков мирового пространства на протяжении последних лет находится под сильным влиянием цифровой трансформации, стремительного развития информационных технологий, увеличения числа пользователей интернета, что приводит к расширению IT-страхования и электронной коммерции. Новые цифровые продукты и технологии становятся драйверами роста как в части увеличения продаж, так и улучшения сервиса страховых компаний.

Страны постсоветского пространства находятся на этапе становления страхового рынка. Об этом свидетельствуют статистические данные об основных качественных показателях развития страховых сегментов их финансовых рынков. Так, отношение страховых премий к ВВП в Беларуси и Казахстане составляет около 1 %, в то время когда в развитых странах уровень проникновения страховых услуг варьируется в среднем от 2,4 до 10,3 %. Мировой средний показатель соотношения взносов к ВВП в 2020 г. составил 7,2 %.

Средний показатель страховых взносов на душу населения в 2020 г. в развивающихся странах Европы, Ближнего Востока и Африки достиг 85 дол. США, средний мировой показатель — 818 дол. США. В то же время в Беларуси и Казахстане плотность страхования сложилась на уровне около 70 дол. США.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Таблица 1 – Основные показатели развития страховых рынков Беларуси и Казахстана на 01.01.2020

Страна	Кол-во страховых организаций	Страховые взносы		Страховые взносы, всего, млн дол. США	Страховые выплаты, млн дол. США	Кол-во обязательных видов страхования
		% к ВВП	на душу населения, дол. США			
Беларусь	16	1,06	71,3	671	340	11
Казахстан	27	0,70	62,7	1185	515	9

Остаются не высокими также реальные показатели благосостояния в Беларуси и Казахстане: ВВП на душу населения в 2020 г. составлял соответственно 6678 и 8600 дол. США. Население расходует средства в основном на предметы первой необходимости и поэтому не всегда приобретает адекватную страховую защиту либо не приобретает страховые полисы вообще, за исключением полисов обязательного страхования. Этот фактор, а также низкая платежная культура и невысокий уровень финансовой грамотности обуславливают низкий уровень расходов на страхование и препятствуют развитию как сектора страхования жизни, так и сектора общего страхования.

Эти данные свидетельствуют о том, что белорусский и казахский страховые рынки пока отстают от большинства европейских стран. Тем самым они обладают одним важным преимуществом – значительным свободным страховым полем, которое можно заполнить при проведении разумной государственной политики, стимулирующей развитие института страхования.

Рассмотрим основные меры, предпринимаемые в Беларуси и Казахстане в настоящее время для оживления страховых предпочтений населения и организаций. В обеих странах точками роста популярности страховых услуг является пенсионное страхование.

В Республике Беларусь с 1 октября 2022 г. в соответствии с Указом Президента № 367 «О добровольном страховании дополнительной накопительной пенсии» вводится дополнительный вид пенсионного страхования – добровольное страхование дополнительной накопительной пенсии с финансовой поддержкой государства. Введение новой добровольной пенсионной программы не затрагивает государственные обязательства по солидарной пенсионной системе. Конституционные гарантии по социальному обеспечению граждан в старости, при инвалидности, в случае потери кормильца, по трудовым пенсиям и их повышению остаются неизменными.

Накопительное пенсионное страхование в Беларуси существовало еще со времен Госстраха СССР, развивалось и на протяжении последних 30 лет. Но, в отличие от действующих программ, при страховании дополнительной пенсии с применением норм Указа задействуется новый финансовый стимул – государственное софинансирование. Оно заключается в том, что часть взносов на накопительную пенсию будет оплачена из государственных средств. То есть государство материально поддержит работников, принявших решение самостоятельно повлиять на свой доход в пенсионном возрасте.

Желающие увеличить свою пенсию с 1 октября 2022 г. смогут уплачивать дополнительный взнос на накопление в дополнение к обязательному 1-% взносу на трудовую (солидарную) пенсию. Размер этого взноса – в процентах от фактической заработной платы – выберут сами работники. Предельный его размер – 10 %. Если работник принял решение участвовать, то к этому подключается и его работодатель. Он будет обязан платить взнос в размере взноса работника, но не более 3 %. Например, работник выбирает взнос на накопительную пенсию в размере 1 % от заработной платы. В этом случае еще 1 %

доплатит его работодатель. В общей сложности в добровольные пенсионные накопления этого работника поступит взнос в размере 2 % от его фактической зарплаты. При трехпроцентном взносе работника работодатель доплатит уже 3 %. В пенсионные накопления работника поступят 6 % от его заработной платы. Максимально возможный общий взнос работника и работодателя в новой программе составляет 13 %: 10% взнос работника плюс 3% взнос работодателя. Вступление работника в новую программу никак не отразится на его трудовой (солидарной) пенсии. Ее размер будет определяться по тем же правилам, что и у работников, не участвующих в добровольном страховании – исходя из показателей стажа и заработка до обращения за пенсией.

Такая система софинансирования не станет для работодателя дополнительной нагрузкой. При вступлении работника в новую программу расходы работодателя на уплату пенсионных взносов не увеличатся. Уменьшится соразмерно его обязательный 28-процентный взнос в бюджет фонда социальной защиты населения. Например, если в пенсионные накопления работника нужно будет направить 3 %, то в бюджет фонда соцзащиты будут перечислены 25 %. В итоге суммарный взнос работодателя, как и ранее, составит 28 %. Передача части взноса работодателя в пенсионные накопления работнику – это выпадающие доходы бюджета фонда социальной защиты населения. Поэтому на этом этапе подключается государство. Оно принимает на себя обязательства по сохранению доходов бюджета фонда для обеспечения выплаты текущих пенсий в рамках солидарной пенсионной системы.

Таким образом, механизм государственного софинансирования в Беларуси заключается в том, что при вступлении работника в программу его будущая накопительная пенсия на 30-50 % будет сформирована за счет государственных средств. Через такое весомое финансовое участие государство не только материально поддерживает работников, принявших решение в пользу добровольных сбережений на старость, но и подтверждает гарантированность функционирования новой системы дополнительного пенсионного страхования. К тому же уплата части взносов на будущую накопительную пенсию за счет государственных средств делает участие в новой программе финансово посильным для всех категорий работников, независимо от уровня их дохода.

Кроме того, работникам предоставляется право на получение социального налогового вычета на сумму уплаченных за счет средств работника страховых взносов на будущую накопительную пенсию. Это означает, что размер заработка работника, с которого работодателем исчисляется подоходный налог (13 %), будет уменьшен на величину такого страхового взноса. Дополнительные накопительные пенсии также освобождаются от подоходного налога с физических лиц. Предусматривается возможность наследования пенсионных накоплений. Вводится гарантия сохранности пенсионных накоплений. Осуществление добровольного страхования дополнительной накопительной пенсии возложено указом на государственную страховую организацию – республиканское унитарное страховое предприятие «Стравита». Государство гарантирует страховые выплаты по договорам страхования, заключенным этим страховым предприятием. Право участвовать в программе предоставлено работникам, за которых их работодателями уплачиваются обязательные взносы в бюджет фонда соцзащиты. В подавляющем большинстве случаев такой характер имеет работа по контрактам, трудовым и (или) гражданско-правовым договорам, предметом которых являются выполнение работ, оказание услуг и создание объектов интеллектуальной собственности. Именно наличие работодателя и факта уплаты им обязательных страховых взносов позволяет «запустить» механизм государственного софинансирования будущей накопительной пенсии.

Начинать участвовать в новом страховании можно не позднее, чем за 3 года до достижения общеустановленного пенсионного возраста. Ограничение связано с тем, что при

менее продолжительных сроках накопленные средства и результаты от их инвестирования объективно не смогут стать существенными. Указом гарантируется норма доходности по пенсионным сбережениям в размере ставки рефинансирования Национального банка, действующей в соответствующем периоде (на 7 октября 2021 года ставка рефинансирования – 9,25%). Но и это не предел. Предусматривается начисление дополнительной доходности (страхового бонуса) по результатам инвестиционной деятельности РУСП «Стравита». На сумму пенсии в месяц повлияет и выбранный работником срок ее получения – 5 либо 10 лет.

В случае, если смерть работника наступила после достижения общеустановленного пенсионного возраста и он не успел получить причитающуюся ему всю сумму страхового обеспечения, остаток накопленной суммы также выплачивается его наследникам. В случае, если смерть работника наступила до достижения им общеустановленного пенсионного возраста, его наследникам выплачивается выкупная сумма в размере суммы фактически уплаченных страховых взносов (с учетом доходности) за вычетом расходов страховщика на ведение дела.

В Казахстане также развивается пенсионное страхование. В рамках реформирования пенсионной системы расширяется внедрение отсроченных и совместных пенсионных аннуитетов. Развивается страхование с участием в инвестициях (Unit Linked), в том числе в рамках реформирования пенсионной системы. Рынок страхования жизни поддерживается со стороны государства. Его инструменты задействованы в государственной образовательной накопительной системе для решения задач социального обеспечения детей в случае потери кормильца. В части налогового стимулирования накопительного страхования производится вычет из налогооблагаемого дохода физического лица суммы страховых взносов.

Таким образом, основным фактором роста страховых рынков Беларуси и Казахстана является развитие сектора пенсионного страхования, которое в значительной степени зависит от уровня конкуренции, покупательной способности и темпов инфляции.

Литература

1. Надзор за страховой деятельностью [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minfin.gov.by/supervision/stat/>. – Дата доступа: 27.10.2021.
2. Вerezubova, T. A. Финансовая стратегия страховых организаций в условиях развития национальной экономики / Т. А. Вerezubova. – Минск : Белорус. гос. экон. ун-т, 2015. – 185 с.
3. Баймагамбетова З.А., Нурманов Н.Б. Совершенствование деятельности страховых компаний Республики Казахстан на современном этапе// Национальная валюта – залог финансовой устойчивости и стабильности экономики Казахстана, Семей, 2018.- С. 41-44.
4. Баймагамбетова З.А., Нурманов Н.Б. Зарубежный опыт регулирования страховой деятельности// Новая финансовая модель как фактор повышения благосостояния казахстанцев, Астана, 2019.- С. 316-319.

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Діана ЗЮБРІЙ

студентка 4 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Упродовж останніх років проблемні питання регулювання аудиторської діяльності в Україні, поглиблення європейської інтеграції, поступовий перехід та адаптація до міжнародних стандартів, забезпечення стабільного розвитку національної системи державних фінансів, які є ключовими інструментами реалізації законності, правильності та ефективності накопичення і витрачання державних коштів викликають ряд запитань, що потребують ретельних досліджень. Практика свідчить, що регулювання вітчизняної аудиторської діяльності у відповідності з Європейським Союзом пов'язане насамперед з гармонізацією, уніфікацією вимог до аудиторів (аудиторських фірм) та діючих механізмів аудиту, переглядом та упорядкуванням більш жорстких норм, особливо у сфері обов'язкового аудиту, посиленням вимог щодо контролю якості діяльності аудиторських фірм, обмеженням цивільної відповідальності аудиторів, які виконують обов'язковий аудит суб'єктів суспільного інтересу. Зростання інтересу до розвитку цих питань є важливим показником демократизації суспільства і водночас гарантією прозорості державної фінансової діяльності. Враховуючи очевидний прогрес розвитку державного фінансового контролю в Україні, загальне значення державного аудиту залишається одним із Упродовж останніх років проблемні питання регулювання аудиторської діяльності в Україні, поглиблення європейської інтеграції, поступовий перехід та адаптація до міжнародних стандартів, забезпечення стабільного розвитку національної системи державних фінансів, які є ключовими інструментами реалізації законності, правильності та ефективності накопичення і витрачання державних коштів викликають ряд запитань, що потребують ретельних досліджень. Практика свідчить, що регулювання вітчизняної аудиторської діяльності у відповідності з Європейським Союзом пов'язане насамперед з гармонізацією, уніфікацією вимог до аудиторів (аудиторських фірм) та діючих механізмів аудиту, переглядом та упорядкуванням більш жорстких норм, особливо у сфері обов'язкового аудиту, посиленням вимог щодо контролю якості діяльності аудиторських фірм, обмеженням цивільної відповідальності аудиторів, які виконують обов'язковий аудит суб'єктів суспільного інтересу. Зростання інтересу до розвитку цих питань є важливим показником демократизації суспільства і водночас гарантією прозорості державної фінансової діяльності. Враховуючи очевидний прогрес розвитку державного фінансового контролю в Україні, загальне значення державного аудиту залишається одним із фундаментальних питань на рівні закону та законодавства.

Постійне вдосконалення системи обліку, зміни нормативно – правового законодавства і потреба в достовірній фінансовій інформації зумовили необхідність створення єдиних стандартів і незалежних контрольних органів. Інтеграція країн, концентрація світового

капіталу і безперервний процес злиття у сфері аудиторських послуг підвищують потребу в уніфікації міжнародних стандартів і правил для здійснення аудиторської діяльності [1, с. 205].

Розвиток механізмів державного аудиту, заснування Державної аудиторської служби місією якої є забезпечення економічного добробуту країни шляхом реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю та низка вдосконалень законодавства висунули на перший план широкий спектр проблем, які потребують першочергового вирішення. Однак останнє неможливо реалізувати на засадах існуючих наукових досліджень, більшість з яких не пов'язана з особливостями нових правових та організаційних положень аудиторської діяльності.

Дослідження наукових джерел та проведений аналіз понятійного апарату у сфері аудиту, показують, що практично відсутня цілісна науково-обґрунтована класифікація складових аудиту, недостатньо вивчений потенціал окремих видів аудиторських робіт та послуг. Зокрема, потребує подальшого розвитку механізм оптимального взаємовідношення систем і методів регулювання аудиторської діяльності. У сфері забезпечення якості аудиторських послуг залишається багато невирішених питань, наприклад, гарантії незалежності аудиторів, організація якості зовнішнього контролю, місце професійних громадських організацій у цій системі тощо. Крім того, однією з проблем аудиту в Україні є те, що деякі положення Міжнародних стандартів аудиту базуються на західній системі принципів бухгалтерського обліку, що в деяких випадках суперечить українським правилам бухгалтерського обліку. Було б справедливо, якщо б українські стандарти аудиту базувалися на чинному законодавстві.

Іншою відчутною проблемою є брак концептуального розмежування між системами зовнішнього та внутрішнього державного аудиту. На відміну від Лімської декларації, яка чітко розрізняє зовнішній аудит (як діяльність контрольних служб, які не є частиною або відділом організаційної структури інституцій, які підлягають аудиту) і внутрішній аудит (як діяльність контрольних служб, створених в рамках урядових відомств та установ), українське законодавство офіційно визнає лише зовнішній аудит, а саме орган парламентського контролю (Рахункова палата України)[2].

Крім того, варто зазначити, що в цілому сучасна Україна зіштовхується з низкою негативних ситуацій, коли, з одного боку, існує велика чисельність контролюючих органів, а з іншого – не вистачає послідовності та ефективності в їх діяльності, що призводить до підвищення кількості фінансових порушень.

Визначивши основні проблемні моменти аудиту, варто розкрити ймовірні шляхи для їх подолання, і водночас перспективи розвитку аудиту в Україні. Так, зокрема, вирішення вищевказаних проблем та тенденції розвитку аудиторської діяльності можливі за такими напрямками:

1. Обмін досвідом та поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними (зокрема, європейськими) професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів.
2. Розробка механізму практичного застосування Міжнародних Стандартів Аудиту в Україні та створення коментарів до них у повному обсязі.
3. Застосування сучасних інформаційних систем і комп'ютерних технологій для вдосконалення організації та методики аудиту.
4. Розробка типових методик аудиту фінансової звітності підприємств в розрізі їх діяльності з використанням узагальненого практичного досвіду міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

5. Розробка відповідних роз'яснень та методичних рекомендацій (чітких інструкцій) щодо визначення окремих особливостей при проведенні аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних і його нормативного регулювання.
6. Розробка механізму ціноутворення на аудиторські послуги на основі міжнародного досвіду.

Підвищенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних і комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора.

На основі викладеного можна стверджувати, що вдосконалення регулювання аудиту в Україні є складним і багатограним процесом, який потребує не тільки підвищення кваліфікаційних вимог до аудиторів та удосконалення нормативно-методичної підтримки аудиторської діяльності, а й поліпшення системи економічного контролю в країні в цілому.

Список використаних джерел:

1. Шестерняк М. М. Аудиторська діяльність в Україні: особливості європейської інтеграції. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 31 травня - 1 червня 2018 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 204-206. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/retrieve/75a596ed-d2bd-4771-ad7b-3f503ed5d9ae/Stan%20i%20perspektuvu31.05_1.06.2018.PDF#page=217
2. ISSAI 1 – The Lima Declaration. The official site of The International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). URL: https://www.intosai.org/fileadmin/downloads/documents/open_access/INTOSAI_Publications/Publication_40y_Lima_Declaration/EN_40_Jahre_Lima_Deklaration.pdf
3. Баховська А.О., Скаско О.І. Проблеми та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні / Секція «Економіка і менеджмент»: збірник тез доповідей 76-ї студент. наук.-техн. конф. (жовт. – листоп. 2018 р.). Львів, 2018. С. 328.
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 01.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
5. Taras Gurzhii, Dshko Lyudmyla, Anna Gurzhii, Berlach Anatolii, Radyshevska Olesya State audit sin modern Ukraine: Issues, challenges, perspectives. Public policy and administration 2019, T. 18, Nr. 2 / 2019, Vol. 18, No 2, p. 281–298.
6. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/>

Iryna SHCHYRBA

PhD, Associate Professor of the Department of
Financial Control and Audit
West Ukrainian National University

Anastasiia KIM

student of the West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

PRINCIPLES OF INTERNAL CONTROL AS A TOOL OF MANAGEMENT SYSTEM

In modern theory, the views of scientists on the control carried out in the enterprise are ambiguous, which is caused by their study of various aspects of control and components of economic control. The above determines the relevance of the search for new approaches to the formation of theoretical provisions for the development of internal control in the enterprise management system. Problems of internal control in the management system of economic activity of enterprises of various sectors of the national economy have become the subject of dissertation research of many domestic scientists.

A number of principles must be followed in order to effectively implement internal control functions. According to the results of the study on the separation of principles by different scientists, we propose to identify the principles inherent in internal control in general (set of principles of systemicity, comparability, continuous development, economy, synergy) and its elements in particular (expediency, comprehensiveness, objectivity, independence, competence, responsibility, regularity and efficiency, planning). Given that the subjects of internal control carry out control actions on the objects, we consider it appropriate to identify some principles that are specific to these elements.

The distribution of principles in this order will make it possible to assess their existence and compliance in the future in practice, to take into account the organization of internal control and the development of regulatory documents.

Consider in more detail the principles of internal control and their significance. The principle of systemicity is that internal control should be considered as a system that includes elements, and, at the same time, is one of the components of the management system as a whole.

The principle of comparability, inherent in the system of internal control, is to compare the subject of control of the actual value of two or more values of the objects of control with the "reference" indicators by means of control actions.

Given that internal control must be adaptive to the socio-economic conditions of today, it must be carried out on the basis of the principle of continuous development. The organization of internal control should take into account such factors as organizational and legal form of management, number of employees, production volumes, complexity of the management system, etc., which accordingly affects the internal control system and highlights the essence of the principle of continuous development.

The principle of economy involves the implementation of internal control at the lowest cost and the excess of economic benefits from the implementation of internal control over the costs incurred for its organization and implementation, the minimum number of employees with special knowledge and skills of control.

Internal control should be carried out synergistically, with organized interaction of all elements of the internal control system, which will enhance its effectiveness.

In addition to the above principles of internal control is based on others, which we consider appropriate to distinguish as those inherent in certain elements of internal control.

Internal control entities should carry out control actions in accordance with the principles discussed below.

The subject of internal control must exercise it on the basis of the principle of objectivity, which is impartiality, honesty and independence of judgment.

The absence of material or other interest of the controller in the object of study presupposes the principle of independence.

The principle of competence requires professionalism, professional training, experience and special knowledge of the subject of internal control.

The principle of responsibility is based on the fact that each subject of internal control for failure or improper performance of their duties, for providing inaccurate information, for disclosure of information constituting a trade secret, late detection of errors, violations, fraud, deviations in financial and economic activities of the enterprise and taking measures to correct them, concealment of detected cases of fraud is responsible in the event that the above items have led to losses to the enterprise, in accordance with current legislation of Ukraine.

In carrying out control actions, the subjects of internal control must adhere to the following principles: expediency, regularity and efficiency, planning.

Control actions should be based on the principle of expediency, carried out for a specific purpose in accordance with the objectives and when necessary.

The principle of regularity and efficiency means that internal control, as a rule, should be carried out regularly (constantly) at certain intervals of time and necessarily in due time or with some advance in order to promptly provide information for management decisions.

At the same time, the implementation of control actions is carried out in accordance with the relevant programs and plans developed at the stage of internal control planning, which will contribute to the rational distribution of functional responsibilities.

One of the basic principles of internal control is the principle of comprehensiveness. The essence of this principle is to extend control to all business processes and all objects of internal control.

Thus, for the formation of the theoretical foundations of internal control and the definition of its conceptual elements, it is important to define and understand the essence of the principles of this type of control.

Валентина ЛЕМЕШ

кандидат экономических наук, доцент

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ АУДИТ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

Современному отечественному аудиту В Республике Беларусь по сложившейся практике, в сентябре текущего года исполнится тридцать лет. За это время выработались определенные подходы и наметились определенные тенденции в области обязательного аудита годовой бухгалтерской (финансовой) отчетности (далее – ГБФО). Следует отметить, что в отечественной научной среде уделялось и продолжает уделяться значительное

внимание вопросам организации и проведения обязательного аудита ГБФО. В настоящее время обязательный аудит является одним из важнейших инструментов обеспечения экономической безопасности нашей страны.

Основная часть. Отечественный законодатель установил, что в случае проведения обязательного аудита годовой бухгалтерской и (или) финансовой отчетности в месячный срок с даты получения аудиторского заключения, но не позднее 15 июля года, следующего за отчетным, представить информацию о факте проведения обязательного аудита годовой бухгалтерской и (или) финансовой отчетности в Министерство финансов для формирования информационного банка данных организаций, годовая бухгалтерская и (или) финансовая отчетность которых подлежит обязательному аудиту в соответствии со ст. 22 Закона Республики Беларусь «Об аудиторской деятельности», а также в случае, если эти аудируемые лица находятся в подчинении (ведении), входят в состав (систему) республиканских органов государственного управления и иных государственных организаций, подчиненных Совету Министров Республики Беларусь, местных исполнительных и распорядительных органов или их акции (доли в уставных фондах) переданы в управление указанных органов (организаций), представить в эти органы (организации) аудиторское заключение по результатам обязательного аудита годовой бухгалтерской и (или) финансовой отчетности [3, абз. 6 п. 2 ст. 18].

В Беларуси законодатель определил, что обязательный аудит бухгалтерской и (или) финансовой отчетности - аудит бухгалтерской и (или) финансовой отчетности, обязательность проведения которого установлена настоящим Законом и иными законодательными актами [2 п. 1 ст. 22]. В настоящее время в случае проведения обязательного аудита ГБФО в месячный срок с даты получения аудиторского заключения, но не позднее 15 июля года, следующего за отчетным, аудируемые лица обязаны представить информацию о факте проведения обязательного аудита ГБФО в Министерство финансов Республики Беларусь для формирования информационного банка данных организаций, годовая бухгалтерская и (или) финансовая отчетность которых подлежит обязательному аудиту в соответствии с законодательством, а также в случае, если эти аудируемые лица находятся в подчинении (ведении), входят в состав (систему) республиканских органов государственного управления и иных государственных организаций, подчиненных Совмину, местных исполнительных и распорядительных органов или их акции (доли в уставных фондах) переданы в управление указанных органов (организаций) [3 абз. 6 п. 2 ст. 18].

Такая информация нужна для того, чтобы выполнить требования по формированию и ведению банка данных, а Министерство финансов устанавливает порядок его формирования и ведения [5].

В свою очередь, субъекты хозяйствования, оказывающие аудиторские услуги (аудиторские организации, аудиторы – индивидуальные предприниматели) обязаны в случае оказания аудиторских услуг по проведению обязательного аудита отчетности не позднее 1 августа года, следующего за отчетным, представлять в Аудиторскую палату перечень аудируемых лиц, которым была оказана такая услуга за отчетный год [2 абз. 16 ст. 15].

Аудиторской палатой не позднее 15 августа года, следующего за отчетным, осуществляется представление в Министерство финансов сводной информации об аудируемых лицах, которым была оказана аудиторская услуга по проведению обязательного аудита отчетности [2 абз. 18 п. 1 ст. 12].

Таким образом, у Министерства финансов аккумулируется информация об обязательном аудите по организациям, обязательность проведения аудита отчетности которых установлена законодательством из трех источников:

- аудируемых лиц,
- субъектов хозяйствования, оказывающих аудиторские услуги;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- Аудиторской палаты.

Анализ Министерством финансов поступившей от этих источников информации позволяет установить «организации-уклонистов» от проведения обязательного аудита. Интересен в этой части анализ данных статистики в части динамики количества коммерческих организаций по организационно-правовым формам, приведенный нами в таблице 1.

Таблица 1 - Число организаций по организационно-правовым формам (на 1 января) по данным [6, с. 196].

Организационно-правовая форма организаций	Число коммерческих организаций				
	2016	2017	2018	2019	2020
Всего коммерческих организаций	116190	116761	115256	115425	115629
Из них					
Открытые акционерные общества	2262	2301	2175	2118	2059
Закрытые акционерные общества	1739	1715	1607	1521	1469
Общество с ограниченной ответственностью	50371	54127	57462	61497	65023
Общество с дополнительной ответственностью	6029	5685	5234	4878	4587
Унитарные предприятия	52314	49468	45334	41946	38792

При этом наблюдается важная закономерность: только по обществам с ограниченной ответственностью (далее - ООО) наблюдается стабильное увеличение их числа на фоне относительно незначительных колебаний по функционирующим коммерческим организациям.

Напомним, ООО признается общество, уставный фонд которого разделен на доли определенных уставом размеров. Участники ООО не отвечают по его обязательствам и несут риск убытков, связанных с деятельностью общества, в пределах стоимости внесенных ими вкладов [3, п. 1 ст. 86].

Как видим, учитывая возможные риски банкротства, сами инвесторы не хотят рисковать больше, чем на сумму инвестированных ими вкладов. Отечественная статистика неумолимо подтверждает тот факт, что ряд коммерческих организаций прекращают свою деятельность, в том числе по причине неплатежеспособности. Так, только по состоянию на 11.03.2021 в стадии банкротства в Республике Беларусь 1888 коммерческих организаций, в том числе на ликвидацию – 1246 [7].

Следовательно, своевременное формирование информации о возможном банкротстве, позволяет пользователям, в том числе на уровне государственных структур, предпринять соответствующие шаги по снижению возможных потерь и иных негативных последствий от ликвидации субъектов хозяйствования, подпадающих под требования обязательного проведения аудита.

Уточним, уклонение от проведения обязательного аудита ГБФО руководителем юридического лица, годовая бухгалтерская и (или) финансовая отчетность которого в соответствии с законодательными актами подлежит обязательному аудиту, – влечет наложение штрафа в размере до тридцати базовых величин [4, ст. 12.33], но по отношению к стоимости самого аудита ГБФО не такая уж и значительная сумма.

Заключение. Обобщив результаты исследования можем сделать ряд выводов и предложений:

- государство заинтересовано в обязательном аудите ГБФО, как независимой форме контроля в Республике Беларусь;
- обязательный аудит ГБФО повышает доверие пользователей к информации, содержащейся в ней;
- наблюдается тенденция в изменении структуры по организационно-правовой форме собственности коммерческих организаций, подпадающих под обязательный аудит ГБФО;
- уместным представляется введение требования обязательного ежегодного аудита по

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

товариществам собственников жилого фонда, что позволит снизить риски государства и самих граждан необоснованных растрат целевых средств граждан и более эффективного их использования;

– целесообразным представляется введение требования о формировании банка данных обо всех услугах в области обязательного аудита. Например, предусмотрено, что до подписания договора продажи предприятия должны быть составлены и рассмотрены сторонами документ, которым оформлены результаты инвентаризации, бухгалтерский баланс (книга учета доходов и расходов организаций и индивидуальных предпринимателей, применяющих упрощенную систему налогообложения), аудиторское заключение о составе и стоимости предприятия как имущественного комплекса, а также перечень всех долгов (обязательств), включаемых в состав предприятия, с указанием кредиторов, характера, размера и сроков их требований [1 п. 2 ст. 532].

Список литературы:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь от 07.12.1998 № 218-3: <https://normativka.by/lib/document/500080779/sid/ff5c51f32ac34c1ca3c81e37adb9a36d>. – Дата доступа: 23.04.2021.
2. Закон Беларусь от 12.07.2013 № 56-3 «Об аудиторской деятельности»: <https://normativka.by/lib/document/500180999/sid/6f06db855e9e4aa7b4eaf18976742d1e>. – Дата доступа: 23.04.2021.
3. Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 № 57-3 «О бухгалтерском учете и отчетности»: <https://normativka.by/lib/document/500181000/sid/9ab223c3ab974e08a98ba337e6dfc087>. – Дата доступа: 23.04.2021.
4. Кодекс Республики Беларусь от 06.01.2021 № 91-3 «Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях»: <https://normativka.by/lib/document/500299149/sid/ab5996a15bf745d0baf90bccb2fe3e58>. – Дата доступа: 23.04.2021.
5. Постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 18.10.2019 № 58 «О банке данных организаций, годовая отчетность которых подлежит обязательному аудиту»: <https://normativka.by/lib/document/500279399/sid/1b0cedf3e1fc43cdafd426faa7929879>. – Дата доступа: 23.04.2021.
6. Статистический ежегодник Республики Беларусь, 2020 : [статистический сборник] / Нац. стат. ком. Респ. Беларусь ; [редкол.: И.В. Медведева (пред.) и др.]. - Минск : [б. и.], 2020. – с. 196.
7. <https://bankrot.gov.by/> Дата доступа 13.03.2021.

Оксана ЧЕРЕШНЮК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Тетяна ЛЕСЬКІВ

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

КОНТРОЛЬ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Докорінні зміни національної економіки, направлені на піднесення ринкової економіки держави та появу нових видів господарських відносин між господарюючими суб'єктами беззаперечно створюють необхідність удосконалення інформаційного забезпечення з метою прийняття дієвих управлінських рішень, які ґрунтуються на системі облікової інформації. Вихід української економіки на світову арену економічних відносин за принципами партнерства зумовлює поглиблених досліджень теоретичного, методологічного та практичного характеру, спрямованих на забезпечення докорінного підвищення економічної ефективності [4, с. 1067]. Вирішенню цих завдань значною мірою сприяє правильне вираження і вчасне одержання менеджерами й керівниками підприємства достовірної інформації, наданої фінансовою звітністю. Тому ці умови актуалізують дослідження сутності фінансової звітності та її складу і призначення.

На основі бухгалтерської облікової інформації приймаються управлінські рішення зовнішніх та внутрішніх користувачів. Його результатом є фінансова звітність, яка відображає стан та результати господарської діяльності підприємства.

Узагальнюючи твердження про фінансову звітність як економічну категорію можна зазначити, що склад звітності та її структура сформувалися на основі історичного узагальнення інформаційних запитів користувачів інформації. Звітні форми набули зручного табличного вигляду та відповідають на безліч запитання власників, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб точними та достовірними даними.

Згідно нормативного регулювання фінансова звітність в Україні за національними стандартами ведення обліку складається з 6 форм для усіх підприємств, та з 2 форм при спрощеному веденні обліку. Міжнародні стандарти передбачають дещо інші форми звітування. У таблиці 1 представлено склад та структур фінансової звітності в залежності від розмірів підприємств та обраної системи ведення обліку.

Таблиця 1

Склад та структура фінансової звітності в Україні

Комплектація фінансової звітності згідно міжнародних та національних стандартів				
МСБО 1	МСФЗ для малих і середніх підприємств	НП(С)БО 1	НП(С)БО 25	НП(С)БО 25
Повна звітність	Фінансова звітність малого та мікропідприємства	Повна звітність	Фінансова звітність малого підприємства	Фінансова звітність мікропідприємства
Складають великі підприємства	Складають малі та мікропідприємства	Складають обов'язково середні підприємства, малі й	Складають малі підприємства	Складають мікропідприємства

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

		мікропідприємства тільки за власним бажанням		
Звіт про фінансовий стан	Звіт про фінансовий стан	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Форма № 1	Баланс Форма № 1-м	Баланс Форма № 1-мс
Звіт про сукупний дохід (або Звіт про прибутки та збитки, Звіт про Звіт про інший сукупний дохід)	Звіт про сукупний дохід (або Звіт про прибутки та збитки, Звіт про Звіт про інший сукупний дохід)	Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) Форма № 2	Звіт про фінансові результати Форма № 2-м	Звіт про фінансові результати Форма № 2-мс
Звіт про рух грошових коштів	Звіт про рух грошових коштів	Звіт про рух грошових коштів Форма № 3	-	-
Звіт про власний капітал	Звіт про власний капітал	Звіт про власний капітал Форма № 4	-	-
Примітки (з деталізацією)	Примітки (з деталізацією)	Примітки до фінансової звітності	-	-
-	-	Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»	-	-

При складанні фінансової звітності підприємства не повинні заповнювати всі рядки фінансової звітності, а проставляють закреслення в тих рядках, де не було індикаторів. Підприємства можуть самостійно визначати склад статей, щодо яких розкривається інформація, проте самі додавати рядки звітності у стандартизованих формах не можна.

Фінансова звітність по суті спрямована на відображення фінансового стану, грошових потоків, сукупних результатів діяльності. Варто відзначити, що саме завдяки йому формується ділова репутація компанії. При цьому основою для висновків про гудвіл має бути інформація, що міститься в його фінансовій звітності та проаналізована сертифікованими дослідницькими (аналітичними) центрами, уповноваженими на проведення ринкових досліджень. Фінансова звітність у цьому має бути засобом набуття ділової репутації [1, с. 5].

Звітність суб'єктів господарювання становить завершальну сходинку облікової системи, яка підсумовує та систематизує інформацію про діяльність підприємства зокрема та на основі узагальнення – економіки загалом. Така інформація потрібна зацікавленим сторонам для прийняття рішень стосовно підприємства. Структура і склад звітності в Україні залежить, від розмірів підприємства, його облікової системи, зацікавлених сторін у інформації, нормативно-правового регулювання, штатного складу облікового персоналу та ін. Підприємства усіх форм власності складають статистичну, фінансову й податкову звітність.

Фінансова звітність вітчизняних підприємств є надійним та достовірним джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, адже її склад, зміст та структура є чітко регламентованою на законодавчому вітчизняному та міжнародних рівнях. Українські підприємства в залежності від особливостей ведення діяльності можуть складати звітність за національними та міжнародними стандартами. Також на склад та структуру звітності впливають розмір підприємства. Це обумовлено тим, що контрагенти великих підприємств, малих та середніх мають різні інформаційні потреби. На основі класифікації інформації отриманої із звітності вони приймають важливі рішення.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко Г. Ю. Трансформація мети і призначення фінансової звітності у сучасних умовах. Вісник, 2019. Вип. № 2 (40). С. 3–6.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджене наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000, № 39.
4. Черешнюк О. М. Звітність підприємств цукрової промисловості про інноваційну діяльність. Глобальні та національні проблеми економіки, 2015. Вип. 4. С. 1066–1069.

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Валентина ЛИСИЧЕНКО

студентка 4 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА ШЛЯХИ ЙОГО МІНІМІЗАЦІЇ

Кожен господарюючий суб'єкт під час своєї діяльності чимось ризикує, фінансовим станом, здоров'ям працівників, власною репутацією, яка здобувається важкою та наполегливою працею, іншими втратами, зумовленими специфікою тих чи інших явищ природи і видів діяльності людського суспільства. Якщо ж розглядати діяльність аудитора, то завжди є ризик того, що при проведенні аудиту може бути надано необ'єктивний звіт і деякі помилки можуть бути не виявлені.

Будь-яке підприємство у процесі своєї діяльності формує чималу кількість фінансової документації, яка має бути ретельно перевірена. Достовірність цієї інформації є однією з головних заporук висновку аудитора, який чітко висвітлюватиме усю діяльність фірми у відповідності до фактичного стану підприємства. Ризик того, що інформація не відповідає стандартам оформлення та документування завжди існує. Через це аудитор, ще на початку своєї співпраці з клієнтом, повинен оцінити усі ризики з якими він може стикнутися під час своєї діяльності.

Проблемні питання аудиторського ризику висвітлювали у своїх працях як зарубіжні, так і українські науковці, зокрема: Е.А. Арене, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, А.Г. Загородній, Р.О. Костирко, М.Р. Лучко, Л.М. Пилипенко, М.С. Пушкар, Дж.К. Лоббек, Дж. Робертсон та

інші [1-5]. Однак, незважаючи на важливість проведених досліджень, питання щодо шляхів мінімізації аудиторських ризиків залишається актуальним.

Аудиторський ризик являє собою ймовірність того, що висновок наданий аудитором після завершення перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності не висвітлює належним чином фактичний стан справ на підприємстві (тобто містить неадекватну думку аудитора) і відповідно, фінансова звітність суттєво викривлена.

Щодо поняття суттєвості, то варто взяти до уваги МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту» [6], у якому зазначено, що аудитор не повинен перевіряти всю діяльність підприємства, але йому необхідно встановити її достовірність у всіх аспектах.

Правильність аудиторського висновку залежить від таких факторів як:

- ведення бухгалтерського обліку у відповідності до вимог;
- належна система внутрішнього контролю на підприємстві;
- аудиторські процедури, які були застосовані під час аудиту.

Поняття ризику та суттєвості регулюються такими Міжнародними стандартами аудиту:

- МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності»;
- МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища»;
- МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту»;
- МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики»;
- МСА 402 «Аудиторські міркування стосовно суб'єктів господарювання, які звертаються до організацій, що надають послуги»;
- МСА 450 «Оцінка викривлень, ідентифікованих під час аудиту».

У відповідність до факторів, від яких залежить висновок та наведених МСА, виділяють такі види аудиторського ризику:

- ризик контролю;
- властивий ризик;
- ризик невиявлення.

Ризик контролю являє собою імовірність того, що система внутрішнього контролю підприємства не в змозі вчасно виявити помилки та запобігти їм у звітності. До свого складу він включає такі ризики, як: ризик системи бухгалтерського обліку та ризик системи внутрішнього контролю.

Разом з тим, ризик контролю не залежить від аудитора, а в більшій частині він залежить від внутрішнього контролю на підприємстві, яке власне і замовляє послуги аудитора. Розмір ризику контролю знаходиться у межах $0 \leq PK \leq 1$ [3]. Максимальним показником є 1 або 100%.

Перш ніж встановити максимальну величину показника (розміру ризику) аудиторіві слід:

- 1) розглянути систему внутрішньогосподарського контролю;
- 2) дати оцінку тому наскільки добре працює задана система;
- 3) контрольні аспекти протестувати на рівень ефективності.

Властивий ризик – це сукупність усіх можливих ризиків, які прямо чи опосередковано пов'язані з діяльністю підприємства, тобто всі похибки, які можуть виникнути у процесі функціонування установи у цілому та її окремих підрозділів. До факторів, що впливають на величину властивого ризику відносять:

- економічну ситуацію в країні, соціальну захищеність населення, умови ведення бізнесу;
- стан діяльності підприємства та галузі в якій воно функціонує;
- управління та організацію діяльності клієнта;

- рівень професіоналізму персоналу та його плинність;
- наявність тиску на працівників з боку керівництва задля спотворення звітності;
- операції пов'язані з рухом іноземної валюти;
- не характерні для сфери діяльності підприємства операції;
- операції, які викликають підозру у шахрайстві або відмиванні грошей, фінансуванні тероризму.

Ризик невиявлення полягає у тому, що в процесі своєї діяльності аудитор не виявить суттєві помилки використовуючи аудиторські процедури у звітності. Даний ризик визначає кількість доказів, які аудитор планує зібрати. Кількість свідчень визначає чи готовий аудитор взяти на себе більший ризик. Незважаючи на об'єм доказів, ризик невиявлення помилок існує завжди, тому що значна частина аудиторських доказів має більш запевняючий характер, ніж підсумковий.

Таким чином, ризик контролю та властивий ризик не залежать від діяльності аудитора, але впливають на роботу. У свою чергу, ризик невиявлення на пряму залежить від аудитора, оскільки він ґрунтується на професійності аудитора. При цьому варто звернути увагу на такі аспекти його діяльності як: процедури (які застосовує аудитор при перевірці); скільки часу він працює у даній сфері; в якій мірі застосовуються стандарти та закони під час перевірки; інші фактори.

У тому випадку, коли ризик контролю та властивий ризик досягають максимальних значень, слід зменшити ризик невиявлення шляхом збільшення: кількості аудиторських доказів; обсягу використаних процедур, обсягу вибірки.

Під час проведення аудиторських процедур можуть виникати такі професійні ризики [1-2]:

- аудиторський ризик (може виникнути на етапі аудиторської перевірки та становить загрозу у тому, що буде висловлена невідповідна думка, якщо звітність містить викривлену інформацію);
- ризик огляду (може виникнути на етапі оглядової перевірки та являє собою імовірність того що під час огляду аудитор не виявить викривлень у звітності);
- обліковий ризик (може виникнути під час ведення та відновлення бухгалтерського обліку, базується на основі того, що одержана первинна документація може бути не вірно складена);
- консультаційний ризик (може виникнути під час консультації та являє собою те, що буде надана інформація, яка не призведе до покращення об'єкта дослідження);
- експертний ризик (може виникнути під час надання оцінки фінансового стану, полягає у тому, що експертний висновок не відповідатиме реальним характеристикам досліджуваного підприємства).

Для оцінювання рівня ризиків, якими аудитор оперує у процесі своєї діяльності, варто застосувати такий поділ (в залежності від відсотків), де 70-100% високий рівень ризику, 70-40% середній, 40-1% низький.

На основі проведених досліджень можна стверджувати, що для мінімізації аудиторського ризику необхідно:

- застосувати вибіркового способу аудиторської перевірки для скорочення часу та витрат на проведення аудиту;
- проводити інвентаризацію для отримання доказів та підтвердження наявності і стану активів на підприємстві;
- використовувати комп'ютерну техніку в аудиті, оскільки це дозволить автоматизувати значну частину аудиторських процедур та зробить аудит швидшим і точнішим;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- реалізувати в аудиторській діяльності спеціально розроблені програмні продукти, завдяки яким аудитори зможуть значно підвищити якість аудиторських послуг;
- страхувати цивільно-правову відповідальність суб'єкта аудиторської діяльності перед третіми особами, що передбачено чинним законодавством;
- удосконалювати професійні знання аудитора для забезпечення високого рівня кваліфікації.

Якщо врахувати зазначені аспекти, то вдасться забезпечити високу якість послуг та суттєво зменшити аудиторський ризик.

Список використаних джерел:

1. Аудит: навч. посіб. / [М.С. Пушкар, М.Р. Лучко, Л.А. Будник, С.Р. Романів та ін.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 275 с.
2. Загородній А., Пилипенко Л. Ризики аудиторської діяльності: їх сутність і класифікація. Формування ринкової економіки в Україні: матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. «Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні» (Львів, 25-26 бер. 2005 р.). Львів, 2005. 13-16 с.
3. Станкевич Г. Аналіз аудиторських ризиків під час перевірки: практичний аспект. Аудитор України, 2015. № 5 (234). URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/stankevic_anna.pdf
4. Фабіянська В.Ю., Бельдій А.М. Комп'ютерний аудит в Україні в контексті вимог європейського законодавства. Облік і фінанси. 2019. № 3 (85). 129–137 с.
5. Чубай В.М., Галань О.А. Методики оцінювання аудиторського ризику: суть, недоліки та заходи їх усунення. Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21.5. Львів. 196-202 с.
6. Міжнародні стандарти аудиту. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. Частина I, Частина II, Частина III. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu>

Ігор ЛОЙКО

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання організації аудиторської перевірки на підприємстві є вкрай важливим, оскільки раціональна організація дозволяє заощадити час, систематизувати роботу, виділити ключові моменти та зібрати аудиторські докази, достатні для формулювання об'єктивного судження про достовірність інформації облікової системи. Аудитор, отримуючи замовлення,

розглядає клієнта як цілісну систему із функціональними внутрішніми зв'язками та взаємодією із зовнішнім середовищем. Формулює судження про представників економічної системи, що наділені найвищими повноваженнями, менеджмент, працівників, відповідальних за конкретні ділянки роботи. Аудитор виділяє основні процеси та підпроцеси підприємства (інвестування, постачання, виробництва, збуту тощо), розподіляючи їх на мікроелементи – об'єкти обліку (запаси, необоротні активи, власний капітал чи інші категорії обліку, що становлять окремі ділянки перевірки). На підставі аналізу особливостей діяльності суб'єкта господарювання, структури управління тощо, аудитор у край важливо виділити ключові моменти у контрольній перевірці та на підставі принципу системності відобразити їх у плані та програмах аудиту, обрати дієві аудиторські процедури, сформувані обсяг вибірки, підготувати нормативно-правову базу, необхідну для ретельної перевірки об'єкта аудиту.

Організація такої ділянки роботи, як аудиту власного капіталу є в край важливою, оскільки створення господарських структур розпочинається із формування капіталу та закріплення управлінсько-майнових прав учасників товариств в установчих документах. Належне юридичне оформлення засновницьких документів, облікова оцінка, відображення процесу утворення, внесення змін до власного капіталу, операції, пов'язані із змінами вартості акцій, часток у статутному капіталі та виплати дивідендів є важливими об'єктами аудиторської перевірки. Сенс аудиту формування власного капіталу та укладу установчих документів полягає в тому, що, можливо, є допущені помилки або обман у наслідок юридичного оформлення документів, невідповідність їх змістовної частини вимогам законодавства, неспівставність положень установчих документів, методики формування власного капіталу з умовами ефективного ведення господарської діяльності. Інакше кажучи, це означає, що система формування й обліку власного капіталу є неефективною, не повністю надійною.

Для оцінки величини ризику виявлення недостовірної інформації в процесі формування установчих документів та власного капіталу аудитор повинен вивчити характер діяльності підприємства-клієнта, господарські операції (звичайні), які найчастіше повторюються, а також виділити незвичайні, нетрадиційні, надзвичайні операції і причини, що зумовили їх; вивчити основні питання юриспруденції та законодавства, що стосуються порядку формування установчих документів і власного капіталу на підприємстві, і сам процес ведення обліку власного капіталу та складання звітності; склад і кваліфікацію працівників бухгалтерії, особливо головного бухгалтера, а також посадові інструкції і розподіл функціональних обов'язків між обліковим персоналом та інші важливі питання, які стосуються такої категорії обліку як власний капітал. Тому першочерговим завданням аудитора повинне бути правильна організація роботи, пов'язаної із перевіркою методики формування установчих документів підприємства та його власного капіталу, що і визначає актуальність обраного питання.

Варвара ЛУЗАН

студентка

УО «Белорусский государственный экономический университет»

Ксения МАСПАНОВА

студентка

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Республика Беларусь

АНАЛИЗ РЫНКА СТРАХОВАНИЯ ЖИЗНИ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И ВОЗМОЖНОСТЬ ЕГО ЗАИМСТВОВАНИЯ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Каждый из нас на определенном этапе своей жизни понимает насколько ценно его существование в этом мире. И что у каждого человека несчастный случай в его жизни может быть последним, как бы это прискорбно это не звучало. Поэтому каждый уважающий и ценящий себя человек старается максимально застраховать свою жизнь. Страхование жизни представляет собой особое соглашение между вами и организацией которой вы доверяете свою жизнь. Согласно этому договору фирма устанавливает определенную цену, которую она взимает с вас ежемесячно, но обязуется платить вам или вашим близким определенную сумму в случае, если с вами что-то случится.

Главной причиной страхования жизни с точки зрения потребителя является компенсация за причиненный ущерб. А при условии смерти, определенную сумму выплачивают родственникам погибшего.

Однако в каждой стране свои особенности страхования. Мы решили изучить тему страхования в одной из стран Европейского союза – Великобритании.

Национальный страховой рынок Великобритании представляет их компания, имеющая вес на международном рынке, - «Ллойд», которая объединяет и физические, и юридические лица. Но главная особенность заключается в том, что данная страховая организация открыта не только для граждан Великобритании, но и для её гостей (вне зависимости туристическая или студенческая виза)[3,с.85]. Как и везде любая страховая деятельность регулируется правительством. И в Великобритании есть закон о страховых компаниях, который был принят в 1982 году и действует по сей день. Данный закон отслеживает и вносит коррективы в страховую деятельность компаний таких, как Открытые Акционерные Общества, однако есть исключения – ОВС, акционерных в Великобритании или дружеских стран[2, с.216].

Помимо данного закона, в Великобритании от 1975 года действует закон о защите интересов полисодержателей. Особенностью которого является компенсирование убытков или оказание финансовой поддержки держателям страховых полисов, которые пострадали от некорректности деятельности страховщиков. В случае уличения страховых компаний, имеющих лицензию на свою деятельности, некорректной деятельности, а в особенности неплатежеспособность, Совет в праве оказать помощь клиентам данной организации за счет страховых компаний с более стабильным финансовым положением, с которых производятся сборы для этих целей [7,с.246].

Главной особенностью страхования в Великобритании является, то что страхование предлагает своим страхователям четыре по-своему выгодных стратегий:

- 1.Свобода от того, что оказывает негативное влияние на личные и деловые интересы
- 2.Безопасность жилья и работы вследствие несчастных случаев или стихийных бедствий
- 3.Улучшение или сохранение здоровья за счет медицинской помощи

4. Процветание благодаря поддержке предпринимательской деятельности

В Великобритании, как и во всех остальных странах есть основные виды страхования: общее, страхование жизни, транспорта, пенсионное, по защите и восстановлению здоровья, чрезвычайных случаев, страхование путешествий, животных, инвестиций и многое другое [4, с.265].

Однако нас больше всего интересует вопрос страхования жизни. Всем известно, что страхование жизни впервые началось именно в Великобритании. Основной причиной возникновения стала первая страховая группа EquitableLifeAssuranceSociety, которая в свою очередь начала заниматься страхованием жизни.

Выделяют два основных вида страхования жизни: страхование без накоплений и страхование, позволяющее накапливать сбережения. Страхование без накопления включает в себя полис страхования жизни на определенный срок или полис временного страхования жизни. Особенность страхования жизни по полису – это страхование жизни на определенный срок. На этот срок страховая компания обязана предоставить бенефициару оговоренную в полисе сумму в случае смерти застрахованного лица в период действия полиса. А вот после окончания периода страхования взнос не возвращается клиенту. А вот страхование жизни на определенный срок считается более бюджетной формой страхования жизни. Да, безусловно она обеспечивает защиту, однако не имеет особенности сбережения [7, с.154]. Страхование жизни на определенный срок имеет свою разновидность, которая включает в себя: стандартный полис, возобновляемый полис, обратимый или конвертируемый полис и полис группового страхования жизни.

Так же, по нашему мнению, частью страхования жизни является пенсионное страхование. А в особенности в Великобритании, где пенсионное страхование гарантирует компенсацию гражданам их заработка, который они имели до выхода на пенсию.

Среди всех выше перечисленных видов страхования, в Великобритании встречается, своего рода, эксклюзивное страхование. Это страхование своих личных прихотей страхователя. Оно может включать страхование определенных частей тела, страхование от НЛЮ и галлюцинаций. Но в каждой стране оно особенное и у каждого страхователя свои желания. Яркими примерами является страхование от повреждения лобового стекла упавшей белки, падение оленя на капот автомобиля. Данные случаи были официально застрахованы, а это значит, что на страховой рынок Великобритании застрахует все то, что вы пожелаете указать в договоре.

И всем известное Британское страхование гражданской ответственности за ущерб перед третьими лицами, что включает в себя авиаперевозки, лицам, занимающимся верховой ездой, лицам, содержащим крупных животных, которые могут быть опасны для окружающих.

И в заключении можно сказать, личное страхование в Великобритании сконцентрировано в определенно направленных компаниях, пенсионных фондах и самое главное осуществляют продажу недвижимости населению. И именно это вносит значительную часть бюджета.

Если говорить о страховании жизни, основываясь на вышесказанном, то мы можем сделать вывод, что страховые организации очень дорожат своими потребителями и страхуют любое желание клиента. Изучив условия для клиентов, мы можем сказать, что спектр выбора очень разнообразен. На различных условиях, для различных ситуаций, различных граждан (жителей Соединенных Королевств или приезжих) и выплатами. Из этого делаем вывод о том, что для страховых компаний важен каждый клиент и они сделают все для их удобства.

Мы, как жители Республики Беларусь, можем сказать, что, в принципе, в последние годы страхование жизни в Республики Беларусь поднялось на достойный уровень. Однако я, как страхующийся, хотела бы видеть более широкий спектр страхования по полюсам, так как

эта мера страхавання шырока на прадпрыятнях. Но как по мне это необходимо для «широких масс». И стоит сделать акцент на личных желаниях потребителя. В Великобритании широко распространено страхование «экслюзивное страхование». У нас такое, к сожалению, не совсем используется, хотя у нас тоже довольно таки много особых случаев для страхавання. Однако, это довольно-таки прибыльная отрасль страхавання.

Список использованных источников

1. Васильев В.А., Мусин В.А., Федоров Л.М. Морское страхование. - М.: Транспорт, 2002. - 386 с.
2. Журавлев Ю.М., Секерж И.Г. Страхование и перестрахование. - М.: АНКЛ, 2003. - 390 с.
3. Ингосстрах: опыт практической деятельности / Сборник материалов по вопросам практики страхавання" Учеб. пособ. под ред. В.П. Кругляка. - М.: Дом Русанова, 2003. - 185 с.
4. Страхование от А до Я / Под ред. Л.И. Корчевской, К.Е. Турбиной. - М.: ИНФРА-М, 202. - 357 с.
5. Страхование дело. /Под ред. Рейтмана Л.И. - М.: Экос, 2002. -350 с.
6. Федоров В.П. Экономические проблемы страхавання. - М.: Транспорт, 2001. - 296 с.
7. Шахов В. В. Страхование. - М.: Страховой полис, 2002. - 375 с.
8. Биржевой портал №1/take-profit.org[Электронный ресурс]- Accessmode: <https://take-profit.org/statistics/social-security-rate/united-kingdom/>. – Date of access: 25.11.2021.

Світлана МАРТИНЧУК

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнського національного університету

Світлана САЧЕНКО

науковий керівник,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансового контролю та аудиту ЗУНУ
м. Тернопіль, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

У процесі діяльності підприємства приймаються управлінські рішення, які визначають напрямки його діяльності у стратегічній перспективі. Вибір альтернативного напрямку проходить на основі порівняння різних варіантів розвитку та в кінцевому результаті обирається найприбутковіший для підприємства. Аналітичний відділ підприємства проводить процес порівняння на основі показників доходів і витрат, які можуть бути очікувані у разі фінансово-господарської діяльності. Дана група показників називається диференційними і їх застосовують тільки у процесі прийняття поточних управлінських рішень.

Витрати визначаються у НПСБО 1 “витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

(за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)». Важливим аспектом у дослідженні витрат виступає їх класифікаційна ознака (табл.1)[6].

Таблиця 1

**Класифікаційні ознаки та групування витрат в бухгалтерському
й управлінському обліку**

№	Традиційна класифікація витрат	елементи класифікації	Класифікація витрат в управлінському обліку	елементи класифікації
1	Відношення до виробничого процесу	-основні; -накладні;	За способам відношення на собівартість об'єктів витрат	-прямі; -непрямі;
2	За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	-прямі; -непрямі;	За складом	-фактичні; -планові;
3	За єдністю складу	-одноелементні; -комплексні;	За відношенням до обсягу виробництва	- змінні; -постійні;
4	По відношенню до обсягів виробництва	-постійні; -змінні;	За функціями діяльності	-виробничі; -комерційні; -адміністративні;
5	За доцільністю	-продуктивні; -непродуктивні;	За порядком відношення на період генерування	-витрати на продукцію; -витрати на період;
6	За календарним періодом	-поточні; -одноразові;	За ступенем залежності від прийнятого рішення	- релевантні; -нерелевантні;
7	За видами витрат	-витрати за економічними елементами; -витрати за статтями калькуляції;	За ступенем контрольованості	-контрольовані; -неконтрольовані
8	За включенням до собівартості	-витрати, що включаються до собівартості; -витрати, що не включаються до собівартості;		
9	За видами діяльності	-витрати звичайної діяльності; -витрати надзвичайної діяльності;		
10	По відношенню до об'єкта оподаткування	-витрати, що визнаються валовими; -витрати подвійного призначення; -витрати, що не включаються до валових		

Примітка: сформовано на основі [1; 2; 3; 6]

Традиційна класифікація витрат відповідає в основному системі обліку, який не дає обліково-аналітичної інформації для прогнозування управлінських рішень підприємства у короткостроковій перспективі. Тому є необхідність у класифікації витрат з орієнтацією на управлінський облік фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основне завдання управління витратами полягає у контролюванні процесу їх формування та перерозподілу в процесі діяльності підприємства, що орієнтоване на визначення величини витрат та можливості їх фінансового забезпечення.

При цьому, важливими вимогами щодо забезпеченості результативності та ефективності управління витратами виступають:

- проведення групування витрат відповідно до визначених критеріїв;
- здійснення постійного контролю за формуванням та оптимізацією витрат;
- визначення відхилень у статях витрат від планових, встановлення їх причин та можливих методів ліквідації;
- формування резервів погашення витрат підприємства та пошук напрямків їх мобілізації.

Слід відмітити, що формування витрат підприємств в основному здійснюється у процесі основної діяльності. Проте, необхідно також враховувати витрати, пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання [1; 2; 4; 7]. Основними інструментами управління в даному аспекті виступають зменшення величини витрат (в розрізі видів діяльності), оптимізація структури витрат, забезпечення стабільності у процесі розподілу витрат, відтермінування часу покриття витрат тощо.

Проте, величину диференційних витрат (доходів) діяльності підприємства точно оцінити не можна, оскільки вони визначаються відповідно до конкретної ситуації, що аналізується в певному проміжку часу. Також важливим фактором впливу на визначення диференційності витрат є величина досліджуваного проміжку та економічна ситуація. Таким чином, єдиного стандарту щодо визначення диференційних витрат (доходів) не має, а критерієм визначення є залежність їх суми від запропонованого варіанту управлінського рішення. В цьому контексті важливою умовою досягнення адекватної оцінки витрат є проведення відповідних аналітичних обчислень.

Основними етапами аналізу витрат при прийнятті управлінських рішень є:

1) ідентифікація проблемної зони діяльності, яка вимагає має чіткого визначення недоліків і проблемних місць у діяльності підприємства з метою правильного розуміння проблеми;

2) формування альтернативних варіантів вирішення проблеми, які відображають реальний стан дій у короткостроковій діяльності підприємства, а їх реалізація дозволить підприємству отримувати прибуток та вкладати його у розвиток в конкурентному середовищі;

3) проведення покрокового розрахунку представлених варіантів розвитку підприємства у короткостроковій перспективі та визначення у вартісному виразі впливу всіх факторів у процесі застосування кожного варіанту;

4) проведення дослідження неважливих факторів щодо кожного із альтернативних напрямків розвитку у процесі діяльності підприємства. Особливу увагу необхідно приділити впровадженню нових інформаційних технологій, змінам у якісному складі обслуговуючого персоналу, можливостям підвищення продуктивності праці тощо;

5) вибір альтернативного напрямку розвитку, який повинен будуватись на співставленні впливу важливих і неважливих факторів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства. Прийняття управлінського рішення про затвердження програми розвитку підприємства повинно здійснюватись на основі найоптимальнішої стратегії розвитку, що дозволить отримувати найбільші прибутки.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Отже, представлена схема аналізу та послідовності прийняття управлінських рішень у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства дозволить обрати альтернативний напрямок його розвитку, що забезпечить найбільший дохід.

Список використаних джерел

1. Гаркуша Н.М. Моделі та методи прийняття рішень при аналізі та аудиті: навч. посібн. Київ: Знання, 2018. 591 с.
2. Данілов О. Д., Паєнтко Т. В. Фінанси підприємств у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. Київ: КНТ, 2019. 272 с
3. Кондрич В.І. Особливості теоретичних та методичних основ аналізу витрат виробництва на виноробному підприємстві. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 2(3). С. 152-158.
4. Ксьондз С. М., В. П. Сухораб. Витрати іншої операційної діяльності в системі прийняття управлінських рішень. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2008. С. 80 – 83.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
6. Омельниченко О. С. Напрями оптимізації витрат в системі управління. Ефективна економіка. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4901>
7. Štilis, D., Rotomskis, I., Laurinaitis, M., Nadvynychnyy, S., & Khorunzhak, N. National Cyber Security Strategies: Management, Unification and Assessment. INDEPENDENT JOURNAL OF MANAGEMENT & PRODUCTION (IJM&P). 2020. V. 11, n. 9, Special Edition (Baltic States). DOI: 10.14807/ijmp.v11i9.1431

Оксана ЧЕРЕШНЮК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Анастасія ОПРИШКО

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ЕФЕКТИВНІТЬ ВИРОБНИЦТВА
ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ**

В складних умовах пандемії та економічної нестабільності важливим є пошук новітніх та нестандартних варіантів виходу з кризи та розробки стратегічних напрямів розвитку. Особливо це стосується середніх та малих підприємств, які є найбільш вразливими до змін ринкового середовища. Для таких підприємств важливо правильно сформулювати стратегію,

вдало визначити пріоритети та знайти надійні джерела інформації для забезпечення поточних та прогнозних управлінських рішень.

Основною метою аналізу виробництва та реалізації готової продукції є збільшення прибутку підприємства шляхом виявлення та мобілізації наявних резервів для розширення частки ринку. Досягнення цієї мети можливе шляхом аналізу конкурентної позиції підприємства та його здатності швидко маневрувати ресурсами у разі зміни ринкової кон'юнктури [3, с. 19].

У економічній літературі та практичній діяльності підприємств найважливішим фактором розвитку виробництва є наявність сучасного виробничого обладнання, яке забезпечить якісною продукцією. Повне навантаження у використанні виробничого обладнання дає можливість збільшити обсяг виробництва, знизити його собівартість, отримати додатковий прибуток, чим в свою чергу підвищити рентабельність виробництва. Для підсумовування ефективності та інтенсивності виробничого обладнання використовується ряд різних показників. Найбільш узагальнюючим і визначальним з них є рівень продуктивності його підрозділу. Тому дослідження теоретичних підходів до методів математичного моделювання та факторного аналізу цих показників шляхом визначення абсолютного та відносного впливу окремих факторів на його зміну набуває актуальності.

Від стану та ефективності виробничого обладнання залежать кінцеві результати діяльності підприємств – обсяг готової продукції, прибуток, якість продукції. Показники використання обладнання поділяються на дві групи:

1. показники екстенсивного використання (формулюють роботу обладнання за його кількістю або часом роботи)
2. показники інтенсивного використання (формулюють рівень використання потужностей обладнання, продуктивність виробництва).

За ознакою участі у виробничому процесі все обладнання поділяється на такі групи: наявне (обраховується на балансі підприємства та заноситься до інвентарних карток основних засобів), встановлене (змонтовано та підготовлено до роботи) та фактично діюче (може бути в експлуатації). Важливою складовою оцінки екстенсивного використання обладнання є проведення аналізу повноти його використання за певний період часу.

Рівень використання обладнання за певний період часу характеризується низкою коефіцієнтів, що можна визначити як залежність відпрацьованого обладнанням часу до загального часу роботи підприємства за період [2, с. 172–173].

Інтенсивність використання виробничого обладнання характеризується показниками продуктивності, які залежать від ряду факторів. Тому факторне дослідження витрат часу на виготовлення продукції і її кількості в залежності від обсягів залученого обладнання, тривалості виготовлення та ін. стають визначальними у питаннях продуктивності.

Найбільш об'єктивну оцінку ефективності використання виробничого обладнання можна отримати на основі середньогодинної продуктивності одиниці обладнання (визначається як відношення виробництва до кількості годин, відпрацьованих устаткуванням). Усі інші показники продуктивності одиниці виробничого обладнання (річна, квартальна, місячна, змінна продуктивність) інтегруються і враховують рівень погодинної продуктивності та використання робочого часу, подібно до співвідношення подібних показники продуктивності праці [2, с. 139].

Враховуючи вищевикладене, у процесі моделювання факторно-визначених систем продуктивності окремого устаткування варто зважати такі основні елементи впливу, що відображають ефективність виробничого обладнання та його дію на розмір аналізованих показників.

Оскільки на досліджуваному виробництві поліграфічної продукції одну з найвагоміших ролей відіграє виробниче обладнання та сировина з якої виготовляють

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

продукцію важливим є саме аналіз основних засобів, їх стан як основний фактор впливу на якість продукції.

Показники, які характеризують ефективність використання й стан основних засобів можна розподілити на три групи, а саме:

- забезпеченість підприємства основними засобами;
- наявний стан основних засобів;
- результативність застосування основних засобів.

До групи, що описують забезпеченість підприємства основними засобами, відносять фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства. Загалом дані показники характеризують чи достатньо основних засобів для необхідної потужності підприємства.

На основі отриманої інформації можна провести аналіз ефективності використання та стану основних засобів досліджуваного поліграфічного підприємства.

На основі запропонованих показників проведено обчислення ключових характеристик основних засобів підприємства у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз ефективності використання та стану основних засобів

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2019 р. від 2018 р.	2020 р. від 2019 р.
1. Наявність основних засобів на початок року, тис. грн.	15698	16421	16954	723	533
2. Надійшло за рік, тис. грн.	1056	1896	2064	840	168
3. Вибуло за рік, тис. грн.	104	195	302	91	107
4. Наявність основних засобів на кінець року	16650	18122	18716	1472	594
5. Фондомісткість	0,38	0,41	0,43	0,03	0,02
6. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	1,02	1,01	0,98	-0,01	-0,03
7. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,49	0,51	0,5	0,02	-0,01
8. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,5	0,51	0,49	0,01	-0,02
6. Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,07	0,12	0,12	0,05	0,01
7. Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01
8. Коефіцієнт приросту основних засобів	1,06	1,10	1,10	0,04	0,00
9. Фондовіддача основних засобів	2,47	2,09	2,11	-0,38	0,02
10. Рентабельність основних засобів	0,72	0,78	0,75	0,06	-0,03

Таким чином як видно із інформації про основні засоби представленої в таблиці 1 поліграфічне підприємство протягом 2018-2020 рр. оновлювало свої основні засоби, чим значно впливало на якість продукції. Відтак, коефіцієнт оновлення основних засобів в 2018 р. становив 0,07, в 2019 р. і 2020 р. – 0,12. Підприємство також виводило з експлуатації старе та непридатне обладнання: у 2018 р. коефіцієнт вибуття становив 0,01, у 2019 р. – 0,01, а у 2020 р. – 0,02.

Загалом рентабельність основних засобів значно змінилась, а саме у 2018 р. становила 0,72, у 2019 р. зросла до 0,78, а в 2020 р. зменшилася до 0,75. Приріст рентабельності у 2019 р. збільшився на 0,06, а в 2020 р. зменшився на 0,03.

Для дослідження рентабельності необхідно більш детально проаналізувати фактори впливу на рентабельність основних засобів шляхом ланцюгових підстановок змінних елементів [1, с. 10]. Отже, від ефективності використання основних засобів залежать кінцеві результати діяльності підприємств – обсяг готової продукції, прибуток та якість продукції.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук З. В. Теоретичні основи управлінського аналізу. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : «Економічна думка». 2013. Том 14. № 1. С. 7–16.
2. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз : теорія і практика : підручник. Львів : «Магнолія – 2006», 2008. 440 с.
3. Потапова Н. О., Юрченко Є. П. Аналітичні аспекти дослідження виробництва та реалізації готової продукції промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 10 (3). С. 18–20.
4. Черешнюк О. М., Саченко С. І. Економічна експертиза взаємовідносин підприємства зі споживачами. Приазовський економічний вісник, 2017. Вип. 2 (02). С. 159–162

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Мар'яна ПАСТЕРНАК

студентка 4 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі розвитку економіка України виходить на якісно новий рівень, що обумовлено зростанням виробництва та здійсненням комплексу заходів щодо підвищення рентабельності підприємств. Ця тенденція призвела до розриву між реальним власником та власністю, що викликало необхідність створення ефективної системи контролю за вкладеним капіталом і діяльністю компанії. При цьому, саме внутрішній контроль, що є однією з функцій управління підприємством, допомагає власникам порівнювати планові та фактичні значення параметрів, проводити аналогію із зовнішнім середовищем, виявляти відхилення, давати оцінку діяльності фірми, виявляти фактори, що спричиняють негативні показники,

проводити підготовку для їх усунення та зрештою формувати базу для прийняття управлінських рішень.

Одним із видів внутрішнього контролю суб'єктів господарювання є внутрішній аудит. Впровадження та належна організація системи внутрішнього аудиту значною мірою сприяє забезпеченню ефективності діяльності господарюючих суб'єктів. Внутрішній аудит як елемент контрольної функції управління оцінює рівень виконання поставлених завдань на підприємстві. Метою внутрішнього аудиту є сприяння ефективній реалізації завдань і цілей, заради яких працює підприємство. Основним завданням внутрішнього аудиту є забезпечення ефективної діяльності всіх підрозділів підприємства на всіх рівнях, а також захист законних майнових інтересів підприємства та його власників.

Практика свідчить, що проблемним питанням розвитку внутрішнього аудиту в Україні є вироблення комплексного та системного підходу до організації служби внутрішнього аудиту на вітчизняних підприємствах. У зв'язку з цим організація внутрішнього аудиту передбачає жорстку регламентацію його діяльності, визначення прав, обов'язків та відповідальності спеціалістів, кваліфікаційних вимог та взаємовідносин з підрозділами та персоналом підприємства. Окрім того, відсутня єдина точка зору щодо етапів проведення внутрішнього аудиту.

Аналіз міжнародної практики показує, що самостійно незалежним зовнішнім аудиторам не вдається досягти прозорості фінансової звітності суб'єктів господарювання для створення хорошого інвестиційного клімату.

Проведені дослідження показують, що найдоцільніше виділяти такі етапи проведення внутрішнього аудиту, як: організаційний; документально-ознайомчий; регламентаційно-методичний; проведення аудиту на місцях; узагальнення та формування звітів, реалізація результатів аудиту на підприємстві.

Організаційний етап внутрішнього аудиту передбачає формування груп і призначення голови; визначення мети та критеріїв аудиту; встановлення об'єкта аудиту та зв'язку з ним. На організаційному етапі цілі деталізуються в контексті загальної мети аудиту. Після визначення мети аудиту необхідно встановити його обсяг та межі: підрозділи підприємства, перелік процесів, які підлягають аудиту, а ще терміни його проведення. Також необхідно визначити критерії аудиту. Їх встановлення є важливим завданням організаційного етапу внутрішнього аудиту, оскільки саме критерії визначають специфіку здійснення та характер аудиту. До критеріїв внутрішнього аудиту підприємства належать: стандарти, методи, положення, системи управління, договори тощо.

Наступним кроком внутрішнього аудиту на цьому етапі є встановлення можливості його проведення та формування аудиторської групи з урахуванням компетенції, необхідної для досягнення мети аудиту. По можливості, вибір групи аудиторів має здійснюватися за принципом дистанціювання, тобто таким чином, щоб забезпечити нейтральність аудиторської групи щодо суб'єкта аудиту та уникнути конфлікту всередині групи.

Завершальним кроком організаційного етапу є встановлення попередніх зв'язків з об'єктом відповідальним за аудит. Такий підхід дозволяє встановити спосіб обміну інформацією з об'єктом аудиту, підтвердити повноваження на проведення аудиту, обмінятися інформацією про терміни проведення аудиту та склад команди, попередження та запити на доступ до певних документів.

Документально-ознайомчий етап внутрішнього аудиту призначений для аналізу документації, що стосується об'єкта аудиту та визначення відповідності системи документації критеріям аудиту. Тобто завданням даного етапу внутрішнього аудиту є вивчення стану, структури та змін, що відбулися з часу проведення останнього аудиту.

У разі невідповідності документації керівник групи повинен звітувати перед зацікавленими особами в аудиті. Також необхідно прийняти рішення про доцільність

продовження або призупинення аудиту для вирішення проблем пов'язаних з документацією. У разі позитивного рішення щодо внутрішнього аудиту за результатами цього етапу аудитор повинен визначити ключові аспекти аудиту.

Регламентативно-методичним етапом передбачено складання плану аудиту відповідно до виданих завдань, визначення та розподілу безпосередньоробочих завдань для учасників аудиту та складання робочих документів. Необхідність складання плану аудиту, що деталізує, враховує обсяг, складність і кваліфікацію членів аудиторської групи, забезпечує оптимізацію часу та ефективність його використання.

План аудиту підлягає аналізу та прийняттю замовником аудиту з подальшим направленням його об'єкта аудиту до початку аудиту. На регламентативно-методичному етапі внутрішнього аудиту визначаються робочі завдання для аудиторської групи. Ефективно використовуючи ресурси аудиту, керівник, погоджуючись з групою, розподіляє між учасниками відповідальність за проведення аудиту певної сфери. Важливим і відповідальним моментом на даному етапі внутрішнього аудиту є підготовка робочих документів, необхідних під час аудиту. На додаток до рекомендованих робочих документів можуть використовуватися анкети, які розсилаються перед проведенням аудиту на місці разом із повідомленням про проведення аудиту, яке має бути розглянуто та заповнено підрозділами.

Під час аудиту до робочих документів можуть бути внесені відповідні коригування з урахуванням інформації, зібраної під час аудиту. Такий підхід забезпечує свободу аудиту та відповідає принципу динамічності. Робочі документи повинні зберігатися до закінчення аудиту.

Проведення аудиту на місцях – етап, що включає наступні кроки: проведення наради; обмін інформацією під час аудиту; збір та перевірка інформації; підготовка аудиторських даних; підготовка аудиторських висновків; проведення підсумкової наради.

На початку перевірки керівник контрольно-ревізійної групи проводить попередню нараду з керівництвом аудиторського об'єкта. Метою зустрічі є ознайомлення об'єкта із планом і методами аудиту та формування позитивного ставлення до нього.

Залежно від типу аудиту та рівня його складності виникає потреба в обміні інформацією між членами команди та об'єктом аудиту. Для цього члени аудиторської групи змушені проводити збори для обміну інформацією, оцінки ходу аудиту та коригування, при необхідності, робочих завдань. Керівник аудиторської групи повинен періодично інформувати керівника існуючої аудиторської групи про хід аудиту та виявлення проблем.

Під час аудиту на місці відповідний відбір повинен зібрати інформацію відповідно до мети, обсягу та критеріїв аудиту.

Виявлені невідповідності фіксуються в акті розбіжностей встановленої на підприємстві форми. Записи про невідповідності мають бути короткими, але достатніми для розробки ефективних заходів аудитора, що у майбутньому перевірить ефективність усунення невідповідностей.

Завершальним кроком цього етапу є організація заключної зустрічі, на якій мають бути присутні всі зацікавлені сторони. Будь-які розбіжності в даних і висновках аудиту між аудиторською групою та об'єктом аудиту повинні бути обговорені та узгоджені. У разі розбіжностей слід зафіксувати думку обох сторін процесу аудиту.

Наступний етап - *узагальнення та формування звітів*. Так, узагальнення та формування аудиторського висновку передбачає підготовку, затвердження та розповсюдження аудиторського звіту. Відповідальність за підготовку аудиторського звіту та його зміст несе керівник аудиторської групи.

Аудиторський звіт має містити: звіт (довідку про аудит); протоколи невідповідності; плани коригувальних та вдосконалень, протоколи попередньої та підсумкової наради.

Аудиторський висновок складається в узгоджений термін(не більше десяти днів) одразу після перевірки. Аудиторський висновок підлягає аналізу та затвердженню згідно з методикою програми аудиту. Затверджений звіт надсилається зацікавленим особам.

Реалізація результатів аудиту на підприємстві – останній завершальний етап внутрішнього аудиту. Розпочинають його після того, коли вся робота над планом аудиту завершена. Аудитори починають працювати над формуванням аудиторської справи. Для цього всі матеріали ревізії оформлюються в окремій справі під відповідним реєстраційним номером. Справа зберігається в установлений термін..

Відсутність єдиної точки зору щодо чітко виділених етапів внутрішнього аудиту ускладнює системне, цілісне сприйняття господарюючого суб'єкта та не дозволяє ефективно підтримувати контроль на підприємстві. Тому організація проведення внутрішніх аудитів за вищевказаними етапами дозволить ефективно підтримувати функціонування та контроль системи управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Великий Ю.В. Етапи внутрішнього аудиту на підприємстві. Агросвіт. Дніпропетровськ, 2017. № 7. С. 28-31.
2. Коблянська Г.Ю., Бобошко В.С. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві. Фінанси АПК: освітній портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/organizaciya-vnutrishnogo-auditua-na-pidpriemstvi.html>
3. Назаренко Т.П. Служба внутрішнього аудиту: особливості організації. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль, 2016. Т. 23, № 2. С. 119-125.
4. Шестерняк М. М. Оцінка стану та тенденцій розвитку надання аудиторських послуг. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали VI міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 27 груд. 2019 р.). Тернопіль, 2019. С. 269-272. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37471/1/269.pdf>

Христина РОМАНЮК

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ : СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМИ

Діяльність бюджетних установ в умовах хронічного бюджетного дефіциту суттєво ускладнена. Для прийняття рішень і ефективного функціонування та надання послуг такі суб'єкти докладають максимум управлінських зусиль з виживання. Це повною мірою стосується практично усіх бюджетних установ. Для того, щоб якось справитися з наявними фінансовими та ресурсними проблемами, вони максимально використовують такі шляхи оптимізації як належний облік, контроль, планування, а також аналіз[2; 3]. Особливістю останніх двох в умовах обмежених ресурсів є потреба оптимально спланувати їх потребу, враховуючи фактичні вихідні умови й обсяги діяльності.

Завдяки застосуванню методології, техніки та способів планування й аналізу можливо добитися низки переваг навіть за наявності обмежених ресурсів.

З іншого боку, завдяки аналізу можна побудувати в послідовному хороші й збалансовані стратегічні плани розвитку. З огляду на наявну інформацію в кошторисі важливо, насамперед, встановити мету аналізу. Щодо мети аналізу можемо ідентифікувати її як оцінку виконання кошторису за структурою та абсолютними показниками. Відповідно завданнями проведення аналізу є встановлення співвідношення між бюджетними і власними надходженнями; порівняння обсягів видатків за КЕКВ і їх структура. Організація проведення аналізу – важливий елемент, завдяки якому досягається оперативність, точність, якість аналітичних результатів. З точки зору організації можна виділити 3 основні етапи аналізу – підготовчий, основний та заключний. При цьому існує багато методів аналізу і наразі немає якоїсь уніфікованої його моделі. Тому аналіз виконання кошторису зазвичай здійснюють шляхом порівняння, параметричного, діагонального, горизонтального чи факторного аналізу. Організація проведення аналізу – важливий елемент, завдяки якому досягається оперативність, точність, якість аналітичних результатів. З точки зору організації можна виділити 3 основні етапи аналізу – підготовчий, основний та заключний (рис.1).

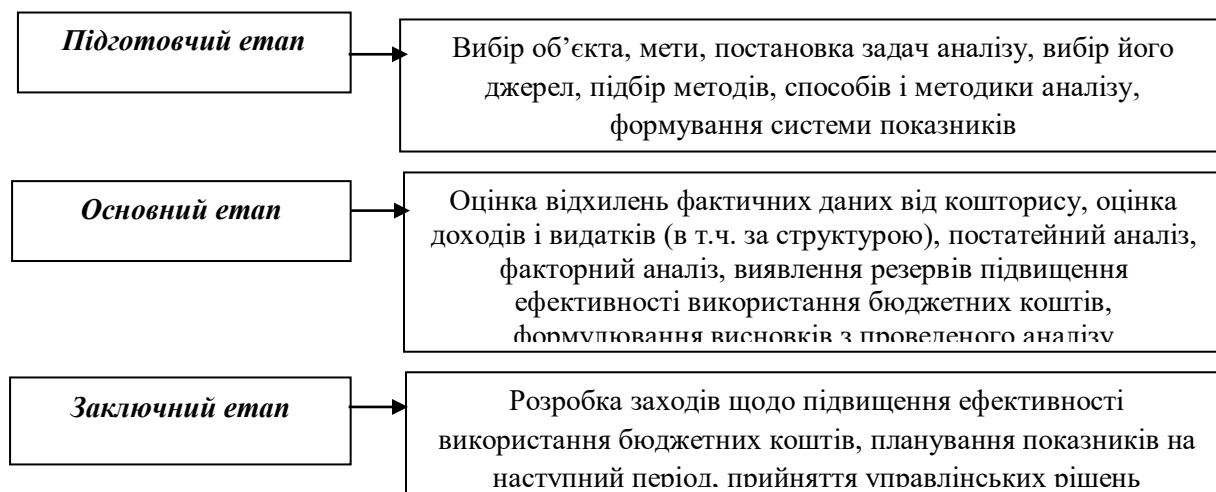

Рис. 3.1. Етапи аналізу виконання кошторису бюджетної установи

Примітки: джерело: сформовано на основі [1, с. 15]

На основному етапі спочатку встановимо склад доходів за кошторисом і їх джерела, а також структурні співвідношення. У процесі аналізу до уваги береться можливість використання таких джерел фінансування установи як бюджетні кошти; кошти отримані як плата за послуги, що надаються бюджетними установами.

Не менш актуальним є проведення аналізу відхилень фактично досягнутих показників від запланованих (так званий горизонтальний аналіз). Оскільки кошторис складається з 2 фондів, то може він бути реалізований в обох випадках. Але зміст аналізу виконання кошторису спеціального фонду бюджетних установ визначає такі його завдання:

– оцінювання виконання плану з формування коштів спецфонду, тобто перевірка правильності одержання доходів;

– характеристика витрат спеціального фонду, тобто перевірка здійснення витрат, а також перевірка відповідності сум витрат плану по доходах у тих випадках, коли план по доходах недовиконаний (у такому разі відсоток виконання плану по видатках не повинен перевищувати відсоток виконання плану по доходах);

– виявлення та визначення впливу факторів на відхилення від плану за джерелами утворення та використання спеціального фонду.

Напрями аналізу коштів спеціального фонду бюджетних установ наступні (рис. 2).

Рис. 2. Напрями аналізу виконання кошторису по спеціальному фонду

Примітки: джерело: узагальнено самостійно

Найбільш поширеним підходом за простою та зручністю щодо кошторису є горизонтальний метод аналізу. Методика горизонтального аналізу виконання кошторису в розрізі джерел на забезпечення діяльності бюджетної установи уможливує виявлення відхилень від запланованих сум і формування оперативних управлінських впливів на вирішення виявлених недоліків. Загалом такий аналіз здійснюється з використанням даних за кілька років.

Список використаних джерел

1. Богданюк О.В. Аналіз виконання кошторису як спосіб ефективного контролю використання коштів бюджетної установи. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 256. С. 13-16.
2. Лучко М. Р. Аналіз в аудиті : окремі питання застосування. *Економічний аналіз*. 2017. № 4. С. 11-19.
3. Хорунжак Н. М. Моделювання системи обліку фінансового забезпечення бюджетних установ. *Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2013. № 2(40). С. 356-362.

Світлана САЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Розуміння необхідності врахування нових підходів до формування майна в умовах ринку, відображення зобов'язань суб'єктів господарської діяльності, сприяє пошуку нових форм (способів і прийомів) контролю. Зміст і місце такої системи контролю в умовах ринку передбачає визначення характеру зв'язку між суб'єктами внутрішнього контролю, врахування особливостей різних форм власності та специфічних господарських операцій, які виникають при здійсненні діяльності.

Щодо тих змін, котрі стосуються запровадження ринкових механізмів у системі господарювання вітчизняних підприємств, то вони вимагають зміни спрямованості контролю. По-перше, це пов'язане з децентралізацією управління, розвитком різних форм власності, самостійністю суб'єктів господарювання тощо. На наш погляд в таких умовах контроль повинен мати запобіжний та попереджувачий характер і, одночасно, сприяти збереженню майна, розвитку економічних відносин, підвищенню ефективності господарювання тощо.

По-друге, ринкові перетворення, що стосуються соціально-економічних засад також передбачають зміну стосунків між державою та суб'єктами господарювання. Держава розвиває власні механізми регулювання, включаючи сюди фінансово-кредитні та податкові механізми. В такій ситуації внутрішньогосподарський контроль має забезпечувати виживання та розвиток суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції, сприяти зниженню рівня витрат (в тому числі непродуктивних), підвищенню прибутковості і, що найбільш суттєво, бути ефективним механізмом захисту інтересів підприємств.

В умовах демократизації суспільства система контролю повинна набувати внутрішньої спрямованості та все більше підпорядковуватися управлінню господарською діяльністю. Оскільки система управління підприємством в умовах ринку підпорядковується єдиній меті – зростанню прибутковості, то система контролю має бути пов'язана з пошуком і мобілізацією внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва.

З цього твердження випливає, що існує об'єктивна необхідність розгляду контролю щонайменше з двох точок зору: у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні – це процес, який повинен забезпечити відповідність системи обліку та діяльності суб'єкта господарювання діючому законодавству, а у вузькому розумінні, контроль це функція управління та бухгалтерського обліку.

Об'єктом дослідження даного розділу виступає власне контроль як функція управління та бухгалтерського обліку, оскільки ми схильні до думки, що в даному випадку йдеться про внутрішньогосподарський контроль.

Внутрішньогосподарський контроль – це система способів і прийомів, які використовуються на підприємстві відповідними службами (якщо такі організовані) чи посадовими особами з метою забезпечення належного збереження та ефективного використання ресурсів.

Особливе значення має внутрішньогосподарський контроль на тих підприємствах, котрі в процесі виробництва використовують значну кількість матеріальних цінностей та грошових коштів. Іншими словами, внутрішній контроль є необхідний особливо для тих суб'єктів господарювання, у яких значними є суми виробничих витрат.

Цілком справедливою є думка Кочеріна Є.А., що поняття “контроль в управлінні” може розглядатися в трьох основних аспектах:

- як систематична та конструктивна діяльність керівників, органів управління (тобто контроль як діяльність);
- як кінцева стадія процесу управління;
- як невід’ємна складова процесу прийняття та реалізації управлінських рішень [2, с.13].

Окрім того, оскільки внутрішньогосподарський контроль, як правило, проводять у момент здійснення і оформлення господарських операцій, він дає можливість оперативно виявляти недоліки та вживати відповідні заходи для їх усунення.

На наш погляд, створення внутрішньої системи контролю на підприємствах повинно базуватися на врахуванні того, до якої групи відноситься суб’єкт господарювання – чи є це велике підприємство, чи середнє, чи мале. Окрім того, необхідно враховувати мету контролю: якщо система внутрішнього контролю передбачає забезпечення зростання рівня прибутків та підвищення ефективності виробництва, то його, в першу чергу, слід спрямовувати на витрати (центри виникнення витрат, центри відповідальності тощо) [5].

Окрім того суттєве значення має розмежування (класифікація) різних видів внутрішнього контролю.

З цього приводу можна вказати на окремі спірні підходи при розгляді питання внутрішнього контролю і зміні його класифікації на дослідження видів контролю. Так, зокрема Л.В.Нападовська [3, с.19-21], розглядаючи теоретичні основи внутрішньогосподарського контролю, подає класифікацію не видів внутрішнього контролю, а складових системи фінансово-господарського контролю (державний, позавідомчий, відомчий, незалежний, громадський). Виділивши вищевказані організаційні складові, науковець у наступному параграфі обґрунтовує необхідність створення внутрішнього аудиту, як важливого елементу ринкової інфраструктури. В цілому не заперечуючи важливості останньої дефініції у забезпеченні ефективності функціонування суб’єктів господарювання в умовах ринку, все ж вважаємо її саме складовою системи внутрішнього контролю, а не елементом ринкової інфраструктури.

Щодо власне видів внутрішнього контролю Л.В. Нападовська [3, с.32] подає наступну схему системи внутрішньогосподарського контролю, згідно з якою нами було зроблено висновок, що таким чином вона виділяє види контролю:

- контроль керівництва;
- бухгалтерський контроль;
- адміністративний контроль;
- внутрішній аудит;
- громадський контроль

На підприємствах внутрішньогосподарський контроль здійснюють штатні контролери-ревізори, аудитори, керівники і співробітники відділів управління підприємств, а також відповідні посадові особи інших підрозділів відповідно до покладених на них службових обов’язків. Проте, на наш погляд, ніхто краще від бухгалтера не зможе проконтролювати збереження тих цінностей, котрі він обліковує щодня.

Таким чином, нам видається за доцільне взяти саме такий підхід. Зазначені автори також роблять цілком виправданий, на наш погляд, висновок про те, що по мірі зміцнення ринкової економіки значення зовнішнього контролю буде зменшуватися завдяки розширенню економічної свободи [4, с.12].

Є.В.Калюга [1,с.155], досліджуючи питання внутрішньогосподарського контролю також поділяє його на наступний, попередній та поточний. Достатньо обґрунтованою також

є позиція зазначеного автора щодо більш укрупненого розгляду внутрішнього контролю, а саме розмежування його форм на два види: внутрішній (відомчий) та контроль власника.

В доповнення до цього доцільно зазначити, що яким би не був вибір зацікавлених користувачів інформації щодо виду та форми внутрішнього контролю, головна мета такого вибору – врахувати дійсну ефективність та дієвість обраного напрямку.

Проте в цілому внутрішньогосподарський контроль як система безперервного спостереження за ефективністю використання майна та грошових коштів підприємства, законністю й доцільністю здійснення господарських операцій і процесів повинен бути дієвою складовою частиною ринкового механізму, здатною забезпечити відповідною інформацією різні рівні управління.

Список використаних джерел:

1. Калюга Є.В. Фінансово – господарський контроль у системі управління: Монографія. – К.: Ельга, Ніка – Центр, 2002. – 360 с.
2. Кочерин Е.А. Контроль в системе управления социалистическим производством. М.: Экономика, 1982. – 216 с.
3. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224с.
4. Наринский А.С., Гаджиев Н.Г., Контроль в условиях рыночной экономики. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 176 с.
5. Саченко С.І. Внутрішньогосподарський контроль у системі управління виробничими витратами // Науковий журнал ТДЕУ. Випуск 12 / Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – С.270-272.

Н. Є. СТЕЦЮК

Кандидат економічних наук

Ю.А. СТЕЦЮК

магістр

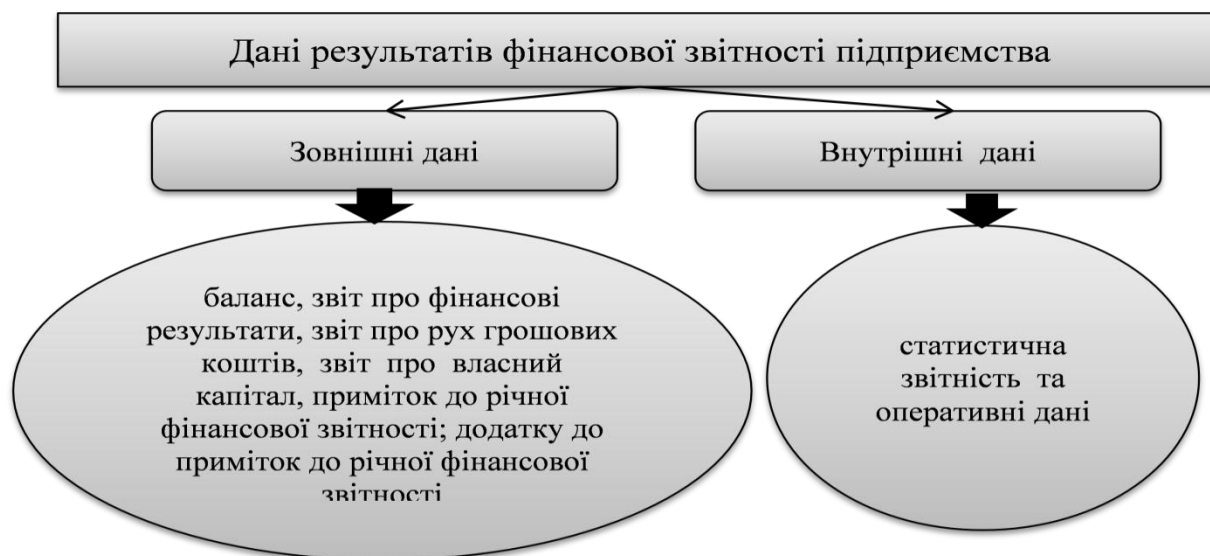
кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

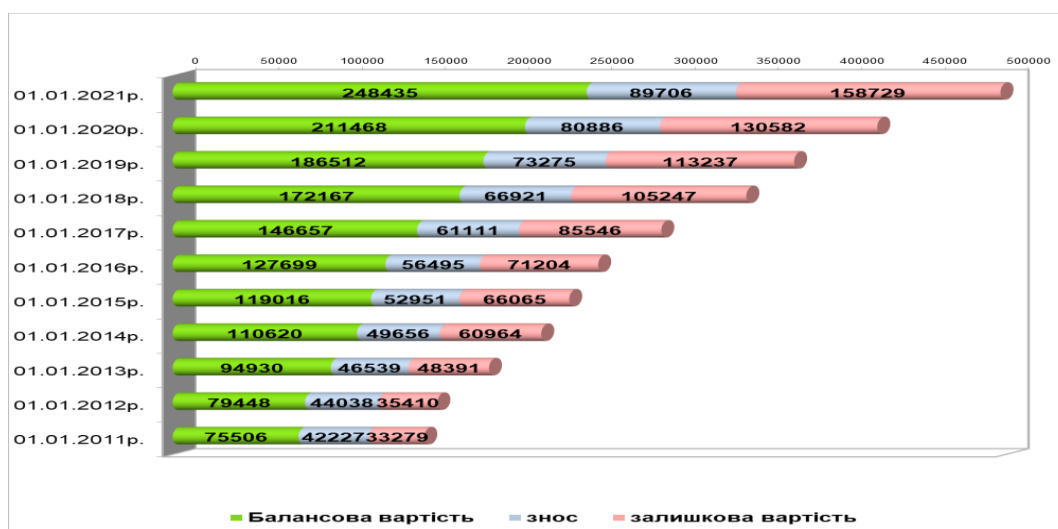
Джерелами інформації для аудиту фінансового стану виступають

Оскільки аудиторська перевірка фінансового стану підприємства, базується на показниках бухгалтерського обліку та звітності, то згідно із законодавством управлінський колектив несе відповідальність за лад бухгалтерського обліку, котру сформовано відповідно до обраної та завіреної КП «Тернопільводоканал» облікової політики, а також складання та вірне подання абсолютного набору фінансової звітності. Аудитори несуть відповідальність за формулювання думки стосовно абсолютного набору фінансової звітності на основі здійсненої аудиторської перевірки, котрі базуються на аудиторських доказах, одержаних до дати аудиторського висновку (звіту незалежного аудитора), утім не несе відповідальності за правдивість фінансової звітності після підписання аудиторського звіту.

Перший етап аудиту фінансового стану полягає в оцінці майнового потенціалу підприємства. Метою даного етапу аудиту можна визначити оцінку рівня забезпеченості необоротними активами підприємства.

Для попереднього аналізу фінансового стану підприємства можливо оцінити необоротні активи підприємства використовуючи методику оцінки майна підприємства у динаміці за останні 9 років, охарактеризувавши абсолютні та відносні показники напрямку розвитку підприємства для характеристики тенденції зміни фінансового стану організації.

Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль

Всього активів :ОФ- **3861** одиниць; МНМА- **4773** одиниць. Повністю зношених ОФ- **1750** од. балансовою вартістю 24007 тис. грн. Загальний відсоток зношеності ОФ станом: 01.01.11р.-55,9%; 01.01.21р.-36,1%

Встановлено, що досліджуване підприємство ефективно здійснює управління необоротними активами, безперервнопідвищує валюту балансу, що попередньо може підтверджувати про піднесення підприємства та зростання виробництва.

Список використаної літератури:

1.Лучко М.Р. Контроль якості внутрішнього аудиту підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. Бізнес Інформ. – 2015. – №7. – с. 229–234.

Оксана ЧЕРЕШНЮК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Лілія СТРУК

магістр
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**КОНТРОЛЬ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Непогашені заборгованості становлять важливе джерело фінансування підприємства, а також впливають на діяльність господарюючого суб'єкта, адже створюють засоби для подальшої діяльності. Саме дебіторська заборгованість визначає обсяг коштів, які підприємство недоотримало в ході діяльності та могло б використати для власного розвитку.

Тому, дебіторську заборгованість варто позиціонувати як позитивний та негативний чинник, адже вона є активом, що в майбутньому може вплинути на імовірність виникнення прибутку. Проте збільшення дебіторської заборгованості в ході господарської і фінансової діяльності учасників бізнесу зменшується кількість обігових коштів, що в свою чергу погіршує здатність до ведення бізнесу та придбання матеріальних та нематеріальних цінностей необхідних для господарської діяльності.

Причинами формування дебіторської заборгованості вважається:

- ✓ несвоєчасна оплата наданих послуг підприємством або відвантаженої продукції;
- ✓ несвоєчасне відображення в облікових документах інформації про надходження матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг.

Причиною кредиторської заборгованості натомість є відсутність коштів для покриття оборотних активів чим негативно впливає на формування фінансів підприємства. Для покращення фінансового стану підприємства, його позиціонування на ринку та отримання позитивної репутації варто прискорити оборотність дебіторської заборгованості й розробити схему управління кредиторською заборгованістю.

Діяльність підприємств значно ускладнюється із збільшенням заборгованості з контрагентами, швидкозмінним податковим законодавством, значним дефіцитом фінансових ресурсів. Для нормального функціонування підприємства має бути забезпечений необхідний обсяг оборотних коштів, які внаслідок виникнення заборгованості можуть дестабілізувати умови постачання сировини та матеріалів необхідних для виробництва. Відсутність оборотних коштів обумовлює потребу в додатковому фінансуванні, відповідно, й додаткових витрат на його проведення, таких як відсотки за кредитами та інші. Зміна розміру оборотних коштів пов'язується зі зміною розмірів запасів, виникненням кредиторської заборгованості [3, с. 33].

Як актив підприємства дебіторська заборгованість має здатність прямо чи опосередковано сприяти надходженню коштів на підприємство, чим можна вважати підґрунтям для обчислення рентабельності [1, с. 57]. Водночас кредиторська заборгованість є обов'язковою частиною діяльності підприємства та без якої неможливим є здійснення господарської діяльності.

Несплачена сума дебіторської заборгованості стає причиною знерухомлення власного капіталу, в результаті чого утворюється прострочена кредиторська заборгованість. Така ситуація може зумовити зменшення ліквідності, нестачі коштів для придбання сировини та матеріалів, припинення виробництва й як наслідок до банкрутства. У такій ситуації об'єктивно є необхідність забезпечити одночасне, синхронне управління обома заборгованостями підприємства.

Значущою частиною управління боргом є оцінка стану боргових відносин між підприємствами. Саме вивчення динаміки заборгованості сприятиме розумінню економічного становища загалом в державі. В сучасних умовах господарювання простежується продовження кризових явищ внаслідок пандемії. На рисунку 1 подана аналітична інформація на основі статистичної інформації за 2013-2020 рр. про розмір дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств.

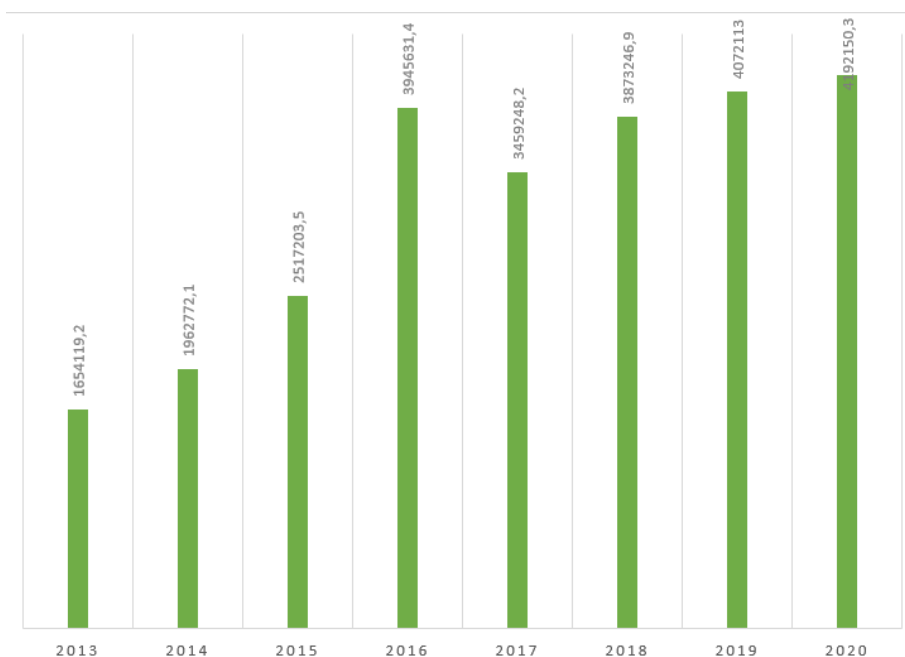

Рис. 1. Розмір дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств на основі статистичної інформації за 2013-2020 рр., млн. грн

Таким чином можна стверджувати, що проаналізувавши дані рисунка 2.2 видно, що у 2013 р. дебіторська заборгованість вітчизняних підприємств становила 1654119,2 млн. Також

спостерігається, що з кожним роком її розмір значно збільшується. У таблиці 2.2 показано приріст збільшення дебіторської заборгованості у грошовому вимірнику на основі аналізу статистичної інформації.

Проаналізувавши дані зміни дебіторської заборгованості видно, що у 2014 р. заборгованість збільшилась на 18,66 %, що у грошовому еквіваленті становить 308652,9 млн. грн, у 2015 р. – 28,25 % (554431,4 млн. грн). Рекордного збільшення дебіторська заборгованість досягнула у 2016 р та становила 56,75 % у порівнянні з 2015 р. (у грошовому еквіваленті 1428427,9 млн. грн).

Така ситуація може бути пов'язана з дестабілізуючими факторами в економіці країни, революційними процесами, значним збільшенням курсу долара, до якого прив'язується значна частина бізнесу держави і відповідно значній втраті платоспроможності. У 2017 р. натомість дебіторська заборгованість зменшилась на 12,33 % (-486383,2 млн. грн). Починаючи з 2018 р. і дотепер заборгованість вітчизняних підприємств зменшується і становить від 11,97 % (у 2018 р.), 2,95 % (120037,3 млн. грн) у 2020 р. Таким чином навіть дестабілізуючі фактори в економіці пов'язані з пандемією не вплинули на стан дебіторської заборгованості. Непередбачувана ситуація в бізнесу змушує управлінський апарат вітчизняних підприємств планувати свої продажі та покупки, чим зумовлює виважений підхід до організації бізнесу.

Окрім дослідженні розміру дебіторської заборгованості загалом в Україні протягом останніх восьми років варто розглянути інформацію про розмір заборгованості з розподілом на великі, середні та малі підприємства. Адже саме в кризових ситуаціях їх здатність погашати заборгованість значно відрізняється внаслідок різного обсягу власних ресурсів.

Для оцінки ефективності управління боргом доцільно:

- здійснювати систематичне дослідження ефективності діяльності підприємства, порівнювати його результати з показниками інших суб'єктів (основних конкурентів) і середньогалузевими;
- у партнерстві з постійними кредиторами, виявляючи причини успішної співпраці, використовувати отримані знання для побудови успішних відносин з потенційними контрагентами;
- виявляти невігідні для підприємства партнерські відносини, які уповільнюють його господарську діяльність, з подальшим усуненням та запобіганням їх виникненню в майбутньому.

Таким чином, важливим завданням є забезпечити одночасне, синхронне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств. Це пояснюється наступними факторами:

1. Обидві заборгованості є у тісному взаємозв'язку, тому управління ними потрібно проводити комплексно.
2. Зменшення кредиторської заборгованості відбувається шляхом отримання коштів від покупців і оплати їх постачальникам чи іншим кредиторам. Тому процес керування боргами необхідно розпочинати з дебіторської заборгованості.
3. Темп отримання коштів від покупців та можливість їх використання для власних цілей характеризує операційну мобільність.

Основа мета створення системи управління боргами полягає в забезпечення платоспроможності підприємства й створенні ефективної системи отримання оплат за продукцію чи послуги й формування з цих коштів прибутку.

Комплексний підхід до управління боргом визначає дисконтну та кредитну політику підприємства, шляхи прискорення погашення боргу та зменшення безнадійної заборгованості, вибір умов продажу, які забезпечують гарантований грошовий потік і в цілому позитивно впливають на прибутковість підприємства.

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

Нині найефективнішим у процесі управління та контролю дебіторської заборгованості є надання боржникам знижки за зменшення строку погашення, оскільки це сприяє створенню стимулу для оплати рахунків у встановлені терміни. У нашій країні цей метод ще не отримав широкого застосування на підприємствах, але досвід зарубіжних країн доводить, що він ефективний і прибутковий. Щодо управління кредиторською заборгованістю можна стверджувати, що цей процес є важливим аспектом фінансового менеджменту та контролю на підприємстві, оскільки кредит є основою сучасної економіки.

Список використаних джерел:

1. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. Економічний простір. 2014. № 19. С. 124–131.
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2020 р. рік. Статистичний щорічник. URL: https://sme.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/12/2_State_Statistics_Service_of_Ukraine_Activity_of_entities_2019.pdf
3. Лучко М. Р., Патряк О. Т. Система внутрішнього контролю в процесі управління корпоративними правами: ієрархічний підхід. Інвестиції: практика і досвід. 2017. № 6. С.31–35

Тетяна УГЛЯР

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Зоряна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

АУДИТ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Звіт про фінансовий стан є однією із форм фінансової звітності, тому аудит показників даного звіту здійснюється у відповідності до концепції й методики аудиту історичної фінансової інформації. Відповідно до Міжнародного стандарту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту полягає у підвищенні ступеня довіри визначених користувачів до фінансової звітності. Це досягається через висловлення аудитором думки про те, чи складена фінансова звітність, в тому числі й Звіт про фінансовий стан, у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування, а також чи надає фінансова звітність правдиву та неупереджену інформацію відповідно до концептуальної основи. А тому аудитор перед початком проведення аудиту Звіту про фінансовий стан, повинен визначити такі базові для себе питання:

- яку концептуальну основу підприємство використовує для формування показників Звіту про фінансовий стан;
- основні критерії, які необхідно використовувати для формування показників Звіту про фінансовий стан.

Обрану концептуальну основу щодо укладання показників Звіту про фінансовий стан підприємство повинне відобразити у корпоративних документах та обліковій політиці. Зокрема, вітчизняне законодавство дозволяє обрати одну з двох методик ведення фінансового обліку та формування звітних показників:

- 1) використовуючи правила, зафіксовані національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- 2) використовуючи приписи міжнародних стандартів фінансової звітності.

У відповідності до обраної концептуальної основи будуть різнитися і критерії ведення обліку та формування показників Звіту про фінансовий стан. До критеріїв формування показників Звіту про фінансовий стан можуть відноситися: критерії визнання активів, критерії відображення об'єктів обліку (необоротних, оборотних активів, забезпечень й ін.) у відокремлених статтях Звіту про фінансовий стан, критерії класифікації об'єктів обліку, критерії оцінки активів, зобов'язань і багато інших. Спеціально розроблені критерії визначаються для конкретного завдання та узгоджуються з метою завдання, наприклад надання супутніх послуг, пов'язаних із оцінкою аудитором фінансового стану підприємства. У цьому випадку доцільно аудитору приділити особливу увагу встановленим на підприємстві критеріям обліку окремих об'єктів і формування звітних показників, оцінити об'єктивність, доцільність та відповідність спеціально розроблених критеріїв чинному законодавству, особливостям діяльності підприємства та іншим факторам (особливостям ринкового середовища, політики держави, економічним параметрам, що склалися у суспільстві тощо).

Під час проведення аудиту Звіту про фінансовий стан загальні цілі аудитора такі:

- отримати обґрунтовану впевненість у тому, що Звіт про фінансовий стан у цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства чи помилки, надаючи в такий спосіб аудитору можливість висловити думку, чи складений фінансовий звіт у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування;
- надати звіт про достовірність показників Звіту про фінансовий стан і повідомити інформацію, як цього вимагають Міжнародні стандарти аудиту, відповідно до результатів, отриманих аудитором.

Основним завданням аудиту Звіту про фінансовий стан є оцінка виявлених викривлень, які мають місце в процесі узагальнення інформації у системі фінансово обліку про факти господарської діяльності підприємства стосовно активів, капіталу й зобов'язань, а також визначення суттєвості таких викривлень. В практиці звітування може виникати два типи викривлень – ненавмисні помилки та перекручення, зумовлені неухважністю укладача облікової інформації (облікового працівника), його недостатньою кваліфікацією, необізнаністю із вимогами, методикою обліку фактів господарської діяльності; а також навмисні дії у вигляді шахрайства, які здійснюють зацікавлені у збагаченні недобросовісним способом особи. Вирізняють два типи навмисних викривлень, які аудитору необхідно ідентифікувати та оцінити: викривлення, які є наслідком неправдивої фінансової звітності, та викривлення, які є наслідком незаконного привласнення активів.

Аудитор повинен ідентифікувати факти, які свідчать про помилки та шахрайства, а також оцінити величину ідентифікованих викривлень у Звіті про фінансовий стан. Для цього йому слід використати професійне судження, застосувати аудиторські процедури та розрахувати суттєвість оцінених у процесі аудиту викривлень облікової інформації про факти господарської діяльності, які стосуються окремих об'єктів аудиту (активів, капіталу, зобов'язань). Такі завдання, окрім збору доказів, проведення безпосередньої аудиторської перевірки, вимагають застосування аналітичних процедур, серед яких доволі актуальними є розрахунки елементарних коефіцієнтів економічного аналізу – аналізу питомої ваги

окремого об'єкта аудиту, якому слід надати особливої уваги в процесі перевірки, серед загальної сукупності однорідних об'єктів (наприклад, питомої ваги інвестиційної нерухомості, яка оцінена за справедливою вартістю, серед усієї сукупності основних засобів або необоротних активів, або ж питомої ваги вартості готової продукції (щодо достовірності якої є сумніви у аудитора) у загальній вартості оборотних активів тощо); співвідношення вартості окремого об'єкта аудиту до результативних показників (наприклад, прибутку).

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Інна ФЕДЧИШИН

студентка 4 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АУДИТОРА

Роль аудиторів у сучасному суспільстві вкрай важлива, особливо в умовах реформування аудиторської діяльності та запровадження європейського досвіду та практики, адже фігурує об'єктивна потреба підтримувати в громадській думці вагомість та довіру до професії аудитора. Для підтримки високих моральних якостей та професійної відповідальності аудиторів є необхідність дотримання професійної етики в процесі надання аудиторських послуг. Етика професійної поведінки аудиторів визначає моральні цінності, які затверджує в своєму середовищі аудиторська спільнота, готова захистити їх від усіх можливих недотримань і порушень.

Слово «аудит» у перекладі з латинської означає «слухати» або «слухач», тому важливість цієї дефініції демонструє нам особливу довіру у взаємовідносинах з клієнтами та означає уважність і зацікавленість у їх справах. Суть аудиту полягає в перевірці фінансової звітності, первинних документів, правильності ведення бухгалтерського обліку та іншої інформації, пов'язаної з фінансово-господарською діяльністю підприємства, а також вираженні думки аудитора щодо її достовірності за всіма основними аспектами щодо відповідності законодавству та чинним нормативно-правовим актам України.

Як помічник і захисник клієнта, аудитор зобов'язаний захищати його інтереси. Але це не означає, що аудитор за будь-яких обставин повинен погоджуватися з його думкою, адже іноді клієнт може вчинити протиправні дії і допустити відхилення від встановлених законодавчих правил і нормативів. У цьому випадку аудитор повинен своєчасно попередити замовників про протиправність і можливі негативні наслідки їх дій.

Основні професійні та етичні принципи, пов'язані з аудитом, включають: чесність, об'єктивність, професійну компетентність, конфіденційність та професійну поведінку.

Аудитори повинні дотримуватися Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів, який розробили професійні аудиторські організації. Міжнародним кодексом

етики професійних бухгалтерів передбачено, що професійний бухгалтер чи аудитор має дотримуватися таких фундаментальних принципів[1; 2]:

Доброчесність. Аудитори повинні бути відкритими та чесними під час надання професійних послуг, утримуватися від дій, які можуть підірвати довіру та прихильність громади до аудиторської професії. Вони не мають права залучати клієнтів шляхом введення в оману, надання хибних уявлень і вчинення помилкових дій. Аудитори мають бути доброзичливими, сприяти встановленню добрих стосунків між колегами і представниками інших аудиторських фірм.

Об'єктивність. Це поняття являє собою поєднання неупередженості та інтелектуальної чесності. Найважливішим фундаментальним принципом, який є основою професії аудитора, є незалежність. Незалежність визначається як зв'язок між двома компонентами: незалежністю думки та поведінки. Незалежність думки – це спрямованість думок, яка дає змогу висловлювати думки без будь-якого впливу, що може поставити під загрозу професійне судження та перешкоджати діяти чесно, об'єктивно. Незалежність поведінки – уникнення фактів та обставин, настільки значущих, що розсудлива та проінформована третя сторона, знаючи всю відповідну інформацію, включаючи запобіжні заходи, могла б зробити обґрунтований висновок, що чесність, об'єктивність або професійний скептицизм фірми чи члена команди під загрозою. Тобто, Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів розглядає незалежність аудитора не як відсутність підпорядкованості чи нерегульовану діяльність, а як уникнення стороннього впливу чи загрози такого впливу на об'єктивність висновку аудитора щодо предмета аудиту. Оскільки аудитор не може бути повністю незалежним, то «незалежність» необхідно розглядати в конкретному контексті відносин з клієнтом. Аудитор повинен бути справедливим і не допускати необ'єктивності чи упередженості, конфлікту інтересів та впливу інших, які зашкодять його об'єктивності.

Професійна компетентність та належна ретельність. Аудитори повинні виконувати професійні послуги з належною ретельністю та компетентністю. Важливим принципом етичної незалежності аудиторів є їхня професійна компетентність.

Конфіденційність. Аудитори повинні поважати конфіденційність інформації, отриманої в ході надання професійних послуг і ділових відносин, і не повинні використовувати (або розголошувати) таку інформацію. Відповідно до принципу конфіденційності отриманої інформації, аудитори не повинні розголошувати розкриті факти порушення. Відповідно до чинного законодавства аудитори зобов'язані зберігати конфіденційність відомостей, отриманих під час аудиту та інших аудиторських послуг, і не повинні розголошувати відомості, що становлять комерційну таємницю, а також використовувати цю інформацію для власної вигоди чи вигоди третьої сторони. За розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, в Україні можуть бути застосовані адміністративна та кримінальна відповідальність. Отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, можливе за згодою власника, якому ця інформація належить. Однак притягнути до відповідальності можна і без згоди власника.

Професійна поведінка. Поведінка аудиторів має відповідати хорошій репутації професії, і слід уникати будь-якого поводження, яке може зашкодити репутації галузі. Зобов'язання уникати будь-якої поведінки, яка може зашкодити професійній довірі, вимагає, щоб організації-члени МФБ врахували відповідальність аудитора перед клієнтами, третіми сторонами, іншими бухгалтерами, працівниками, роботодавцями та громадськістю під час встановлення етичних стандартів. Аудитори повинні сприяти підвищенню репутації своєї професії в суспільстві. Найважливішою особливістю професіоналів є їх професійна підтримка та бажання згуртувати колег. Аудитори не повинні залучати клієнтів від своїх колег способами, які можуть знизити якість їх роботи або порушити права третіх осіб на

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

отримання достовірної інформації з метою розширення сфери їхньої діяльності. Аудитори не повинні рекламувати себе, викликати непорозуміння з боку клієнтів, зачіпати інтереси колег.

З вищезазначеного випливає, що від дотримання етичних принципів залежить авторитет експерта, його професійна адаптивність і здатність виконувати складні завдання, які будуть перед ним стояти. Якщо професійні бухгалтери та аудиторі будуть продовжувати надавати дані послуги для громадськості на рівні, який демонструє, що довіра громадськості є цілком обґрунтованою, то вони зможуть залишатися в привілейованому становищі. Тому експертам потрібно підтримувати свій статус та доводити, що їхні професійні послуги виконуються на найвищому рівні та надаються відповідно до етичних норм.

Аудитори та професійні бухгалтери відіграють вагомую роль для суспільства. Кредитори, інвестори та роботодавці загалом покладаються тільки на професійних бухгалтерів та аудиторів щодо отримання правдивої інформації про дані бухгалтерського обліку та показники фінансової звітності суб'єкта господарювання. Поведінка та ставлення аудиторів і професійних бухгалтерів у наданні необхідних послуг впливають на економічне процвітання їх співтовариства та загалом країни.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (Включаючи Міжнародні стандарти незалежності), видання 2018 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf
2. Салова Н. Професійна етика аудитора: фундаментальні принципи. URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/psp_14-19_salova.pdf
3. Дорош Н.І. Аудит: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2006. 495 с.
4. Міжнародні стандарти аудиту. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. Частина I, Частина II, Частина III. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>
5. Шестерняк М. М. Оцінка стану та тенденцій розвитку надання аудиторських послуг. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали VI міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 27 груд. 2019 р.). Тернопіль, 2019. С. 269-272. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37471/1/269.pdf>

Ірина ФОК

магістр

кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнського національного університету

м. Тернопіль, Україна

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ І ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОЦІНКИ

Питання якості аудиту та аудиторської діяльності в світовій і українській практиці регулюються не лише на рівні громадських об'єднань в сфері аудиту, а й на державному рівні. Чинні норми регулюють механізм контролю якості аудиту, зокрема вимоги щодо організації його контролю на державному й внутрішньому рівнях в цій сфері.

Проблеми якості аудиту та такої діяльності досліджуються в працях українських і зарубіжних вчених: Н.Т. Білухи, З.В. Гуцайлюка, Н.М. Зорій, М.Р. Лучка, Н.М. Хорунжак, М.Т. Щирби, Р. Адамса, Е.А. Аренса, А. Монтгомері і ін. Науковці й практики широко висвітлюють не лише методику й організацію аудиту, а й проблеми його здійснення та шляхи досягнення високої якості. Слід зауважити, що наразі питання саме якості аудиту та аудиторської діяльності лишаються невирішеними системно.

Більше того, немає єдиної думки про те, що вважати якістю в аудиті, якими є її критерії тощо[2; 4].

Але ці основи якості аудиту на сьогоднішній день не вирішують усіх наявних проблем. Зокрема, на наш погляд, немає ефективної єдиної організаційно-методичної бази контролю якості аудиту, не розроблені якісні критерії оцінки якості роботи аудиторів, не ідентифіковані чітко об'єкти контролю, порядок і методика його провадження. Йдеться в цьому випадку не лише про зовнішній, а й про внутрішній аудит.

Важливими характеристиками складових внутрішньої і зовнішньої оцінки якості аудиторської діяльності є відповідність стандартам і чинному законодавству. А головне завдання такої оцінки – ідентифікувати сфери діяльності з внутрішнього аудиту, які вимагають удосконалення або розвитку.

Досягти виконання цього завдання можна в результаті здійснення постійного моніторингу діяльності внутрішніх аудит служб (внутрішніх аудиторів) та періодичних їх оцінок (самооцінок)[3, с. 229]. Такими є вимоги МСВА. «Постійний моніторинг входить до регулярних політик та практик управління функцією внутрішнього аудиту, а періодичні оцінки проводяться для визначення відповідності кодексу етики та стандартам. Він проводиться самостійно шляхом самооцінки або іншим чином» [1, с. 6].

Також йому притаманні певні особливості. Наприклад, з позиції організації такого внутрішнього контролю важливо ретельно підготувати необхідну шаблонну документацію. Адже практика проведення процедур контролю вимагає наявності відповідного документального підтвердження. Усі умови та показники, які будуть контролюватися, безумовно, розробляються з урахуванням побажань керівництва суб'єкта державного сектору, але можна скористатися і вже наявними напрацюваннями в цьому напрямку.

Наприклад, при здійсненні моніторингу діяльності з внутрішнього аудиту варто використати низку затверджених на рівні суб'єкта контролю форм. В їх складі можуть бути: таблиці, довідки, контрольні листи тощо про проведення моніторингу; висновки до аудиторських звітів про проведення моніторингу (за наслідками внутрішнього контролю); контрольні анкети.

Періодичний аналіз також здійснюється відповідно до управлінських запитів, але при його організації варто використовувати підходи, які враховують специфіку СДСЕ.

«Його порядок, процедури, критерії оцінки, періодичність та інші аспекти проведення періодичних внутрішніх оцінок якості в кожній окремій установі повинен бути визначений у внутрішніх документах установи» [1, с. 17].

Оскільки міжнародними стандартами рекомендується складати щорічні програми внутрішнього періодичного аналізу (періодичних оцінок діяльності підрозділу внутрішнього аудиту), то з цього випливає, що він (вони) має проводитися з періодичністю 1 раз на рік. При проведенні вказаного виду контролю обов'язково слід враховувати результати постійного моніторингу якості діяльності підрозділу внутрішнього аудиту.

Окрім цього, звертається увага на результати самооцінок, які проводились працівниками цього підрозділу. Періодичні оцінки для забезпечення належного результату мають максимально охоплювати внутрішньо-аудиторську діяльність суб'єктів державного сектору (аспекти):

- організаційні та правові основи функціонування;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- кадри;
 - документальне забезпечення;
 - планування;
 - організаційні аспекти;
 - звітність;
 - взаємодію та взаємозв'язки з іншими структурними підрозділами;
- документацію по результатах;
- заходи з реагування та реалізації результатів контролю тощо.

Особливістю внутрішнього контролю (аудиту), який дозволяє оцінити якість аудиту суб'єкта держсектору є те, що перелік питань, відповідно до яких здійснюється оцінка має бути визначений внутрішніми документами.

При цьому і внутрішня і зовнішня оцінки здійснюються за однаковими критеріями. Тому і питання теж мають бути ідентичними. Дослідження здійснюється відповідно до критеріїв оцінки, склад яких визначається в залежності від особливостей діяльності. Умовно усі критерії можна поділити на ключові та другорядні. Оцінка провадиться за кожним з вищеназаних видів внутрішньо-аудиторської діяльності у вигляді відповідей на запитання по кожному ключовому й другорядному критерію (відповідає чи не відповідає встановленому критерію).

Підсумковий рівень внутрішньо-аудиторської діяльності визначається за результатами оцінювання (відповідність/невідповідність) визначених критеріїв (за п'ятибальною системою: 1 рівень «Становлення», 2 рівень «Розвиток», 3 рівень «Діяльність», 4 рівень «Зрілість», 5 рівень «Приклад») [1, с. 38-39].

В методичному посібнику «Оцінка якості внутрішнього аудиту в державних органах» [1, с. 6] у додатках детально прописані всі критерії для оцінки й визначення кінцевих її результатів.

Однак в ньому немає рекомендацій щодо того, яким чином можуть бути усунені виявлені недоліки, котрі негативно позначаються на якості аудиторської діяльності всередині суб'єкта держсектору. На наш погляд, цей досвід можна застосувати і щодо аудиторських фірм, відповідно адаптувавши його й уточнивши щодо кожного з вищевказаних рівнів відповідні рекомендації

Список використаних джерел

1. Оцінка якості внутрішнього аудиту в державних органах : методичний посібник. Київ: Міністерство фінансів України, 2018. 152 с. URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Posibnyk_Q_2018.pdf.
2. Лучко М., Зінкевич А. Аудит податків і платежів у контексті оптимізації діяльності підприємства. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 1. С. 186-196.
3. Лучко М. Р. , Пилипчук Н.М. Контроль якості внутрішнього аудиту підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. *Бізнес Інформ*. 2015. № 7. С. 229-234.
4. Хорунжак Н. М., Бойко Г.В. Роль і місце стандартів в аудиторській діяльності. *Развитие учёта и аудита как основы информационно-аналитической системы предприятия: Труды международной научно-практической конференции 17-18 декабря 2005 г.* Харьков НТУ «ХПИ», 2005. С. 77-78.

Игорь ЦЫКУНОВ

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов
УО«Белорусский государственный экономический университет»

Мария ЖАБЕНКО

магистрант
УО«Белорусский государственный экономический университет»
г.Минск, Республика Беларусь

АНАЛИЗ РЫНКА МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕРНЕТ-ТОРГОВЛИ

Торговля через Сеть составляет в 2019 году 4,1% всего розничного товарооборота Республики Беларусь. В денежном эквиваленте данная цифра составляет 2,14 млрд. белорусских рублей, что дает 1,59% ВВП (в 2019 году ВВП составил 134 732,1 млн. р).

Таблица 1. Основные показатели розничной торговли Республики Беларусь

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Розничный товарооборот, тыс. долл. США	31104,4	21832,1	20086	20822,3	22164,7	24922,5	21762,2
Удельный вес в розничном товарообороте организаций торговли							
розничного товарооборота интернет-магазинов	1,3	2,0	2,8	3,4	3,7	4,1	4,2

Примечание – Источник: собственная разработка на основе [1].

Доля розничного товарооборота интернет -магазинов с каждым годом растет. По сравнению с 2014 годом доля розничного товарооборота по состоянию на 2019 год выросла на 2,8 процентных пункта и составила 4,1% от всего розничного товарооборота, и наблюдается дальнейшая положительная динамика роста.

В Торговом реестре Республики Беларусь по состоянию на 12 апреля 2021 года зарегистрировано 26300 интернет-магазинов. По сравнению с 2014 годом по состоянию на 12 апреля 2021 года количество интернет-магазинов выросло в 16 раз. За 2019 год количество интернет-магазинов увеличилось на 21,3 процентных пункта.[2]

Большинство белорусов покупают в интернете технику и электронику, одежду, обувь и аксессуары, косметику и парфюмерию, доставку готовой еды и товары для детей. В целом белорусы предпочитают покупать товары через интернет на местных площадках. Также наблюдается активный рост социальных сетей, в частности Instagram.

Что касается международной интернет-торговли, то с каждым годом ее объемы так же увеличиваются.

В зарубежных интернет-магазинах товары покупает только 12% белорусов. Это определяет огромный потенциал роста объемов иностранной интернет – торговли только за счет роста количества ее участников. В основном за границей белорусы покупают косметику и парфюмерию, бытовую технику и электронику, товары для детей и одежду.[3]

Основной особенностью иностранных интернет – магазинов является широчайший ассортимент товаров и крайне низкие цены. Это сочетание факторов привело к тому, что в настоящее время следует говорить о превращении интернет - торговли в мощный и самостоятельный источник импорта потребительских товаров. Основной причиной

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

дешевизны товаров является то, что на всем пути от продавца к покупателю товар не облагается налогами, как в стране отправления, так и в стране назначения, и прежде всего НДС и налогом на прибыль.

Результатами такой привлекательности этих условий приобретения товаров явилось то, что количество международных почтовых отправлений (МПО) с каждым годом увеличивается (таблица 2). При этом на товары из интернет - магазинов приходится около 70% в общем объеме почтовых отправлений.

Таблица 2. Динамика роста международных почтовых отправлений в Республике Беларусь

Год	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Количество МПО, млн штук	4,5	6,73	10	12	12,7	13,8	15	20

Примечание – Источник: собственная разработка на основе [4].

В 2019 году, как и годом ранее, было около 1000 случаев превышения беспошлинных лимитов на провоз товаров для личного пользования из-за границы (кроме авиатранспорта). Однако в этой статистике не учитывают превышения по этиловому спирту, алкоголю, неделимые товары, а на них приходится значительная часть превышений лимитов.

С января по апрель 2020 года превышение норм беспошлинного ввоза составило 0,4% от всех ввезенных посылок. При этом за первый квартал 2019-го таможня оформила более 4,3 млн посылок, а за первый квартал 2020 года – более пяти миллионов. Следует отметить тенденцию роста поступающих международных почтовых отправлений: в первом квартале 2021 г. уже выпущено более 5 млн МПО. С учетом того, что только 12% белорусов заказывают посылки из-за рубежа, в количественном выражении это довольно большие цифры для нашей страны уже сейчас.

Особенностью белорусского законодательства является то, что порог беспошлинного ввоза для одной посылки составляет 22 евро, в месяц – не более 200 евро. Столь малый размер величины беспошлинного ввоза товаров определил как приоритетную задачу контроль таможенной стоимости почтовых отправлений.

При этом основной проблемой таможенного контроля международных почтовых отправлений является их огромное количество. Например, поступление в Республике Беларусь в 2019 году около 20 миллионов международных почтовых отправлений в год означает, что ежедневно необходимо было обработать 3 посылки каждую секунду. Совершенно очевидно, что такое их количество не позволяет таможене осуществлять надежный таможенный контроль, в том числе в части взимания таможенных платежей.

Контроль стоимости каждого почтового отправления затрудняется следующими обстоятельствами:

отсутствие достоверной информации о стоимости товара в силу широкого ассортимента товаров, огромного числа магазинов, торгующих аналогичными товарами, распродажами и скидками, различным уровнем качества (и соответственно цены) на аналогичные товары; значительное занижение стоимости почтовых отправлений большинством интернет – магазинов.

В таких условиях таможенный орган неизбежно тратит значительные ресурсы при контроле стоимости почтовых отправлений на разрешение конфликтов относительно стоимости товаров, рассмотрения жалоб и т.д.

Так же уплата таможенных платежей в отношении товаров, перемещаемых в МПО, производится посредством таможенного приходного ордера (далее ТПО). Это сложный документ, на бланке строгой отчетности формата А4. Инструкция по его заполнению

составляет 9 страниц. ТПО заполняется таможенным органом и содержит сведения о плательщике ТП, исчисления ТП и т.д. Т.е. это достаточно сложный документ, требующий значительного времени на заполнение.

И в завершение следует помнить, что кроме решения экономических задач, таможенным органам необходимо контролировать соблюдение общих запретов и ограничений на перемещение товаров через таможенную границу в почтовых отправлениях. Данный список состоит из 22 пунктов и содержит очень широкий перечень видов товаров.

Вышеперечисленные проблемы и их характер никак не согласуются с тремя секундами, имеющимися на обработку таможенными органами каждого почтового отправления.

В целом в качестве проблем интернет – торговли в Республике Беларусь можно выделить следующие:

- а) большое количество МПО не позволяет таможене осуществлять надежный таможенный контроль, в том числе в части взимания таможенных платежей;
- б) значительное занижение и искажение стоимости почтовых отправлений большинством интернет – магазинов;
- в) система уплаты таможенных платежей в отношении товаров, перемещаемых в международных почтовых отправлениях, производится посредством таможенного приходного ордера, т.е. неприемлемо трудоемко;
- г) проблема невозможности достоверного учета стоимости и веса почтовых отправлений, поступающих в адрес одного лица в месяц;
- д) вопросы в части регулирования распространения и защиты персональных данных;
- е) проблемы низкой собираемости взимания налогов и таможенных пошлин с международных почтовых отправлений и экспресс-грузов с товарными вложениями и другие.

В качестве направлений совершенствования интернет-торговли в Республике Беларусь и ЕАЭС предлагается рассмотреть следующие варианты:

- а) выработка стратегических документов и специализированных нормативно-правовых актов, стимулирующих развитие цифровой торговли, проработка согласованных (скоординированных) политик по направлениям, касающимся развития цифровой торговли;
- б) совершенствование системы интеллектуальной логистики и распределения, а именно создание цифровых транспортных коридоров, евразийской сети постаматов;
- в) защита потребителей и их персональных данных, а также обеспечение безопасности товаров, поступающих с иностранных площадок;
- г) определение оптимального подхода в части взимания налогов и пошлин для входящих посылок (как возможный вариант, можно применить шкалу фиксированных ставок в зависимости от стоимости и веса каждой посылки);

Список использованных источников

1 Розничная и оптовая торговля, общественное питание в Республике Беларусь: стат. сборник [Электронный ресурс] / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Минск, 2019. – 222 с. – Режим доступа: <https://www.belstat.gov.by/upload/iblock/81b/81b9fafd8934ca2ec4a2a5dd34ab1f88.pdf>. – Дата доступа: 05.12.2021.

2. Сведения Торгового реестра Республики Беларусь о зарегистрированных субъектах хозяйствования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://portal.gov.by/PortalGovBy/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/main/search>. – Дата доступа: 05.12.2021.

3. 30 тысяч посылок в день. Что белорусы покупают в заграничных интернет-магазинах и сколько тратят [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://express.by/rubrics/ekonomika/2019/06/19/30-tysyach-posylok-v-den-cto-belorusy-pokupayut-v-zagranichnykh-internet-magazinax-i-skolko-tratyat>. – Дата доступа: 06.12.2021.
4. Цыкунов И.В., Таможенное регулирование международной интернет - торговли / Материалы II Международной научной конференции «Управление в области таможенного дела», 20 марта 2015 г.- Минск: БГУ, 2015. – 126с., с. 118 – 126.

Наталія ГЛУХ

викладач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах невідомого зростання споживання енергії, вичерпності її джерел та значне забруднення навколишнього середовища спонукає до більш економного та раціонального її споживання, а також до переходу на альтернативні джерела енергії. На сьогодні в основному приділяється увага для виокремлення нових можливостей для впровадження системи енергозбереження, що спрямовані забезпечити сталий розвиток енергетичного сектора, підвищити енергетичну ефективність та поліпшити екологічну ситуацію. Альтернативна енергетика перебуває на етапі свого становлення, проте це швидко змінюється через вплив всесвітніх екологічних катастроф, позитивних змін в технологіях відновлюваної енергії.

Відповідно до законодавства альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів[1].

Важливим документом, який окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу є «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 25.09.2017 року. У ньому передбачається що до 2025 року здебільшого буде завершено реформування енергетичного комплексу України, досягнуто першочергових цільових показників з безпеки та енергоефективності, забезпечено його інноваційне оновлення та інтеграцію з енергетичним сектором ЄС [2, с.12].

Стратегією передбачається стабільне розширення використання всіх видів відновлюваної енергетики, яка стане одним з інструментів забезпечення гарантії щодо енергетичної безпеки держави. У коротко- та середньостроковій перспективі (до 2025 року) Енергетична стратегія України прогнозує зростання частки відновлюваної енергетики до рівня 12 % від ЗППЕ та не менше 25 % – до 2035 року (включаючи всі гідрогенеруючі потужності та термальну енергію).

Частка енергії з відновлюваних джерел до 2030 року в Україні має зрости до рівня 27%, в тому числі в електроенергетиці до 25%, опаленні та охолодженні – до 35%, транспорті – 14%. Досягнення таких цілей передбачає проєкт Національного плану дій з розвитку відновлюваної енергетики (НПД ВЕ) на період до 2030 року.

У проєкті зазначено, що розробка здійснювалась з урахуванням результатів виконання НПД ВЕ 2020, відповідно до якого передбачалося досягти показників використання зеленої енергії в електроенергетиці до 11%, опаленні та охолодженні – 12,4%, транспорті – 10%. Водночас ці показники становлять 13,9%, 9,3% та 2,5% відповідно.

Аналізуючи дані, які надає Державне агентство з енергоефективності загальна частка енергії, яка була виробленої з відновлюваних джерел, у кінцевому енергоспоживанні у 2020 році становила 9,2 %, тоді як у 2014 році – 4%. [3]

Згідно даних опублікованих в Eurostat, у 2020 році з відновлюваних джерел європейськими країнами було спожито 37,5% усієї електроенергії . При цьому вітряні електростанції та гідроелектростанції виробили 69% відновлюваної електроенергії, сонячні – 14%, тоді як на частку біоенергетики та інших відновлюваних джерел енергії припало по 8%.

Отже, можемо зробити висновок, що в умовах сьогодення питання енергонезалежності є дуже актуальним для України. Якщо розглядати потенціал країни, то розуміємо що є шляхи для ефективно використовувати відновлювані джерела енергії, особливо сонячну та вітроенергетику, а також добувати біогаз для забезпечення країни енергією. Діюча Енергетична Стратегія України до 2035 року в цілому відповідає набутих обов'язкам України перед ЄС щодо відновлювальних джерел енергії, і має на меті збільшення частки відновлюваних джерел енергії до 25% у 2035 році. Альтернативна енергетика є важливим напрямком на шляху для довгострокової енергетичної стратегії. Ресурси відновлювальних нетрадиційних джерел енергії значною мірою переважають за потенціалом запаси палива на планеті і можуть забезпечити довгострокову перспективу розвитку енергетики при стійких тарифах та без шкідливих наслідків для навколишнього середовища і відповідно здоров'я та життя людини.

Список використаних джерел

1. Закон України Про альтернативні джерела енергії. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність, 25.09.2017. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>
3. Офіційний сайт Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. URL: <https://saee.gov.ua/uk/news/4087>

6. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ В ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННІ, АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ.

Кристина ЗБОРОВСКАЯ

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Ольга ЛАГОЙСКАЯ

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Анна ЛЕБЕДЬ

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

Юлиана СУЧКО

студентка

УО «Белорусский экономический государственный университет»

С.Ф. МИКСЮК

научный руководитель,

доктор экономических наук, профессор

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г.Минск, Республика Беларусь

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕОРИИ ИГР В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В данной статье раскрываются способы внедрения теории игр в процесс принятия управленческих решений экономического и социального характера предприятиями и организациями. Задача составления стратегии включает в себя разработку плана действий или намеченной стратегии и их адаптацию к изменяющейся ситуации. При изучении разработки способов внедрения теории игр, стратегию лучше всего рассматривать как комбинацию из запланированных действий и быстрых решений по адаптации к событиям как внутри, так и за пределами предприятия. **Ключевые слова:** теория игр, управление, управление предприятием.

Исследование операций – прикладная наука об исследовании моделей процессов целенаправленных операций систем, которые обеспечивают принятие оптимальных решений при отсутствии конфликта.

Теория игр исследует операции в условиях конфликта, причем понятие «игра» и «конфликт» - синонимы.

Теория игр — это раздел исследования операций, изучающий процесс, в котором участвуют две и более сторон, ведущих борьбу за реализацию своих интересов. Каждый игрок намеревается достичь своей цели, при этом используя определённые стратегии, то есть должен быть определён полный план действий игрока при различных ситуациях и для каждого исхода игры. Игра может привести к выигрышу или проигрышу в зависимости от того, как игроки будут себя вести для получения максимальной выгоды. Теория игр помогает

определить оптимальную стратегию, имея представление о других участниках, их ресурсах и возможных поступках [1].

Для количественной оценки результатов применения различных стратегий вводят показатели эффективности сторон, которые принято называть функциями выигрыша, в качестве которой может рассматриваться, например, прибыль. Любая пара стратегий называется ситуацией игры. В настоящее время различают следующие типы игр (рис. 1).

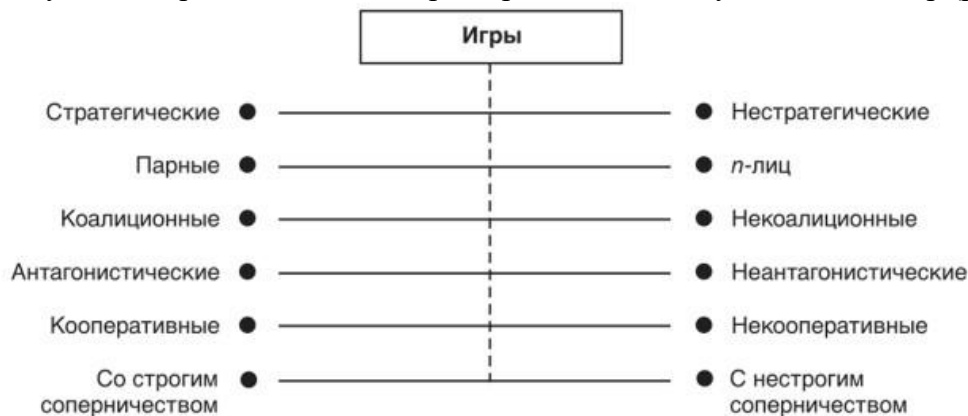

Рис.1 — Типы игр

Отметим, что приведенная схема отражает не все возможные виды математических моделей конфликтов, которые существуют в теории игр. Сведения данной теории будут рассмотрены только применительно к конечной игре двух лиц с нулевой суммой, что подразумевает собой некооперированную игру, при которой участники имеют противоположные выигрыши. Данная игра называется антагонистической. Существует два основных принципа, посредством которых осуществляется моделирование конфликта в таких играх:

- принцип гарантированного результата;
- принцип равновесия.

Оба принципа рассматриваются далее в ходе изложения алгоритма выбора управленческого решения в конфликтной ситуации. В последнее время существенно возросло значение теории игр во многих областях экономических наук. Так, например, в экономической сфере она применяется для решения общехозяйственных задач, а также для анализа стратегических проблем отраслей, предприятий, систем управленческого учета и форм стимулирования эффективной деятельности. Благодаря теории игр менеджмент организации имеет возможность предугадать ходы своих партнеров и конкурентов.

С помощью теории игр предприятие получает возможность предусмотреть ходы своих партнеров и конкурентов.

Значение теории игр как одного из подходов в управленческой практике, на наш взгляд, в полной мере оценено. Математические стратегии теории игр находят своё отражение в различных дисциплинах и применяются во многих сферах деятельности. Известно, что теория игр дает хорошие результаты в прикладной математике, а также используется для изучения поведения человека и животных в различных ситуациях. Первоначально теория игр формировалась в рамках экономических наук, изучая поведение экономических агентов в разных ситуациях. В дальнейшем теория игр нашла своё применение и в социальных науках, таких как политология, социология и психология. Теоретико-игровой анализ используют также в управленческом учете, при анализе коммуникативных практик, поведения экономических агентов в системах внешних и внутренних коммуникаций крупных компаний, игроков рынков.

Управлінням являється функція системи, направлена на виживання этой системы посредством организации, координации, упорядочения элементов данной системы как между собой, так и с внешней средой [2, 3]. Вместе с тем управление — это деятельность субъекта менеджмента, направленная на изменение состояния объектов и (или) субъектов, по заранее продуманному плану, состоящего из стратегической, тактической и оперативной частей с точки зрения теории игр. Так, теория игр способна осуществить планирование эффективных стратегий и тактик в управленческом учете, позволяя выбрать лучшие стратегии с учетом представлений о других игроках и их возможностях с учетом рисков. Исходя из этого, теория игр может быть использована в принятии управленческих решений.

Как говорилось ранее, в теории игр участники стремятся выбрать ту стратегию, при которой наиболее вероятен выигрыш. Такая стратегия называется доминирующей. Данную стратегию можно применить к поиску решения и оптимального плана действий проникновения предприятия на новый рынок. Рассмотрим в качестве примера предприятие ЗАО "Оксна", которое является монополистом на рынке домофонных систем в Республике Беларусь. Другим предприятиям выступает "Строймир-ТО", действующее на рынке услуг по обслуживанию домофонов. Предприятие "Строймир-ТО", занимающее малозначачее место на рынке, может принять решение о вступлении или невступлении на рынок, контролируемый крупной компанией. Монополист, в свою очередь, может по-разному отреагировать на появление нового конкурента на рынке. При этом два предприятия вступают в двухэтапную борьбу, где первый ход делает компания, осуществляющая монополистическую деятельность. Данное предприятие может агрессивно или дружелюбно отреагировать на появление нового конкурента. И именно от выбора той или иной стратегии зависит исход данной игры.

Выбор стратегии, при которой компания-монополист агрессивно реагирует на вхождение новой компании на рынок, является неприемлемым и нерациональным. Компания, желающая вступить на рынок, контролируемый крупной компанией, понимает, что монополисту нерационально начинать различные действия по её вытеснению, поэтому компания-аутсайдер принимает решение о вступлении на рынок.

Схожее рациональное равновесие находит своё отражение и в «частично уравновешенной» игре, которая заведомо исключает абсурдные ходы. Такие ситуации довольно часто встречаются в практике. В процессе данной игры на последнем этапе выбирается «лучший» ход, затем делается выбор «лучшего» хода на предшествующем этапе на основании решения, принятого на последнем этапе. Данный алгоритм действий будет продолжаться до тех пор, пока не будет достигнут начальный узел дерева игры.

Следовательно, компаниям полезно в открытом виде обдумывать возможные реакции партнеров по игре. Изолированные хозяйственные расчеты, даже опирающиеся на теорию принятия решений, часто носят, как в изложенной ситуации, ограниченный характер. Так, компания-аутсайдер могла бы и выбрать ход «невступление», если бы предварительный анализ убедил ее в том, что проникновение на рынок вызовет агрессивную реакцию монополиста. В этом случае в соответствии с критерием ожидаемой стоимости разумно выбрать ход «невступление».

Таким образом, теория игр — это очень сложная область знаний. При использовании данной теории следует четко знать границы её применения. Каждая фирма разрабатывает трактовку теории игр самостоятельно или с помощью консультантов. Анализ и консультации на основе теории игр из-за их сложности рекомендуются лишь для особо важных проблемных областей. Опыт фирм показывает, что использование соответствующего инструментария предпочтительно при принятии однократных, принципиально важных плановых стратегических решений, в том числе при подготовке крупных кооперационных договоров.

Список использованных источников

1. Эконометрика и экономико-математические методы и модели : учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по экономическим специальностям / [Г.О. Читая и др.] ; под ред. Г.О. Читая, С.Ф. Миксюк. - Минск : БГЭУ, 2018. - 510, [1] с. : ил. - Библиогр.: с. 505-507 (58 назв.). - Авт. указаны на обороте тит. л. - На тит. л.: К 85-летию БГЭУ. - ISBN 978-985-564-115-6 : 9 р. 96 к.
2. Стаффорд, Бир Энтони. Наука управления. Management science: the business use of operations research / пер. Л.Л. Какунина. – М.: Энергия, 1971. – 112 с.
3. Халиков, М.И. Система государственного и муниципального управления: учеб. пособие / М.И. Халиков. – М.: Флинта, 2008. – 448 с.

Елизавета ИПАТЕНКО

магистрант

УО «Белорусский государственный экономический университет»

г. Минск, Беларусь

ОТРАЖЕНИЕ В МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТАХ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ОПЕРАЦИЙ С ТОКЕНАМИ

Актуальность данной статьи заключается в том, что порядок учета цифровых знаков (токенов) в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности не урегулирован, тогда как отечественный законодатель установил методику учета и отчетности информации с токенами [1]. Имеются и авторские подходы к рассмотрению проблем в рамках действующего законодательства [2]. Поскольку некоторые коммерческие организации Республики Беларусь формируют отчетность в формате МСФО важно проанализировать возможные варианты их адаптации применительно к токенам, хождение которых уже объективная реальность для Республики Беларусь.

В Международных стандартах финансовой отчетности отсутствует определенный стандарт, который бы относился к учету токенов, т.е. существующие стандарты МСФО прямого отношения к токенам не имеют.

Многими авторами анализируются существующие стандарты МСФО и выясняется, к какому же стандарту лучше всего отнести токены.

Например, в статье «Как поставить криптовалюту на баланс компании?» анализируются следующие стандарты МСФО [3]:

– Денежные средства (МСФО (IAS) 7 "Отчет о движении денежных средств"; МСФО (IFRS) 9 "Финансовые инструменты");

– Неденежные финансовые активы (МСФО (IAS) 32 "Финансовые инструменты: представление информации, МСФО (IFRS) 9 Финансовые инструменты)**Error! Reference source not found.**;

– Нематериальные активы (МСФО (IAS) 38 "Нематериальные активы").

Цифровой знак (токен) должен соответствовать определению актива, приведенного в п. 4.1 Концептуальных основ, «актив – это существующий (признанный) экономический ресурс, контролируемый организацией в результате прошлых событий. В учете по МСФО активы являются обязательным элементом финансовой отчетности». В свою очередь, в п.4.2

Концептуальных основ отмечается, что «экономический ресурс представляет собой право, которое обладает потенциалом создания экономических выгод».

Денежные средства (МСФО (IAS) 7 «Отчет о движении денежных средств», МСФО (IFRS) 9 «Финансовые инструменты»), включают денежные средства в кассе и депозиты до востребования.

Эквиваленты денежных средств представляют собой краткосрочные высоколиквидные инвестиции, легко обратимые в известные суммы денежных средств и подверженные незначительному риску изменения стоимости.

Цифровые деньги явно не подпадают под названные категории, ввиду, как минимум, своей высокой изменчивостью и нефизической формы.

Но если обратиться к пункту AG3 МСФО (IAS) 32, в котором дана дополнительная информация: «Валюта (денежные средства) является финансовым активом, поскольку она представляет (представляют) собой средство обмена», то особый вид токена можно отнести к такому своеобразному средству обмена.

Стандарт Неденежные финансовые активы (МСФО (IAS) 32 «Финансовые инструменты: представление, МСФО (IFRS) 9 «Финансовые инструменты») следует применять к тем договорам на покупку или продажу нефинансового объекта, которые могут быть урегулированы на нетто-основе денежными средствами или иным финансовым инструментом, либо путем обмена финансовыми инструментами, как если бы эти договоры были финансовыми инструментами, за исключением договоров, которые были заключены и продолжают удерживаться в целях получения или поставки какого-либо нефинансового объекта в соответствии с ожидаемыми потребностями организации в закупках, продажах или использовании.

Напрямую применить в настоящее время данный стандарт не представляется возможным, так как собственники цифровых активов не обладают подобными договорными правами.

Нематериальные активы (МСФО (IAS) 38 «Нематериальные активы»).

Стандарт определяет нематериальный актив, как идентифицируемый немонетарный актив, не имеющий физической формы. (Монетарные активы — имеющиеся денежные средства и активы, подлежащие получению в виде фиксированных или определяемых сумм денежных средств). Токены, как правило, идентифицируются и без физического воплощения и носят немонетарный характер.

С одной стороны, токены отвечает данному стандарту, однако нужно иметь ввиду, что у нее должна быть точная первоначальная стоимость, а для этого необходим стабильный рынок.

Позитивен тот факт, что МСФО не являются исчерпывающими, т.к. из п. 10-12 МСФО (IAS) 8 следует, что в случае отсутствия какого-либо МСФО, специально применимого к операции, прочему событию или условию, руководство должно использовать собственное суждение с учетом имеющегося регулирования.

Таким образом, данная статья говорит о том, что токены следует учитывать либо как денежные средства (определенный вид токенов, который будет являться средством обмена), либо в качестве нематериального актива.

В статье «An Introduction to Accounting for Cryptocurrencies. Canada» (в переводе «Бухгалтерский учет криптовалюты. Опыт Канады»), например, проанализированы, в дополнение к вышесказанному, следующие стандарты:

- Инвестиционная недвижимость (МСФО (IAS) 40 "Инвестиционная недвижимость");
- Запасы (МСФО (IAS) 2 "Запасы") [4].

П.5 МСФО 40 определяет инвестиционную собственность как «имущество (земля или здание — или часть здания — или и то, и другое), удерживаемое (владельцем или

арендатором по финансовой аренде) для получения арендной платы или для наращивания объема капитала или и того, и другого, а не для:

1. использования в производстве или поставке товаров или услуг или в административных целях; или
2. продажи в ходе обычной хозяйственной деятельности.

Токены не являются собственностью (т. е. землей или зданиями), как указано в определении инвестиционной собственности и поэтому учитывать токены в соответствии с МСФО (IAS) 40 нельзя.

В соответствии с данной статьей, токены следует учитывать как нематериальный актив и запасы. Это обосновывается следующим. Нематериальный актив определяется в МСФО (IAS) 38 п.8 как “идентифицируемый немонетарный актив, не имеющий физической формы”. Криптовалюты, как правило, идентифицируются и без физического воплощения. Криптовалюты, как правило, носят немонетарный характер, так как они не соответствуют определению денежных активов в МСФО (IAS) 38 п.8 как “активы, подлежащие получению в виде фиксированных или определяемых сумм денежных средств”.

Следовательно, похоже, что многие криптовалюты, вероятно, соответствуют определению нематериальных активов и, следовательно, подпадают под действие МСФО (IAS) 38.

Цифровые активы, попадающие под действие МСФО (IAS) 38 и подлежащие признанию, должны первоначально оцениваться по себестоимости. Цифровые активы могут быть впоследствии оценены либо по себестоимости (т. е. по методу калькулирования (затрат)), либо по справедливой стоимости (т. е. по методу переоценки). Вполне вероятно, что токены могут квалифицироваться как нематериальные активы с неопределенным сроком службы в том случае, если нет факторов, указывающих на наличие определенного срока полезного использования. В соответствии с методом калькулирования (затрат) любые расходы на обесценение активов, отраженные в соответствии с МСФО (IAS) 36 "Обесценение», отражаются в отчете о прибылях и убытках.

При методе переоценки учет изменения справедливой стоимости является более сложным: увеличение справедливой стоимости отражается в составе прочего совокупного дохода (OCI), в то время как уменьшение отражается в прибылях или убытках.

В соответствии с МСФО (IAS) 38 не происходит повторного использования прибыли от OCI в прибыль или убыток. Однако в той мере, в какой увеличение справедливой стоимости, которое было отражено в прибыли или убытке, это увеличение отражается в составе прибыли или убытка. В результате совокупное влияние на прибыль или убыток включает чистое уменьшение справедливой стоимости криптовалюты с течением времени.

Аналогичным образом, снижение справедливой стоимости, которое предшествует увеличению, отражается в OCI, в результате чего совокупный эффект на OCI представляет собой чистое увеличение справедливой стоимости цифровых активов с течением времени.

В МСФО 38 п.3 отмечается, что токены, предназначенные для продажи в обычной деятельности, должны учитываться в соответствии с МСФО. Токены в рамках данного пункта будут оцениваться по наименьшей из двух величин: себестоимости и чистой стоимости реализации согласно модели запасов, предусмотренной МСФО 2. В результате уменьшение чистой стоимости реализации будет отражено в отчете о прибылях и убытках, в то время как увеличение чистой стоимости реализации, превышающее ранее зафиксированные убытки, не регистрируется.

Таким образом, исходя из вышесказанного, можно сделать вывод, что цифровые знаки целесообразнее всего учитывать как нематериальный актив и руководствоваться МСФО (IAS) 38 "Нематериальные активы". Конечно же, в идеале стоило бы разработать специальный Международный стандарт финансовой отчетности, который был бы

акцентирован именно на учет цифровых знаков, а пока же коммерческие организации Республики Беларусь руководствуются разработанной Министерством финансов методикой.

Список использованных источников:

1 Национальный стандарт бухгалтерского учета и отчетности «Цифровые знаки (токены)», утвержденный постановлением Минфина от, утвержденная постановлением Минфина от 28.03.2018 №16.

2 Лемеш, В.Н. Бухгалтерский учет токенов / В.Н. Лемеш // [Электронный ресурс]. — 2018. — Режим доступа: <https://normativka.by/lib/document/67873/sid>. — Дата доступа: 02.12.2021.

3 «Как поставить криптовалюту на баланс компании» // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.klerk.ru/buh/articles/477795/>. — Дата доступа: 02.12.2021.

4 «An Introduction to Accounting for Cryptocurrencies.Canada» // [Электронныйресурс]. — Режимдоступа: 01713-RG-Introduction-to-Accounting-for-Cryptocurrencies-May-2018%20.pdf. — Датадоступа: 02.12.2021.

Nataliya MAZUR

Doktor hab., Profesor

Uniwersytet Narodowy imienia Iwana Ohijenki w Kamieńcu Podolskim,
Kamieniec Podolski, Ukraina

**TECHNOLOGIE INFORMATYCZNE W ZARZĄDZANIU PRZEDSIĘBIORSTWEM:
DOŚWIADCZENIA UKRAINY I POLSKI**

W dzisiejszych warunkach ścieżka rozwoju rachunkowości powinna uwzględniać wyniki nowoczesnych technologii cyfrowych, nauk podstawowych i stosowanych. Gromadzenie, opisywanie, przechowywanie i przetwarzanie danych w cyfrowej erze gospodarki zmienia się i staje się logicznym połączeniem nowoczesnego rozwoju naukowego w ramach systemu informacji rachunkowości [1]. Współczesne problemy wymagają od księgowego przynajmniej podstawowej znajomości technologii informacyjno-komunikacyjnych; dostępność umiejętności cyfrowych staje się głównym wymogiem dla personelu. W związku z tym pojawia się problem doskonalenia treści innowacji w systemie rachunkowości, co odzwierciedla dotychczasowe praktyki gospodarki cyfrowej [2].

Zastosowanie innowacji informatycznych w metodologii rachunkowości zmienia formę jego organizacji, podnosi poziom kompetencji zawodowych i odpowiedzialności personelu, przenosi system informacyjny na jakościowo nowy poziom przejrzystości, bezpieczeństwa, wydajności, trafności. Na przykład, kradzieży aktywów można zapobiec poprzez ulepszenie dokumentacji (technologia blockchain polega na uzgadnianiu informacji przez uczestników przed dołączeniem do bloku i zapobiega późniejszemu ich zniekształceniu) oraz przeniesienie zasobów na nowy, bardziej wydajny i wysokiej jakości poziom, a jednocześnie tworzenie danych podwójnego wpisu uogólnienie w raportowaniu.

Szczególnie ważne jest wykorzystanie innowacji informatycznych do usprawnienia zarządzania dokumentami. Dzięki informatycznej modernizacji procedur księgowych rozwiązane zostały następujące zadania: zbieranie, grupowanie i porządkowanie przepływów informacji (księgowanie operacji gospodarczych w czasie rzeczywistym); szybki dostęp i wydawanie

інформації (електронічна wymiana danych – od pierwotnych do sprawozdawczych); skrócenie odstępów między pozyskaniem informacji a wprowadzeniem ich do bazy danych (BigData); zmniejszenie ryzyka błędów w procesach księgowych i decyzyjnych, co pozwala uniknąć błędnych interpretacji informacji w rachunkowości; integracja wszystkich poziomów księgowości w celu stworzenia jednej bazy informacyjnej (rozszerzony język sprawozdawczości finansowej, zarządczej, podatkowej różnych obszarów biznesowych); automatyczne generowanie raportów („technologie chmurowe” przetwarzania, rozliczanie operacji w chmurze); zapewnienie skutecznej kontroli operacyjnej (sztuczna inteligencja, modernizacja modelowania matematycznego o nowoczesne innowacje) [3].

W 2020 r. odsetek podmiotów mających szerokopasmowy dostęp do Internetu przekraczał 98% w Polsce i 86% na Ukrainie, przy czym posiadały go prawie wszystkie duże podmioty Polski (o liczbie pracujących 250 osób i więcej), na Ukrainie około 94% dużych i średnich przedsiębiorstw, około 84% - małych [4,5].

W 2020 r. 98,6% przedsiębiorstw Polski posiadało dostęp do Internetu, a 78,3% – wyposażało pracowników w urządzenia przenośne umożliwiające mobilny dostęp do Internetu. Wartość tego wskaźnika była istotnie zróżnicowana terytorialnie, a także ze względu na rodzaj działalności przedsiębiorstwa.

W dobie powszechnego dostępu do Internetu z każdym rokiem coraz więcej przedsiębiorstw postrzega swoją stronę internetową jako narzędzie marketingowe. Współczesne strony internetowe stają się coraz bardziej zaawansowane technologicznie i spełniają oprócz funkcji prezentacyjnych również inne role. Umożliwiają one np. składanie zamówień, sprawdzanie stanu ich realizacji on-line, zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i wiele innych.

W 2020 roku ponad dwie trzecie polskich firm posiadało własną stronę internetową. Liderami pod tym względem były firmy duże, z których dziewięć na dziesięć posiadało stronę internetową, a małe 67,3%. W zależności od rodzaju działalności wskaźnik ten znacznie się różni; najwyższy poziom odnotowano w sekcjach wytwarzania energii elektrycznej, gazu, pary i ciepłej wody (90,3%) oraz działalności teleinformatycznej, finansowej i ubezpieczeniowej (po 89,6%), a najniższy w usługach transportowych i gospodarce magazynowej (56,3%).

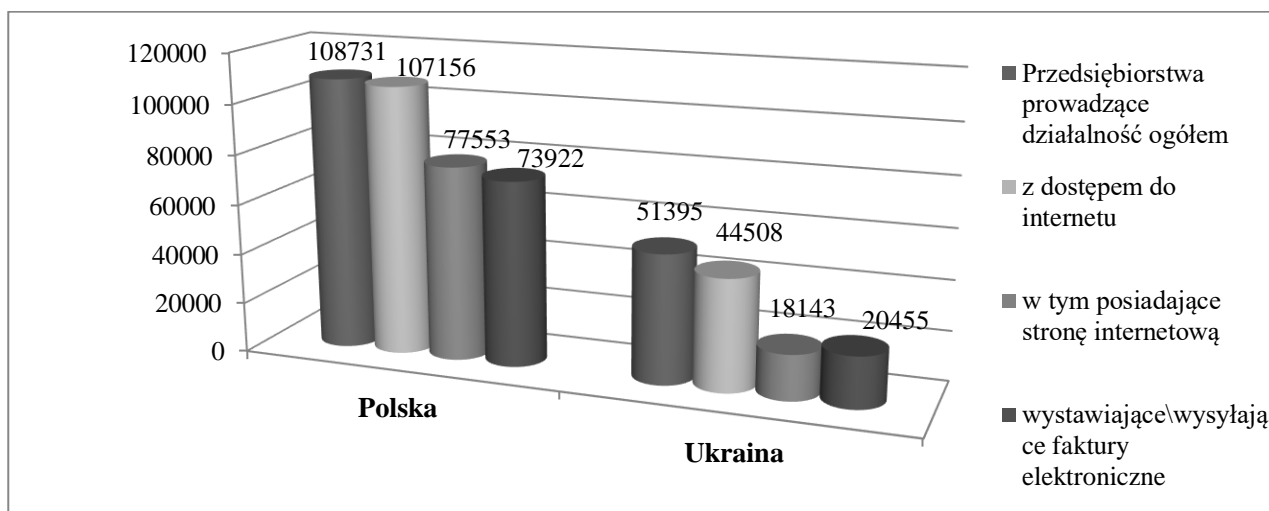
W tym samym okresie własną stronę internetową posiadało zaledwie 18143 jednostek, czyli 35,3% przedsiębiorstw ukraińskich (tj. mniej więcej co trzecia, w przeciwieństwie do przedsiębiorstw polskich – dwie trzecie). Wśród firm dużych było to 69,0, średnich 47,8 i małych tylko 30,5 p.proc [4,5].

W 2019 r. odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających stronę internetową kształtował się na poziomie o 7 p.proc. niższym niż przeciętnie w unii Europejskiej (77%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w Danii (94%), najniższy – w Rumunii (47%) [4].

Najczęściej wykorzystywaną funkcją strony internetowej, niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa oraz rodzaju prowadzonej działalności, jest prezentacja wyrobów, katalogów lub cenników produktów i usług. W 2020 r. z tej funkcji strony korzystało 66,8% firm w Polsce, najwięcej – z sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa (88,6%). Kolejną funkcjonalnością strony WWW, wykorzystywaną przez ponad co piąte przedsiębiorstwo jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i przesyłanie dokumentów aplikacyjnych on-line. W tym celu najczęściej swoją stronę internetową wykorzystywały podmioty związane z informacją i komunikacją (55,2%).

Strona WWW daje nie tylko możliwość promocji swojej działalności w Internecie, ale także jest użytecznym narzędziem obsługi potencjalnych klientów. Przedsiębiorstwa coraz częściej wykorzystują ten aspekt posiadania strony WWW w swojej działalności. Przykładem takiego zastosowania jest usługa czat, którą w 2020 r. oferowało swoim klientom 6,7% podmiotów Polski, przy czym czat na którym na pytania potencjalnych klientów odpowiadał pracownik proponowało 6,5% firm, natomiast czatbot – 1,5%. Funkcję czat najczęściej oferowały podmioty duże (9,8%),

a biorąc pod uwagę rodzaj wykonywanej działalności usługa ta najczęściej wykorzystywana była w sekcji informacja i komunikacja (16,6%).

Rysunek 1. Wykorzystanie technologii informatycznych przez przedsiębiorstwa, 2020, jednostki

Źródło: wygenerowane przez autora na podstawie danych [4,5]

Jedną z najczęstszych praktyk wykorzystywania technologii informatycznych w zarządzaniu przedsiębiorstwem w ogóle, a w szczególności w rachunkowości i podatkach, jest stosowanie faktur elektronicznych. Wyróżnia się dwa rodzaje faktur elektronicznych:

- e-faktury posiadające ustandaryzowaną strukturę i nadające się do automatycznego przetwarzania, które mogą być bezpośrednio wymieniane pomiędzy stronami transakcji lub przekazywane za pośrednictwem firm zewnętrznych, operatorów usług lub przez system bankowości elektronicznej (np, EDI, XML),
- faktury w formie elektronicznej nienadającej się do automatycznego przetwarzania (np, e-mail, e-mail z załącznikiem w formacie PDF, JPEG, TIF itp.).

Faktura jest najpowszechniej stosowanym dokumentem fiskalnym potwierdzającym transakcję pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą a kontrahentami i klientami. Podobnie jak innego rodzaju dokumenty, coraz częściej wystawia się je w formie elektronicznej, nierzadko z całkowitym pominięciem ich obrotu w formie papierowej. Jeszcze bardziej zaawansowaną formą faktury elektronicznej jest dokument nadający się do automatycznego przetwarzania. Tego typu dokumenty wymagają harmonizacji systemów między stronami transakcji. Korzyścią jest eliminacja ręcznego wprowadzania danych do systemu, co redukuje czas poświęcany na formalności związane z fakturowaniem.

W 2019 r. ponad dwie trzecie przedsiębiorstw z Polski wystawiało i wysyłało faktury elektroniczne, w tym nienadające się do automatycznego przetwarzania – 65,4%, a nadające się do automatycznego przetwarzania – 13,2%. Faktury elektroniczne wysyłały głównie podmioty zatrudniające 250 i więcej pracowników (94,6%) i najczęściej to one wystawiały faktury nadające się do automatycznego przetwarzania (45,8%).

Na Ukrainie różnica między przedsiębiorstwami pod względem wielkości działalności w tym aspekcie nie jest znacząca, a mianowicie: 38,9% firm małych, 44,9% - średnich i 45,7% - dużych. Ogólnie, według wszystkich ukraińskich przedsiębiorstw, z takiej usługi korzystało około 40%, czyli o 28% mniej niż w sąsiednim kraju europejskim.

Uwzględniając rodzaj prowadzonej działalności, faktury elektroniczne cieszyły się dużą popularnością wśród przedsiębiorstw zajmujących się informacją i komunikacją oraz naprawą i

konserwacją komputerów i sprzętu komunikacyjnego (odpowiednio 92,5% oraz 85,7% w Polsce i 65,3% oraz 54,4% na Ukrainie). Faktury elektroniczne nadające się do automatycznego przetwarzania najczęściej wysyłały jednostki zajmujące się konserwacją i naprawami sprzętu komputerowego oraz informacją i komunikacją (odpowiednio 25,7% oraz 19,5% w Polsce). Ten rodzaj dokumentów najrzadziej wykorzystywany był w sekcji obsługa rynku nieruchomości – 5,7% [4,5].

Tym samym analiza danych polskich i ukraińskich przedsiębiorstw w ostatnich latach wskazuje na wyższy (według niektórych wskaźników – nawet znacznie wyższy) poziom wykorzystania technologii informatycznych przez polskie przedsiębiorstwa, co oczywiście w dużej mierze tłumaczy znacznie wyższą efektywność zarządzania przedsiębiorstwem i produktywności. Zwłaszcza w Polsce 10% więcej firm ma dostęp do internetu, stronę internetową - o 36% więcej, przygotowujące \ wysyłające faktury elektroniczne - o 28% więcej.

Dlatego możemy stwierdzić, że ukraińskie przedsiębiorstwa muszą dalej doskonalić mechanizmy i możliwości dostarczania informacji i zasobów, pomimo pozytywnej dynamiki ostatnich lat.

Bibliografia

1. Mazur N.A. (2021) Rachunkowość w kontekście cyfryzacji. Aktualne zagadnienia rozwoju rachunkowości, analizy, kontroli i podatków w kontekście integracji europejskiej i aktualnych wyzwań globalizacji: materiały IX Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej. Odpowiedzialni za temat: prof. Kutsik P.O., prof. Woronko R.M., docent Martsenyuk R.A. Lwów: Wydawnictwo Uniwersytetu Handlowo-Ekonomicznego we Lwowie. P.82-86.

2. Shendrygorenko M.T., Lyadska V.V. (2020) Problemy i perspektywy rachunkowości w gospodarce cyfrowej. Gospodarka i społeczeństwo. Vyd. 22. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-47>

3. Shishkova N.L. Perspektywy informatycznej modernizacji rachunkowości: aktualizacja teorii i praktyki. Biuletyn Ekonomiczny. 2019. №3 (67). <https://doi.org/10.33271/ev/67.146>

4. Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2020 r. Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland. Warszawa, Szczecin. 2020. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2020-roku,1,14.html>

5. Państwowa Służba Statystyczna Ukrainy: oficjalna strona internetowa. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Никита ПАНАСЕВИЧ

студент

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г.Минск, Республика Беларусь

СИСТЕМЫ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕДЕЛИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ СИНХРОНИЗАЦИИ С АВТОМАТИЗИРОВАННЫМИ ИНФОРМАЦИОННЫМИ СИСТЕМАМИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Перед агропромышленным комплексом нашей страны стоит задача существенного увеличения валового внутреннего продукта, удовлетворения потребности экономического развития Республики Беларусь и сохранения ресурсного и экологического потенциала страны [3].

Разрабатываемые в настоящее время системы земледелия нового поколения направлены на обеспечение проектируемого уровня продуктивности предприятий сельского хозяйства, с высоким коэффициентом полезного действия вложенных средств и использования ландшафтного потенциала. При этом продуктивность растений зависит, прежде всего, от обеспеченности почв элементами минерального питания с оптимальным их соотношением на каждом элементарном участке обрабатываемого поля, а также мероприятий по защите растений. Задача повышения плодородия почвы до уровня, обеспечивающего получение планируемого урожая сельскохозяйственных культур при максимальной окупаемости вложенных средств, выполняется на основе координатного земледелия, предусматривающего дифференциацию агротехнологических процессов, в том числе применения удобрений и пестицидов. Дифференцированное внесение удобрений с помощью систем точного земледелия с учетом состава почвы на каждой координатной площадке, подбор рациональных сортов возделываемой культуры, регулирование нормы высева и сроков посева способствуют лучшей приспособляемости семян к состоянию поля.

Самым важным отличием точного земледелия от традиционного сельского хозяйства считается то, что при его ведении сельхоз культура получает обработку поля в зависимости от своих реальных потребностей, характерных для данной местности и природно-климатических условий. Сами потребности культур определяются с помощью новейших технологий, включающих в себя системы глобального позиционирования, различные датчики, аэрофотосъемку и лабораторную оценку состояния почвы. Все выше перечисленные технологии обработки дифференцируются в пределах определенных участков поля, благодаря чему достигается максимальный экономический и экологический эффект.

Точное земледелие можно считать одним из самых перспективных направлений ресурсосберегающих технологий сельского хозяйства. Суть его заключается в интегрированном процессе роста растений. Главной стратегией точного земледелия является привлечение максимального количества информации для принятия наиболее точных агротехнологических решений применительно к конкретной почвенно-климатической среде и к конкретному участку поля.

Экономический эффект (прибыль) от использования рациональной технологии дифференцированного способа внесения минеральных удобрений с учетом неоднородности почвенного плодородия может быть получен в основном за счет:

- снижения дозы удобрений, по сравнению со средней расчетной дозой, при получении равного урожая сельскохозяйственных культур (рост окупаемости удобрений);
- повышения урожайности в результате более точного внесения элементов питания в необходимых количествах в корнеобитаемый слой почвы;
- экономии эксплуатационных затрат и затрат труда на транспортировку, подготовку и внесение удобрений при снижении расхода удобрений;
- роста цен на сельхозпродукцию наиболее высокого качества (однородность зерна, выровненность волокна, повышение сахаристости, крахмалистости, масличности и т.д.) [2].

Современные информационные технологии непрерывно меняют характер деятельности сельскохозяйственных предприятий, принося все больше и больше пользы. Комплексное применение систем точного земледелия в купе с технологиями автоматизированного учета на предприятии позволит значительно сократить количество использованных трудовых и временных ресурсов организации на выращивание культур и на учет затрат связанных непосредственно с производством продукции растениеводства.

С каждым днем все большее количество производителей наиболее используемых автоматизированных информационных систем бухгалтерского учета в конфигурациях для

работы с учетом затрат на возделывание продукции растениеводства включают в свои продукты алгоритмы для синхронизации с элементами систем точного земледелия.

Системы точного земледелия позволяют решать задачи по инвентаризации земель сельскохозяйственного назначения, агрономическому учету, организации оперативного учета полевых работ с применением спутниковой навигации.

Так например, разработчиками из 1С был представлен программный продукт, позволяющий на платформе программы 1С:Предприятие 8 интегрировать существенный объем агротехнической информации в учетные производственные системы сельскохозяйственных предприятий.

На данный момент продукт компании 1С позволяет автоматизировать оперативный анализ и интерпретацию результатов дистанционного зондирования земли при помощи карт-схем вегетации NDVI, оценки однородности всходов полей, результатов анализа карт высот и уклонов и контроля водной и ветровой эрозии почв. Также автоматизируется агрономический учет, анализ состояния земель и посевов на основании данных полученных напрямую от элементов систем точного земледелия. Проводится стратегическое и оперативное планирование и контроль выполнения сельскохозяйственных работ на полях. Данные о состоянии полей и об их кадастровой принадлежности отправляются в базу данных программы и сохраняются в соответствующие справочники.

Современный функционал 1С:Предприятие 8 позволяет автоматизировать управление инфраструктурой и проведение геоанализа показателей производственных процессов сельскохозяйственных предприятий.

Значительно облегчается процесс инвентаризации земель и мониторинга их состояния, пропадает необходимость в использовании значительного объема трудовых ресурсов работников организации или внешних экспертов в области агрономии. Предоставлена возможность использования агрономической базы данных и картографии без привязки к персональному компьютеру при помощи мобильного приложения. При необходимости программный продукт позволяет связать геоинформационную систему предприятия с внешними сервисами и отраслевыми учетными системами 1С.

Также автоматизируются расчеты обработанных площадей сельскохозяйственных угодий, план-фактный анализ выполненных работ по данным систем спутникового отслеживания и мониторинг состояния сельскохозяйственной техники[1].

Автоматизация сельского хозяйства создает мощный потенциал для стимулирования экономического роста, повышения уровня производительности и прибыльности сельскохозяйственного производства.

Список использованных источников

1 Инновационные технологии в сельском хозяйстве [Электронный ресурс] – Интернет-портал Юкола-Инфо. – Режим доступа: <https://1soft.by/news/2021/innovatsionnye-tekhnologii-v-selskom-khozyaystve/> Дата доступа: 13.12.2021.

2 Норалиев Н.Х., Юсупова Ф. Цифровые технологии в сельском хозяйстве. Вопросы науки и образования. №8(92), 2020.

3О Государственной программе «Цифровое развитие Беларуси» на 2021–2025 годы: Постановление Совета Министров Республики Беларусь 2 февраля 2021 г. № 66 // Эталон – Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021. – Дата доступа 14.12.2021.

Ірина СКЛЯРУК

кандидат економічних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ніна ВОВК

студентка 4 курсу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Власник та керівник будь-якого підприємства, приймаючи рішення, а особливо в умовах невизначеності, може потрапити в зону підвищеного ризику допущення помилки та невідповідностей, зумовлених різними факторами. Тому виникає постійна потреба оперувати даними щодо всіх аспектів фінансово-майнового стану компанії та її діяльності, намагаючись отримати максимально оперативні, точні та достовірні дані.

Оперативність і точність даних – дві протилежні характеристики, якими можна визначити якість зібраної інформації. Для отримання максимально точних даних необхідно приділити достатньо часу для їх збирання, обробки та систематизації. А якщо потрібно максимально оперативні дані, то на їх збір та обробку потрібен певний час, або ж це може відбуватися із порушеннями встановлених правил документообігу та наявності власне підтверджуючих документів чи зазначених в них даних.

Тож перед управлінським персоналом постає питання про застосування такої системи обробки інформації, яка б дозволила отримати якісні дані, при цьому не порушуючи виробничий процес та процедури документообігу.

Стрімкий технологічний розвиток систем обліку, їх осучаснення та новітня технологічна база дозволяє стверджувати, що сучасні інформаційні технології зайняли чільне місце в організації обліку на підприємстві, забезпечують максимальну оперативність внесення та обробки даних з дотриманням вимог законодавства та для задоволення потреб користувачів.

Актуальність теми зумовлено тим, що ефективна організація обліку, зокрема, управлінського обліку на підприємстві, неможлива без застосування сучасних інформаційних технологій та ефективного їх використання, що в свою чергу набуває все більшого значення в процесі управління підприємством.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів програмного забезпечення для управлінського обліку присвячені праці таких дослідників, як: Коваль О.В., Осмятченко В.О., Скрипник С.В., Токар В. В., Франчук І.Б., Шепель І.В. та інші [2, 3, 4, 5, 8]. Проте, подальше удосконалення програмного забезпечення та адаптація до вимог та запитів користувачів зумовлює актуальність даної тематики.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [1].

Тому, враховуючи інтереси внутрішніх користувачів, управлінський облік є невід'ємною частиною функціонування будь-якого підприємства. В сучасних економічних умовах вести управлінський облік неможливо та нераціонально без застосування відповідного сучасного програмного забезпечення. Керівник, від підрозділів підприємства, очікує радикального зменшення затримки часу на введення та обробку даних, підготовку

відповідних звітів, оптимізації та формування надійної фінансової та нефінансової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Досягнення зазначеної мети та реалізація поставлених завдань буде не можливою без застосування відповідного програмного забезпечення, яке буде враховувати обсяги діяльності підприємства, його специфіку та галузеву відповідність, систему оподаткування, наявність чи відсутність зовнішньоекономічних операцій, можливість здійснення супутніх облікових процедур (облік кадрів, звітність з фінансового моніторингу чи інші специфічні звіти, звітність перед акціонерами та власниками тощо).

Завдяки стандартизованому механізму введення даних, обробки та формування звітності, закріпленому в програмі, забезпечується сполучення правових норм та внутрішніх вимог керівництва і особливостей діяльності підприємства. Програмне забезпечення дозволяє швидко знаходити та аналізувати потрібну інформацію, забезпечувати захист даних від пошкодження та втрат. Грамотно розроблене та адаптоване для конкретного суб'єкта господарювання програмне забезпечення є запорукою ефективного управління. І, навпаки, відсутність достовірних даних може привести до неправильних управлінських рішень і, як наслідок, до серйозних негативних наслідків та збитків.

На українському ринку існує достатньо пропозицій інформаційних продуктів, зокрема, з урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємства.

Платформа «1С: Підприємство» вперше з'явилася на ринку в 90-х роках. Перші варіанти програми 1С були створені для автоматизації фінансового обліку. Поступово відбувався її динамічний розвиток, втілювались зміни відповідно до законодавства, а також потреби користувачів. Оновлені версії адаптовувались під різні специфічні задачі та галузі. Згодом «1С» перестала бути не просто обліковою програмою, а скоріше управлінським інформаційним середовищем, що дозволяє обробляти та аналізувати всі дані, які виникають в процесі господарської діяльності різних суб'єктів.

Досить поширеною у використанні іноземними компаніями є система SAP. За допомогою цього програмного забезпечення здійснюється автоматизація діяльності підприємств, що суттєво спрощує процес передачі та обробки даних, шляхом взаємодії з різними структурними одиницями та підрозділами. Інтегруючи функціональні блоки, програмний продукт включає управління, об'єднання та вирішення завдань, пов'язаних з обліком та управлінням фінансами, плануванням та бюджетуванням, відносинами з контрагентами, управлінням персоналом, процесом постачання, виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), логістикою (SCM), управління ризиками та стратегічним плануванням (GRC), системного адміністрування та контролю даних [6].

Іншою сучасною ERP системою міжнародного рівня є Microsoft Dynamics NAV (Navision). Призначена для використання суб'єктами господарювання малого та середнього бізнесу. Завдяки комплексному поєднанню процесів управління фінансами, виробництва / торгівлі, персоналом, логістикою тощо, застосування програмного продукту дозволяє комплексно управляти бізнес-процесами в єдиній системі та здійснювати планування та бюджетування ресурсів.

Ще однією інноваційною інформаційною системою, яка набула популярності є BAS, в якій враховано досвід автоматизації обліку середнього та великого бізнесу. Очевидною перевагою програми є врахування особливостей обліку в Україні та повна адаптація до вимог законодавчої бази. Приділено увагу питанням безпеки, масштабованості та набору методичного інструментарію, залежно від обраної конфігурації цього професійного інструменту обліковця/менеджера, а також враховано сучасні формати доступу (хмарні та мобільні технології). Використання програми дозволяє управляти ефективністю бізнесу вцілому, оскільки в її основу покладені удосконалені підходи та методики управління [7].

Сучасні програмні продукти автоматизації управлінського обліку є гнучкими системами, що дозволяє їх налаштувати під потреби конкретного підприємства.

В умовах діджиталізації, автоматизація управлінського обліку забезпечує не лише переведення обліку з паперової форми у цифрову, але й побудову нової системи внутрішніх комунікацій навколо облікових процедур. Ефективність роботи і підвищення рівня контролю за фінансово-господарськими операціями не досягається виключно за рахунок цифровізації обліку, а може потребувати зміни і самої вертикалі управління підприємством, що призведе до ефективізації, як власне облікової роботи, так і управління підприємством в цілому.

При розгляді альтернативних рішень та виборі програмного забезпечення значна увага приділяється модульному та інтеграційному забезпеченні бізнес-процесів з максимальною кількістю процесів автоматизованої обробки інформації.

Запропонувати єдиний універсальний підхід до організації системи управлінського обліку, навіть на підприємствах однієї галузі, схожих за масштабом діяльності є досить важко. Обумовлюється це значною кількістю факторів, які впливають на таку систему, зокрема, частина з них знаходяться в площині людського фактору та відповідає звичкам і практиці власників і керівників підприємства.

Враховуючи вищезазначене, одним з результатів цього дослідження є формування результатоцентричного підходу в організації системи управлінського обліку підприємства. Наявність значної кількості діючих програмних забезпечень, а також, враховуючи ситуацію в навколишньому ринковому середовищі та потреби переходу із найбільш вживаного програмного забезпечення на національні аналоги, вимагає від підприємств першим кроком провести ранжування потреб та компромісів всіх учасників управлінського обліку - власників, керівництва, самої бухгалтерії, інших підрозділів тощо.

На основі складеного рангу потреб та компромісів підприємство зможе оцінити прийнятність діючих на ринку програмних продуктів для його потреб. В результаті вибір правильного програмного продукту і компанії-розробника буде осмисленим та спрямованим на результат роботи окремих бізнес-процесів та всього підприємства.

Таким чином, враховуючи фактор мобільного доступу користувачів до програмного забезпечення, обмеження на використання окремих програмних продуктів, а також для забезпечення реалізації ефективної організації управлінського обліку в майбутньому, слід комплексно та системно підходити до оцінки та вибору програм, на основі базових конфігурацій яких можна буде розширити їх модулі та можливості залежно від потреб та специфіки суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Бухгалтерський облік та оподаткування в умовах застосування інформаційних технологій: теорія і практика : монографія / В. О. Осмятченко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. О. Осмятченко ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2020. 393 с.
3. Знамеровська А., Король, С. Інформаційні технології управлінської звітності // Молодий вчений. 2019 №11 (75). С. 496-501. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-107>
4. Коваль О.В. Автоматизація бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві в сучасних умовах // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 6. С.136-141.
5. Осмятченко В. О., Токар В. В. Програмне забезпечення бухгалтерського обліку на засадах аутсорсингу // Економіка та держава. 2018. № 5. С. 17–21.

6. Офіційний сайт компанії SAP. URL: <https://www.sap.com> (дата звернення: 13.12.2021).
7. Рішення BAS URL: <https://www.bas-soft.eu/> (дата звернення 13.12.2021).
8. Скрипник С.В., Франчук І.Б., Шепель І.В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах // Економіка та держава. 2020. № 10. С. 39-45.

Чесловас Стяпо ХРИСТАУСКАС
профессор, доктор технических наук, доцент
Каунасский университет прикладных наук
г. Каунас, Литва

АНАЛИЗ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ПРИМЕНЯЕМЫЕ В КОМПАНИЯХ ЛИТВЫ

Цифровая трансформация бизнес- процессов и учётно-аналитической деятельности компаний постоянно растут. Поэтому используемые системы бухгалтерского учета в компаниях становятся все более важными. Информационные системы бухгалтерского учета могут обобщать и интегрировать все бизнес процессы компании, от бухгалтерского учета до анализа производства для оптимизации процессов. По утверждению Файтушы и других ученых [1] бухгалтерский учет предоставляет около 80% информации о деятельности любого типа и любого типа юридического лица и оказывает большое влияние на решения пользователей бухгалтерской информации.

В Литве система бухгалтерского учета регулируется на трех уровнях [2] : первое регулирование на уровне бухгалтерского учета регламент, применяемое Законом о бухгалтерском учете, действует для всех видов государственного и частного секторов; второй уровень регулирования бухгалтерского учета включает другие законы, регулирующие подготовку финансовой отчетности; третий уровень регулирования бухгалтерского учета состоит из стандартов бухгалтерского учета предприятий или международных стандартов финансовой отчетности для частного сектора и стандартов бухгалтерского учета и финансовой отчетности для государственного сектора. Следовательно, по мере изменения правовой базы информационные системы бухгалтерского учета также должны адаптироваться к изменениям.

Цель исследования – заключается в том, чтобы рассмотреть и проанализировать аналитические возможности информационных систем бухгалтерского учета, применяемых в компаниях Литвы и предложить рекомендации по их улучшению. Для достижения цели необходимо решить следующие задачи: проанализировать новые тенденции, исследовать возможности и проблемы новых технологий в основном учета для предпринимательства и в учебном процессе, обсудить существующую ситуацию в Литве.

Рассмотрим аналитические возможности бухгалтерских информационных систем, используемых в компаниях Литвы. В настоящее время информационные системы бухгалтерского учета предоставляют более полную и точную финансовую информацию различным заинтересованным лицам для принятия эффективных финансовых решений в своих компаниях. Согласно Al-Okaily и других исследователей [3], информационная система бухгалтерского учета – это система, используемая компаниями для сбора, хранения, управления, обработки, получения и представления своих финансовых данных и

необхідною інформації для використання бухгалтерам, керівникам, інвесторам, консультантам і другим заінтересованим особам. Вони ефективно допомагають справлятися з внутрішніми і зовнішніми змінами при обробці даних і ускладненні операцій, створюючи цінну інформацію для контролю, планування і полегшуючи спостереження діяльності компаній, тим самим покращуючи бізнес – процеси компаній.

Інформаційні системи бухгалтерського обліку в основному сконцентровані на якісних характеристиках, які включають швидкість, точність, інтеграцію, своєчасність, обсягом отриманої і оброблюваної інформації і простоту використання операцій [5]. Основний акцент на якісні характеристики можна пояснити тим, що ці характеристики базуються на отримуваних перевагах і користі інформаційних систем бухгалтерського обліку. Достиження в області інформаційних технологій значно полегшують бухгалтерські процеси.

Вибираючи інформаційні системи обліку користувачі компанії керуються цінами, принципами порівняння вигод і витрат, контролю і безпеки даних, гнучкості, сумісності. Проведене дослідження показало, що інформаційні системи бухгалтерського обліку все частіше пропонуються як послуга, хоча раніше програми встановлювалися на власних серверах [4]. При змінюючихся умовах і особливо враховуючи період пандемії COVID доступність інформаційних систем бухгалтерського обліку віддалено і часто можливість підключення з будь-якого комп'ютера дуже актуальні. Найважливішим критерієм вибору програм є те, щоб програма виконувала всі функції необхідні для обліку.

Аналіз статистичних даних департаменту Литви показав, що на початок 2021 року було близько 88 тис. компаній [6]. Проведені дослідження виявили, що використовувані інформаційні системи литовських виробників в компаніях популярніші за іноземні (використовуються близько 60% ринку). Постійні зміни умов і зростаюча конкуренція в діловій середі компанії природно стикаються з різними проблемами. При цьому необхідно враховувати індивідуальні потреби компанії. Багато інформаційних бухгалтерських систем мають пряму інтерфейс з електронною поштою і комерційними додатками. Це робить більш ефективною реалізацію, контроль, планування і оцінку діяльності, ресурсів і персоналу, наближений контроль активів компанії і управління інформацією. Варто відзначити, що кількість інформаційних систем обліку, аналізу і ділових ігор розроблених в різних областях, бізнесу включаючи освіту, зростає. Спеціалізовані системи в залежності від пропонованих дисциплін навчання модернізуються і вдосконалюються. З'являються все більше інформаційних систем бухгалтерського обліку здатних не тільки розпізнавати фінансові документи, але і вводити їх в програми бухгалтерського обліку, класифікувати, відносити їх до необхідних облікових рахунків. Дослідження показали, що в Литві більше уваги приділяється вітчизняним системам бухгалтерського обліку, вказуючи на те, що такі програми більш адаптовані до правового регулювання Литви.

Висновки Литовські компанії і вищі навчальні заклади віддають перевагу використанню в основному інформаційних систем розроблених на місці. Оцінка результатів впровадження повинна ґрунтуватися на конкретному аналізі всіх критеріїв використання віртуальних програм.

В зв'язі з податковими змінами і змінюючою правовою базою інформаційним системам необхідно надати більшу гнучкість. В результаті регулювання фінансового обліку модернізуються інформаційні системи обліку, адаптуючи їх для роботи в цифровому просторі. Керуючими компаніями надається більше свободи в

организации бухгалтерского учета и выборе мер внутреннего контроля за счет ответственности руководителям компаний.

Образовательный процесс обучения с помощью виртуальных программ необходимо проводить с учетом определения образовательных потребностей и целей обучения. Компетенция будущих специалистов, совершенствование усвоение новшеств информационных технологий, очень зависит от предлагаемых программ обучения в высших учебных заведениях, преподавания новых модулей и компетенции педагогов.

Список использованных источников

1. [Faituša, I., Subačienė, R., Mačerinskienė, A. \(2020\). Challenges of outsourcing accounting in Latvia and Lithuania. Entrepreneurship and Sustainability Issues 7\(4\): 2883-2896.](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4(20))
2. Lakis V., Subociene R. (2014). Transformation of Accounting in Lithuania Since year 1990: https://pdfs.semanticscholar.org/a8c7/ed912615105a73a7cd16c511df74e553db01.pdf?_ga=2.181941287.1256776495.1632191011-539922882.1629482854
3. Al-Okaily A., Al-Okaily M., Shiyab F., Masadah W. (2020) Accounting information system effectiveness from an organizational perspective. Management Science Letters 10, 3991–4000: http://growingscience.com/msl/Vol10/msl_2020_234.pdf
4. Мисевичиене Р., Христаускас Ч. Иновационные технологии учета. Монография: Германия, 2015. 62.
5. Itang A. E. (2020) Computerized Accounting Systems: Measuring Structural Characteristics. Research Journal of Finance and Accounting www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol.11, No.16, 2020: https://www.researchgate.net/profile/Akamanwam-Itang/publication/344159221_Computerized_Accounting_Systems_Measuring_Structural_Characteristics/links/602e4cdb4585158939b0e14e/Computerized-Accounting-Systems-Measuring-Structural-Characteristics.pdf
6. Lietuvos statistikos departamentas (2021) Veikiančių įmonių skaičius ir jose dirbančių darbuotojų pagal darbuotojų skaičiaus grupes apskrityse metų pradžioje: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=8259ee63-57f4-4c71-9dfd-4a8005126c56#>

Валентина ШАРМАНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент
кафедри обліку та аудиту

Мар'яна КІРІЯ

студентка 4 курсу ОП «Облік і аудит»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Для покращення конкурентоздатності підприємства у своїй господарській діяльності активно використовують природні, матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Водночас все

більшу роль відіграють об'єкти нематеріальних активів і їхня частка у структурі активів підприємства постійно збільшується. Ефективне використання нематеріальних активів сприяє збільшенню ринкової вартості підприємства та його інвестиційної привабливості. Крім цього нематеріальні активи забезпечують захист прав компанії. З метою підвищення ефективності управління нематеріальних активів, необхідне застосування новітніх комп'ютерних технологій для відображення їх наявності та руху. Тому питання автоматизації обліку нематеріальних активів сьогодні є дуже актуальним, особливо при реінжинірингу сучасних бізнес-процесів і використанні сучасних інформаційних технологій.

Дослідженню проблем автоматизації бухгалтерського обліку й аудиту нематеріальних активів приділяється велика увага з боку науковців-економістів: Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Головка В.І., Дем'яненко М.Я., Івахненкова С.В., Клименка О.В., Кірейцева Г.Г., Ткаченко Н.М. та багатьох інших.

Розвиток сучасних технологій сприяє зміні економічних та господарських процесів, що зумовлює потребу у трансформації системи обліку, адже вона є основним генератором економічної інформації і дозволяє радикально змінити бізнес-процеси та значно покращити основні показники діяльності підприємства, що дозволяє випередити конкурентів.

З урахуванням динаміки змін інформаційних технологій перспективним є впровадження в організацію обліку на підприємстві: хмарних технологій, електронних чатів, технології блокчейн, «розумних речей» тощо, які дадуть можливість отримати значні економічні вигоди від їх впровадження.

Останні інновації у сфері комп'ютерних технологій спонукають відмовитися від звичайних серверів, які потребують значних витрат на їхнє обслуговування, а також переоснащення відповідно до конкретних вимог підприємства, що дозволяє значно підвищити ефективність мережевої інформації, спрощуючи зберігання і розповсюдження цифрової, відео- і аудіо інформації, а також документів, креслень, фотографій. Заміною їх може стати технологія Cloud Computing (хмарні технології). Їх вже активно використовують найбільші корпорації світу. Суть використання даної технології передбачає зберігання всієї необхідної облікової інформації підприємства у «віртуальному сервері» і накопиченні там відповідно до процесу діяльності всіх структурних одиниць компанії. Використання таких технологій забезпечить легкий доступ до облікової інформації в будь-якому місці і в будь-який час. Такі технології є дуже доречними для компаній, які мають високу мобільність персоналу. З використанням даних технологій компанія забезпечить безпеку, можливість резервного копіювання облікових даних, а також їх аварійного відновлення значно більші, ніж при використанні сервера, який знаходиться на місці. Також вони прискорять рух облікових даних та документообіг на підприємстві і зменшать витрати підприємства на організацію облікового процесу. Працівники підприємства зможуть одержувати та опрацьовувати інформацію через веб-інтерфейс у звичайному Інтернет-браузері персонального комп'ютера чи мобільного пристрою. Хмарне середовище комунікації забезпечує зручність у процесі взаємодії персоналу підприємства з автоматизованою системою обліку.

Для складання звітності за допомогою хмарних технологій доцільно б було використовувати сервіс для підготовки і подання електронної звітності в режимі online - «iforma». Даний сервіс забезпечує цілодобовий прийом звітів безпосередньо на своєму веб-сайті з подальшою їх перевіркою, переадресуванням і супроводом до відповідних держустанов. Використання сервісу відбувається на комерційній основі, разом з тим підготовка і подача звітності лише в Державну податкову адміністрацію для власників електронно-цифрових підписів від акредитованого центру сертифікації ключів "Інформаційно-довідкового департаменту ДФС України" абсолютно безкоштовна [3, с.2].

Останнім часом поширеною є також технологія “Блокчейн” – розподілена база даних, яка підтримує перелік записів, званих блоками, що слугує “бухгалтерською книгою” для відображення усіх змін та операцій. Технологія блокчейн передбачає здійснення записів в спеціальній структурі, де обов’язково фіксується час і посилання на попередню господарську операцію. Така база облікових даних захищена від зміни чи підробки, оскільки не дозволяє змінювати операційну дату і час. Надійність технології накопичення та зберігання даних в ланцюгово-блоковій структурі призвела до того, що прогресивна в розвитку комп’ютерно-комунікаційних технологій держава Китайська Народна Демократична Республіка використовує блокчейн для обліку та збору податків [4].

Також доцільно запровадити на підприємстві технології електронних чатів, які б значно спростили одночасну роботу декількох фахівців з обліку НМА з єдиною базою даних. Це дасть змогу одночасно спостерігати за роботою усіх працівників, легко делегувати функції та проводити взаємозаміну облікових працівників у процесі виконання складних завдань.

Активно в провідних компаніях світу відбувається перехід до автоматизованої обробки облікової інформації та застосування “розумних речей”. Збільшується кількість виробничих приладів, які функціонують на власному програмному забезпеченні, приєднуються до мережі Інтернет та здатні взаємодіяти. Основною перевагою даних приладів є можливість автоматизованого збору облікової інформації про господарську діяльність підприємства. Такі технології підлягають програмуванню та здатні до ідентифікації, вимірювання, оцінювання та передавання даних про явища та події господарської діяльності підприємства. Такі обладнання поділяють на два типи: 1) які призначені для спостереження за фактами господарської діяльності; 2) які призначені для автоматизованого виконання функціональних дій та одночасного збору інформації про них.

Також у майбутній перспективі доцільне розширення голосових сервісів у системі обліку. Голосові команди спеціалістів з обліку нематеріальних активів зможуть сприймати технології синтезу мовлення, а також звітувати про результати їх виконання. Розвиток технологій персональних голосових помічників в мобільних пристроях та розпізнавання голосу у пошукових системах суттєво наблизив час переходу на голосове управління обліковим програмним забезпеченням [2]. Процес інтерактивної взаємодії максимально повинен наблизитися до звичайного голосового діалогу на будь-яких мовах світу, що дасть змогу повністю уніфікувати програмне забезпечення для іншомовних користувачів.

Звичайно, такі комп’ютерно-комунікаційні технології будуть мінімізувати виконання облікових процедур працівниками підприємства, адже забезпечать процес автоматизації документування, інвентаризації, оцінки, калькулювання та відображення на рахунках обліку господарських операцій у тому числі, що стосується НМА, однак за працівниками бухгалтерської служби будуть закріплені контрольні функції. Буде зменшуватись фактор суб’єктивності, а отже забезпечуватись достовірність облікової інформації.

Облікова праця стане більш інтелектуальною та творчою. Працівники підприємства будуть займатися контролем та проведенням актуалізації облікової системи відповідно до змін законодавства, а також налаштуванням та підтримкою її в робочому стані. Тож запровадження таких технологій стає в майбутньому перспективною для українських підприємств.

Отже, в сучасних умовах розвитку інформаційних технологій автоматизація ведення бухгалтерського обліку стає невід’ємним компонентом у процесі господарської діяльності підприємств. Використання комп’ютеризації ведення обліку і впровадження новітніх технологій забезпечує покращення та полегшення процесу обліку і управління НМА підприємства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Документ 996-XIV, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.07.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Інновації або смерть: як бізнесу вижити на тонучому кораблі “Україна” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/>.
3. Мачуга Р.І. Віртуалізація і хмарні технології в обліку: далеке майбутнє чи реальне сьогодні / Мачуга Р.І. // Ефективна економіка. – 2015. – №5. – С. 1–4.
4. Gartner’s Top 10 Strategic Technology Trends for 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gartner.com/smarterwithgartner/gartners-top-10-technology-trends2017>.

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет

Анастасія ІВАХІВ

студентка 4 курсу
кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ

В сучасних умовах господарювання фінансово-економічні відносини вимагають високопрофесійного управління зі сторони органів державної влади, які повинні забезпечувати ефективне і прозоре керівництво державними фінансами. Тому невід’ємну частину реалізації фінансово-бюджетної політики держави і забезпечення її фінансової стабільності становить державний фінансовий контроль. До його основних функцій належить здійснення контрольних заходів, організація внутрішнього аудиту, інспектування з метою забезпечення оптимального управління бюджетними ресурсами та державним майном на основі принципів законності, ефективності, економічності, результативності та прозорості.

Державний фінансовий контроль як важлива функція управління національною економікою України потребує реформування, оскільки лише частково враховує основні принципи систем державного фінансового контролю європейських держав. Відповідно виникає потреба у адаптації існуючої системи державного фінансового контролю до міжнародних стандартів. Відбувається постійне реформування законодавчої та нормативно-правової бази державного фінансового контролю, що зумовлене проблемними питаннями (зокрема, побудовою системи державного фінансового контролю; визначенням об’єктів контролю; визначенням категоріально-понятійного апарату державного фінансового контролю; методологією державного фінансового контролю; узгодженістю та координацією дій державних аудиторів та ревізорів; єдиною методикою проведення державного

фінансового контролю та ін.), які потребують розв'язання та вдосконалення системи контролю згідно з вимогами європейської спільноти [1, с. 147-148].

Практика свідчить, що ефективна система державного фінансового контролю значно підвищує рівень довіри до держави як власних громадян та підприємців, так і зарубіжних, створюючи при цьому необхідні умови для розвитку бізнесу, економічного зростання країни та сприятливого інвестиційного клімату. Базою результативного здійснення державного фінансового контролю, як інструменту функціонування фінансів, є дотримання чітких вимог його реалізації.

В Україні нормативно-правовими актами встановлені принципи державного фінансового контролю. До них належить:

- законність;
- об'єктивність;
- незалежність;
- оперативність;
- компетентність;
- гласність;
- доказовість;
- забезпечення професійної етики [2].

Також вказано, що їх прийняття було здійснено на основі Лімської декларації Керівних принципів контролю, яка була прийнята на IX Конгресі Міжнародної організації Вищих органів фінансового контролю 1977 року. Будь-які міжнародні нормативно-правові акти виділяють основний принцип в реалізації державного фінансового контролю – незалежність, а також законодавче закріплення незалежності органів контролю; визначення необхідності здійснення попереднього контролю й контролю за фактичними результатами; наявність зовнішнього та внутрішнього контролю як обов'язкової умови його існування; гласність та відкритість контрольних органів з обов'язковою вигодою додержання комерційної та іншої таємниці, що захищається законом [3].

Рахункова палата, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба та інші центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль використання фінансових ресурсів бюджетних установ. Рахункова палата є постійно діючим органом фінансового контролю. Її правовий статус закріплено у ст. 98 Конституції України та Законом України «Про Рахункову палату».

Рахункова палата від імені Верховної ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням, відповідно контролює місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, банки, кредитні установи, господарські товариства, страхові компанії, інші фінансові установи. В свою чергу, інші органи державного фінансового контролю здійснюють фінансовий контроль за доцільним використанням державних фінансових ресурсів, а також за станом і достовірністю бухгалтерського обліку, фінансової звітності. Це передбачає здійснення організації контролю за своєчасністю виконання дохідних і видаткових статей бюджетів і державних позабюджетних фондів за обсягами, структурою та цільовим призначенням; визначення доцільності витрат і використання державної власності; аналіз обґрунтованості дохідних і видаткових статей бюджетів.

Практика свідчить, що для того, щоб вдосконалити ефективність фінансового контролю прийнято залучати спеціалістів на будь-якому етапі його проведення. При цьому, як правило, застосовують:

- аналіз організації роботи об'єкта перевірки;

**Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
17 грудня 2021 року, м. Тернопіль**

- аналіз результатів об'єкта перевірки;
- аналіз конкретних фактів та ситуацій, які були виявлені на об'єкті перевірки;
- аналіз усіх наявних даних;
- огляд документів.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що суть державного фінансового контролю розкривається через сукупність його характеристик та практикуючу модель системи державного управління в країні. Державний фінансовий контроль як інструмент управління бюджетними ресурсами – це не лише комплекс цілеспрямованих заходів органів державного фінансового контролю, метою якого є упередження, виявлення та припинення правопорушень на підконтрольному об'єкті, але й область наукових і спеціальних знань фінансово-господарської діяльності та нормативно-правової бази, вид практичної діяльності, і зрештою – інформаційна система, яка використовується управлінцями.

Список використаних джерел:

1. Шестерняк М.М. До питання реформування державного фінансового контролю в Україні. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Вінниця, 22-23 квіт. 2021 р.). Тернопіль: Крок, 2021. С. 147-151.
2. Есманов О.М. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні. *Бізнес Інформ*. 2012. № 12. С. 32–34.
3. Лімська декларація Керівних принципів контролю, прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (ИНТОСАИ) в 1997 році. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001
4. Закон України «Про рахункову палату» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 36, ст.360), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 24.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
5. Шестерняк М. М. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми глобалізації. *Актуальні проблеми державного фінансового контролю та аудиту в Україні*: матер. круглого столу (Тернопіль, 3 бер. 2015 р.). Тернопіль, 2015. С. 74-81.

Эрик ЯЦКЕВИЧ

студент 4 курса

УО «Белорусский экономический государственный университет»

г. Минск, Республика Беларусь

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АУДИТА ПРАВИЛЬНОСТИ И СВОЕВРЕМЕННОСТИ
РАСЧЕТОВ С РАБОТНИКАМИ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА**

На сегодняшний день трудно представить проведение аудита без использования компьютерных технологий. Отсюда следует, что одним из основных направлений совершенствования аудита правильности и своевременности расчетов с персоналом по оплате труда является сочетание работы аудитора с современными технологиями финансово-экономического контроля, которая основывается на применении новейших технических

средств, программного обеспечения и преобразовании на ЭВМ учетно-экономической информации для осуществления ее контроля.

В общем понимании компьютеризация и информатизация характеризует переход общества в информационное общество, которое основывается на компьютеризированных средствах труда и информационных технологиях и требует качественно новой информационной среды, представленной в виде ЭВМ, систем компьютерных коммуникаций, программных комплексов, а также баз данных.

Именно поэтому актуальность применения современных компьютерных технологий в проведении аудиторской деятельности, с течением времени возрастает. Компьютерные технологии помогают аудиторам решать разнообразные задачи, в том числе:

1) в области информационного и коммуникационного обеспечения: ускорение процессов получения и обработки информации; организация рационального документирования информации, полученной аудитором в ходе проверки (безбумажный вариант); обеспечение нормативно-правовыми актами; возможность использования средств Интернет;

2) в области методического обеспечения: разработка сложных аналитических электронных таблиц, создание диаграмм, и создание специальных прикладных аудиторских программ;

3) прочие задачи: при написании аудиторского заключения, рабочих документов аудитора использование возможностей редактирования текстов и электронных таблиц; создание презентаций, баз данных [1, с.7-8].

При этом основное направление совершенствования аудита расчетов с персоналом по оплате труда является автоматизация аудиторской деятельности. В условиях разнородности субъектов и объектов контрольной деятельности одним из основных требований, предъявляемых к системе автоматизации аудиторской деятельности, является её универсальность, т. е. возможность использования в любых условиях.

При этом система автоматизации аудиторской деятельности должна позволять:

- осуществить комплексную автоматизацию всех организационных процессов аудиторской деятельности;

- автоматизировать документирование аудиторской проверки в части составления разработочных таблиц, анализов, выборок, расчетов;

- обеспечить хранение архива рабочих документов;

- проводить эффективный анализ и контроль различных аспектов деятельности контрольно-ревизионного органа в целом и отдельных работников, в частности;

- обеспечивать получение исходной информации, используемой при проведении аудита, за счет использования обработки (импорта) электронных данных проверяемого субъекта;

- автоматическое получение аналитических, справочных материалов и нормативных документов по запросу аудитора.[3, с.6]

Все вышеперечисленные функции и позволяют упростить выполнение организационных процедур аудиторской деятельности, повысить качество и производительность выполнения контрольных мероприятий, сделать более удобным механизм документирования проведения аудита, что позволит снизить трудоемкость и сроки проведения аудита, а также сократить расходы и повысить производительность труда каждого специалиста.

Определенный пробел в автоматизации данной сферы контроля может быть восполнен путем доработки и использования программ автоматизации аудиторской деятельности.

При изучении различных самостоятельных программных продуктов по аудиту расчетов с персоналом по оплате труда, необходимо обратить внимание на следующие характеристики:

- программный продукт должен содержать информацию о действующем трудовом законодательстве;

- программный продукт должен быть простым в применении;

- программный продукт должен на основании соответствующих нормативно-правовых актов проводить расчеты по начислению оплаты труда, расчеты удержаний из заработной платы; порядок расчета сумм отпускных и начисления пособий по временной нетрудоспособности; проведение проверок правильности ведения бухгалтерского учета расчетов с персоналом по оплате труда;

- программный продукт должен содержать в себе готовые формы итоговых документов проведенной проверки;

- система должна отдельно сохранять данные по каждой аудируемой организации, с целью упрощения последующих проверок.

Наряду с различными существующими программами, предназначенными для автоматизации деятельности аудиторской компании при планировании и проведении аудиторских проверок, можно воспользоваться такой программой как «IT Аудит: Аудитор». Среди основных функциональных возможностей данного продукта выделяют следующие:

- Загрузка данных из Excel, а так же интеграция с 1С: Предприятие;

- Подготовка рабочих документов аудитора;

- Расчет финансовых коэффициентов;

- Расчет существенности;

- Аудиторская выборка;

- Планирование аудита;

- Автоматическое заполнение рабочих документов;

- Формирование отчета аудитора и аудиторского заключения;

- Организация удаленной работы аудитора.

Исходя из вышеприведенных рассуждений, можно сказать, что современные технологии обработки данных оказывают значительную помощь при проведении аудиторской проверки. Они позволяют совершенствовать аудиторскую деятельность, а также позволяют более качественно проводить проверку и выявлять различные нарушения в деятельности проверяемой организации. В связи с применением компьютерных технологий в аудиторской деятельности, появляется необходимость повышения навыков, способностей и квалификации аудиторов, что позволяет повысить результативность проводимой проверки.

Список использованных источников

1. Городилов, М.А. Совершенствование организационных аспектов аудита и ревизии Аудит и финансовый анализ. - 2008. - №5. - с.7-8 .
2. Морозова Ю. Ю. Совершенствование методики аудита расчетов с персоналом по оплате труда // Молодой ученый. - 2016. - №1. - С. 427-430.
3. Таймазова Э.А. Небесная А.В. Пути совершенствования аудита расчетов с персоналом по оплате труда. – 2017. - №9.[Электронный ресурс]. – Режим http://vectoreconomy.ru/images/publications/2017/9/accounting/Taymazova_Nebesnaya.pdf

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**X ЮВІЛЕЙНА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ»**

17 ГРУДНЯ 2021 р.

м. Тернопіль

Підписано до друку 16.05.2022 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 10,9. Обл.-вид. арк. 15,2.
Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*